

דאמען ראלאנד

זשאן קריסטאף

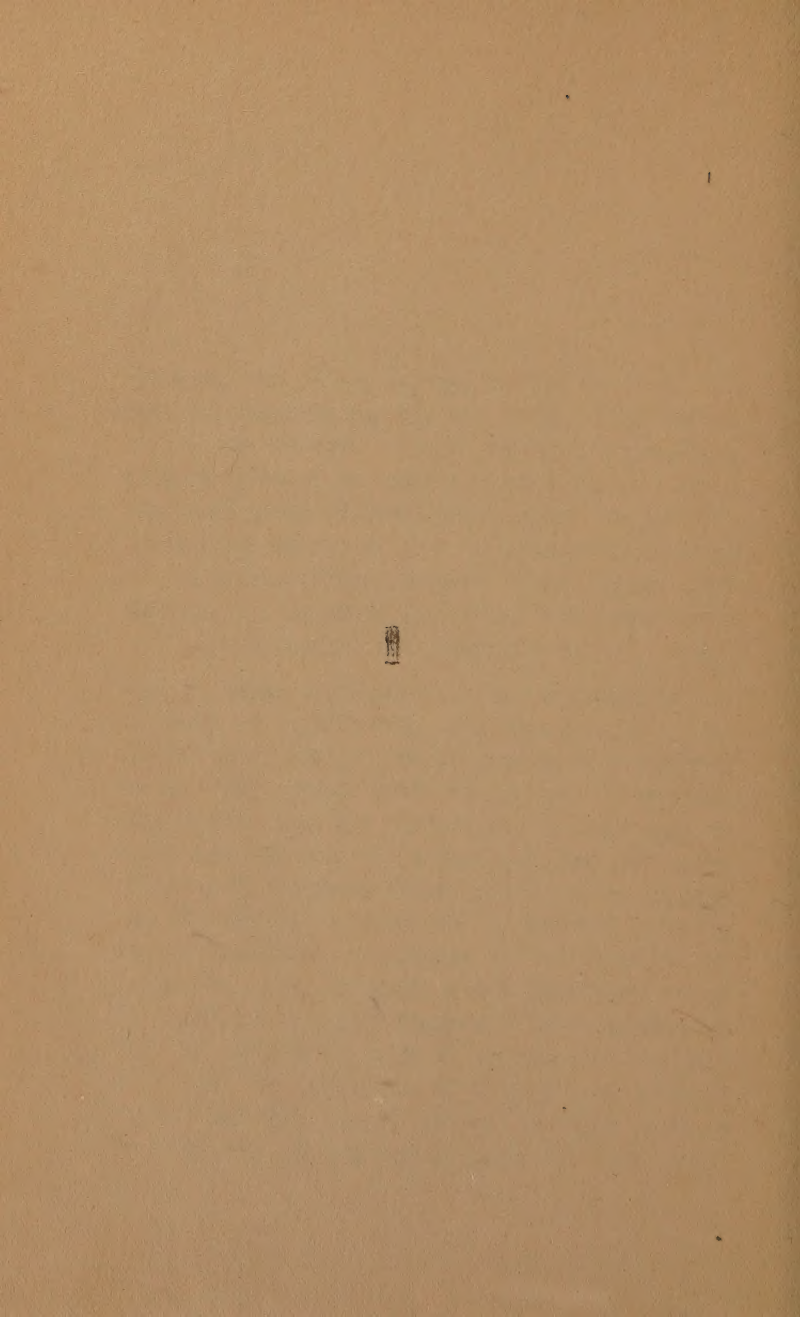
IV. דער אויפשטאנד

איבערזעצט פון ל. מ. בעניאמין
אונטער דער רעדאקציע פון דר. ק. פארנבערג

ליטערארישער פארלאג, ניו-יארק

1921

פריי! ער האט זיך געפיהלט פריי! ... פריי פון אנדער-
רע און פון זיך אליין. די נעץ פון ליידענשאפטען וואס
האט איהם זייט א יאהר געבונדען, האט זיך פלוצלונג צו-
ריסען. ווי אזוי? ער האט דאס ניט געוואוסט. אונטער'ן
דרוק פון זיין גאנצען וועזען זיינען די פערדס פאנאנדער-
געפאלען. ס'איז געווען איינע פון די קריזיסען פונ'ם מענש-
ליכען וואוקס. ווען די שטארקע נאטורען ווארפען פון זיך
אראפ העפטיג דעם צופאלענדיגען צודעק פונ'ם פריהערדיגען
יאהר, די פריהערדיגע נשמה וואס דערשטיקט זיי.

קריסטאף האט פריי אויפגעאטעמט כאטש ער האט
ניט פארשטאנען וואס ס'איז פארגעקומען. א שטארקער
אייז-קאלטער ווינד האט זיך אריינגעריסען דורכ'ן גרויסען
שטאט-טויער, בעת ער איז צוריק געקומען, נאך דעם ווי
ער האט באגלייט גאטפריעד'ן. דער עולם האט איינגע-
בויגען דעם קאפ געגען שטורם. די מיידלעך, וואס זיינען
געגאנגען צו דער ארבייט, האבען פארדרוסיג געקעמפט גע-
גען ווינד, וואס האט פון זיי געריסען די קליידער; זיי הא-
בען זיך אויף א מינוט אפגעשטעלט אפצואטעמען, די נאז
און די באקען רויט, מיט א צארנדיגער מינע. ס'האט זיך
זיי געוואלט וויינען. קריסטאף האט לוסטיג געלאכט. ער
האט ניט געטראכט פון דער מאטערניש. ער האט
געטראכט פון דער אנדערער מאטערניש, וואס האט איהם
נאך וואס באפרייט. ער האט געקוקט אויף דעם ווינטער-
הימעל, אויף דער שטאט, איינגעדעקט אין שניי, אויף די

מענשען וואס זיינען פארביי קעמפענדיג: ער האט געקוקט ארום זיך, אין זיך: קיין זאך האט איהם צו דעם אמאליגען ניט צוגעבונדען. ער איז געווען אליין... אליין! ס'ארא גליק צו זיין אליין, צו געהערען זיך אליין! ס'ארא גליק באפרייט צו זיין פון זיינע קייטען, פון דער מאטערניש פון זיינע ערינערונגען, פון דער פארפאלגונג פון געליעבטע און געהאסטע געשטאלטען! ס'ארא גליק, צום סוף, צו לעבן, צו זיין דעם לעבענ'ס הער-שער!...

ער איז אהיים געקומען ווייס פון שניי. ער האט זיך פרעהליך אפגעטרייסעלט, ווי א הונט. פארבייגעהענדיג גע-בען זיין מאמען, וואס האט צוגעקעהרט דאס פארהויז, האט ער זי אויפגעהויבען פון דער ערד, מיט איינגעהאלטענע און ליעבליכע געשרייען. ווי מען מאכט צו קליינע קינדער. די אלטע לואיזע האט זיך געווארפען אין איהר זוהנ'ס ארעמס, בעת ער איז נאך נאס געווען פון דעם צוגעהענדען שניי און איהם גערופען: „גרויסער נאך“, לאכענדיג דערביי מיט א גוטען קינדערשען געלעכטער.

ער איז ארויפגעגאנגען אין זיין צימער אויף אלע פיער. ס'ארא לאנגע צייט ער איז געווען פארלארען! ער האט א קוק געטאן אין זיין קליינעם שפיגעל. זיין הארץ האט געזיך בעלט. זיין שמאל און נידעריג צימער'ל וואו מ'האט זיך קוים געקאנט אויסדרעהען, האט איהם אויסגעוויזען ווי א קעניגרייך. ער האט צוגעשלאסען די טיר און געלאכט פון צופרידענהייט. ענדליך וועט ער זיך אליין וויעדער געפינען! ס'ארא לאנגע צייט ער איז געווען פארלארען! ער האט זיך געאיילט זיך אריינצואוורפען אין זיינע מחשבות, ווי איי-

נער וואס וויל זיך באדען, אין וואסער אריין. זיי האבען
 איהם אויסגעוויזען ווי א גרויסער טייד, וואס פליסט ווייט
 אין דעם בלויליד-גאלדיגען נעפעל. נאך א נאכט פון פיער
 בער און שטיקענדיגער היץ האט ער זיך געפונען ביים ברעג,
 די פיס געבויגען פונ'ם וואסער'ס פרישקייט, דער קערפער
 געגלעט פונ'ם מארגען-ווינטעל. ער האט זיך אריינגעוואר-
 פען שווימען: ער האט ניט געוואוסט וואס עס פיהרט איהם
 און ס'האט איהם וועניג געארט: ער האט בלויז געפיהלט
 די פרייד פון שווימען, סתם אזוי, אהן א ציעל. ער האט גע-
 שוויגען, געלאכט און זיך צוגעהערט צו די טויזענדער קלאנג-
 גען פון זיין נשמה: אומצעהליגע באשעפענישען האבען
 אין איהם געלעבט. קיין זאך איז איהם אבער ניט קלאר גע-
 ווען, דער קאפ האט זיך איהם געדריעהט: ער האט בלויז
 געפיהלט אין זיך א שטראהלענד גליק. ער האט הנאה גע-
 האט פיהלענדיג אין זיך אומבאקאנטע כחות: ער האט,
 פויל, אפגעלעגט אויף שפעטער אויסצופראווען זיין מאכט,
 ער האט זיך פאר'שכור'ט מיט דער גאולה'דיגער בארוישונג
 פון זיין אינערליכער אויפבליהונג, וואס איז חדשים-לאנג
 געווען צוזאמענגעדריקט און האט אויסגעבראכען ווי א
 פלוצלונגער פרייהלינג.

זיין מאמע האט איהם גערופען עסען פריהשטיק. ער
 איז ארויפגעגאנגען, מיט'ן קאפ פארטומעלט, ווי נאך א
 גאנצען טאג אויף דער פרייער שטארקער לופט: אזא פרייד
 האט אבער פון איהם געשמראלט, אז לואיזע האט איהם
 געפרעגט וואס מיט איהם איז פארגעקומען. ער האט ניט
 געענטפערט: ער האט זי אנגענומען ביי דער טאליע און זי
 געצוואונגען זיך דורכצורדעהען א טאנץ ארום טיש, וואו
 די זופ-שיסעל איז געשטאנען און ארויסגעלאזט א פארע.

לואיזע, סאפענדיג, האט געשריען אז ער איז משוגע, און צום סוף א קלאפ געטאן מיט די הענט.

— „גאט מיינער!“ — האט זי אומרוהיג אויסגערוד

פען — „איד קאן שווערען, אז ער איז שוין וויעדער פאר-ליעבט.“

קריסטאף האט אויסגעשאסען אין א געלעכטער. ער

האט די סערוועטקע געווארפען אין דער לופט:

„פארליעבט!...“ — האט ער אויסגעשריען — „אד!

נאטעניו!... ניין, ניין! שוין גענוג געווען! קאנסט רוהיג

זיין. ס'איז א סוף געקומען, א סוף אויפ'ן נאנצען לע-

בען!... אויף!...“

ער האט אויסגעטרונקען א גרויס גלאז וואסער.

לואיזע האט איהם אנגעקוקט א בארוהיגטע, געשא-

קעלט מיט'ן קאפ, געשמייכלט:

— „א שכור'ס שבועה, א טייערע!“ — האט זי גע-

זאגט. — „ער'ט זי האלטען ביז'ן אבענט.“

„נו, גוט, אז אזוי פיעל.“ — האט ער געענטפערט

פרעהליך.

— „אוראי!“ — האט זי געזאגט. — „וואס-זשע איז

דא ד וואס מאכט דיר אזוי גליקליך?“

„איד בין גליקליך, צופרידען, און שוין!“

מיט די עלענבויגען אויפ'ן טיש אנטקעגען איהר, האט

ער איהר געוואלט דערצעהלען אלץ וואס ער וועט טאן שפע-

טער. זי האט זיך צוגעהערט צו איהם, ליבעליך אבער

צווייפלענדיג און איהם שטיל דערמאנט, אז די זופ ווערט

קאלט. ער האט געוואוסט, אז זי פארשטעהט ניט וואס ער

זאגט: אבער ס'האט איהם ניט געארט: ער האט גערעדט

צוליעב זיך אליין.

זיי האבען געקוקט איינע אויף די אנדערע שמייכלענדיג:
 ער, רעדענדיג: זי, זיך קוים צוהערענדיג. כאטש זי איז שטאלץ
 געווען אויף איהר זוהן, האט זי ניט שטארק געהאלטען פון
 זיינע קונסט-פלענער: זי האט זיך געטראכט: „ער איז
 גליקליך: דאס איז דער עיקר.“ — און ער, זיך פאר-
 שכור'ענדיג מיט זיין רעדען, האט געקוקט אויפ'ן טייערען
 ליבעליכען פנים פון זיין מאמען מיט איהר שווארצער פא-
 טשיילע צנועה'דיג פארבונדען ארום דעם קאפ, אויף איהרע
 ווייסע האר, איהרע יונגענליכע אויגען, וואס האבען איהם
 פארברענט מיט ליבע, אויף איהר שעהנער און גוטמוטיגער
 רוחיגקייט. ער האט פארשטאנען אקוראט איהרע געדאנ-
 קען. ער האט איהר געזאגט שפאסענדיג:

— „ס'ארט דיר גאר וועניג, עה? אלץ וואס איר דער-
 צעהל דיר?“

זי האט געליקענט, שוואכליך:

„ניין, זאג איר דיר, ניין!“

ער האט זי געקושט:

— „און איר ווייס בעסער, יא! געה שוין, געה! דו

דארפסט זיך נאר נישט פארענטפערען. דו האסט גאר רעכט!

האב מיר נאר האלט! איר דארף נישט מ'זאל מיר פאר-

שטעהן — ניט דו, ניט קיינער. איר דארף שוין, איצט, ניט

קיינעם — גארנישט! איר האב אלץ אין זיך!...“

„נו!“ — האט לואיזע א מאד געטאן, — „אט האט ער

שוין א נייע משוגעת!... נאר מילא, ווי באלד ער מוז הא-

בען א משוגעת, איז שוין בעסער ער זאל האבען אט די.“

אה! ס'ארא פרעדיג גליק ס'איז זיך אוועקצולאזען
 אויפ'ן טייד פון געדאנק! ... ליגענדיג איז א שיפעל, דער
 קערפער געבאדען פון דער זון, דער פנים געקושט פון דעם
 פרישען ווינטעלע, וואס לויפט איבער'ן וואסער, ווערט ער
 אנטשלאפען, שוועבענדיג איבער'ן הימעל. אונטער'ן אויס-
 געשטרעקטען קערפער, אונטער'ן געוויגטען שיפעל, פיהלט
 ער דעם טיעפען שטראם: ער טונקט, ווי גלייכנילטיג, איין
 די האנט. ער הויבט זיך אויף, און מיט'ן פנים אָנגעשפארט
 אָן דעם ראנד פון דער לאדקע, ווי ווען ער איז געווען א
 קינד, קוקט ער ווי דאָס וואסער געהט פארביי. ער זעהט
 דעם אָפשיין פון משונה'דיגע באשעפענישען וואָס דרעהען
 זיך, וואָס פליהען פארביי ווי בליצען... אנדערע און נאָך
 אנדערע... קיינמאל זיינען זיי ניט די זעלבע. ער לאכט פון
 דעם פאנטאַסטישען בילד וואָס אנטפלעקט זיך פאר איהם:
 ער לאכט פון זיינע מחשבות: ער האָט ניט דעם באגעהר
 זיי אָפצושטעלען אין ערגיץ ניט. אויסוועהלען וואס? צו
 וואָס אויסוועהלען וואס-עס-איז צווישען די טויזענדער
 חלומות? ער האָט גענוג צייט! ... שפעטער! ווען ער וועט
 נאָך וועלען, דארף ער בלויז אריינווארפען זיין נעץ און כא-
 פען די משונה'דיגע ברואים וואָס שיינען אין וואסער. ער
 לאַזט זיי פארבייגעהען... שפעטער! ...
 דאָס שיפעל געהט, ווי דעם ווארעמליכען ווינטעל און
 דעם רוחיגען שטראָם ווילט זיך. אלץ ארום איז זאנפטאג,
 זוניג און שטיל.

פארשמאכטעט צום סוף, לאָזט ער אַראָפּ די נעץ. איינ-
געבויגען איבער'ן וואסער וואָס פליסט לייכט, פאַלגט ער זי
נאָך מיט'ן בליק ביז זי איז פארשוואונדען. א פאַר מינר-
טען בלייבט ער פאר'חלומ'ט און ציהט זי לאנגזאם צוריק;
וואָס מעהר ער ציהט, אלץ שווערער ווערט זי און פאר'ן
ארויסשלעפען שטעלט ער זיך אָפּ, כדי אַפצואטעמען. ער
ווייסט, אז ער האָט זיין קרבן: ער ווייסט אבער ניט וואָס
דער קרבן איז. ער ווארט כדי צו פארלענגערען דעם פאר-
געניגען.

צולעצט באשליסט ער זיך: פיש גאָלדיג-באפאנצערטע
באווייזען זיך פונ'ם וואסער: זיי ווארפען זיך ווי א נעסט
מיט שלאַנגען. ער קוקט אויף זיי גייגער, ער ריהרט זיי
מיט'ן פינגער: אָבער ווי זיי זיינען נאָר פונ'ם וואסער אַרויס
פאַרבלייבען זיך זייערע פאַרבען און זיי צוגעהען זיך צוויי-
שען די פינגער. ער ווארפט זיי צוריק אין וואסער אַריין
און פאנגט וויערער אָן פישען אַנדערע. עס ווילט זיך איהם
בעסער זעהן אלע זיינע חלומות וואָס שטורמען אין איהם,
איידער צו באהאלטען וועלכען פון זיי: זיי זעהען איהם
שעהנער אויס ווען זיי שווימען פריי אינ'ם דורכזיכטיגען
טייד...

ער האָט אויפגעכאפט אלערליי, איינער משונה'דיגער
און זאָנדערבארער פונ'ם אַנדערען. זייט חדשים האָבען זיך
געדאנקען אָנגעקליבען אין איהם: ער האָט זיי ניט אויסגע-
נוצט: ער איז געשפּרונגען פונ'ם רייכטום וואָס האָט זיך
געבעטען אויסצוגעבען. אבער אלץ איז געווען אָנגעווארפען:

זיין מח איז געווען א געטומעל, א צומישעניש, א אידישער
אנטיקעו-געשעפט, וואו עס זיינען געלעגען הויפען-ווייז
אינ'ם זעלבען צימער, די זעלטענע זאכען, טייערע שטאָפּען,
אייזענווארק און שמאטעס. ער האָט ניט געקאָנט אונטער-
שיידען וואָס האָט מעהר ווערט: פון אלץ האָט ער גלייך
הנאה געהאט. עס זיינען געווען טענער און פארבען וואָס
האָבען געקלונגען, זיך באַריהרענדיג, ווי גלעקער, האַרמאַ-
ניען וואָס האָבען געזשומעט ווי ביהנען, שמיכלענדע מע-
לאַדיען ווי פון ליבענדע ליפען. עס זיינען געווען אַפּשפּיג-
לונגען פון לאַנדשאַפטען, פון געשטאַלטען, פון ליידענשאַפּ-
טען, פון נשמות, פון כאַראַקטערען. פון ליטעראַרישע איי-
דעען, פון מעטאָפיזישע אידעען. עס זיינען געווען גרויסע
קאָמפּאָזיציאָנס-פּלענער, אומגעהייערע און אוממעגליכע,
טעטראַלאָגיען, דעקאָלאָגיען, וואָס ווילען אלץ מאַלען אין מו-
זיק און אַרומנעהמען וועלטען. עס זיינען געווען כמעט אלע-
מאַל, טונקעלע און בליצענדע געפיהלען וואָס זיינען פּלוצ-
לונג אַרויסגערופען געוואָרען דורך אַ קלייניגקייט: דער
קלאַנג פון א שטיק, א מענש וואס איז פאַרבייגעגאנגען די
גאַס, דאָס פאַטשען פונ'ם רענען, אן אינערליכער ריטם.
— א סך פון זיינע פלענער זיינען בלויז באשטאנען פון טי-
טולען, נעמען: דער גרעסטער טייל האָט בלויז פאַרמאָגט
איינעם אָדער צוויי שטריכען — ניט מעהר. ס'איז גענוג
געווען. ווי אלע גאָר יונגע מענשען האָט ער געמיינט, אז ער
שאַפט דאָס וואס ער האָט גע'חלומ'ט צו שאַפען.

אבער ער האט אין זיך צופיעל לעבען געהאט, אום זיך לאנג צופרידענצושטעלען מיט אַט די פאנטאזיעס. ער איז מיעד געווארען פון די אילוזיעס דאָס ער פארמאָגט עפעס: ער האט געוואלט אַנכאפען זיינע חלומות. — מיט וועלכען זאָל ער אַנפאנגען? איינער האט איהם אויסגעוויזען אזוי וויכטיג ווי דער אנדערער. ער האט זיי גערעהט און וויעדער גערעהט; ער האט זיי אוועקגעווארפען און צוריק גענומען... גיין, ער האט זיי ניט צוריק גענומען; זיי זיינען שוין ניט געווען די זעלבע, זיי האבען זיך ניט געלאָזט אויפֿ-כאפען צוויי מאָל: שטענדיג האבען זיי זיך געביטען; זיי האבען זיך געביטען אונטער די הענט, אונטער די אויגען. בעת ער האט אויף זיי געקוקט. ער האט זיך געמוזט צו-איללען, ער האט אבער ניט געקאנט: ער איז פארמישט גע-ווען פון דער לאַנגזאמקייט פון זיין ארבייט. עס האט זיך איהם געוואלט אַלץ אַפּטאָן אין איין טאָג, און ס'איז מורא'דיג שווער געווען די מינדסטע זאך אויסצופיהרען. דאָס ערגסטע איז געווען וואָס אַלץ פלעגט איהם נמאס ווערען, ווען ער האט נאָר געהאלטען ביים אַנפאנג. די חלומות זיינען פאַרביי, און ער אויך. בעת ער פלעגט טאָן איין זאך, פלעגט איהם באנג טאָן וואס ער טוט ניט אן אַנדערע. ס'האט אויסגעזעהן, אז ס'איז נאָר גענוג געווען אויסצו-קלייבען איינעם פון די שעהנע געגענשאַטאַנדען, כדי גלייך אן דעם צו פארליערען יעדען אינטערעס. און אזוי האט איהם זיין רייכטום קיין נוצעניט געבראכט. זיינע גע-דאַנקען זיינען נאָר לעבעדיג געווען אויף ווי פיעל ער האט זיי

ניט באריהרט : אלץ וואס איז איהם געלונגען צו דערלאנגען. איז שוין געווען טויט. ס'איז געווען ווי טאנטאלוס'עם פיי-ניגונג : פרוכטען וואס זיינען געווען ביי דער האנט און גע-ווארען שטוינער, ווי ער האט זיי נאר אנגעריהרט : פריש וואסער, נעכען איהם, וואס איז פארשוואונדען ווי ער האט זיך נאר איינגעבויגען צו טרינקען.

כדי צו שטילען זיין דורשט, האט ער געוואלט זיך בא-רוהיגען ביי זיינע שוין-ערבאכערטע קוואלען מיט זיינע אמא-ליגע קאמפאזיציעס... ס'ארא עקעלדיג געטראנק! ביים ערשטען זופ האט ער עס אויסגעשפיגען מיט כעס. וואס! אט דאס לעבליכע וואסער, די לאנגווייליגע מוזיק, איז זיין מוזיק? ער האט ווייטער איבערגעלעזען זיינע קאמפאזיציעס. דאס לעזען האט איהם דערשלאגען : ער האט דערפון נאר נישט פארשטאנען, ער האט אפילו ניט פארשטאנען ווי אזוי ער האט זיי געקאנט שרייבען. ער איז רויט געווארען. איין מאל, בעת ער האט אפגעלעזען א זייטעל וואס איז געווען נאר נארישער ווי די אנדערע, האט ער זיך אומגעקוקט צו זעהן צי ס'איז ניט פאראן עמיצער אין צימער, און געגאנגען זיך באהאלטען דעם פנים אין א קישען, אזוי ווי א פאר-שעהמט קינד. אפט מאל האבען איהם זיינע ווערק אויסגע-זעהן אזוי לעבערליך, אז ער האט גאר פארגעסען, אז זיי זיינען זיינע... „אה! ס'ארא אידיאט!“ פלעגט ער אויסשריי-ען, זיך קאטשענדיג פון געלעכטער.

אבער קיין זאך האט איהם ניט אזוי פארדראסען ווי די קאמפאזיציעס וואו ער האט אמאל געוואלט אויסדרייען זיינע ליידענשאפטליכע געפיהלען : דעם צער אדער די פרייד פון ליעבע; ער האט געשפרונגען אויפ'ן שטול ווי געביסען פון א פליג : ער האט געהאמערט אויפ'ן טיש מיט דעך

פויסט, און זיך געקלאפט דעם קאפ, ברומענדיג פון כעס;
 ער האט אויף זיך גראב געשריען און זיך גערופען, חזיר,
 אויסוואורף, נאָרישע בהמה און טראנטע. א גאנצע פערטעל
 שטונדע האט איהם גענומען דאָס אויסצורעכענען. צום סוף
 איז ער געגאנגען זיך אוועקשטעלען פאר'ן שפיגעל, פלאם-
 רויט פונ'ם שרייען, און געזאגט:

— „קוק, קוק דו קאליקע איינע, און זעה ס'ארא עזעל
 פנים דו האסט! איך וויל דיר ווייזען ווי ליגען צו זאגען, דו
 שנעק איינער! צום וואסער, פעטער, צום וואסער!
 ער האט זיך איינגעטינקט דעם פנים אין א גרויסער
 שיסעל, און עס געהאלטען אונטער'ן וואסער, ביז ס'האט
 איהם אנגעהויבען שטיקען. ווען ער איז פון דאָרט ארויס,
 דער פנים רויט-פארלאפען, די אויגען ארויס פונ'ם קאפ און
 שטארק סאפענדיג, האט ער זיך א וואָרף געטאָן אויפ'ן טיש
 און אפילו זיך אָפצוואוישען דאָס וואסער, וואָס האט גערוי-
 נען און געטריפט ארום איהם; ער האט אנגעכאפט די פאר-
 שאַלטענע קאמפאזיציעס און זיי צאָרנדיג צוריסען — נא,
 אויסוואורף דו! ... נא, נא, נא! ...

דעמאלסט האט ער זיך געפיהלט דערלייכטערט.

וואָס עס האט איהם דער עיקר אויפגערעגט אין די
 קאמפאזיציעס איז געווען דאָס ליגנערישע. קיין דורכגע-
 פיהלטעס. פראזען אויסגעלערנט אויסוועניג, די רעטאריק פון
 א שול-אינגעל; ער האט גערעדט פון ליעבע ווי איינער וואָס
 איז פארבעז-בלינד; ער האט גערעדט ווי פון געהערטעס,
 איבער'חור'ענדיג אלע געוועהנליכע נאָרישקייטען, און ניט
 נאָר ליעבע, נאָר אלע ליידענשאפטען האָבען איהם דערצו
 געדינט אלס טעמאס, אלס דעקלאמאציעס, — און דאָר, האט
 ער זיך שטענדיג אנגעשטרענגט צו זיין אויפריכטיג. —

אבער ס'איז ניט גענוג צו זיין אויפריכטיג: מען מוז עס קאנען זיין: און ווי אזוי קאן מען עס זיין, ווען מ'ווייס נאך גארנישט פונ'ם לעבען? וואס ער האט דורכגעלעבט אין זעקס חדשים פונ'ם לעבען, האט איהם אנטפלעקט די פאלש-קייט פון זיינע ווערק און האט געשאפען א גרוב צווישען איהם און זיין פארגאנגענהייט. ער איז יעצט ארויס פון דער פאנטאמען-וועלט: ער האט אין זיך געהאט אן אמת-רעאלע מאס, ארום וועלכער זיינע געדאנקען זיינען זיך צוזאמענגע-קומען און ער האט געקאנט אפמעסטען דעם אמת און דעם ליגען אין זיי.

דער עקעל, וואס ער האט געפיהלט צו זיינע אמאליגע, אהן ליידענשאפט-געשאפענע קאמפאזיציעס, האט איהם גע-טריבען (לויט זיין געוועהנליכער נייגונג צו איבערטרייבען) צום באשלוס מעהר גאר ניט צו שרייבען, סידען ער וועט דערצו געצוואונגען זיין פון א ליידענשאפטליכער נויטווענ-דיגקייט: און בלייבענדיג ביי דעם געדאנק, האט ער גע-שווארען אויף תמיד אויפצוגעבען די מוזיק, סידען די שאפונג וועט צו איהם קומען ווי א דונער-קראפט.

ער האט אזוי גערעדט, ווייל ער האט גוט געוואוסט, אז דער שטורם קומט אָן. דער דונער פאלט וואו ער וויל און ווען ער וויל. אָבער עס זיינען פאַראַן געוויסע שפּיצען וואָס ציהען איהם באַזונדערס צו. געוויסע ערטער — געוויסע נשמות — זיינען שטורם־נעסטען: זיי שאַפען שטורמען אָדער ציהען זיי צו פון אלע זייטען פון האַריזאָנט; און גראד ווי געוויסע חדשים פונ'ם יאָהר, אזוי איז אויך אַ געוויסער עלטער פון לעבען אָנגע־זאפט מיט עלעקטריציטעט און שאפט דונער־קראַכען — אויב ניט ווען מען וויל — וועניגסטען צו דער דערוואַרטע־טער צייט.

דער גאנצער וועזען איז אנגעצויגען. אָפט, גרייט זיך דער שטורם טעג און טעגווייז. ברענגעדיגע וואַסער־וואָל־קענס באַדעקען דעם בלייבען הימעל. קיין ווינטעלע. עס ווייזט אויס אזוי ווי די אומבאוועגליכע לופט וואלט גע־ברויזט, געזאַטען. די ערד שווייגט, צודריקט, צוטומעלט. דער מח זשומט פון פיבער; די גאַנצע נאַטור ווארט אויפ'ן אויסברוך פון דער קראַפט וואָס קלייבט זיך אָן, אויפ'ן קראַך פונ'ם האַמער וואָס הויבט זיך שווער, כדי פלוצלונג אַראָפֿ־צופלאַען אויפ'ן אַמבאַס פון די וואַלקענס. טונקעלע, גרויסע הייסע שאַטענס לויפען פארביי; אַ פייער־ווינט הויבט זיך אויף; די נערווען ציטערען איבער'ן גאנצען גוף, ווי בלע־טער. נאָכדעם פאלט וויעדער אַ שטילקייט. דער הימעל בריהט ווייטער אויס דעם דונער.

פאראן אין דעם ווארטען א פרייד-לוסטגע אנגסט.
 כאטש די אימרוהיגקייט דריקט, פיהלט מען אין די אדערען
 א פייער וואס פארברענט דעם וועלט-אל. די פאר'שכור'טע
 נשמה זיט אינ'ם אויווען, ווי וויין אין פאס. טויזענדער
 זאמען פון לעבען און טויט ברויזען אין איהר. וואס וועט
 דערפון ארויס? זי, די נשמה, ווייסט עס ניט! אזוי ווי די
 טראגענדיגע פרוי, שווייגט זי, קוקט נאך אין זיך אריין,
 הערט זיך פארזארגט צו צום אויפטרייסלען פון איהר מו-
 מער-לייב און טראכט: „וואס וועט פון מיר געבארען ווע-
 רען?“

טיילמאל איז דאס ווארטען אומזיסטיג. דער שטורם
 צוגעהט ניט אויסברעכענדיג; און מ'דערוואכט מיט א שווע-
 רען קאפ, אנטוישט, נערוועז, פארעקעלט. אבער דאס איז
 בלויז אפגעלעגט: דער שטורם וועט דאך אויסברעכען;
 אויב ניט היינט איז מארגען; וואס מעהר ער פארשפעטיגט,
 אלץ מעכטיגער וועט ער זיין...

אט איז ער!... די כמארעס האבען זיך אויפגעהויבען
 פון אלע באהעלטעניש-ווינקלען פון דער נשמה. ווי געדיכטע
 מאסען, שווארץ-בלויז, דורכגעריסען פון שניידענדע וועלדער
 בליצען, פליהען זיי פארביי שווינדלענדיג—שנעל און שווער,
 פארדעקען דער נשמה'ס האריוואנט און פאלען פלוצלונג מיט
 זייערע פליגלען אראפ אויפ'ן פארשטיקטען הימעל, פארלע-
 שענדיג די ליכט. א שעה פון משוגעת!... די צארגניגע אור-
 קראפטען ווערען באפרייט פון דעם שטייג וואו די גע-
 זעצטע זי, וואס פארזוכען דאס גלייכגעוויכט צווישען
 גייסט און לעבען, האלטען זיי איינגעשלאסען, רעגירען,
 פארמלאזן און קאלאסאל, אין דער טונקעלהייט פונ'ם בא-

וואסמזיין. מ'פיהלט, אז מ'גוסס'ט, מ'וויל מעהר ניט לע-
בען, מ'וויל נאר דעם סוף, דעם טויט וואס באפרייט...
און פלוצלונג, קומט דער בליץ! ...!
קריסטאף האט געברומט פון פרייד.

פרייד, ווילדע פרייד; זון וואָס באַלייכט אלץ וואָס
א י ז און וועט ז י י ז, געטליכע פרייד פון שאַפּען!...
ניטאָ קיין פרייד אחוץ אין שאַפּען. ניטאָ קיין לעבעדיגע
באַשעפענישען, א חוץ די וואָס שאַפּען. אלע אַנדערע זיי-
נען נאָר שאַטענס וואָס שוועבען אויף דער ערד, פרעמד
דעם לעבען. אלע לעבענס-פריידען זיינען נאָר די פריידען
פון שאַפּען: ליעבע, זשעני, האַנדלונג, — קראַפּט-פאַקלען
וואָס קומען אַרויס פונ'ם זעלבען פייער. אפילו די וואָס קאָ-
נען קיין פלאץ ניט געפינען אַרום דעם גרויסען קאמין: —
די אמביציעזע, די עגאָיסטען און די טרוקענע בעלי-תאווה-
ניקעס — פּראַווען זיך אויך דערוואַרמען ביי זיין בלייכען
ליכט-אַפּשיין.

שאַפּען אין דעם קערפּערליכען אָדער אין גייסטיגען
לעבען, מיינט באַפרייט צו ווערען פונ'ם גוף'ס תּפּיסה, מיינט
צו זיין דער וואָס מ ע ז א י ז. שאַפּען מיינט
טויטען דעם טויט.

פאַרשאַלטען איז די פּרוכטלאָזע באַשעפעניש, וואָס
בלייבט אַליין און פאַרלאָרען אויף דער ערד, באַטראַכטענ-
דיג דעם אייגענעם פאַרטרוקענטען גוף, און די פינסטערע
נאכט וואָס ליגט אין איהם, פון וועלכער קיין לעבענס-פלאַם
וועט קיינמאָל ניט אַרויס! פאַרשאַלטען איז די נשמה, וואָס
פיהלט ניט איהר פּרוכטבאַרקייט — גרויס מיט לעבען און
ליעבע, ווי א בליהענדער בוים אין פרייהינג! די וועלט מעג
זי באַדעקען מיט כבוד און גליק: זי באַדעקט א טויטען.

ווען דער ליכט-בליץ האט קריסטאף'ן געטראפֿען, איז איהם דורכגעלאָפֿען אן עלעקטרישער שטראם דורכ'ן גוף: ער האט געציטערט פֿונ'ם שלאָף. ס'איז געווען אזוי, ווי ער וואָלט אין מיטען ים, אין מיטען דער נאכט, פֿלוצלונג דערזעהן לאַנד. אדער, ס'איז געווען אזוי, ווי ער וואָלט דער-פיהלט בעת'ן דורכגעהן א מענגע מענשען, דעם שלאָג פֿון צוויי טיעפע אויגען. אפט פֿלעגט עס איהם דורכפֿליהען נאָך שטונדען-לאנגע אויסמאטערנישען, וואו זיינע מחשבות האָבען זיך פֿארצווייפֿעלט געראנגעלט אין דער פֿוסטקייט. אבער נאָך אפטער פֿלעגט עס איהם פֿארקומען, בעת ער פֿלעגט נאָר טראכטען פֿון אן אנדער זאך, רעדען מיט זיין מאמען אָדער שפּאצירען אין גאס. אין גאס האט איהם א געוויסער מענשליכער אפשיי אָפֿגעהאַלטען ארויסצואווייזען רוישן זיין פֿרייד. אין דער היים אבער האט איהם גארנישט צו-ריקגעהאַלטען. ער פֿלעגט טופֿען מיט די פיס. ער פֿלעגט רוישען ווי א טראמפֿייט מיט נצחון; זיין מאמע האט דאָס שוין געוואוסט: זי האט מיט דער צייט פֿארשטאַנען וואָס דאָס מיינט. זי פֿלעגט קריסטאף'ן זאגען, אז ער איז ווי א הוהו וואס האט נאָר וואס געלעגט אן איי.

ער איז דורכגענומען געווען פֿון דעם מוזיקאלישען געדאַנק. טיילמאל האט זיך דאָס אויסגעדריקט אין אן אָפֿגע-זונדערטער און פֿאַלקאָמער סטראָף: אפטער איז א גרויסען נעבעל-פֿלעק וואָס האט ארומגענומען א גאנצע קאמפּאָזי-ציע: דעם געבוי פֿונ'ם ווערק, די אלגעמיינע שטריכען האט מען געקאנט דערזעהן דורך א שלייער, וואָס איז דורכגע-

שניטען געווען דא און דאָרט פון העל-בלישטשענדע שטע-
לען און זיך אָפּגעזונדערט פון דעם שאַטען ארום ווי קלאַרע
סקולפּטור-ליניען. ס'איז בלויז געווען א בליץ; צומאָל פלע-
גען נאָכפּאָלגען אנדערע, איינער נאָכ'ן צווייטען; יעדער
האַט באַלייכטעט אַן אנדער ווינקעל פון דער טונקעל־הייט.
אַבער געזעהנליך, פלעגט די קאָפּריונע קראַפט, נאָך איין
איינציגער, פלוצלונגער אנטפלעקונג, פארשווינדען אויף עט-
ליכע צייטען אין איהרע געהיימניספולע באַהעלטענישען,
לאָזענדיג הינטער זיך אַ ליכטיגען שטראַהל.

דער גענוס פון באַגייסטערונג איז געווען אזוי שטארק,
אַן קריסטאָף'ן האָט אלעס איבעריגע גענומען אָפּעקלען. דער
ערפּאהרענער קינסטלער ווייסט גאנץ גוט, אַז די אינספּיראַ-
ציע איז זעלטען, און אַז דער פארשטאַנד מוז פארענדיגען
דאָס אינטואַיטיווע ווערק; ער לעגט זיינע אידעען אונטער'ן
פרעס און קוועטשט פון זיי ארויס יעדען געטליכען טראָפען
וואָס פילט זיי אָן; — (ער האָט אפילו ניט מורא, אויב נוי-
טיג, זיי איינצוטונקען אין קלאַרען וואַסער.) — קריסטאָף
איז געווען צו יונג און צו זיכער מיט זיך, ניט צו פאראכטען
די געמיינע מיטלען. ער האָט געהאט דעם אומעגליכען חלום
צו שאַפּען, נאָר דאָס וואָס איז אין גאַנצען ספּאָנטאַן, אינס-
טינקטיוו. ווען ער וואָלט אומיסנע ניט פארבלענדט געווען,
וואָלט איהם ניט שווער געווען צו זעהן דעם אומזין פון זיין
ציעל. ער האָט, אַהן ספּק, דעמאָלט איבערגעלעבט אַ צייט
פון אינערליכען איבערפלוס, וואו ס'איז ניט געווען קיין
שפּאַלט, קיין לעדיגער ווינקעל דורך וועלכע לאַנגוויילע אַדער
פּוסטקייט זאָלען זיך קאָנען אריינגליטשען. אלץ איז געווען
אַ מיטעל צו זיין אומערשעפליכער פרוכטבאַרקייט; אלץ
וואָס ער האָט געזעהן מיט די אויגען, אלץ וואָס ער האָט נאָך

הערט מיט די אויערען, אלץ וואס האט געטראפֿען זיין טאג
טעגליכען לעבען: יעדער בליק, יעדער וואָרט האט אין זיין
נשמה אויפֿגעהויבען אומצעהליגע חלומות. אין דעם אומבא-
גרענעצטען הימעל פון זיין דמיון האט ער געזעהן, פליהענ-
דיג, מיליאנען העל־ווייסע שטערען, טייכען מיט שיינענדע
ליכטער. און דאָך אפילו דעמאלסט זיינען געווען מאַמענטען
ווען אלץ איז פֿלוצלונג פארלאָשען געוואָרען, און כאַטש רי
פינסטערניש האט ניט געדויערט, כאַטש ער האט נאָך קוים
צייט געהאט צו ליידען פון פארלענגערטע, נשמה־שטיל-
שווייגענישען, האט ער דאָך געפיהלט א פארבאָרגענע מורא
פאר דער אומבאקאנטער מאכט וואס איז צו איהם געקומען.
אזעקעגאנגען, וויעדער געקומען, און פארשוואונדען... אויף
ווי לאנג דעם מאָל? וועט זי ווען צוריקקומען? זיין שטאַלץ
האט דעם געדאנק אָפגעשטויסען און איהם געזאָגט: „די
קראפט, דאָס בין איך. איז דער מינוט וואס זי פארשווינדט,
פארשווינד איך אויך, — וועל איך מיד טויטען.“ שטענדיג
האט ער דאָך ניט אויפֿגעהערט צו ציטערען: דאָס איז אבער
אויך „עווען א גענוס.

כאָטש אבער ס'איז, לעת־עתה, ניט געווען קיין גע-
פאהר, אז דער קוואל זאל אויסטריקענען, האט שוין קריס-
טאף געקאנט פארשטעהן, אז דער קוואל איז ניט גענוג צו בא-
פֿרוכטבארען א גאנץ ווערק. די אידעען זיינען כמעט שטענ-
דיג פאָרגעקומען אין א רויהען שטאנד: מ'האט זיי מיט
שוועריגקייט געמוזט ארויסנעהמען פונ'ם אומריינעם טייל,
און אלע מאָל האָבען זיי זיך באוויזען אַהן א סדר אָדער פאַל-
גע, שפּרינגענדיג, אפגעבראכען. כדי זיי צו פארבינדען צוויי-
שען זיך, האט מען געמוזט אריינמישען א טייל פון אויסגע-
רעכענטען פארשטאנד, פון קאלטען ווילען וואָס זאל זיי צו-

זאמענשמידען מיט א נייעם וועזען. אלס אמת'ער קינסטלער האט עס קריסטאף אויך געטאן: ער האט אבער דערצו נישט געוואלט איינשטימען: ער האט זיך ווי אומיסנע איינגערעדט, אז ער נישט נאר איבער זיין אינערליכעם, כאטש ער איז שטענדיג געצוואונגען געווען דאס איבערצוגאנדערשען, כדי עס צו מאכען מעהר-וועניגער פארשטענדליך. — נאך מעהר: טיילמאל איז איהם אויסגעקומען אין גאנצען צו פעל'שען דעם זין. ווי שטארק די מוזיקאלישע אידעע זאל איהם נישט געווען טרעפען, איז איהם דאך, אפטמאל, אומגעליך געווען אויסצודריקען וואס זי מיינט. די אידעע פלעגט זיך ארויסרייסען פון די אונטערערדישע טיילען פון זיין איינזיגן ווייט איבער די גרעניצען וואו דאס באוואוסטזיין פאנגט אן, און צו אים דער עכט-דיינער קראפט, וואס די געווענהל'יכע חושים דערפיהלען נישט, האט זיין באוואוסטזיין נישט געקאנט דערגעהען. איז איהר האט עס נישט דערקענט די שטיימונגען, וואס האבען אין איהם געשטורעמט, די מעגליכע געפיהלען וואס עס אונטערשיידעט און צוטיילט: פריידען און ליידען זיינען פארמישט געווען אין איין ליידענשאפט, אין אן אומפארשטענדליכער ליידענשאפט, ווייל זי איז העכער ווי דער פארשטאנד. און דאך, פארשטאנען אדער נישט, האט דער פארשטאנד געמוזט שאפען א גאנצען פאר אים דער קראפט, זי פארבינדען מיט איינע פון די לאגישע געבויען, וואס דער מענשט שטעלט אומערמידליך אויף אין זיין מח'ם ביהז-שטאק.

און אזוי האט זיך קריסטאף איבערצייגט — ער האט זיך געוואלט איבערצייגען — אז די פארבארגענע מאכט וואס לעבט אין איהם האט א באשטימטען זין — א זין, וואס איז אין איינקלאנג מיט זיין ווילען. דער פרייער

אינסטינקט, וואס שטורמט ארויס פונ'ם טיעפען אומבא-
וואוסטזיין, איז, וועלענדיג אדער ניט, געצוואונגען געווען
זיך צו פארבינדען, אונטער'ן יאך פונ'ם שכל מיט קלארע
געדאנקען וואס האבען גאר קיין שייכות ניט געהאט מיט
איהם. אזא ווערק איז בלויז געווען א ליגנערישער צוזאמענ-
וואקס פון די גרויסע טעמאס און פלענער וואס קריסטאף'ס
גייסט האט זיך אויסגעמאלען מיט די ווילדע כחות וואס הא-
בען געהאט א גאר אנדערען מיין — א מיין וואס איז איהם
אליין אומבאקאנט געווען.

ער איז געגאנגען טאפענדיג מיט אן אראפגעלאזטען קאפ, מיטגעריסען פון געגנערישע קרעפטען, וועלכע האבען זיך אין איהם צוגעפגעשטויסען און בלינד אריינגעווארפען אין זיינע אומקלארע ווערק א שוימיג און מעכטיג לעבען, וואס ער האט ניט געקאנט אויסדריקען, וואס ער האט אבער, מיט א פריידיגען שטאלץ דורכגעפיהלט.

דאס באוואוסטזיין פון זיין נייער קראפט האט איהם געטריבען געוואגט צו באטראכטען אלץ ארום איהם, אלץ וואס מ'האט איהם געלערנט צו עהרען, אלץ וואס ער האט רעספעקטירט אהן א פארוואס: — און ער האט אלץ גע-אורטיילט, געמאסטען מיט א העזה'דיגער פרייהייט. דער שליער האט זיך צוריסען: ער האט געזעהן דעם דייטשען ליגען.

יעדעס פאלק, יעדע קונסט האט איהר היפאקריטסטי-ווא. די וועלט שפייזט זיך מיט וועניג אמת און פיעל ליי-גענס. דער מעגשליכער גייסט איז שוואך: ער פאסט זיך שווער צו צום ריינעם אמת: די רעליגיאן, די מאראל, דער שטאט, די דיכטער, די קינסטלער מוזען איהם ווייזען דעם אמת באדעקט מיט ליגענס. די ליגענס פאסט זיך צו צום גייסט פון יעדען פעלקער-צווייג: זיי אונטערשיידען זיך אין יעדען לאנד: זיי מאכען עס אזוי שווער פאר פאר-שיידענע פעלקער זיך צו פארשטעהן, און מאכען עס אזוי גרינג זיי זאלען פאראכטען איינס דאס אנדערע. דער אמת איז דער זעלבער פאר אלע: יעדער פאלק האט אבער זיין ליגען, וואס ער רופט זיין אידעאליזם: יעדער מעגש

אַטעמט איהם איין פונ'ם געבורט ביז צום טויט: ער ווערט
 פאר איהם א לעבענס-באדינגונג: נאָר זשעניען קאָנען זיך
 פון דעם ארויסרייסען, נאָר א רייהע העלדישע קריזיסען.
 ווען זיי בלייבען אליין אין דעם פרייען גייסטיגען וועלט-
 אל.

דורך אן אומבאדייטענדען צופאל איז איהם דער ליגען
 פון דער דייטשער קונסט אנטפלעקט געוואָרען. דאָס וואס
 ער האָט איהם ביז דעמאָלסט ניט דערזעהן, איז ניט געווען
 דערפאר, וואָס ער האָט איהם ניט שטענדיג געהאט פאר די
 אויגען. ניין: ער איז דערצו געווען צו נאָהענט. ער איז
 ניט גענוג צוריקגעטראָטען. יעצט, בעת ער האָט זיך דער-
 ווייטערט, האָט זיך דער בארג פאר איהם באַוויזען.

ער איז געווען ביי אַ קאנצערט פון דער שטאטישער „טאנהאלע“. דער קאנצערט איז פארגעקומען אין א גרויסען זאל, וואו עס זיינען געשטאנען צעהן אָדער צוועלף רייהען קאפּע-הויז טישלעך, — אן ערד צוויי אָדער דריי הונדערט. אין איין עק איז געווען די ביהנע, וואו דער אָר-קעסטער איז געזעסען. ארום קריסטאָף'ן זיינען געווען אַפּי-צירען, אויסגעפּוצט אין זייערע לאנגע טונקעלע רעק, — גרויסע ראַזירטע פנים'ער, רויטע, ערנסטע און בירגערליכע פרויען, וואָס האָבען רוישיג גערעדט און געלאכט צווישען זיך, אַרויסווייזענדיג אן איבערטריבענע געמיטליכקייט, וואוילע מיידלעך, וואָס האָבען ברייט געשמייכלט און גע-לאַזט זעהען אַלע זייערע ציין; און פעטע, באַלעבאָטישע לייט, באהאלטען אין זייערע בערד, אונטער זייערע אוי-געזגלעזער, און עהנליך צו גוטמוטיגע שפינען מיט קיילעכ-דיגע אויגען. יעדעס מאָל וואָס זיי האָבען געטרונקען צו-גע-זונט, האָבען זיי זיך אויפגעשמעלט מיט אַ רעליגיעזען רעס-פּעקט; זייערע פנים'ער און שטימען האָבען זיך אין דער רגע געביטען; ס'האָט אויסגעזעהן אזוי ווי זיי וואָלטען תפילה געטאן; זיי האָבען זיך איינער דעם אנדערען אַנגעבאָטען צו טרינקען און אויסגעלעדיגט די בעכערס מיט אַ געמישטער פייערליכקייט און פאַיאַצעריי. די מוזיק האָט זיך פארלאָרען צווישען די אַלע געשפרעכען און גערוישען פון טעלער און גלעזער. דאָך האָט זיך דער גאנצער עולם אַנגעשטרענגט צו רעדען און צו עסען שטיל. דער ה ע ר ק א נ צ ע ר ט מ י י ס ט ע ר, א הויכער, איינגעבויגענער

אלטער, מיט א ווייסער באָרד, וואָס איז איהם אַראָפּגעהאָנגען ווי א צאָפּ, און א לאַנגע איינגעבויגענע נאָז מיט אוי-געזיגלעזער, האָט אויסגעזעהן ווי א פילאַלאַג. די אלע טי-פען-מענשען זיינען שוין לאַנג באקאנט געווען קריסטאָף'ן. דעם טאָג אבער האָט ער עפעס געפיהלט, — ער האָט ניט געוואוסט פארוואס — אַז זיי זעהן איהם אויס ווי קאָרי-קאָטורען. פאַראַן אזוינע טעג, ווען עס ווארפען זיך, פלוצלונג, אַהן א שום אורזאך, אין די אויגען אריין דאָס נאָריש-קאָ-מישע פון מענשען און זאכען, וואָס ווערט גאָר ניט באמערקט אינ'ם געוועהנליכען לעבען.

דער פראַגראַם פונ'ם אַרקעסטער איז באשטאָנען פון דער אַוואַוערטורע פון דער אַפּעראַ ע ג מ א ז : א וואַלץ פון וואַלדטויפּעל, טאָנהויזער'ס וואַנדערען קיין רוים, ניקאָ-לאַ'ס אַוואַוערטורע פון די לוסטיגע ווייבער, דער רעליגיע-זער מאַרש פון אטאליע, און א פאַנטאַזיע איבער'ן נאָרד-שטערן. דער אַרקעסטער האָט ריכטיג און שטיל געשפּיעלט בעטהאָווענ'ס און ווילד פייערדיג דעם וואַלץ. ביי טאָג-הויזער'ס וואַנדערען קיין רוים, האָט מען געהערט דאָס אויפשטאָפּען פון פלעשער. אַ פעטער מאַן, וואָס איז געזע-סען ביי א טישעל נעבען קריסטאָף'ן, האָט צוגעקלאַפּט בעת'ן שפּיעלען „די לוסטיגע ווייבער“. און נאָכגעמאכט פאַלסטאָף'ן. אַן עלטערע, דיקע פרוי, מיט א העל-בלויזען קלייד און א ווייסען גארטעל, א גאָלדענע פענסנע אויף איהר צוקוועטשטער נאָז, רויטע ארעמס און אַן אומגעהייער-גרויסע טאליע, האָט געזונגען מיט א שטארקער שטים ליע-דער פון שומאן און בראהמס. זי האָט אויפגעהויבען איהרע ברעמען, געמאכט פארשטעלטע אויגען, געצוקט מיט די אויגען-דעקלעך, געשאַקעלט דעם קאָפּ רעכטס און לינקס.

געשמיכעלט מיט א פארגליווערטען שמייכעל אויף איהר
 לבנה'דיגען פנים און אָנגעשטעלט איבערטריבענע העוויות
 וואָס וואָלטען. אַהן דער שטאַלצער עהרליכקייט, וואָס האָט
 אויף איהר געשיינט, דערמאָנט אַן אַ ק א פ ע - ק א נד
 צ ע ר ט. אַט די פרוי, די מאַמע, האָט געשפּיעלט די ראָלע
 פון אַ ווילד־שטיפּעריש מיידעל, פון ליידענשאפט, פון יוֹ-
 גענד; און אין שומאַן'ס פּאַעזיע האָט זיך עפּעס דערפּיהלט
 דער אָפּגעשמאַקטער ריח פון אַן אַם־שטוב. די צוהערערס
 זיינען געווען אין עקסטאַז. — די אויפּמערקזאַמקייט אין
 אַבער פייערליך געוואָרען בעת עס האָט זיך באַוויזען דער
 כאַר „פון די זיד־דייטשען“ (ז י ד - ד י י ט ש ע ר מ ע-
 נ ע ר ל י ע ד ע ר ט א פ ע ל) וואָס האָט גענומען וואָר-
 קען און ברומען צאָרטע געפּיהלפּולע ליידער. אין כאַר זיי-
 גען זיי געווען ווי אַ קוואַרטעט; ס'האַט אויסגעזעהן אַזוי
 ווי זיי וואָלטען אומיסנע אויסגעמעקט פון זייער זינגען יעדען
 שפור פון כאַר־סטיל. זיי האָבען בלוז געזוכט קליינינקע מע-
 לאַדי־עפעקטען, קליינינקע, לייכטע, וויינענדיגע, שטיל-
 וויינענדיגע טענער־שאַטירונגען, ווי באַראַבאַנען באַגלייטעט,
 פּלוצלונג, פון שרייענדיגע, הילכדיגע טרומיטען קלעפּ:
 עס האָט געפּעהלט פּולקייט און גלייכגעוויכט, און געהאַט
 אַ זיסליד־אָפּגעשמאַקטען סטיל. ס'האַט דערמאָנט אַן באַר-
 טאַם'ן.

“אַז מיר זיין דער לייד. איד
 וועל ברומען ווי אַ יונג טייבעלע.
 איד וועל ברומען ווי אַ נאַכטיגאל.”
 קריסטאָף האָט זיך, פונ'ם אָנפאַנג, צוגעהערט וואָס
 אמאָל מעהר פארטומעלט, פארגליווערט. דאָס אַלץ איז ניט
 געווען ניי פאר איהם. ער האָט געקענט די קאַנצערטען, דעם

ארקעסטער, דאס פובליקום. אבער אלץ האט איהם, פלוצ-
לונג, אויסגעזעהן פאלש. אלץ: אפילו דאס וואס איז איהם
נאך געפעלען געווען — די אואווערטיורע פון "ע ג מ א ז",
וואו די פאראדנע אומאָרדנונג און פינקטליכע באוועגונג
האט איהם פארלעצט ווי עפעס ניט אויפריכטיגעס. ער
האט, איבעריגענס ניט געהערט בעטהאָווען אדער שומאן.
נאך די נאָרישע לעכערליכקייטען פון זייערע פארטייטשער
און פון דעם נאָרישען אלץ איבערקייטענדען פובליקום. ביידע
האַבען זיי מיט זייער דומהייט פארשפרייט ארום די ווערק
א שווערען נעפעל. און דאך איז אין די קאמפאזיציעס אפילו
אין די בעסטע, געווען עפעס וואָס האט קריסטאָף באאומ-
רוהיגט, וואָס ער האט פריהער קיינמאל ניט געפיהלט. —
וואָס אזוינס? ער האט עס ניט געוואגט אַנאַליזירען: צו
טראַכטען אזוי איבער זיינע באַליעבטע מייסטער, האט ער
געהאלטען פאר אַ לעסטערונג. ער האט געמעגט ניט וועלען
זעהן: ער האט שוין געזעהן, און געגען זיין ווילען, האט ער
ווייטער געזעהן: ווי די ווער גאָניאַ פון פיזאַ.
האט ער געקוקט צווישען די פינגער.

ער האט געזעהן די דייטשע קונסט גאנץ נאָקעט. אלע
— די גרויסע און די נאָרישע — האָבען אויפגעדעקט זייערע
נשמות מיט א געפיהלפולער צופרידענהייט. די געפיהלען
האָבען איבערגעשוואומען, די מאָראַלע עדעלקייט האט גע-
רונען, דאָס הארץ איז זיך צוגאנגען אין אומענדליכע אויס-
גוסען: די טוירען זיינען געעפנעט געוואָרען פאר דער מורא-
דיגער דייטשער געפיהל-עמפּינדליכקייט: זי האט אָפּגע-
שוואכט די ענערגיע פון די שוואַכע: זי האט פארטרונקען
די שוואַכע אונטער איהרע גרויליכע וואסערען: ס'איז גע-
וואָרען א פארפלייצונג: דער דייטשער געדאַנק האט געדערע-

מעלט אויפ'ן גרונד. און וואס פאר א געדאנק! ביי א מענ-
דעלסאן, א בראהמס, א שומאן, און אין זייערע טריט ביי
אן אומענדליכע רייהע שרייבער פון געקינצעלטע און וויינענ-
דיגע ל י ע ד ע ר! אלץ איז זאמד. קיין איינציגער פעלז.
א פייכטע און פארמלאזע טייג. — אלץ איז געווען אזוי
נאדיש, אפט אזוי קינדיש, אז קריסטאף האט ניט געקאנט
גלויבען, אז די צוהערער דערפיהלען עס ניט. ער האט זיך
אומגעקוקט: ער האט אבער נאך געזעהן געזיכטער מיט קעל-
בערנער התפעלות, — שוין פון פאראויס איבערצייגט אין
דער שעהנקייט פון דער מוזיק און אין דער הנאה וואס זיי
דארפען דערפון האבען. ווי אזוי זאלען זיי זיך אליין ערלוי-
בען צו האבען אן אייגענע מיינונג? זיי האבען געהאט גרויס
דרד ארץ פאר די פארהייליגטע נעמען. פאר וועלכער זאך
האבען זיי דען ניט געהאט קיין דרד ארץ? זיי האבען דרד
ארץ געהאט פאר זייער פראגראם, פאר זייערע טרינק-גלע-
זער, פאר זיך אליין. מ'האט געפיהלט, אז אין הארצען הא-
בען זיי אלץ, וואס האט מיט זיי א שייכות, גערופען „עק-
סעלענץ“.

קריסטאף האט באטראכט דאס פובליקום און די מו-
זיק: די מוזיק האט אפגעשפיגעלט דאס פובליקום, דאס
פובליקום האט אפגעשפיגעלט די מוזיק. קריסטאף האט
געפיהלט, אז דער געלעכטער שטיקט איהם און ער האט גע-
מאכט גרימאסען. דאך האט ער זיך צוריקגעהאלטען. ווען
די „זיד-דייטשען“ האבען אבער אנגעפאנגען פייערליך זינג-
ען „דאס געשטענדעניש“ פון א יונג באשייר-
דען, פארליעבט מיידעל, האט קריסטאף מעהר ניט געקאנט
אויסהאלטען. ער האט אויסגעשאסען אין א געלעכטער.
צאָרנדיגע „שאַס!“ האבען זיך געהערט. זיינע שכנים הא-

בעז אויף איהם געקוקט דערשראקען. די געמיטליך-גוטע, פארציטערטע פנים'ער האָבען איהם אמוזירט, און ער האָט גענומען לאָכען שטארקער, ער האָט געלאַכט און געלאַכט מיט טרערען אין די אויגען. פלוצלונג איז אבער דער עולם שטאַרק אין כעס געוואָרען. מ'האַט געשריען „ארויס פון דאָנען!“

ער האָט זיך אויפגעהויבען און איז אַוועק געגאנגען, הויבענדיג די אַקסלען און זיך טרייסלענדיג פונ'ם שטאַרקען געלעכטער. זיין ארויסטריט האָט געמאַכט אַ סקאַנדאַל. ס'איז געווען דער אָנפאַנג פון אלע פיינטשאַפּטען צווישען איהם און דעם שמעטעל.

נאך דער געשעהעניש איז קריסטאף'ן, אהיים קומענדיג, איינגעפאלען איבערצולעזען די „ווערק פון די פארהייירליגטע“ מוזיק קאמפאזיטאָרס. ער איז דערשראָקען און פארמישט געוואָרען זיך ארומזעהענדיג, אז אייניגע פון זיינע באליעבטסטע מייסטערס האָבען לי ג ע ז א ג מ. ער האָט זיך, צוערשט, אנגעשטרענגט צו צווייפלען אָן דעם, צו גלויבען, אז ער מאכט א טעות. — ניין, ס'איז אבער ניט געווען קיין אויסוועג. ער איז מורא'דיג איבערראשט געוואָרען פון דער מיטעלמעסיגקייט און פאלשקייט, וואָס שטעלט טיילווייז צונויף דעם קונסט־אוצר פון א גרויס פאלק. ווי וועניג גוטע זייטען עס זיינען פארבליבען נאָך א גרינדליכען שטודיום!

זייט דעמאלסט פלעגט ער צוטרעטען מיט א קלאַפּענדיג הארץ צום לעזען אנדערע ווערק, אנדערע מייסטערס, וואָס זיינען איהם טייער געווען... אד! ס'איז געווען ווי א מיאוסער כשוף; אומעטום האָט איהם באַגעגענט די זעלבע אנטוישונג. פון אייניגע איז איהם דאָס הארץ צוריסען געוואָרען: ס'איז געווען אזוי ווי ער וואָלט פארלאָרען א טייערען פריינד, אזוי ווי ער וואָלט זיך פלוצלונג ארומגעזעהן, אז אָט דער פריינד, אין וועמען ער האָט זיך אין גאנצען פארטרויט, נארט איהם זייט יאָהרען. ער האָט דעריבער געוויינט. ביי נאכט איז ער ניט געשלאָפּען, און זיך שטענדיג געמאטערט. ער האָט זיך אליין באשולדיגט: ווייסט ער שוין ניט וואָס מוזיק איז? איז ער שוין געוואָרען א פאַלשמענדיגער אידיאָט? — ניין, ניין, מעהר ווי ווען פריי-

הער האָט ער יעצט געזעהען די שטראהלענדע שעהנקייט פונ'ם טאָג, מיט מעהר פרישקייט און ליעבע האָט ער יעצט געפיהלט די טיעפע האַרציגע רייכקייט פונ'ם לעבען: זיין האַרץ האָט איהם ניט אָפגענארט.

א לאנגע צייט האָט ער ניט געוואגט אַנצוריהרען די וועלכע זיינען פאר איהם געווען די בעסטע, די ריינסטע, די הייליגע פון די הייליגסטע. ער האָט מורא געהאט אונטער-צוגראַבען דעם גלויבען, וואָס ער האָט געהאט אין זיי. אבער ווי אזוי קאָן מען ווידערשטעהען דעם אומבא'רחמנות'דיגען אינסטינקט פון אן עהרליכער נשמה. וואָס וויל דערגעהען צום סוף, און וויל זעהן אלץ ווי עס איז, אפילו דערביי ליי-דענדיג? — ער האָט אלזאָ אויפגעעפּענט די פארהייליגטע ווערק, איז צוגעטראָטען צו די לעצטע שיצער, צו קייזערלי-כער גוואַרדיע... פונ'ם ערשטען בליק האָט ער געזעהען, אז זיי זיינען ניט וועניגער אומבאפּלעקט ווי די אנדערע. ער האָט ניט דעם מוט געהאט ווייטער צו געהן. מינוטענווייז פלעגט ער זיך אָפּשטעלען און פארמאכען דאָס בוך: ווי נח'ם זוהן האָט ער אריבער געוואָרפען א מאַנטעל אויף זיין פאטער'ס שאַנד...

נאָכדעם פלעגט ער בלייבען דערשלאָגען איז מיטען די חורבות. ער וואָלט ליבערשט געווען פאַרלאָרען אַ האַנט, איידער צו פאַרלעצען זיינע הייליגסטע אילוזיעס. ס'איז פאר איהם געווען אַ האַרצען-טרויער. ס'איז אָבער אין איהם געווען אזא כח, אזא לעבענס-באניאונג, אז זיין גלוי-בען אין דער קונסט איז ניט געריהרט געוואָרען. מיט דעם יונגען מענשענ'ס נאיווע העזה האָט ער ווידער אָנגעהויבען דאָס לעבען, עפעס אזוי ווי קיינער, פאר איהם, וואָלט עס ניט דורכגעמאכט. אין זיין נייער קראפּט-באַרוישוב האָט

ער געפיהלט — מיט רעכט אפשר — אז א חוץ עטליכע אויסנאמען, איז כמעט ניט פאראן קיין שייכות צווישען די אמת'ע ליידענשאפטען און דעם אויסדרוק, וואס די קונסט שטרענגט זיך אן זיי צו געבען. ער האט זיך אבער גענארט, דענקענדיג, אז איהם געלינגט עס בעסער און אמת'דיגער זיי אויסצודריקען. ווייל ליידענשאפטען האבען אין איהם געשטורמט, איז איהם גרינג געווען זיי צו געפינען אין זיין שרייבען: קיין אנדערער אבער, א חוץ ער אליין, וואלט זיי ניט דערקענט אין זייער אומפאלקאמער פארם. אזוי איז אויך געווען דער שיקזאל פון די פיעלע קינסטלער, וואס ער האט פארדאמט. זיי האבען איבערגעלעבט און איבערגעגעבען טיעפע געפיהלען. דער סוד פון זייער שפראך איז אבער מיט זיי אפגעשטארבען.

קריסטאף איז ניט געווען קיין פסיכאלאג, און דאס אלץ האט איהם ניט געשטעלט אין קיין פארלעגענהייט: דאס טויטע איז פאר איהם שטענדיג טויט געווען. ער האט אפגע-מאסטען די פארגאנגענהייט און אויף איהר צוריק געקוקט מיט דער זעלבסט-זיכערער און גרויזאמער אומגערעכטיגקייט וואס לעבט אין דער יוגענדס הארץ. אהן רחמנות אויף זייער לעבערליכער זייט, האט ער אנטבלוזט אלע נשמות. די טיע-פע מעלאנכאליע, די הערליכע פאנטאזיע, די צארט-דענקענ-דע וועלט-נישטיגקייט פון א מענדעלסאן, דעם קלאנג און גלאנץ פון וועבער'ן, מיט זיין הארץ-טרוקענקייט און אינ-טעלעקטועלען געמיט, דעם דעקלאמאטארישען נעא-קלא-סיציזם, א געמיש פון פאלשער און אמת'ער ערעלקייט, פון ריינעם אידעאליזם און עקעלדיגע איבערטריבענע טעכניק — די מוזיק פון ליסט'ן, דעם נאבעלען פאטער, דעם צירק-ריי-טער. שווערט'ן פארזונקען אין זיין עמפינדליכען סענטי-

מענטאליוזם, ווי אונטער ימים דורכזיכטיגע און אפגעשמאקט
 מע וואסערן. די אלטע פון די העראישע צייטען, די האלב-
 געטער, די נביאים, די פאטערס פון דער קירכע, זיינען ניט
 געשווינט געווארען. אפילו דער גרויסער סעבאסטיאן, דער
 יאהרהונדערט באריהמטער, וואס טראגט אין זיך די פאר-
 גאנגענהייט און די צוקונפט — באך — איז אויך ניט ריין
 געווען פון ליגען זאגען, פון צייט-נארישקייטען. אט דער
 מענש, וואס האט גאט געזעהן, וואס האט גערוהט אין גאט,
 האט טיילמאל קריסטאף'ן אויסגעזעהן אין זיינע ווערק נוד-
 נע און צוקערדיג רעליגיעז, יעזואיטיש, אין סטיל פון ראקא-
 קא. אין זיינע קאנטאנען האבען זיך געהערט שמאכטענדי-
 געבענדע און פאנאטישע מאטיווען — (דיאלאגען פון דער
 נשמה, וואס קאקעטירט מיט כריסטוס), וואס האבען גע-
 עקעלט קריסטאף'ן: עס האט זיך איהם געדוכט, אז ער זעהט
 ברובים מיט רונדע בעקעלעך, רונדע פיסעלעך און פלאטע-
 רענדע שליערס. ער האט אויך געהאט דאס געפיהל, אז דער
 געניאלער קאנטאר שרייבט אלע מאל אין אן אפגעשלאסע-
 נעם צימער: ס'האט זיך ניט געפיהלט די פרישקייט:
 ס'האט אין זיין מוזיק געפעהלט די שטארקע דרויסענדיגע
 לופט, וואס געהט דורך אנדערע, קלענערע מוזיקער אפשר,
 אבער גרעסערע מענשען — אמת'ערע מענשען — ווי ער:
 ווי בעטהאווען אדער הענדל. אלע, און באזונדערס די
 קלאסיקער האבען איהם דערצו פארלעצט מיט זייער וועג-
 גער פרייהייט: כמעט אלע זייערע ווערק זיינען געווען „גע-
 בויט“. טיילמאל איז א געפיהל פארברייטעט געווארען מיט
 אלע געוועהנליכע מיטלען פון דער מוזיקאלישער רעטאריקע
 און טיילמאל איז אן איינפאכער ריטם, א מוזיקאלישע
 הארמאניע, איבערגע'חזר'ט און מעכאניש איבערגעדריעהט

געוואָרען אויף יעדען שטייגער. די סימעטרישע און צוצויר-
גענע „אויפבויאונגען“ — קלאסישע און נעא־קלאסישע סאָ-
נאטען און סימפאָניעס — האָבען שטארק אויפגערעגט
קריסטאָף. וועלכער האָט צו דער צייט ניט געפיהלט די
אַרדנונג־שעהנקייט פון גרויסע און גוט־אויסגעטראַכטע פלע-
נער. דאָס האָט איהם מעהר אויסגעזעהן ווי די ארבייט פון
מוזיקער און ניט פון מוזיקער.

ער איז אויך ניט וועניגער שטרענג געווען צו די ראָ-
מאַנטיקער. מערקווירדיג, גראד די מוזיקער, וואָס האָבען
פרעטענדירט צו זיין — און זיינען עס באמת געווען — די
פרייסטע, די נאַטירליכסטע, די ניט „בויענדע“, די, וואָס
האָבען, ווי שובערט, אריינגעגאסען, טראָפּענווייז, צו יעדער
ךגע, זייער גאַנץ לעבען איז זייערע אומצעהליגע קליינע
ווערק: — זיי האָבען איהם (און ער איז אליין דערפון איך
בעראַשט געווען) אויפגערעגט מעהר ווי אלע אַנדערע. זיין
אויפּרעגונג איז נאָך גרעסער געווען געגען זיי, וואָרום אין
זיי האָט ער דערמאָנט זיין יוגענדליכע נשמה און אלע נאָ-
רישקייטען, וואָס ער האָט געשוואָרען פון זיך אויסצואוואַרצ-
לען. געוויס האָט דער אויפריכטיגער שומאן ניט געקאָנט
באשולדיגט ווערען אין פאַלשקייט: ער האָט כמעט קיינ-
מאַל ניט אויסגעדריקט קיין זאך וואָס ער האָט ניט דורכגע-
פיהלט. אבער גראד זיין פאַל האָט קריסטאָף געמאַכט
פארשטעהן, אז די ערגסטע פאַלשקייט פון דער דייטשער
קונסט ליגט ניט אין דעם, וואָס די קינסטלער ווילען אויס-
דריקען געפיהלען וואָס זיי לעבען ניט דורך,
נאָר אין דעם וועלען אויסדריקען דאָס, וואָס זיי לעבען
יא דורך — וואָס זיי נען אַבער פאַלש.
די מוזיק איז אַ שאַרפע, פינקטליכע אַפּשפּיגלונג פונ'ם לע-

בען. וואס נאיווער און עהרליכער דער דייטשער מוזיקער איז.
 אלץ מעהר ווייזט ער ארויס די שוואכקייטען פון דער דיי-
 טשער נשמה, איהר אומזיכערען גרונד, איהר ווייכען סענ-
 טימענטאליזם, איהר אומאויפריכטיגקייט, איהר אידעאליזם,
 וואס איז מיט ביטראסט פארמישט, איהר אומפעהיגקייט זיך
 צו זעהן, זיך צו קוקען אין פנים אריין. דער פאלשער איי-
 דעאליזם איז געווען די שוואכע זייט אפילו פון די גרעסטע—
 פון וואגנער. איבערלעזענדיג זיינע ווערק, האט ער געקריצט
 מיט די ציין. לאהענגריין האט איהם אויסגעזעהן א
 שרייענדער ליגען. ער האט געהאסט די קרעמערישע ריטער-
 ליכקייט, די היפאקריטישע פארמאסקירטקייט, דעם שטאל-
 צען און הארצלעזען העלד, — די פארקערפערונג פון אן
 עגאייטישער און קאלטער טוגענד, וואס באוואונדערט זיך
 און שעצט זיך מיט א באזונדערער זעלבסט-צופרידענהייט.
 ער האט צו גוט געקענט אט דעם דייטשען צבוקע-טיפ; ער
 האט איהם אין דער ווירקליכקייט געזעהן, אט דעם פוסטען,
 צנועה'דיגען און הארצלעזען פראנט, וועלכער בוקט זיך צו
 זיין אייגענער געשטאלט — אן אפגאט, צו וועמען עס איז
 איהם גרינג יעדען צו אפפערען. „דער פליהענדער האלענדער“
 האט איהם פשוט דערשלאגען מיט זיין שווערער סענטימענט-
 טאליטעט און אומעטיגער לאנגוויילע. די ליעבעס פון די
 געפאלענע בארבארען אין דער טעטראלאגיע זיי-
 נען געווען אפגעשמאקט-עקעלדיג. זיגמונד זינגט א סאלאן-
 טענאָרליעד, בעת ער פיהרט מיט געוואלט אוועק זיין שוועס-
 טער, זיגפריד און ברונהילדע ווייזען, ווי אן אמת דייטש
 פארעל, אין די געטערדע מערונג, איינער דעם
 אנדערען, און באזונדערס דעם עולם זייער פארזאנדע און
 פליידערענדיגע פאמיליען-ליעבע. אלע מינים ליגענס האבען

זיך אין דעם ווערק צוזאמענגעטראפען: דער פאלשער איי-
דעאליזם, דער פאלשער כריסטענטום, דער פאלשער גאט-
ציון, דאס פאלש לעגענדארישע, דאס פאלש געמליכע, דאס
פאלש מענשליכע. קיינמאל האט מען נאך נישט געזעהן קיין
משונה'דיגערע קאנווענציעס ווי אין דעם טעאטער, וואס האט
געזאלט צושטערען אלע קאנווענציעס. די אויגען, דער
נייסט, דאס הארץ, האבען אויף קיין רגע נישט געקאנט אפ-
גענארט ווערען, סיידען זיי האבען עס אומיסנע געוואלט. —
און זיי האבען עס געוואלט. דייטשלאנד איז אנטציקט גע-
ווען פון אט דער אלטליכער, קינדערישער קונסט — א
קונסט פון צובושעוועטע חיות און מיסטישע, קרענקליכע
מידלעד.

דאך, טראץ דעם אלעמען, פלעגט קריסטאף, נאך דער-
הערענדיג די מוזיק, הינגעריסען ווערען גראד ווי די אנדערע,
(מעהר ווי די אנדערע,) פון דעם שטורם פון דעם מענ-
שענס טיוועלשען ווילען, וואס האט דעם שטורם געשאפען.
ער פלעגט לאכען, ציטערען, פארפלאמט ווערען און פיהלען
אזוי ווי רייטענדע ארמען וואלטען דורך איהם פארבייגער-
לאפען, און ער פלעגט זיך דערביי טראכטען, אז אלץ איז
ערלויבט די, וואס טראגען אזעלכע שטורמס אין זיך. ס'ארא
פרייד-געשרייען עס פלעגט זיך ארויסרייסען פון זיין ברוסט
ביים אנריהרען די הייליגע ווערק, וואס ער האט ציטערענדיג
דורכגעבלעטערט! ער פלעגט, אין דער צייט, דורכלעבען די
אמאליגע גליהענדע געפיהלען, און וויעדער געפינען די אומ-
באפלעקטע ריינקייט פון אלץ, וואס ער האט פריהער גע-
ליעבט! ער האט דערמיט גערעטעט גלארייכע שווימענדע
שטיקער פון דעם שיף-ברוד. ס'ארא גליק ס'איז פאר איהם
געווען! עס האט זיך איהם געדוכט, אז ער רעטעט א טייל

פון זיך אליין. איז דאס דען ניט געווען ער אליין? זיינען דען די גרויסע דייטשען, וואס ער האט באקעמפט, ניט גע-ווען זיין בלוט, זיין גוף, זיין טייערסטער וועזען? ער איז געווען אזוי שטרענג געגען זיי, ווייל ער איז עס געווען גע-גען זיך. ווער האט זי מעהר לייעב געהאט ווי ער? ווער האט מעהר ווי ער געפיהלט שווערמ'ס גוטסקייט, היידענ'ס נא-וויטעט, מאצארט'ס צארטקייט, בעטהאווענ'ס גרויס, העל-דיש הארץ? ווער האט, מעהר ווי ער, געזוכט שוין אין ווע-בער'ס וואלד-מורמלען, אין יאהאן-סעבאסטיאן'ס קאטעד-ראלע שאטענס, וואס הויבען איבער די דייטשע טאלען, צום גרויען נאָרדישען הימעל זייערע שטיינער ווי בערג, און זייערע ריעזיגע טורימס מיט באַגאָלדעטע שפיצען? — ער האט אָבער געליטען פון זייער ליגען-זאָגען. און עס ניט געקאנט פארגעסען. דעם ליגען האט ער צוגערעכענט צו זייער פאָלק און די גרויסקייט צו זיי אליין. ער האט א טעות גע-מאכט. גרויסקייט און שוואַכקייט זיינען ביידע גלייך די איי-גענשאפטען פון דעם פאָלק, וועמעם מעכטיגע און אומקלאַרע געדאַנקען פליסען ווי א גרויסער מויזק-און פאָעזיע-פלוס, צו וועלכען גאנץ אייראָפּא קומט לעשען איהר דורשט. — און וואס פאר אן אנדער פאָלק וואָלט איהם געווען געגעבען די נאיווע ריינקייט, וועלכע האט איהם יעצט ערלויבט אזוי שטרענג צו באַשולדיגען איהרע קינסטלער?

ער האט דאָס ניט פארשטאנען. מיט דער אומדאַנק-באַרקייט פון א פארצעלטעט קינד האט ער געגען דער מא-מען אָנגעווענדט די געוועהר, וואס זי האט איהם געגעבען. שפעטער, שפעטער ערשט איז איהם באשערט געווען צו דער-פיהלען וואס ער איז איהר שולדיג און ווי טייער זי איז איהם געווען...

ער האט אבער יעצט דורכגעלעבט א בלינדע געגנער-
שאפט צו אלע אָפּגעטער פון זיין קינדהייט. ער איז אויף
זיך און אויף זיי אין כעס געווען, ווייל ער האט פריהער אין
זיי אזוי ליידענשאפטליך געגלויבט. — און אזוי האט עס
געדארפט זיין. ס'איז פאראן א צייט אין לעבען, ווען מ'דארף
וואַגען צו זיין אומגערעכט, ווען מ'דארף וואַגען אַפּצורא-
מען, צוריקצואווייזען דעם אויסגעלערנטען רעספעקט, די
טראַדיציאָנעלע באַוואַנדערונג, און אַלץ אַפּליקענען—ליגענס
און אמת'ען — אַלץ וואס מ'האט ניט אליין אנערקענט אלס
אמת. דורך דער גאנצער ערציהונג און דורך אַלץ, וואָס עס
זעהט און הערט ארום זיך, זאפט דאָס קינד איין, צוזאַמען
מיט די הויפט לעבענס-דאמט'ען, אזוי פיעל ליגענס און נאך-
רישקייטען, אז די ערשטע פליכט פון דעם יונגען בחור איז
אַלץ אַפּצואַוואַרפען, פאַרניכטען.

קריסטאף האט געהאלטען אין דורכלעבען אַט דעם שטאר-
קען און נויטיגען קריזיס. זיין אינסטינקט האט איהם
געטריבען ארויסצואווארפען פון זיך אלע אומפארדייליכע,
שווערע עלעמענטען: פאר אלעמען די פוסטע סענטימענט-
טאליטעט, וואס טריפט אראפ פון דער דייטשער נשמה, ווי
פון א נאסען און שימעל-שמעקענדען קעלער.

ליכט האט ער געוואלט! ליכט! א שטארקע און טרור-
קענע לופט, וואס זאל אפטרייבען די מיאוסע ריחות פונ'ם
זומפ, די אפגעשמאקטקייט פון די ליעדער, פון די
ליעדערנס, פון די ליעדליינס, וואס זיינען
אזוי אומצעהליג ווי די רעגען-טראפענס און פאלען אהן אן
אויפהער אויפ'ן דייטשען געמיט: די אומצעהליגע
מוזיק-שטיקער ווי זעהנזוכט, היימוועה,
אויפשוואונג, פראגע, ווארום, אן
דען מאַנד (צו דער לבנה), אן די שטערנע
(צו די שטערן), אן די נאכטיגאל (צום סאָ-
לאווי), אן דען פריהלינג (צום פריהלינג),
אן דען זאנענשיין (צום זונען-שיין): אדער
אנדערע פון פריהלינגס-לוסט, פריה-
לינגס-פאהרט (פריהלינג-דריזע), פריהלינגס-
נאכט, פריהלינגס-באטשאפט (שליחות
צום פריהלינג): אדער נאך אנדערע ווי שטימע
דער ליעבע (דער קול פון ליעבע), גייסט דער
ליעבע (דער גייסט פון ליעבע) שפראכע דער

ליעבע, טראווער דער ליעבע, פילע
 דער ליעבע (פולקייט פון ליעבע): און די וואס
 זינגען פון בלומען, פון בלומען-בריעה,
 בלומען-גרוס, הערצענסלייד (הארץ-שמערץ)
 אדער דערזעהלען מיין הערץ איז באטריבט,
 מיין אונג איז טריב (מיין אונג איז טריב):
 און די נאיווע, נארישע דיאלאגען מיט ראזליין (די
 קליינע רויז) מיט'ן טייכעל, מיט'ן טייבעלע, מיט דער קלייד-
 נער לערנע: און די מאדנע פראגען: „ווען דער
 דארן-קוסט וואלט קיין שמעכיגע
 שטארלעך נישט געהאט“, — „צו האט די
 לערנע געמאכט איהר נעסט מיט א
 נישט-יונגען געליעבטען, אדער צו
 האט זי זיך נאר וואס פארליעבט“:
 — אט דער גאנצער מבול פון אפגעשמאקטער צערטליכ-
 קייט, אפגעשמאקטען געפיהל, אפגעשמאקטער מעלאנכא-
 ליע, אפגעשמאקטער פאעזיע... ווי פיעל שעהנע זאכען ווע-
 רען פארשוועכט, ווי פיעל זעלטענע זאכען פארברויכט אויף
 אבי-וואס און אויף גאר נישט! ווייל ערגער פון אלץ איז די
 נוצלאזיגקייט דערפון: ס'איז בלויז א געוואוינהייט צו אנט-
 בלויזען דאס הארץ פאר אלעמען, א ליעבליכע און נארישע
 נייגונג פון די גוטמוטיגע דייטשען אלץ אויפ'ן קול זיך צו
 פארטרויען איינער פאר'ן אנדערען. גאר נישט זאגען און
 שמענדיג רעדען! וועט ווען א סוף געהען צו דעם פלודע-
 רען? — נו, שטיל שוין, איהר זשאבעס אין זומפ!
 באזונדערס אין ליעבע-אויסדרוק האט קריסטאף
 שטארק געפיהלט דעם ליגען: ווארום דאס האט ער גע-
 קאנט פארגלייכען מיט'ן אמת. די אלע אויסגעשטעלטע,

קארעקטע און וויינענדיגע ליעבע-ליעדער האבען נאך קיין שייכות ניט געהאט מיט דעם מאנ'ס באגעהרען נאך דער פרוי'ס הארץ, און דאך, די מענשען, וואס האבען זיי גע- שריעבען, האבען, כאטש איין מאל אין לעבען, געמוזט ליעב האבען וועמען-עס-איז! איז עס מעגליך, אז דאס איז געווען זייער ליעבע, ניין, ניין! זיי האבען ליגען-געזאגט, ליגען- געזאגט, ווי אלע מאל, צו אנדערע און צו זיך אליין; זיי הא- בען זיך געוואלט אידעאליזירען... אידעאליזירען! דאס מיינט מורא האבען צו קוקען גלייך אויפ'ן לעבען, ניט קאנען זעהן אלץ ווי עס איז, ווי א מאן. — אומעטום די זעלבע שוואכ- קייט, דער זעלבער מאנגעל אין מעגליכער אויפריכטיגקייט. אומעטום דער זעלבער געמאכטער ענטוויאזם, די ליגערישע און פארדנע פייערליכקייט אין פאטריאטיזם, אין רעליגיאן און אפילו אין טרייגען. די ט ר י ע ד ע ר זיינען די פאלשע פארשטעלונג פון וויין און בעכער: „ד ו ה ע ר ל י ד ג ל א ס...“ די רעליגיאן — וואס דארף אינסטינקט טיין ארויסשטראמען פון דער נשמה, פלוצלונג, ווי א פאר- בארגענער קוואל — איז א געמאכטער ארטיקעל, א סחורת. די פאטריאטישע ליעדער זיינען געמאכט ווי פאר סטאדעס שאף, וואס פאלגען נאך און מעקען מוזיקאליש... נו, שרייט זשע! — וואס! וועט איהר ווייטער ליגען-זאגען — „אי- דעאליזירען“ — ביז איהר וועט טויט-שכור ווערען, ביז איהר וועט זיך אויס'הרג'ענען, ביז איהר וועט משוגע ווערען!... קריסטאף האט געהאלטען ביים פיינט קריגען יעדען מין אידעאליזם. אנשטאט דעם ליגען, האט ער בעסער גע- וואלט די אויפריכטיגע ברוטאליטעט. — אין אמת'ן איז ער געווען מעהר אידעאליסט ווי די אנדערע, און האט ניט גע- האט — ניט געדארפט האבען — קיין אמת'ערע שונאים ווי

די ברוטאלע רעאליסטען, וואס זיינען איהם דערווייל אזוי געפעלען.

זיין ליידענשאפט האט איהם בלינד געמאכט. דער טור מאן, דאס קרענקליכע ליגען-זאגען, „די פאנטאס-אידעען און זון-ליכט“ האבען איהם פארפרארען. מיט אלע זיינע קרעפטען האט ער געשטרעבט צו דער זון. אין זיין יוגענד-ליכער פאראכטונג צו דער היפאקריטסמווא ארום איהם, אדער צו דעם וואס ער האט אזוי אנגערופען, האט ער ניט געזעהן די גרויסע, פראקטישע חכמה פון זיין פאלק, וואס האט זיך שמופענווייז, פאמעליך אויסגעבויט דעם גראד-דיעזען אידעאליזם, כדי איינצוצאמען זיינע ווילדע אינס-טינקטען, אדער כדי זיי אויסצונוצען; ניט די באשטימטע אויסרעכענונגען אדער מאדאלישע, רעליגיעזע כללים, און ניט די געזעצגעבער אדער שטאטסמענער איבעראנדערשען די נשמות פון פעלקער, זיי אפט געבענדיג א גאר נייען בא-ראקטער: — ניין, די צוריקוויינקונג פון אומגליקען און נסיונות אין לויף פון יארהונדערטע שמידט אויס דאס לעבען פון די פעלקער, וואס ווילען לעבען.

דאך האט קריסטאף נעשאפען קאמפאזיציעס: און איז זיי האבען ניט געפעהלט די פעהלערען, וואס ער האט אנדערע פארגעווארפען. די שאפונג איז ביי איהם געווען אן אומ-ווירערשטעהליכע באדערפעניש, וואס האט זיך ניט אונטער-געווארפען די כללים וואס זיין פארשטאנד האט געמאכט. ניט דער פארשטאנד טרייבט צו שאפונג, נאר די דרינגענדע באדערפעניש. — ס'איז אויך ניט גענוג צו אנערקענען די לינגערישקייט און געקינסטעלטקייט פון דעם רוב געפיהלען אום אין זיי ניט אריינצופאלען; עס פאדערט זיך דערצו לאנגע און שווערע אנשטרענגונגען. די פארגאנגענע דורות האבען אויף אונז ארויפגעווארפען א בארג מיט טעמפע דרי-קענדע געוואוינהייטען, און ס'איז די שווערסטע זאך אין דער מאדערנער געזעלשאפט צו זיין אויפריכטיג, אמת'דיג. דאס איז דער עיקר שווער פאר מענשען, פאר פאלקער, וואס האבען די נארישע מאניע צו לאזען זייערע הערצער — צו צווינגען זייערע הערצער — רעדען, אומאויפהערליך, בעת עס וואלט, גאר אפט, בעסער געווען צו שווייגען.

קריסטאף'ס הארץ איז אין דעם געווען אמת'דיג דייטש: ער האט נאך ניט אויסגעלערנט די אייגענשאפט פון שווייגען: ער איז דערצו נאך צו יונג געווען. פון זיין פאטער האט ער גע'ירש'עט דעם דראנג צו רעדען, צו רעד-דען רוישיג. ער האט עס געוואוסט און באקעמפט; אבער דער קאמף האט אפגעשטעלט א טייל פון זיינע כחות. — אן אנדער קאמף האט ער אנגעפיהרט געגען דער גרויסער

שווערסקייט זיך קלאר אויסצודריקען — א פעהלער, וואס איז איהם געקומען בירושה פון זיין זיידען. — ער איז אויך געווען דער זוהן פון א ווירטואז. ער האט געפיהלט דעם געהערליכען אַנציה פון דער טעכנישער פינקטליכקייט און פאלקאמעהייט: — א פיזישער פארגעניגען, א פארגעניגען, וואס די געשיקטקייט, די פלינקייט, די ריטמישע מוס-קעל-באוועגונג, דער פארלאנג צו זינגען, צו איבעראשען, ניט: א פארגעניגען וואס קומט פון דעם אונטערווארפען טוי-זענדער אונטער זיך: א פארגעניגען, א כמעט נאיווער, וואס מ'קאן פארגעבען דעם יונגען מענשען, וואס איז אבער דאך טויטענד פאר דער קונסט, פאר דער נשמה. — קריסטאף האט דעם פארגעניגען געקענט: עס איז איז זיין בלוט געלע-גען: ער האט עס פארזאכטעט און פלעגט דערפון דאך הינגע-ריסען ווערען.

און אזוי, פארכאפט צווישען די אינסטינקטען פון זיין ראסע און פון זיין זשעניע, געדריקט פון דער משא פון א פארזאזטישער פארגאנגענהייט, וואס האט זיך אלץ פאר-הארטעט ארום איהם און איהם ניט געלאזט פריי ווערען, איז ער ווייטער געגאנגען וואקלענדיג: ער איז פיעל געהענ-טער געווען, ווי עס וואלט איהם ווען איינגעפאלען, צו דעם אלעמען וואס ער האט פארדאמט און אפגעווארפען. אלע זיינע קאמפאזיציעס זיינען געווען א געמיש פון אמת'דיג-קייט און אויפגעבלאזענקייט, פון דורכזיכטיגער קראפט און שטאמלענדער נארישקייט. נאך גאר זעלטען פלעגט זיך איהם איינגעבען דורכצוברעכען און אראפווארפען דאס טויטע, וואס האט געבונדען און געשטערט זיינע באוועגונ-גען.

ער איז געווען גאנץ אליין. ער האט ניט געהאט קיין

וועגרווייזער, וואס זאל איהם העלפען ארויסקומען פונ'ם
 זומפ. ווען עס האט זיך איהם געדוכט, אז ער איז שוין
 ארויס, איז ער ערשט טיעפער אריינגעפאלען. ער איז גע-
 גאנגען טאפענדיג, אויסברענגענדיג זיין צייט און זיינע
 קרעפטען אין ניטגעלונגענע אנשטרענגונגען. אלץ האט ער
 דורכגעלעבט און דורכגעמאכט. אין זיין געשטרעטער שעפ-
 פערישער שטרעבונג האט ער זיך קיין חשבון ניט אָפגעגע-
 בען איבער דעם גוטען און דעם שלעכטען אין זיין שאפונג.
 ער פלעגט זיך הילפלעז אפשטעלען ביי די נארישסטע פלע-
 נער, וועלען שאפען סימפאנישע פאָעמען, — פילאָזאָפיש-
 פרעטענציעזע און אומגעהייער גרויסע. זיין גייסט איז אבער
 צו אויפריכטיג געווען דאָס לאנג אויפצוהאלטען; און ער
 פלעגט די פלענער עקעלדיג פארווארפען, נאך איידער ער
 פלעגט איין טייל פארענדיגען. טיילמאל פלעגט זיך איהם
 וועלען איבערגעבען אין אואווערטירען די שווערסטע פאָעטי-
 שע ווערק. דעמאלסט פלעגט ער גאר פארבלאָנדזשען אין אן
 איהם-פרעמד לאַנד. ווען ער פלעגט פאר זיך אויפשטע-
 לען סצענאריומס — ווייל קיין זאך האט איהם ניט אָפגע-
 שטעלט — זיינען זיי געווען פשוט אידיאָטיש; און ווען
 ער פלעגט זיך נעהמען צו די גרויסע ווערק פון געטע, קלייסט,
 העכבעל אָדער שעקספיער, פלעגט ער זיי פארשטעהען גראד
 קאפּויער. ניט פארשטאנד האט איהם געפעהלט, נאך דער
 קריטישער גייסט. ער האט נאך ניט געקאנט פארשטעהען א
 צווייטען: ער איז צו פארנומען געווען מיט זיך גופא. זיך
 אליין האט ער אומעטום געפונען — זיך אין זיין נאיווער
 און אויפגעבלאָזענער נשמה.

נעבען די פארזעהענישען, וואס האָבען ניט געקאנט
 לעבען, האט ער אבער געשריבען אסד קליינע ווערק, וואס

זיינען געווען דער באַלדיגער אויסדרוק פון פארבייגעהענדע געפיהלען, — פון אלעמען, די איינציג-אייביגע: מוזיקאלישע געדאנקען, ל י ע ד ע ר. אין דעם, ווי אין אלעם אנדערען, האָט ער ליידענשאפטליך געקעמפט געגען די באשטימט אַנ-גענומענע פאַרמען. ער האָט געוואָלט אין מוזיק אויסגיסען די באריהמטסטע פאַעמען — פאַעמען, וועלכע זיינען לאנג פאר איהם מוזיקאליש באאַרבייט געוואָרען. ער האָט געהאט די העזה זיי צו וועלען איבערגעבען אויף אַן אנדערען און אמת'דיגערען שטייגער, ווי א שומאַן און א שובערט. אמאָל האָט זיך איהם געוואָלט מוזיקאליש פאַרשטעלען געטע'ס פאַעטישע געשטאַלטען, (זיין מינאַן, זיין האַרפען-שפיעלער אין ווילהעלם טעל) מיט זייער דייטליכען און נאָנסירטען כאַראַקטער, און אמאָל האָט ער זיך גענומען צו געוויסע לייענע-לייעדער, וועלכע זיינען פריהער דורך דעם שטילען אַפמאַך צווישען די מוזיקער'ס שוואַכקייט און דעם עולם'ס אַפגעשמאַקטקייט נאָריש סענטימענטאַליזירט געוואָרען. ער האָט זיי אויפ'ס ניי באַלעבט: ער האָט זיי צוריקגעגעבען זייער פשוט'ע נאַטירליכקייט, זייער תאווה'דיגע שטאַרקייט. ער האָט געוואָלט די ליידענשאפטען און די מענשען באַפרייען, זיי געבען א זעלבשטענדיגע עקסיסטענץ — צוליעב זיך אליין, און ניט אלס שפיעלצייג פאר דייטשע פאַמיליען, וואָס זיצען זיך זונטאָג אין א ביער-גאַרטען און ווילען הערען סענטימענטאַלע מוזיק.

געוועהנליך זיינען אבער אלע דיכטער, אפילו די גרעס-טע, געווען צו ליטעראריש פאר איהם, און ער האָט גענומען זוכען זעהר איינפאַכע טעקסטען, — טעקסטען פון אַלטע לייע-דער, פון אַלטע לוסטיגע געזאַנגען, וואָס ער האָט געפונען אין א בוך מיט רעליגיעזע פאַלקס-מוזיק. ער האָט גוט אַכ-

טונג געגעבען ניט אויפצוהאלטען זייער כאַר-כאַראַקטער, און זיי קאַמפּאַנירט אויף א וועלטליכען פרייען און לעבעדיגען אופן, אז ניט פלעגט ער נעהמען פסוקים פונ'ם עוואנגעליום אדער שפריכווערטער, טיילמאל אפילו ווערטער וואס ער האט אויפגעכאפט, פארבייגעהענדיג, שטיקלעך פאַלקס-גע-שפרעכען, קינדער-געדאנקען: — אַפט אומגעלומפערטע און פראזאישע, אין וועלכע ס'איז בלויז געווען א ריינער גע-פיהל. דערביי האט ער זיך געפיהלט רוהיג אין האט דער-גרייכט א טיעפקייט ווי אין קיינע פון די אנדערע סאַמפּאַ-זיציעס — א טיעפקייט, וועלכע ער האט אליין ניט דער-פיהלט.

גוט אדער שלעכט, אַפטער שלעכט ווי גוט, די ווערק זיינען אַבער אלס א גאנצעס געווען איבערפול מיט לעבען. ניט אלץ איז אין זיי געווען ניי: ס'האט דערצו אסד גע-פעחלט. קריסטאף איז אפט, גראד דורך זיין אויפריכטיגקייט, געווען באַנאַל: צומאל האט ער איבערגעזאָגט אלט-אַפּגע-נוצטע זאכען, ווייל זיי האָבען אקוראט איבערגעגעבען זיין געדאנק, ווייל ער האט אויך אזוי געפיהלט, און ניט אַנ-דערש. ער האט בשום אופן ניט געזוכט צו זיין אַר-ינינעל: עס האט זיך איהם געדוכט, אז נאָר די סאַמע מיר טעלמעסיגקייט קאן זיך באלעסטיגען מיט אַזא געדאנק. ער האט געזוכט צו זיין ער אַל י י ז, און צו זאָגען וואָס ער פיהלט, ניט דאָה'נענדיג צי עס איז שוין געזאָגט גע-וואָרען, אָדער ניין, פאַר איהם. ער איז גענוג שטאַלץ גע-ווען צו גלויבען, אז דאָס איז דער בעסטער שטייגער ווי צו זיין אַריגינעל, און אַז זשאָן קריסטאָף איז נאָר געווען, און וועט נאָר זיין א י י ז מ א ל. מיט זיין יוגענדליכער חוצפּה האט זיך איהם געדוכט, אז קיין זאך איז נאָר ניט

נעמאן געווארען, און אלצדינג, דוכט זיך, דארף ערשט
נעמאן ווערען — אדער איבערגעמאן ווערען. און אט דער
געפיהל פון אינערער, גייסטיגער פולקייט, פון אומבאנרע-
נעצטען זעלבסט-לעבען, האט איהם געבראכט צו אן איבער-
פולען, און אביסעל איבערטריבענעם גליק-געפיהל. עפעס
האט אין איהם שטענדיג געוועלט. ער האט זיך ניט גענוי-
טיגט אין פרייד, ער האט געקאנט אויסקומען אפילו מיט
אומעט: זיין אינערער קוואל איז איבערפול געווען מיט לע-
בען. מיט קראפט — די מאמע פון גליק און טוגענד. לעבען,
לעבען אהן א מאס! ... ווער עס פיהלט ניט די קראפט-
שכרות, דעם לעבענס-יובעל — אפילו ביים סאמע אפגורנד
פון אומגליק — איז ניט קיין קינסטלער. דאס איז דער
פראווישטיין. אמת'ע גרויסקייט ווייזט זיך ארויס אין דער
יובעל-מאכט הן אין פריידען הן אין ליידען. א מענדעלסאן
אדער א בראהמס, געטער פון אקטאבער-נעבלען און פון
דראבנע רעגענס, האבען קיינמאל ניט געוואוסט פון דער
געטליכער מאכט.

קריסטאף האט זי אין זיך געפיהלט, און ארויסגעווי-
זען זיין פרייד מיט קינדערשער נאיוויטעט. ער האט קיין
שלעכטס ניט געמיינט און זיך געוואלט טיילען מיט אנדערע
מיט דעם געפיהל. ער האט ניט פארשטאנען ווי פארלעצענד
די פרייד איז פאר'ן רוב מענשען, וואס וועלען זי קיינמאל
ניט דורכלעבען און וועלען איהם שטענדיג מקנא זיין. איב-
ריגענס, עס האט איהם ניט געארט צי ער געפעלט אנדערע
אדער ניט. ער איז געווען זיכער מיט זיך אליין, און ס'האט
איהם אויסגעזעהן גאנץ גרינג אנדערע אין דעם צו איבער-
צייגען — ס'איז איהם גרינג געווען צו זיגען. אינסטינקטיוו
האט ער פארגליכען זיין רייכטום מיט דער ארימקייט פון אט

די אלע נאטעז-מאכער, און ער האט געפיהלט, אז מען וועט
גרינג אנערקענען זיין אויבערמאכט. אפילו צו גרינג. ער
דארף זיך נאר באווייזען.
ער האט זיך באווייזען.

מ'האט אויף איהם געוואַרט.

קריסטאף האָט ניט געהאלטען זיינע געפיהלען פאר-
באָרגען. צייט ער האָט פארשטאנען די דייטשע היפאָ-
קריטסטוואָ, וועלכע וויל ניט זעהען דאָס לעבען ווי עס איז,
האָט ער זיך געמאַכט אַ כּלל צו זיין אויפריכטיג, אבסאָלוט,
שטנעדיג, אומקאָמפּראַמיסליך, אונטער אלע אימזשטענדען,
ניט קוקענדיג, וואָס דאָס ווערק, אָדער ווער דער מענש זאָל
ניט זיין — אפילו ניט אויף זיך אליין. לויט זיין נאטור
פלעגט ער אין אלצדינג זיין עקסטרעם, אויסערגעווענהליך
עקסטרעם און אומבארעכענט: ער פלעגט זאָגען די גע-
וואגטסטע זאכען און סקאנדאַליזירען די מענשען אַרום
איהם, וואָס זיינען נאָך געווען טויזענד מאָל נאָווער ווי ער.
ער איז געווען מערקווירדיג נאָווער. ער פלעגט פארטרויען
יעדען איינעם זיין מיינונג איבער דער דייטשער קונסט: ער
האָט דערביי געהאט די צופרידענהייט פון אַ מענשען, וואָס
וויל ניט פאר זיך האַלטען זיינע גוואלדיג-גרויסע אנטדע-
קונגען. ער האָט זיך גאר ניט פאָרגעשטעלט, אַז דאָס קאָן
פארדריסען. ווי ער פלעגט נאָך אַנטרעפען עפעס אַ נאָרישע
שטעלע אין אַ באַריהמט ווערק, פלעגט ער שנעל, לויט זיין
איבערצייגונג, וועגען דעם צו וויסען טאָן די מוזיקאנטען פון
דעם אַרקעסטער אָדער זיינע באַקאנטע מוזיקאמאַטאָרען.
ער פלעגט ארויסזאָגען די משונה'דיגסטע מיינונגען מיט אַ
שטראהלענד געזיכט. צוערשט האָט מען איהם ניט ערנסט
גענומען: מ'האָט געלאכט פון זיינע מאָדנע רייד. מ'האָט
זיך אבער באלד ארומגעזעהן, אַז ער טוט עס צו אַפט, מיט

א מיאוסע'ר צודרינגליכקייט. ס'האט באמת אויסגעזעהן, אז קריסטאף גלויבט אין זיינע פאראדאקסען; און דאס איז שוין ניט אמוזירענד געווען. ער איז געווארען קאמפראמי-טירענד, אומערטרעגליך. ער פלעגט אין רעכטען מיטען קאנצערט מאכען אויפ'ן קול איראנישע באמערקונגען אדער אויסדריקען זיין פאראכט צו די גלארייכע מייסטערס אויף דעם פרייסטען שטייגער — און אומעטום.

אין קליינעם שטעטעל האט מען זיך אלץ איבערדער-צעהלט: קיין ווארט איז ניט פארלארען געגאנגען. מ'האט זיך מיט כעס דערמאנט אין זיין אויפפיהרונג, דעם פארגאנג-גענעם יאהר. מ'האט ניט פארגעסען דעם מיאוסען שטייגער ווי ער פלעגט אומעטום ארומנעהן מיט אדא'ן און דעם סקאנדאל, וואס האט מיט זיך געבראכט. ער אליין האט זיך אז דעם שוין ניט דערמאנט. די צייט האט אפגעמעקט דעם זכרון: ער איז גארנישט געווען דער, וואס צוריק מיט צוויי חדשים. אנדערע אבער האבען גוט געדענקט: אלע די, ווע-מעס זארג ס'איז אין אלע קליינע שטעטלעך, אקוראט צו פארצייכנען יעדען פהעלער, יעדען שאנד-פלעק, יעדע פאר-דריסליכע, טרויריגע, מיאוסע געשעהעניש. — אלץ מכת זיי-ערע שכנים, כדי קיין זאך זאל ווען ניט פארגעסען ווערען. קריסטאף'ס נייע אומבארעכענטע אויפפיהרונג איז נאטיר-ליך פארשריבען געווארען נעבען דער אמאליגער, אינ'ם זעל-בען ספר הזכרונות. דאס יעצטיגע האט בעסער דערקלעהרט דאס פריהעריגע. צו דער אמאליגער מאראל-פארלעצונג איז יעצט צוגעקומען זיין אומגעלומפערטע שטעלונג צו דער מוזיק. בעסערע מענשען פלעגן איבער איהם זאגען:

— ער וויל זיך ארויסנעהמען פון כלל.

דאס רוב פלעגן אבער געסט טענה'ן:

— ט א ט א ל פ א ר י ק ט ! (גאָר משוגע).

נאָך א שטרענגערער און געפעהרליכערער קלאנג האָט זיך אָנגעהויבען פארשפרייטען — א קלאנג, וואס איז געקור מען פון די גאָרהויכע פענסטער, און דערפאר טאקע א זעהר וויכטיגער: — מ'האָט דערצעהלט, אז איז שלאָס, וואו קריסטאָף פלעגט אלץ רעגעלמעסיג קומען צוליעב זיין אָפּר ציעלער שטעלע, איז ער, רעדענדיג מיט'ן גרויספירשט אליין, געווען אומגעלומפערט גענוג, זיך אויסצודריקען אויף א שרעקליך-אומאנשטנעדיגען שטייגער בנוגע די פארעהרטע מייסטערס: מ'האָט געזאָגט, אז ער האָט מענדעלזאָן'ס א ל י ה ו אָנגערופען „פאָטער נאָסטער פון א היפאָקריט טישען גלח“, און געוויסע לייערער פון שומאן „ב א ק פ י ש - מ ו ז י ק“: און דערצו נאָך, גראד ווען די ערהאָבענע פרינצען האָבען גערעדט איבער זייער באַזונדערע ליידענדיג שאַפט צו אַט די ווערק! דער גרויספירשט האָט א סוף גע- מאכט צו זיין חוצפה'דיגען ריידען, זאָגענדיג טרוקען: — לויט ווי מען רעדט, ווילט זיך קוים גלויבען, מיין הער, אז איהר זייט א דייטש.

דאָס נקמה'דיגע וואָרט, וואס איז געקומען פון דער סאַמע געזעלשאַפטליכער הויך, איז אראָפּ ביז אין סאַמע זומפ. אלע וואָס האָבען זיך געפיהלט פארדרוסין אָדער פאר- לעצט דורך זיין ערפאָלג, דורך עפעס א מעהר פערזענליכער אָדער מעהר שמערצליכער סבה, האָבען ניט פארפעהלט זיך צו דערמאָנען, אז ער איז טאקע ניט קיין עכטער דייטש. מ'האָט זיך ערינערט, אז זיין פאָטער'ס משפּחה האָט גע- שטאַמט פון בעלגיען, — און דערפאר איז קיין וואונדער ניט וואָס ער מאכט צו-נישט די נאַציאָנאַלע באַריהמטקייטען. דאָס האָט שוין אַלצדינג דערקלעהרט, די דייטשע זעלבסט-

ליעבע האט אין דעם געפונען נאך מעהר גרונד זיך צו שעצען
און דעם געגנער צו פאראכטען.

די פלאטאנישע נקמה האט קריסטאף פארגרעסערט
מיט א שטארקערען ברען-מאטעריאל: מיט זיין קריטיק.
ס'איז זעהר ניט פראקטיש אנדערע צו קריטיקירען בשעת
מ'האלט אליין ביים ארויסרופען קריטיק. געשיקטע און ניט
שטארק אויפריכטיגע קינסטלער ווייזען ארויס באשיידענ-
הייט און דרד-ארץ צו זייערע פארגעגנער. — קריסטאף האט
אבער ניט איינגעזעהן פארוואס ער זאל פארבארגען זיין
פאראכטונג צו זייער מיטעלמעסיגקייט און דאס גליק, וואס
זיינע אייגענע כחות געבען איהם. ער האט דאס גליק ארויס-
געוויזען כאטש ער איז צוגעוואוינט געווען פון קינדווייז אן
— ניט האבענדיג וועמען זיך צו פארטרויען — אלץ אין זיך
צו האלטען. לעצטענס האט זיך איהם געפיהלט ווי זיך צו פא-
גאנדערשפרייטען, ס'איז פאר אהים אליין צו פיעל פרייד גע-
ווען. זיין ברוסט איז דערצו צו קליין געווען. ער וואלט
פשוט געפלאצט, ווען ער וואלט זיין אינערע פרייד ניט גע-
טוילט מיט אנדערע. אזוי ווי ער האט ניט געהאט קיין
פריינד, האט ער זיך פארטרויט זיין אַרקעסטער-קאלעגע,
דעם צווייטען קאפעלמייסטער, א געוויסער זיגמונד אַקס.
א יונגער ווירטעמבורגער, א וואוילער און כיטרער בחור, וואס
האט איהם ארויסגעוויזען גרויס דרד-ארץ. ער האט ניט גע-
צווייפעלט אין זיין אויפריכטיגקייט, און ווען אפילו יא,
וואלט איהם גאר נישט איינגעפאלען, אז מ'דארף זיך ניט
יערען איינעם פארטרויען — אפילו א שונא. דארפען זיי
איהם דען ניט דאנקבאר זיין? ארבייט ער דען ניט פאר זיי
אויך? ער ברענגט דאך גליק אלעמען — פריינד און פיינד. —
ער האט ניט פארשטאנען, אז דאס שווערסטע פאר'ן מענשען

איז אנצונעהמען א ניי גליק : אז עס ווילט זיך בעסער האבען דאס אלטע אומגליק : אז די שפייז מוז פון יאהרהונדערטער לאנג צוקייט זיין. וואס מענשען קאנען אבער באזונדערס ניט פארליידען, איז דער געדאנק, אז דאס גליק האט זיי אן אנדערער געבראכט. זיי קאנען די באללידיגונג נאך מוחל זיין, ווען זיי האבען שוין קיין אנדער אויסוועג ניט ; און דעמאלסט אפילו באצאהלט פאר דעם דער, וואס האט עס זיי געבראכט, גאנץ טייער.

עס זיינען אלזא געווען אומצעהליגע גרונדען צוליב וועלכע אבי ווער וואלט ניט אויפגענומען קריסטאף'ס צוטרואונג מיט הארציגקייט און ליעבשאפט : אבער נאך מעהר גרונדען פאר זיגמונד אָקס. דער ערשטער קאפעלמייסטער, טאביאס פפיפער, האט שוין באלד זיך באדארפט צוריק ציהען פון זיין שטעלע, און קריסטאף, כאטש ער איז נאך יונג געווען, האט מעהר מעגליכקייט געהאט ווי וועלכער עס איז אנדערער, זיין שטעלפארטרעטער צו ווערען. אָקס, דער גוטער דייטש, האט אנערקענט אז קריסטאף'ן קומט די שטעל, באזונדערס, ווייל אין שלאס ביים גרויספירשט האט בען איהם אלע געשטיצט. ער האט אבער איבער זיך געהאט א צו גוטע מיינונג ניט צו גלויבען, אז עס וואלט איהם נאך מעהר געקומען, ווען מ'זאל איהם נאך אין שלאס בעסער קענען, און ער פלעגט אויפנעהמען קריסטאף'ן מיט א מאדנעם שמייכעל, בעת דער יונגער קינסטלער פלעגט אין דער פריה קומען אין טעאטער מיט אן ערנסט — אבער דאך שטראהלענדר פנים.

— „נו“, — פלעגט איהם אָקס כיטרע א פרעג טאן, פארבייגעהענדיג געבען איהם, — „נאך עפעס א ניי מייסטער ווערק?“

קריסטאף פלעגט איהם אנעהמען ביים ארעם:
 „אה! פריינד מיינער! דאס שמעקט העכער ווי אלץ...
 ווען דו זאלסט עם הערען!... אה! צום טייפעל! ס'איז צו
 שעהן!... אזוינס האט מען נאך נישט געשאפען. נאך א רחמנות
 אויף די מענשען וואס וועלען עם הערען! זייערע נשמות
 וועט זיך דעמאלסט נאך נאך איין זאך בענקען: שטארבען.“
 אקס איז געווען א כיטערער חברה-מאן. אנשטאט צו
 שמייכלען אדער פריינדליך אפצולאכען פון דעם קינדערשען
 ענטוויאזם — וואס וואלט קריסטאף'ס אויגען אויפגע-
 מאכט, איהם אויך געמאכט לאכען און זיך ענטשולדיגען —
 פלעגט אקס איהם לויבען מיט אן איראנישער באגייסטער-
 רונג, איהם אנציהען אנדערע גוזמאות צו זאגען: און זיך צו
 איילען, נאכ'ן אוועקגעהן, דאס אלץ אומעטום איבערצודער-
 צעהלען איבערטרייבענדיג די אומגעלומפערקייט. אין דעם
 קליינעם מוזיקער-קרייז פלעגט מען זיך שטיקען פון גע-
 לעכטער און אומגעדולדיג ווארטען צו הערען די צרה'דיגע
 קאמפאזיציעס. די מיינונג איז שוין אויף פריהער געווען
 א פארטיגע.

ענדליך האט ער זיי ארויסגעוויזען. — פון א גאנצען
 הויפען ווערק, האט קריסטאף אויסגעקליבען אן אואווערטיר-
 רע צו העבעל'ס י ה ו ד י ת, אן אואווערטירורע, וואס
 איז איהם געפעלען מיט איהר געוואלדיגער שטארקייט, מיט
 דעם וואס זי האט אויסגעדריקט דעם סאמע היפוד פון דער
 דייטשער מוזיק-שוואכקייט. ער האט עם שוין געטאן מיט
 וועניגער ענטוויאזם, ווארום ער האט אינסטינקטיוו גענומען
 דערפיהלען אז ס'איז נאריש, אומנאטירליך, כסדר און אונ-
 טער אומשטענדען צו שרייען, אז ער איז א זשעני. — צו
 דער אואווערטירורע האט ער צוגעגעבען א סימפאניע, וואס

האט געטראגען דעם פרעטענציעזען נאמען פון דעם באַ-
זעלער מאַלער, בעקלין: "דער לעבענס-חלום" און דעם
אויפשריפט: "Vita somnium breve" (דאס לעבען איז דער
קירצסטער חלום). אריינע לייער האבען פארפאל-
קאמט דאס פראגראם, צוזאמען מיט א פאר קלאסישע
קאמפאזיציעס און א פּעסעטמאַרש פון אַקס, וואס
קריסטאף האט חבר'יש אריינגעשטעלט כאַטש דער מאַרש
איז אומבאדייטענד געווען.

די רעפּעטיציעס זיינען געווען ווי געוועהנליך. כאַטש
די אַרקעסטער-שפּיעלער האבען די קאמפאזיציעס נאָר ניט
פארשטאנען און יעדער, פאר זיך, איז עפעס צוטומעלט גע-
ווען פון דער נייער, מאַדנער מוזיק. האבען זיי דאָד קיין צייט
ניט געהאט זיך צו שאפען דאריבער וועלכע עס איז מיינונג
— דער עיקר, ווייל דאָס איז זיי אומעגליך געווען איידער
דאָס פובליקום האט באַשטימטעס אויסגעדרוקט. אַ חוץ דעם
האט זיי, די קינסטלער, גראד ווי יעדען געהאַרזאמען און
דיסציפלינירטען דייטשען אַרקעסטער, קריסטאָף'ס זיכער-
הייט אימפּאנירט. בלויז די זינגערין האט איהם שוועריג-
קייטען געמאכט. דאָס איז געווען די בלויז-געקליידעטע דאַמע
פון דער טאַנצאַלע. זי איז געווען א געזאנג-בא-
ריהמטקייט איבער דייטשלאַנד: אַט די „פאַמיליע-מוטער“
האט עס געזונגען ברונהילדע און קונדרי אין דרעזדען און
באירוטה, מיט דאַפּעלט-פּעסעטע לונגען. אויב זי האט דער-
לערנט אין דער וואגנערשער שול די קונסט (אויף וועלכער
וואגנערער שטאַלצירען מיט רעכט) דייטליך צו ריידען,
ווארפענדיג אין דער לופט די קאַנזאָנאַנטען און צוקלאַפּענ-
דיג די וואַקאלען ווי מיט א דוכניע אויף די קעפּ פון א פאר-
גאפּטען פובליקום, האט זי אבער ניט אויסגעלערנט דערביי

— נאנץ אביזכטליך — די קונסט צו זיין נאטירליך. יעדער ווארט איז געווען אנגעשטעלט, אלץ אקצענטירט; די זיל-בען זיינען געגאנגען ווי מיט בלייערנע פיס, און אין יעדער פראזע איז געווען א גאנצע טראגעדיע. קריסטאף האט זי גע-בעטען זי זאל אביסעל אפשוואכען איהר דראמאטישע קראפט. צוערשט האט זי עס גוטווייליג געטאן, איהר נאטירליכע שווערקייט אבער, און דער פארלאנג שטענדיג אויס-צונוצען די שטים, האבען זי הינגעריסען. קריסטאף איז גע-ווארען נערוועז. ער האט דער אנשטענדיגער דאמע דער-קלעהרט, אז אין דער מוזיק דארפען רעדען לעבעדיגע מענ-שען און ניט די שלאנג-פאפנער מיט איהר טראמפייט. די דרייסטע באמערקונג האט זי — נאטירליך — אנגענומען פאר א באליידיגונג. זי האט איהם געזאגט, אז זי ווייסט, א דאנק גאט! וואס עס הייסט זינגען; אז זי האט די עהרע געהאט צו זינגען בראהמ'ס ל י ע ר ע ר, אין דער אנווע-זענהייט פון דעם גרויסען מאן! און אז ער איז גאר ניט מיעד געווארען זי צו הערען.

— „נא, איז א מצוה, א מצוה אויף איהם!“ — האט

קריסטאף אויסגעשריען.

זי האט איהם געבעטען מיט א שטאלצען שמייכעל, ער זאל אזוי גוט זיין און איהר זאגען, וואס ער מיינט מיט דעם אויסרוף. ער האט איהר געענטפערט, אז אזוי ווי בראהמס האט קיינמאל ניט געוואוסט וואס דאס נאטירליכע איז, איז זיין לויב די ערגסטע באליידיגונג, און אז, כאטש ער — קריסטאף — איז אפט, ווי זי האט איהם מיט רעכט באמערקט, ניט זעהר העפליך, וואלט ער זיך קיינמאל ניט ערלויבט זי אזוי צו באליידיגען.

דער וכוח איז אין דעם טאן ווייטער געגאנגען, און

די דאמע האט זיך דוקא איינגע'עקשנ'ט צו זינגען אויף איהר שטארק פאטעטישען, מעלאָדראמאטישען שטייגער, — ביז איין טאָג, ווען קריסטאָף האָט איהר קאַלט ערקלעהרט, אַז ער זעהט, אַז איהר נאָטור איז אַזאַ און אַזאַ, און אַז זי קאָן אַנדערש ניט זיין. ער האָט אבער צוגעגעבען, אַז אזוי ווי די ליעדער קאָנען ניט געזונגען ווערען ווי עס דארף צו זיין, וועלען זיי גאר נישט געזונגען ווערען, — אַז ער נעהמט זיי אראָפּ פון פראַגראַם. — ס'איז געווען ערב דעם קאַנצערט און מ'האַט זיך פאַרלאָזט אויף די ליעדער: זי אליין האָט דערפון גערעדט: זי איז געווען גענוג מוזיקערין אַפּצושאַ-צען געוויסע אייגענשאַפטען אין זיי. קריסטאָף'ס באַשלוס איז פאַר איהר אַ באַליידיגונג געווען: און אזוי ווי זי איז ניט זיכער געווען, אַז דער קאַנצערט וועט ניט באַריהמט מאַ-כען דעם יונגען קינסטלער, האָט זי זיך ניט געוואָלט צוקריי-גען מיט דעם נייעם, אויפגעהענדען שטערן. זי האָט פּלוצ-לונג נאָכגעגעבען אין זיך שטיל, געהאַרכזאם אונטערגע-וואַרפען קריסטאָף'ן און זיינע פאַרלאַנגען ביי דער לעצטער רעפּעטיציע. ביי זיך האָט זי אבער פעסט באַשלאָסען. אַז ביים קאַנצערט וועט זי זינגען ווי איהר ווילט זיך.

דער טאג פון קאנצערט איז אָנגעקומען. קריסטאָף איז
 גאָנץ רוהיג געווען. ער האָט נישט געקאָנט אָפּמעסטען דעם
 ווערט פון זיינע קאָמפּאָזיציעס, ווייל זיי האָבען צו שטארק
 אין איהם געלעבט. ער האָט יא געוואוסט, אז אייניגע שטע-
 לען קלינגען לעכערליך; אָבער וואס האָט איהם דאָס צו
 אָרען? מ'קאָן נישט שרייבען קיין גרויסעס, נישט באַריהרענ-
 דיג דאָס לעכערליכע. צו דערגרייכען דעם סאַמע לעבענס-
 אמת דארף מען נישט מורא האָבען פאַר'ן מענשליכען רעס-
 פעקט, פאַר דער העפליכקייט, פאַר דער באַשיידענהייט;
 דארף מען זיך נישט קימערען אום די געזעלשאַפטיכע לי-
 גענס, אונטער וועלכע דאָס האַרץ ליגט פאַרשטיקט. אויב
 מ'ווייל קיינעם נישט אָנריהרען, נישט אנשרעקען און דאָך זיין
 ערפאַלגרייך, מוז מען פאַר לייעב אָנעמען דאָס גאַנצע לע-
 בען. מוז מען בלייבען אין די שמאַלע, קאָנווענציאָנעלע ראַ-
 מען און געבען דער געוועהנליכער וועלט ארום א פלאַכען.
 מעסיגען, אָפּגעשוואַכטען אמת, וואָס זי זאָל קאָנען פאַר-
 דייען; מען מוז בלייבען א ויף דער זייט פון
 לעבען: מ'קאָן נאָר גרויס זיין, ווען מען צוטרעט דעם מורא-
 געפיהל. קריסטאָף האָט דערויף געטראָטען. מען מעג
 איהם אויספייפּען: ער איז אָבער זיכער, אז גלייכגילטיג וועט
 מען נישט בלייבען. ס'האָט איהם אַמוזירט זיך פאַרצושטעלען
 די העוויות וואָס געוויסע באַקאַנטע זיינע וועלען מאַכען, בעת
 זיי וועלען הערען די געוואַנטע שטעלען דא און דאָרט. ער
 האָט דערוואַרט ביטערע קריטיק; ער האָט באַצייטענס דער-
 פון געשמייכעלט. יעדענפאַלס, וואָלט מען באַדארפט זיין

בלינד — אדער טויב — אפצולייקענען, אז ס'איז פאראן
אין דעם א קראפט — אן אנגענעהמע, אדער ניין, וואס איז
די נפקה מינה? — אנגענעהם! ... אנגענעהם! ... א קראפט!
דאס איז גענוג. זאל די קראפט זיך געהן איהר וועג, און אלץ
מיטרייסען, ווי דער ריין...

ער האט געהאט אן ערשטע אנטוישונג. דער גרויס-
פירשט איז ניט געקומען. זיין לאזשע איז פארנומען געווען
פון א פאר הויפלייט און הויפדאמען. קריסטאף'ן האט עס
שטארק פארדראסען. ער האט זיך געטראכט: „דער אלטער
נאר בלאזט זיך. ער האט ניט קיין באשטימטע מיינונג אי-
בער מיין ווערק, און האט מורא זיך צו קאמפראמיטירען.“
ער האט געהויבען די אקסלען און זיך געמאכט כלומרשט, אז
עס ארט איהם ניט. אנדערע האבען עס אבער בעסער בא-
מערקט: ס'איז געווען פאר איהם די ערשטע ביטערע אג-
צוהערעניש און א דראהונג אויף שפעטער — אויף דער צו-
קונפט.

דער עולם איז אויך ניט געווען שטארק נייגעריגער ווי
דער פירשט: א היבש דריטעל פון דעם זאל איז געווען ליי-
דיג. קריסטאף האט ניט-וויילענדיג ביטער א טראכט גע-
טאן איבער זיינע קינדער-יאהרען און די איבערפילטע זא-
לען ביי זיינע אמאליגע קאנצערטען. וואלט ער געהאט מעהר
ערפאהרונג, וואלט דאס איהם ניט איבעראשט: ער וואלט
פארשטאנען, אז ס'איז גאנץ נאטירליך, אז א קלענערער
עולם זאל איהם קומען הערען ווען זיין מוזיק איז גוט, ווי
ווען זי איז געווען שלעכט: ווארום ניט די מוזיק, נאר דער
מוזיקער אינטערעסירט דאס רוב מענשען און ס'איז זעלבסט-
פארשטענדליך, אז א מוזיקער, וואס איז א מענש גלייך מיט
אלעמען, רופט אסך וועניגער אינטערעס ארויס ווי א מוזי-

קער מיט קורצע הויזלעך אדער מיט א קינדער־יאק, וואס קיצעלט די סענטימענטאליטעט און די נארישע נייגעריג־קייט.

קריסטאף האט אומזיסט געווארט דער זאל זאך זיך אנפילען: ענדליך האט ער באשלאסען אנצופאנגען. ער האט געפרואווט זיך דערווייזען, אז אזוי איז בעסער: „וועג נישט פריינד אבער אמת'ע פריינד.“ — זיין אפטימיזם האט לאנג נישט געדויערט.

א שטילקייט האט געהערשט בעת דעם שפיעלען. — פאראן א שטילקייט, ווען עס פיהלט זיך ביים פובליקום א טיעפע און איבערפולע ליעבשאפט. אין דער שטילקייט איז אבער גארנישט געווען. גארנישט — א חוץ שלעפערדיג־קייט און פוסטקייט. מען האט געפיהלט, אז יעדער טאן פאלט אריין אין א תהום מיט גלייכגילטיגקייט. קריסטאף, כאטש אויסגעדריעהט צום פובליקום מיט'ן רוקען, פיהרענדיג די דעם ארקעסטער, האט דאך דערפיהלט וואס עס קומט פאר אין זאל — מיט יענעם אינערליכען אינסטינקט, מיט וועלכען יעדער אמת'ער מוזיקער איז באשאנקען און וועלכער ערלויבט איהם צו דערפיהלען צו זיין שפיעלען דער וועקט אן אפקלאנג אין די הערצער פון די וואס רינגלען איהם ארום. ער האט ווייטער דיריגירט און זיך גע'עסק'ט מיט די מוזיקאנטען: ער איז אבער דערפאראן געווארען פון דער לאנגוויילע, וואס האט זיך געצויגען פון פארקעט און פון די לאזשען הינטער איהם.

ענדליך האט מען די אוואוערטירע אפגעשפיעלט. מ'האט אפלאדירט. מען האט אפלאדירט העפליך, קאלט און מען איז שטיל געבליבען. קריסטאף'ן האט זיך בעסער געוואלט מען זאל איהם אויספייפען... א פיף! אן איינציג־

נען פייה! עפעס וואָלט דאָס אַרויסווייזען א סמן פון לעבען. פון געגען-געפיהל... וואָס זיין מוזיק זאל אַרויסרופען!... — גאַרנישט. — ער האָט געקוקט אויפ'ן פובליקום. די צוהערער האָבען געקוקט איינער אויפ'ן אנדערען, און געזוכט עפעס אַ מינונג אין די אויגען. זיי האָבען דאָרט גארנישט געזעהן און זיינען גלייכגילטיג ווייטער פארבליבען.

מען האָט ווייטער געשפּיעלט: דעם מאָל די סימפאניע. קריסטאָף איז שווער אָנגעקומען צו דערגעהן ביז'ן סוף. אייניגע מאָל האָט ער געהאלטען ביים אוועקווארפען דאָס שטעקעל און אַנטלויפּען. דער פּיסטער געפיהל האָט איהם אויך אַרומגענומען; ער האָט שוין אליין מעהר ניט פאַרשטאַנען וואָס ער דיריגירט. ער האָט ניט געקאַנט אטעמען: ער האָט געהאט דעם איינדרוק, אז ער פאלט אריין אין אַן אומגע- הייערטיעפּען אפּאטישען תהום. מ'האָט שוין מעהר אפילו ניט געהערט די איראָנישע שושקעריי, אויף וועלכער ער האָט זיך געריכט ביי געוויסע שטעלען: דאָס פובליקום איז פשוט פארטיעפּט געווען אין לעזען דאָס פּראָגראַם. קריסטאָף האָט געהערט ווי אלע מישען אויף איין מאָל איבער די זייט- לעד מיט אַ טרוקענעם שאָרד: — און וויעדער אַ שטילקייט ביז'ן לעצטען אקאָרד וואו די זעלבע העפליכע פאטשעריי האָט באוויזען, אז מ'האָט פאַרשטאַנען, אז דאָס שטיק איז געענדיגט. — דאָך האָבען דריי אָדער פיער, אָפּגעזונדערט פון עולם, ווייטער געפאַטשט, בעת די אַנדערע האָבען שוין אויפגעהערט; זיי האָבען קיין אָפּקלאַנג ניט דערוועקט און זיינען אַנטשווייגען געוואָרען. די פּוסטקייט האָט זיך נאָך פּוסטער דערפיהלט, און דער קליינער צופאַל האָט דעם פּוב- ליקום נאָך מעהר דערווייזען ס'אַראַ לאַנגוויילע זיי האָבען איבערגעלעבט.

קריסטאף איז געזעסען אין מיטען פון ארקעסטער און ניט געוואגט צו קוקען רעכטס אדער לינקס. ס'האט זיך איהם געוואלט וויינען; און צו דער זעלבער צייט האט ער געצויגן טערט פון כעס. ס'האט זיך איהם געוואלט זיך אויפשטעלן לען און אויסשרייען צו אלעמען: „איהר לאנגוויילט מיר! אה! ווי איהר לאנגוויילט מיר! איך קאן שוין מעהר ניט אויסהאלטען!... געהט איד! געהט איד!... אלע!

דאס פובליקום האט אביסעל דערוואכט: מ'האט גע-ווארט אויף דער זינגערין. — מ'איז צוגעוואוינט געווען זי צו אפלאדירען. אין דעם ים מיט נייער מוזיק וואו עס האט געבלאנדזשעט אהן א קאמפאס איז זי געווען א זיכער, פעסט באקאנט לאנד, וואו מ'האט זיך ניט געקאנט פארלירן. קריסטאף האט ריכטיג פארשטאנען זייער ערוואר-טונג. די זינגערין האט עס אויך געוואוסט: קריסטאף האט עס דערקענט אין איהר אנגעשטעלטער שטאלצער האלטונג, בעת ער איז געקומען איהר אנואגען, אז זי דארף ערשיינען. זיי האבען זיך פיינדליך איבערגעקוקט. קריסטאף האט, און שטאט זי אנצונעהמען ביים ארעם, אריינגעשטעקט די הענט אין די קעשענעס און זי געלאזט אליין אויפטערעטען. צארג-דיג און פארשעהמט איז זי פארבייגעגאנגען. ער איז איהר נאכגעגאנגען מיט א מיעדען געזיכט. ווי זי איז נאך ערשיי-נען, האט דאס פובליקום איהר געמאכט אן אוואציע: ס'איז פאר אלעמען געווען א דערלייכטערונג; די פנים'ער האבען זיך אויסגעלייטערט. דער עולם האט אויפגעלעבט, און אלע מעאטער-גלעזער זיינען אויף איהר אויסגעשטעלט געווארען. זיכער מיט זיך, האט זי גענומען זינגען די ל י ע ד ע ר אויף איהר אייגענעם שטייגער, נאטירליך, און איז גאנצען אוועקגעמאכט קריסטאף'ס באמערקונגען פון פריהערדיגען

אבענט. קריסטאף, וועלכער האט זי באגלייט אויף דער
פיאנא, איז בלייב געווארען. ער האט עס פאראויסגעזעהען.
ביי דער ערשטער ענדערונג האט ער א קלאפ געטאן אויף
דער פיאנא און געזאגט מיט כעס: — ניין!

זי האט ווייטער געזונגען. ער האט פון הינטען געמור-
מעלט מיט א דערשטיקטער און צארנדיגער שטים:
— ניין! ניין! ניט אזוי! ... ניט דאס! ...

דאס פובליקום האט דאס דערשטיקטע ברומען ניט גע-
הערט: דער ארקעסטער האט אבער געכאפט יעדע זילבע,
און זי, נערווען, האט דוקא געזונגען ווי אין אַנפאנג, געצוי-
גען און געצויגען די טענער און זיך צייטענווייז אָפּגעשטעלט
ווי אז אַרגעל. ער האט אויף דעם ניט געקוקט און ווייטער גע-
שפיעלט: צום סוף איז די מוזיק און דאס זינגען זיך אין
גאנצען צוגאנגען. דאס פובליקום האט עס ניט באמערקט:
ס'האט שוין לאנג איינגעזעהן, אז קריסטאף'ס מוזיק איז ניט
געשאפען געווארען צו קלינגען אקוראט און אנגענעהם:
קריסטאף, וועלכער האט אבער ניט געהאט די מיינונג, האט
זיך געווארפען ווי א משוגע'נער. צום סוף האט ער אויסגע-
פלאצט. ער האט זיך פלוצלונג אָפּגעשטעלט.
— „גענוג!“ — האט ער אויסגעשריען.

זי האט א מינוט ווייטער געזונגען, זייענדיג הינגערי-
סען פון איהר אייגענעם שוואונג, און זיך אויך אָפּגעשטעלט.
— „גענוג!“ — האט ער טרוקען איבערגע'חזר'ט.

אויף א ווילע איז דער עולם אין זאל פארטומעלט גע-
בליבען. באלד האט קריסטאף צו איהר אויסגערופען מיט אן
אייזקאלטער שטים:

— „וועדער אַנפאנגען!“

זי האט איהם אָנגעקוקט ווי צומישט: איהרע הענט

האָבען געציטערט; א ווילע האָט זי געטראכט איהם צו ווארפען דאס העפט אין קאפ אריין; זי האָט קיינמאל שפעטער נישט פארשטאנען ווי אזוי זי האָט עס נישט געטאָן. קריס'ס מאָא'ס אומאַריטעט און זיין שטרענגער טאָן האָט זי געבויט געז, איהר שטאַלץ אוועקגענומען: — זי האָט וויעדער אנגעפאנגען. זי האָט געזונגען דעם גאַנצען ל י ע ד ע ר - צ י ק ל ו ס, נישט בייטענדיג קיין שאטירונג, קיין טאָן, וואָרום זי האָט געפיהלט, אז ער וועט איהר גאַרנישט שענקען, און זי האָט מורא געהאט פאר א פרישער באליידיגונג.

ווען זי האָט געענדיגט האָט זי דער עולם ווילד אפלאָדירט און צוריק גערופען. נישט די ל י ע ד ע ר האָבען זיי אפלאָדירט: — (ווען זי זאָל געווען זינגען אנדערע ליעדער, וואלטען זיי אלץ איינס אפלאָדירט) — גאַר די בא-ריהמטע זינגערין, וועלכע איז אלט געוואָרען אין דיענסט: זיי האָבען געוואוסט, אז זיי קאָנען זי, אָהן צווייפעל, בא-וואונדערען. איבעריגענס, האָט זיך די צוהערערס געוואלט זי פארגיטיגען צוליב דער פריהערדיגער שטערונג. כאטש זיי זיינען נישט זיכער געווען, האָבען זיי עפעס פארשטאנען, אז די זינגערין האָט א טעות געמאכט: זיי האָבען אבער בא-טראכט אלס א באליידיגונג קריסטאָא'ס ארויסטרעט. מען האָט אראָפגעלאָזט דעם פארהאנג. קריסטאָא האָט פעסט פארקלאפט די פיאנא.

זי האָט די העזה נישט באמערקט: זי איז צופיעל צוטומעלט געווען, אום צו וועלען נאכאמאל זינגען. זי איז שנעל ארויס און זיך אָפגעשלאָסען אין איהר צימער, און דאָרט האָט זי א גאַנצע פערטעל שמונדע זיך דערלייכטערט דאָס האַרץ. זי האָט ארויסגעלאָזען פון זיך דעם גאַנצען שטראם פון כעס און פארדרוס, וואָס זי האָט אין זיך אויפגעהאלטען: א נערווען-

קרויס, א מכול מיט טרערען, זלזולים, באליידיגונגען פון יעדען מין געגען קריסטאף'ן — ס'האט גאר ניט געפעהלט. מ'האט געהערט איהר כעס'דיג שרייען דורך דער פארמאכטער טיר. איהרע פריינד, וועמען עס האט זיך איינגעגעבען אריינצונעהען אין איהר צימער, האבען אומעטום, ארויס-געהענדיג, דערצעהלט, אז קריסטאף האט זיך אויפגעפיהרט ווי א גראביאל. קלאנגען פארשפרייטען זיך גיך אין א קאנצערט-זאל. און ווען קריסטאף איז וויעדער ארויסגעטראטען צו דיריגירען דאס לעצטע שטיק, איז דער עולם געווען שטורמדיג. דאס שטיק איז אבער ניט געווען זיינס: ס'איז געווען אקס'עס פ ע ס ט מ א ר ש, וואס קריסטאף האט אויס פריינדשאפט אריינגעשטעלט אין פראגראם. דאס פובליקום — וועמען עס איז, איבעריגענס, געפעלען די פלאנע מוזיק — האט געפונען א פשוט'ען מיטעל ארויסצואווייזען זיין פראטעסט געגען קריסטאף'ן: אנשטאט אויסצופייפען קריסטאף'ן, (וואס זיי האבען קיין מוט ניט געהאט) האט עס שטארק אפלאדירט אקס'ן און צוויי-דריי-מאל ארויס-גערופען דעם מחבר, וועלכער האט ניט פארפעהלט ארויס-צוקומען. אזוי האט זיך דער קאנצערט געענדיגט.

ס'פארשמעהט זיך, אז דער גרויספירשט און אלע הויף-לייט — דאס גאנצע רכילות'דיג און פארלאנגוויילט פרא-ווינציעל שטעטעל — האבען ניט פארלארען קיין איינצעל-הייט פון דעם, וואס ס'איז געשעהן. די צייטונגען וואס זיי-נען פריינדליך געווען צו דער זינגערין, האבען דעם גאנצען אינצידענט. ניט דערמאנט: זיי זיינען איינשטימיג געווען, אז די זינגערין איז א גרויסע קינסטלערין. זיי האבען שטארק געלויבט און בלויז אנגעגעבען די נעמען פון די לעדער — ניט דעם וואס האט זיי געשריבען. איבער די אנדערע קאמ-

פאזיציעס פון קריסטאף'ן זיינען געווען בלויז א פאר שורות. און דאס זעלבע כמעט אין אלע צייטונגען: — „...קאנטראפונקט-קענטנישע. קאמפליצירטע קאמפאזיציע. וועניג באנייטערונג. קיין מעלאדיע. געשריבען מיט'ן קאפ און ניט מיט'ן הארצען. ס'פעהלט אויפריכטיגקייט. וויל זיין אריגינעל...“ נאכדעם איז געגאנגען א פארזאגראף איבער דער אמת'ער אריגינאליטעט פון די שוין-לאנגטויטע מייס-טערס. פון מאצארט, בעטהאווען, לעווע, שובערט, בראהמס, „די וואס זיינען געווען אריגינעל ניט טראכטענדיג דערפון.“ דאן זיינען זיי אויף א נאטירליכען אופן איבער-געגאנגען צו דער וויעדער-אויפפיהרונג, אין דעם גרויספירשט-ליכטען טעאטער, פון דעם „נאכטלאגער פאז-גראדא-נא-דא-א“ פון קאנראדיון קרייצער. מ'האט באריכות גערעדט איבער דער „פראכטפולער מוזיק, וואס איז נאך אזוי פריש און לוסטיג ווי ווען זי איז צוערשט געשריבען געווארען.“

דער סך-הכל איז געווען אז אלע קריטיקער, אפילו די בעסט-געשטימטע, האבען, אנשטוינענדיג, ארויסגעוויזען, אז זיי פארשטעהען אין גאנצען ניט קריסטאף'ס מוזיק. די קרי-טיקער וועלכע האבען איהם ניט ליעב געהאט, זיינען ארויסגעטראטען מיט א פארבארגענער כיטרער פיינדשאפט — זיי האבען זיך באוואפענט אויף שפעטער. און דער בריי-טער עולם, וואס ווערט בכלל ניט געפיהרט פון קריטיקער, איז גאר שטיל געבליבען. דער גרויסער עולם, ווען מ'לאזט איהם נאך מיט זיינע אייגענע מחשבות, טראכט (ס'איז איר בעריג צו זאגען) פון גארנישט.

קריסטאף איז געבליבען שטארק דערשלאגען. דער דורכפאל האט איהם דאך ניט באדארפט איבעראשען. עס זיינען דערצו געווען דריי סבות. ערשטענס, ווייל זיינע ווערק זיינען ניט געווען גענוג רייף; צווייטענס, ווייל ער איז גלייך צו ווייט דערגאנגען און מ'האט איהם ניט פארשטאנען; און דריטענס, דער עולם האט הנאה געהאט אָנצולערנען דעם העזה'דיגען יונגען מאן. — קריסטאף איז אָבער ניט געווען גענוג בארעכענט און באַרטראַכט צו פארשטעהן אַז זיין נידערלאַגע איז א נאָטירליכע, עס האט איהם באַזונדערס געפעהלט דער קלאַהרער פארשטאַנד, וואָס לערנט דעם אמת'ן קינסטלער דורך ביטערער ערפאַהרונג, ווי טעמפּ די מענשען זיינען און ווי טיעף איינגעווארצלט די נאָריש-קייט איז. זיין נאיווער צוטרויען צום עולם און זיין גלויבען אין א באַלדיגען ערפאַלג דורך זיין ריינעם פארדינסט, זיינען צונישט געוואָרען. ער האט גוט פארשטאַנען, אַז ער האט פיינד; ער איז אבער צוטומעלט געוואָרען פון דעם, וואָס ער האט קיין פריינד ניט. די אויף וועמען ער האט זיך פארלאָזט ביז יעצט, יואָס זיינען שיינבאַר אינטערעסירט געווען אין זיינע קאמפאָזיציעס, האָבען איהם, זייט דעם קאנצערט, מיט קיין איינציג וואָרט ניט ערמוטיגט. ער האט געפרוואווט אויסגעפינען די סבה. אַלע האָבען זיך אבער באהאַלטען הינטער טונקעלע, אומקלאַרע ענטפערס. ער איז צוגע-שטאַנען; ער האט געוואלט וויסען זייערע אמת'ע מחשבות; די אויפריכטיגסטע אפילו האָבען איהם בלויז אָנגעוויזען

אויף זיינע ערשטע ווערק, זיינע נארישע אַנפאַנגס-פארזוכען. מעהר ווי איין מאָל אין זיין שפּעטערדיגען לעבען האָט ער זיך געמוזט צוהערען ווי מען פארדאמט זיינע נייע ווערק, אַנווייזענדיג אויף די אַלטע — און דאָס פון די זעלבע לייט, וועלכע האָבען צוריק מיט א פאַר יאָהר פארדאמט זיינע אל-טע ווערק, ווייל זיי זיינען דעמאָלט געווען ניין. דאָס איז שוין דער געוועהנליכער כלל. קריסטאָף האָט דאָס אבער ניט געקאָנט פארליידען: ער האָט געשריען אויפ'ן קול. וואָס מ'האָט איהם ניט לייעב (זעהר גוט!) האָט איהם ניט גע-אַרט: דאָס האָט איהם אפילו הנאה געטאָן — ער האָט ניט געוואָלט זיין יעדענ'ס פריינד. אבער וואָס מ'האָט איהם כלומרשט יא לייעב און איהם ניט געלאָזט וואקסען, איהם געוואָלט צווינגען צו פארבלייבען זיין גאנצען לעבען א קינד, דאָס האָט ער באַן אופן ניט געקאָנט פארטראָגען. וואָס איז גוט געווען צו צוועלף יאָהר, איז ניט גוט געווען צו צוואַנ-ציג. ער האָט טאקע געהאָפט דערביי זיך ניט אָפצושטעל-לען. ענדערען זיך, בייטען זיך שטענדיג — דאָס האָט ער געשטרבעט, און די אידיאָטען ווילען גאָר אָפּשטעלען זיין לעבען! ... דאָס אינטערעסאנטע אין זיינע אמאָליגע ווערק זיינען דאָך ניט געווען די קינדער-נאָרישקייטען, נאָר די קרעפטען וואָס האָבען געברויזט און זיך געריסען צו דער צו-קונפט, און די צוקונפט האָבען זיי געוואָלט טויטען! ... ניין, זיי האָבען קיינמאָל ניט פארשטאָנען וואָס עס איז, זיי האָ-בען איהם קיינמאָל ניט לייעב געהאט — ניט געכטען און ניט היינט. זיי האָבען לייעב געהאט דאָס שוואַכע, דאָס פראַס-טע אין איהם, דאָס געמיינשאַפּטליכע מיט אנדערע, ניט א י ה ם אַלײן, א י ה ם באַמט: זייער פריינדשאַפּט איז בלויז געווען א מיספארשטענדעניש...

ער האט אפשר איבערגעטריבען. עס טרעפט אפט, אז עהרליכע מענשען, וואס זיינען ניט פעהיג גענוג ליעב צו האבן בען א ניי ווערק, האבען עס אויפריכטיג ליעב צוואנציג יאָהר שפעטער. דאָס נייע לעבען האָט א צו שטארקען ריח פאר זייערע שוואכע קעפּ: די צייט־ווינטען מווען צוערשט אויס־וועבען אַט דעם ריח. דאָס קונסט־ווערק ווערט זיי ערשט פארשטענדליך, ווען עס ווערט שוין פארדעקט מיט די לאַנג־יעהריגע שטויבען.

קריסטאָף האָט אבער ניט געקאָנט איינגעהען אויפ'ן געדאַנק, אז מ'זאל איהם נ י ט פארשטעהען י ע צ ט און י א פארשטעהען ש פ ע ט ע ר. ער האָט שוין בעסער געוואָלט גלויבען, אז מען וועט איהם, אין קיין פאל, קיינמאָל ניט פארשטעהן. דער פארדרוס האָט אין איהם גע־זאָטען. ער איז גענוג נאריש געווען צו וועלען ערקלעהרען, קלאָר מאכען, טענה'ן, כאַטש ס'איז געווען גאָר איבעריג: דערצו האָט מען באַמט באַדארפט בייטען דעם געשמאַק פון דער צייט. ער האָט זיך אבער פאר קיין זאך ניט אָפּגע־שטעלט. ער איז אַנטשלאָסען געווען, מיט גוטען אָדער מיט שלעכטען, אָפּצוראמען אין גאַנצען דעם אַלטען דייטשען געשמאַק. ס'האָט איהם געפעהלט דערצו די מעגליכקייט. ניט מיט א פאַר געשפרעכען, וואו עס האָבען איהם געפעהלט די פאַסיגע ווערטער, און אין וועלכע ער איז שטאַרק באַפאַ־לען די גרויסע מוזיקער, און אפילו די, מיט וועלכע ער האָט גערעדט, האָט ער וועמען עס־איז געקאָנט איבערצייגען: ס'האָט זיך איהם בלוז איינגעגעבען זיך צו שאַפּען נאָך א פאַר שונאים. ער האָט באַדארפט אויף פריהער זיינע גע־דאַנקען קלאָר און געמיטליך אויסאַרבייטען, און דאָן צוויי־גען דעם עולם זיך צוצוהערען צו איהם...

און גראד דעמאלסט, צו יענער באשטימטער שטונדע,
האט איהם זיין מזל — זיין שלים מזל בעסער געזאגט —
געגעבען די מיטלען דערצו.

ער איז געזעסען ביי אַ טישעל אין אַ טעאָטער־רעס־טאָראַן מיט אַ גרופּע מוזיקער פּונ'ם אַרקעסטער, און האָט זיי סקאַנדאַליזירט מיט זיינע באַטראַכטונגען איבער קונסט. ניט אלע האָבען געהאט די זעלבע מיינונג; אלע האָבען זיך אָבער געפיהלט פאַרלעצט פון זיינע ניט־איינגעהאלטענע רייד. דער אַלטער קראַווע, דער אַלטאָ, אַ וואַילער מענש און גוטער מוזיקער, וואָס האָט איהם אמת'דיג ליב געהאט, האָט געוואָלט פאַרדרעהען דעם געשפּרעך: ער האָט געהוסט און געזוכט עפעס אַ געלעגנהייט צו מאַכען אַ גוטען ווייז אָדער וואַרט־שפּיעל. קריסטאָף האָט זיך אָבער ניט אומגע־קוקט: ער האָט ווייטער וואָס היציגער גערעדט. קראַווע'ן האָט עס געקערנקט: ער האָט זיך געטראַכט:

„פאַרוואָס רעדט ער דוקא איבער די זאַכען? לאַנג לע־בען זאָל ער! אָבער צו וואָס דאַרף ער דאָס אלץ זאָגען? ס'איז גענוג, אַז ער טראַכט איבער די זאַכען.

אַ מאַדנע זאך — ער, דער אַלטער קראַווע, האָט אויך איבער „די זאַכען“ געטראַכט, ניט אַזוי פּעסט ווי קריסטאָף: דעם יונגען קינסטלער'ס ווערטער האָבען דערוואַכט זיינע ספּקות. ס'האָט איהם אָבער געפעהלט דער מוט זיך דאָס מודה צו זיין, און באַזונדערס דאָס הויך אַרויסצוזאָגען, — האַלב פאַר מורא זיך צו קאָמפּראַמיטירען, האַלב צוליב באַשיידענהייט און זעלבסט־מיסטרויען.

ווייגעל, דער קאַרנעט־שפּיעלער, האָט פון גארנישט געוואָלט וויסען. איהם האָט זיך געוואָלט באַוואונדערען, אבי וואָס, אָדער אבי וועמען, גוטס אָדער שלעכטס, אַ שטערן

אדער א גאזל-אמטערנע: אלץ איז פאר איהם געשטאנען אויף דער זעלבער מדרגה. ער האט ניט געוואוסט וואס עס הייסט מעהר באוואונדערען, אדער וועניגער באוואונדערען: ער האט באוואונדערט, באוואונדערט, באוואונדערט. ס'איז פאר איהם געווען א לעבענס-באדערפעניש: ער האט געליטען ווען מ'האט איהם באגרענעצט.

דער וויאלאנטשעליסט, קוה, האט נאך מעהר געליטען. ער האט מיט'ן גאנצען הארצען ליעב געהאט פלאכע, געמיי-נע מוזיק. אלץ וואס קריסטאף האט פארפאלגט מיט זיין סארקאזם און מיט זיינע באלידיגונגען איז איהם אהן א שיעור טייער געווען. אינסטינקטיוו איז איהם גראד די קאנווענציאנעלסטע מוזיק אמבעסטען געפעלען: זיי נשמה איז געווען א גרויסע כלי מיט וויינענדיגע און פארדנע גע-פהילען. ער האט געהאט אן אמת'ע, עהרליכע, געפיהלפולע פארעהרונג פאר די פאלשע גרויסע מענער: ווען ער האט זיך אבער געוואלט איינרעדען, אז ער באוואונדערט אויך די אמת'ע גרויסע, איז ער אומעהרליך געווען — גאיוו אומד-עהרליך. עס זיינען פאראן ברואים, וועלכע גלויבען, אז זיי געפינען איז זייער גאט די נשמה פון די פארשטארבענע זשעניען: זיי האבען ליעב בעטהאווען אין בראהמס'. קוה האט נאך בעסער געטאן: ער האט ליעב געהאט בראהמס'ן אין בעטהאווען.

קריסטאף'ס פאראדאקסען האבען אבער מעהר ווי אלע-מען פארדראסען דעם באס-שפילער, שפיץ. ניט זיין מוזיקאלישער אינסטינקט האט אזוי געלטיען ווי זיין נא-טירליכער שקלאווען-געפיהל. איינער פון די רוימישע קסרים האט געוואלט שטארבען שטעהענדיג. שפיץ האט געוואלט שטארבען, ווי ער האט שטענדיג געלעבט, קריכענ-

דיג אויף אלע פיער. דאָס איז געווען דאָס נאָטירליכסטע פאר איהם. ער האָט די גרעסטע הנאה געהאט צו לעקען די פיס פון אלץ אפיציעלעם, פארהייליגטעם, „געלונגענעם“ און ער פלעגט ווערען אויסער זיך, ווען מ'פלעגט איהם אָפהאלטען פון שפיעלען, גאנץ רהיג, זיין לאקייטאָלע.

אזוי איז עס געגאנגען: קוה האָט געקרעכצט, וויינעל האָט געמאכט פארצווייפעלטע העווט, קראָווע האָט זיך געוויי צעלט, און שפיץ האָט מיט א גרילצענדער שטים געשריען. קריסטאָף האָט אבער, אומגעשטערט, געשריען נאָך העכער ווי די אנדערע, און געזאָגט די גרעסטע גוממאות איבער דייטשלאַנד און איבער די דייטשען.

ביי א נעבענדיגען טישעל האָט זיך א יונגער מאַן צו-געהערט און געקייקעלט פון געלעכטער. ער האָט געהאט שוואַרץ-געקרויזטע האָר, שענהע, קלוגע אויגען, א גרויסע נאָז, וואָס האָט ביים שפיץ זיך ניט געקאָנט באשליסען צו געהען רעכטס אָדער לינקס, און זיך געגאנגען, אנשטאט נאָך גלייך, אביסעל אויף ביידע זייטען, גראבע ליפען און א שאַה, באוועגליך געזיכט. ער האָט פינקטליך נאָכגעפאָלגט אלץ, וואָס קריסטאָף האָט געזאָגט. טיילמאָל האָט ער זיך מיט א סימפאטישער מינע צוגעהערט, טיילמאָל מיט אן אָפֿ-לאַכענדער מינע: געקנייטשט דערביי דעם שטערען, די שלייפען, די אויגען-ווינקלען, די באַקען און ארום די נאָז לעכער, געמאכט לאַכענדיגע העווט, און פון צייט צו צייט אויסגעשאַסען אין א געלעכטער. ער האָט זיך אין דעם גע-שפרעד ניט אריינגעמישט, ער האָט אבער קיין איין וואָרט ניט פארפעהלט. ער האָט באזונדערס ארויסגעוויזען זיין הנאה, בעת ער האָט געזעהן ווי קריסטאָף פארקריכט אין א זוכה און, פארטשעפעט פון שפיץ'ן, ווארפט ער זיך, מור-

מעלט און שטאמעלט פון כעס, ביז ער געפינט סוף כל סוף דאס ווארט וואס ער האט געזוכט, — א פעלז, צו הרג'ען נען דעם געגנער. ער האט אויך אהן א שיעור הנאה געהאט זעהענדיג ווי קריסטאף'ס ליידענשאפטען רייסען איהם מיט ווייטער ווי זיינע געדאנקען דערגרייכען, און ער מאכט גע-וואלדיגע פארדאקסען, וואס פארכאפען דעם אטעם.

ענדליך, אויסגעמאטערט פון דעם פילדערן און טענה'ן, אז איינער שטעהט העכער פונ'ם אנדערען, האבען זיי זיך צושיידט. בעת קריסטאף, וואס איז פארבליבען דער לעצטער, האט געהאלטען אין אריבערטערטען די שוועל, איז דער יונגערמאן, וואס האט איהם אזוי פארגניגענד צוגעהערט, צו איהם צוגעקומען. קריסטאף האט איהם נאך ניט געהאט באמערקט. דער אנדערער האט העפליך אראפגענומען די הייטעל, געשמייעלט און געבעטען די ערלויבעניש זיך פארצושטעלען: — פראנץ מאנהיים.

ער האט זיך ענטשולדיגט, וואס ער האט זיך דאס רעכט גענומען נאכצופאלגען דעם וכות און איהם גראטולירט, וואס ער האט אזוי מייסטערהאפט צושלאגען זיינע געגנער. קריסטאף האט איהם צופרידען אָנגעקוקט, אבער אביסעל מיסטרויאיש:

— „איחר מיינט עס ערנסט?“ — האט ער געפרעגט.
— „איחר לאכט ניט פון מיר?“

דער אנדערער האט זיך אָפגעשווארען. קריסטאף'ס פנים האט אויפגעשטראהלט:

„און איחר דענקט טאקע, אז כ'האב רעכט? איחר האט אויך די זעלבע מיינונג?“

— „נו, דעם אמת געזאגט,“ — האט מאנהיים געענטפערט, — „בין איד ניט קיין מוזיקער, און כ'ווייס גאר-

נישט וועגען מוזיק. די איינציגע מוזיק וואָס געפעלט
 מיר — (און ס'איז ניט קיין גרויסער קאמפלימענט פאר
 איד) — איז אייער מוזיק... נאָר אלעמען וועט דאס אויך
 דערווייזען, אז מין געשמאק איז ניט אזוי פארדאָרבען..."
 „הע! הע!“ — האָט קריסטאָף געזאָגט מיט א צווייפֿ-
 לענדער מינע, כאָטש די חניפה איז איהם דאָך געפעלען —
 „דאָס איז נאָר ניט קיין באווייז. — ס'איז שווער איד צו-
 פרידענצושטעלען... נו, גוט? איך שטים מיט איד איין —
 דאָס איז אויך נישט קיין באווייז. דערפאר ערלויב איך מיר
 טאקע ניט צו זאגען קיין מבינות איבער די דייטשע מוזיק-
 קער. ס'איז אבער, יעדענפאלס, אמת בנוגע די דייטשען
 בכלל, בנוגע די אלטע דייטשען, די אלע ראָמאַנטישע אידאָל-
 טען מיט זייערע פארשימעלטע געדאַנקען, מיט זייער וויי-
 גענדיגער סענטימענטאַליטעט, מיט זייערע פאראלטעטע
 פסוקים, וועלכע מ'ווייז מיר זאָלען באוואונדערען, „ד ע ר
 אייביגער געכטען וואָס איז אלעמאַל
 געווען, און וועט אלעמאַל זיין, און
 וועט דאָס געזעץ שאַפֿען מאַרגען,
 ווייל ער שאַפט היינט דאָס געזעץ.“
 ער האָט ציטירט א פאָר באריהמטע פערזען פון שו-
 לער'ן:

...Das ewig Geistige

Das immer war und immer wiederkehrt...

— „ער פאר אלעמען!“ — און ער האָט זיך איז מיטען

אפגעשטעלט.

„ווער?“ — האָט קריסטאָף געפרעגט.

— „אָט דער חברה-מאן וואָס האָט עס געשריבען!

קריסטאף האט ניט פארשטאנען. מאנהיים האט אבער ווייטער גערעדט:

„איד — איד וואלט פאר אלעמען געוואלט, אז מ'זאל אלע פופציג יאהר שטרענג אויסראמען די קונסט און די פרי לאזאפיע — מ'זאל גאר ניט איבערלאזען פונ'ם פריהעריגען.“ — „ס'איז אביסעל צו גרינדליך“ — האט קריסטאף, שמייכלענדיג, געזאגט.

„ניין, איד פארזיכער אייד, אז ניין. פופציג יאהר איז נאך צו פיעל. איד האב געדארפט זאגען: דרייסיג... און אפשר נאך ווייניגער. ס'איז א פראגע פון היגיענע. מען האלט ניט אין הויז די אפגעשטארבענע אורעלטערען. ווען זיי שטארבען, שיקט מען זיי זאלען זיך געמיטליך פוילען אנדערשוואו, און מ'לעגט אויף זיי ארויף שטיינער, מ'זאל זיכער זיין, אז זיי וועלען ניט צוריק קומען. ערעלע מענשען לעגען אויך ארויף בלומען. אויב עס געפעלט זיי אזוי, ארט מיר ניט. אלץ וואס איד וויל, איז מ'זאל מיר צורוח לאזען. איד — איד לאז זיי צורוח! יעדער צווישען זייניגע: די לעבעדיגע אויף מיין זייט, די טויטע אויף דער אנדערער.“ — „פאראן טויטע וואס זיינען לעבעדיגער ווי די לעבעדיגע.“

„ניין, קיינמאל ניט! עס וואלט אמת'ער געווען, ווען איהר וואלט זאגען, אז ס'איז פאראן לעבעדיגע, וואס זיינען מעהר טויט ווי די טויטע.“

„ס'קאן זיין. יעדענפאלס קאן מען זאגען, אז ס'איז פאראן אלטעס וואס ס'איז נאך יונג.“ „נו, אויב ס'איז נאך יונג, וועלען מיר דאס אליין אויסגעפינען... מיר גלויבט זיך אבער ניט. וואס איז אמאל גוט געווען איז ניט גוט אויף שפעטער. נאך דאס גייע איז גוט.“

פאר אלעמען דארף מען פטור ווערען פונ'ם אלטען. פאראן צופיעל אלטעס אין דייטשען לאַנד... נידער מיט די אלטע און מיט'ן אלטען!"

קריסטאף האט זיך צו די היציגע רייד צוגעהערט מיט גרויס אויפמערקזאמקייט. ער האט ניט געקאנט אין גאנצען איינשטימען. עס האט זיך איהם געוואלט בעסער פאר-שטעהען דעם ענין. טיילווייז זיינען איהם די רייד געפעלען, ווייל ער האט אין זיי דערקענט אייניגע פון זיינע געדאנקען: צו דער זעלבער צייט האט ער זיך געפיחלט ווי אין א פאר-לעגענהייט, הערענדיג ווי קאריקאטוריש מ'רעדט איבער זיי. ער האט אבער געהאלטען, אז אלע זיינען אזוי ערנסט ווי ער און גערעכענט אז מאנהיים, וועלכער האט אויסגעזעהן מעהר געבילדעט ווי ער און גערעדט פרייער, האט אפשר רעכט, אז ער ציהט בלויז די לאַגישע שלוסען פון זיינע פרינציפ-פען. דער שטאלצער קריסטאף, וועמען אזוי פיעל מענשען האבען ניט געקאנט מוחל זיין דעם זעלבסט-גלויבען, איז גראד געווען גאנצבאשיידען. און האט זיך אָפט גענארט בעת ער האט געהאט צו טאן מיט לייט, וואָס האָבען געהאט א גרעסערע בילדונג ווי ער — באזונדערס, ווען זיי האָבען עס ניט ארויסגעוויזען אויף א גאנצ'דיגען שטייגער און אויס-געמידען אומאנגענעמע וכו'ים. מאנהיים האט הנאה גע-האט פון זיינע פאראדאקסען. פון ענטפער צו ענטפער זיי-נען זיינע שטעד-ווערטער נאך בייסענדער, נאך שארפער גע-ווארען, און ער האט פון זיי אליין געלאכט. ער איז ניט גע-ווען צוגעוואוינט מ'זאל זיינע רייד ערנסט נעהמען, און האט זיך אמוזירט פון דער מיה, וואָס קריסטאף האט זיך גענעבען זיי צו באשטרייטען, אָדער פארשטעהען. ער האט אָפגעלאכט: ער איז אבער קריסטאף'ן דאנקבאר געווען פאר

דעם ווערט וואס ער גיט צו זיינע מענות. ער האט איהם אויסגעזעהן נאָריש און לייעבליך צו דער זעלבער צייט.

ביים אוועקגעהן זיינען זיי שוין געווען אמת'ע גוטע פריינד. דריי שטונדען שפעטער, ביי דער רעפערטיציע, איז קריסטאף איבעראשט געוואָרען וויעדער צו זעהן מאַנהיימ'ס פנים, שטראהלענדיג און פארקרימט, ארויסשטעקענדיג דורך דער טיר, וואָס האָט געפיהרט צום ארקעסטער, און איהם געהיימניספול צואווינקענדיג. ווען די רעפערטיציע איז אריבער, איז קריסטאף צו איהם צוגעגאנגען. מאנהיים האָט איהם פאמיליאַרנע אָנגענומען ביים אַרעם.

— „איהר האָט א פאַר מינוטען? ... הערט, ס'איז מיר איינגעפאלען א געדאנק. אפשר וועט עס אייך אויסזעהן נאָריש... זאָגט נאָר, וואָלט איהר ניט וועלען, כאָטש איין מאָל, שרייבען אלץ וואס איהר דענקט איבער דער מוזיק און די מוזיקער? אנשטאט זיך אָפצועסען דאָס הארץ טענה'ענדיג מיט די פיער אידאָטען פון אייער אַרקעסטער, וואָס טויגען נאָר צו בלאָזען און סאָפען אין די שטיקער האַלץ. — וואָלט ניט בעסער געווען, איהר זאָלט אייך ווענדען צום גאנצען עולם?“

„צי עס וואָלט ניט בעסער געווען? צי איך וואָלט וועלען לען? ... אודאי אזוי... נאָר וואו זאָל איך שרייבען? ס'איז זעהר שעהן פון אייך!...“

— „אויב אזוי, האָב איך א פאַרשלאָג פאר אייך... מיר האָבען א פאַר פריינט און איך: — אדאלבערט פאָן וואַלד האַוז, ראַפאָעל גאלדערנינג, אדאָלף מאי און לוסיען עהרענדיג פערלד — מיר האָבען געגרידעט א צייטשריפט, די איינציגע אינטעליגענטע צייטשריפט אין שטאָט: „די אַ ניו זאָס.“ — (איהר האָט אודאי געהערט דערפון?) — מיר באַ-

וואונדערען אייד אלע און וואלטען זעהר צופרידען געווען, איהר זאלט ווערען פון אונזעריגע... וואלט איהר אויף זיך נעהמען די מוזיק־קריטיק?

קריסטאף'ן האט דער כבוד ווי צוטומעלט. ס'האט זיך איהם שטארק געוואלט אננעהמען, ער האט אבער מורא גע- האט, אז ער איז ניט גענוג פעהיג — ער האט ניט געקאנט שרייבען.

— „לאזט נאך דאס!“ — האט מאנהיים אויסגערופען. „איך בין זיכער, איהר קאנט גאנץ גוט שרייבען. חוץ דעם, ווי איהר ווערט נאך א קריטיקער האט איהר שוין אלע רעכט, איהר דארפט אייד ניט שעהמען פאר'ן לעזענדיגן פובליקום, עס איז אזוי נאריש!... א קינסטלער איז ניט קיין גרויסע זאך: א קינסטלער איז א מין קאמעדיאנט... וועמען מ'קאן אויספייפען. א קריטיקער אבער איז א מענש, וואס האט דאס רעכט אלץ צו זאגען. ער קאן זאגען: „פייפט מיר נאך אויס אט דעם מענשען!“ דאס גאנצע פובליקום פארלאזט זיך אויף איהם. ס'איז צו שווער צו דענקען, לאזט מען איהם דאס טאן. און איהר דענקט וואס אייד ווילט זיך. מ'דארף נאך אנשטע- לען א דענקענדיג מינע, מ'זאל זעהען, 'אז מ'דענקט פון עפעס. שטאפט נאך די גענו מיט עפעס (מיט אבירואס) ווע- לען זיי עס שוין אראפשלינגען.“

קריסטאף האט ענדליך צוגעשטימט און שטארק אָפ- געדאנקט. זיין איינציגער באדינג איז געווען, ער זאל הא- בען דאס רעכט אלץ צו זאגען.

„אודאי, אודאי“, — האט מאנהיים איהם געענטפערט — „פאלשטענדיגע פרייהייט! יעדער פון אונז איז פריי!“

מאנהיים איז צום דריטען מאל געקומען איהם אויפזוכען
אין טעאטער דעם אבענט—נאך דער פארשטעלונג, כדי איהם
פארצושטעלען פאר אדאלבערט פאן וואלדהאו'ן און זיינע
פריינד. זיי האבען איהם ווארים אויפגענומען.

א חוץ וואלדהאו'ן, וועלכער איז געווען פון אן אלטער
לאנד-אריסטאקראטישער משפחה, זיינען זיי אלע געווען איי-
דען, און אלע גאנץ רייך. מאנהיים איז געווען דער זוהן
פון א באנסיר, גאלדענריג דער זוהן פון א לאנד-אייגענטימער
און באוואוסטען ווייניגענדלער, מאי — פון א דירעקטאר
פון א גרויסען מעטאלורגישען געשעפט און עהרענפעלד —
פון א גרויסען יוועליער. זייערע פאטערס, פון דעם אלטען
אידישען דור, זיינען פארבליבען טריי דעם אידישען
גייסט, האבען שווער, אומערמידליך געארבייט, געמאכט זיי-
ער פארמענען דורך שטארקער ענערגי און מעהר הנאה-גע-
האט פון דער ארבייט ווי פונ'ם געלט. די זיהן זיינען זיי
געשאפען געווען צו פארניכטען דאס וואס די עלטערען הא-
בען אויפגעבויט. זיי האבען אפגעלאכט פון די פאראורטיי-
לען פון זייערע פאמיליעס און פון זייער נייגונג צו שפארען
און צוגיפקלייבען אלץ ווי מוראשקעס. זיי האבען געשפילט
די ראלע פון קינסטלער, פון מענשען וואס האסען געלט און
וויילען עס ארויסווארפען דורכ'ן פענסטער, אין אמת'ן אבער
האבען זיי גארנישט ארויסגעלאזען פון די הענט; מיט אלע
זייערע קאפריזען און שנעגונות'ן האבען זיי דאך ניט פאר-
לארען זייער מלארען און פראקטישען פארשטאנד. חוץ דעם
האבען די טאטעס אויף זיי אכטונג געגעבען און זיי געהאל-

טען אין צאם. מאנהיים, דער גרעסטער אויסברענגער צוויי-
שען זיי, וואלט מיט'ן גאנצען הארצען אוועקגעגעבען אלץ
וואס ער האט פארמאגט, ער האט אבער גארנישט פאר-
מאגט; און כאטש ער האט געשטורמט געגען פאטער'ס
קארגשאפט, האט ער אין זיך געלאכט דערפון און איהם
געגעבען גערעכט. סוף כל סוף איז נאך וואלדהאז געווען
בעלי-הבית איבער זיין פארמעגען. ער האט דערפאר גע-
שפילט די גרענדע, אויסגעגעבען ווי פיל ער האט געוואלט
און אויסגעהאלטען אויף זיין חשבון די צייט-שריפט. ער איז
געווען א דיכטער, ער האט געשריבען „פאלימעטערס“
אויף ארנא האלץ'ס און וואלט וויטמאנ'ס שטייגער, גאר
לאנגע און גאר קורצע פערזען, וואו די איינצעלנע, דאפעלטע
און דרייפאכע פונקטען, די שטריכען, די פאזעס, די גרויסע
אותיות, די קורסיור-שריפטען און די אונטערשטריכענע ווער-
טער האבען געשפילט א גרויסע ראָלע — ניט קיין קלענערע
ראָלע ווי דאס איבערחזר'ן פון א וואָרט — א שורה — א
גאנצע פראזע. אין דעם פלעגט ער אריינשוואַרצען ווערטער
פון אלע לשונות. עס האט זיך איהם כלומרשט געוואלט
איבערגעבען ס'ע זאנ'ס מאלעריי — עפעקטען —
(פאר וואס, האט ער ניט געוואוסט) — אין פאָעזיע, ער איז
אין אמת'ן גענוג פאָעטיש געווען צו דערפיהלען, אויף א
וויידיגען שטייגער, בלויז אפגעשמאקטע זאכען. ער איז
געווען סענטימענטאל און טרוקען, נאיוו און פראנטיש. זיינע
געמוטשעטע פערזען האבען כלומרשט געוואלט זיין עלעגאנט-
נאכלעסיג. ער האט געקאנט זיין א דיכטער פאר סאלאן-
מענשען. עס זיינען אבער פאראן צופיל פון דעם מין פאָעטען
אין די צייטשריפטען און אין די סאלאנען, ער האט געוואלט
זיין אליינ.

פון דעם גרויסען אריסטאקראט וואס ווארפט אוועק אלע פאראורטיילען פון די זייניגע, און ער האט געהאט מעהר פאראורטיילען ווי ווער עס איז. ער האט זיך דאס אבער ניט מודה געווען. ער האט באזונדערס הנאה געהאט זיך ארומ צוריינגלען מיט אידען אין דער צייטשריפט, וואו ער איז דער רעדאקטאר געווען, כדי וואס מעהר אויפצוקאכען זיין משפחה, וואס איז געווען זעהר אנטויסימיטיש און כדי זיך אליין צו דערווייזען ווי ברייטזייניג ער איז. מיט זיינע קאלעגען האט ער אנגענומען א שטעלונג פון העפליכער גלייכהייט. אין הארצען אבער האט ער צו זיי געפיהלט א שטילע אבער אומבאגערענעצטע פאראכטונג. ער האט געוואוסט אז עס שמעקט זיי גוט אויסצוגעבען זיין געלט; דאס האט איהם אבער ניט געארט, ווייל דאס האט איהם געגעבען דאס רעכט אויף זיי צו קוקען פריציש, פון אויבען אראפ.

זיי האבען איהם אויך פאראכטעט צוליב זיין שטעלונג: ווארום זיי האבען געוואוסט, אז אין דעם שמעקט זיין זעלבסט צופרידענהייט. ס'איז געווען א רעכטער אויסטויש. ער האט מיט זיך געבראכט זיין נאמען און פארמעגען. זיי האבען מיט זיך געבראכט זייער טאלאנט, זייער געדענקטע-פעהיגקייט און קונדשאפט. זיי זיינען געווען אינדעם טעליגענטער ווי ער. ניט מחמת זיי האבען געהאט מעהר פערזענליכייט ווי ער — זיי האבען אפשר געהאט וועניגער ווי ער. אבער אין דעם שטעטעל — ווי אומעטום און אלע מאל, פשוט דערפאר, ווייל דער ראסען-אונטערשייד זונדערט זיי אפ זינט יאהרהונדערטע און פארשאפט זייער באאבאכטונגס-קראפט — זיינען זיי, די אידען געווען די פארגעשריטטענסטע און די, וואס האבען מעהר ווי אלע דערפיהלט די לעכערליכע זייט פון די צופוילטע אנשטאלטען און די פאר-

שימעלטע געדאנקען. אזוי ווי זייער כאראקטער איז אבער גע-
ווען מעהר באגרענעצט ווי זייער אינטעליגענץ, האבען זיי טא-
קע אפלאכענדיג, מעהר געזוכט אויסצונוצען די אנשטאלטען
און געדאנקען פאר זייערע אייגענע אינטערעסען ווי זיי צו רע-
פארמירען. טראץ זייער פרייען און אפענעם ארויסטריט,
זיינען זיי דאך געווען, גראד ווי דער אריסטאקראט אדאלף
בערט, קליינינקע פראווינציעלע „סנאבס“, פוסטע, צולאז-
זענע זיהן פון רייכע פאמיליעס, וועלכע גיבען זיך אפ מיט
ליטעראטור ווי מיט א קאקעטישען שפיל. זיי האבען הנאה
געהאט פון שפילען די ראלען פון העלדען וואס ווארפען און
שטעכען מיט שווערדען; זיי זיינען אבער געווען וואוילע
מענשעלעך און האבען נאך געשטאכען גאר שטילע מענשען.
אדער אזעלכע וואס זיי האבען פארשטאנען אז זיי וועלען
זיי שוין קיינמאל ניט קאנען שאדען. זיי האבען זיך ניט
געוואלט צוקריגען מיט א געזעלשאפט, וואוהין זיי וועלען
שפעטער דארפען צוריקאריינטרעטען, לעבען רוהיג מיט
אלעמען און אויפנעמען די פאראורטיילען, וועלכע זיי הא-
בען פריהער באקעמפט. און ווען זיי האבען שוין יא גע-
וואגט אויפצוהויבען א געשריי, מאכען א שטיקעל רעקלאמע
אדער מיט די שווערדען זיך שטעלען געגען א צייטווייליגער
געטשקע — וואס האט ממילא געהאלטען ביים אומפאלען —
האבען זיי געלאזט אן אפענע טירעל, דורך וועלכע זיי זאלען
איין א געפאהר קאנען אנטלויפען. נאך יעדען געפעכט, וואס
דער רעזולטאט זאל ניט געווען זיין, — האט מען זיך אויף
א לאנגער צייט אפגעשטעלט. די פיליסטערס האבען גע-
קאנט רוהיג שלאפען. אלץ וואס די נייע חברים פון דא-
ווי ד ס ב י נ ד ל האבען געוואלט, איז געווען צו מאכען
דעם איינדרוס אז זיי האבען געקאנט זיין שרעקליך, ווען זיי

זאלען נאך געווען וועלען: — זיי האבען אבער קיינמאל
ניט געוואלט. עס האט זיך זיי בעסער געוואלט זיין גוט-
ברודער מיט די קינסטלער און פארבריינגען מיט די אקטרי-
סעס.

קריסטאף האט זיך ניט גוט געפיהלט צווישען זיי. זיי
פלעגען נאך שטענדיג רעדען פון פרויען און פון פערד —
און דוקא ניט אויפ'ן שעהנסטען אופן. זיי זיינען אויך גע-
ווען משונהדיג באגרענעצט. אדאלבערט האט גערעדט לאנג-
זאם, דראבנע מיט אן איבערטריבענער און נודנעדיגער העפ-
ליכקייט. אדאלף מאי, דער סעקרעטאר פון דער רעדאקציע,
א שווערער, אומגעלומפערטער, ברוטאל-אויסזעהענדער יונג
גערמאן, האט שטענדיג געהאלטען דעם קאפ צווישען די אקס-
לען און געטענה'ט אין אלצדינג, אז ער האט רעכט. ער פלעגט
דעספאטיש אלץ באשליסען, זיך ניט וועלען צוהערען צו א
צווייטענס מיינונג אדער זיך סתם באציהען מיט פאראכטונג
צו דעם. גאלדענריג, דער קונסט קריטיקער, האט געהאט א
נערוועזען חכרון: ער פלעגט שטענדיג ווינקען הינטער זיינע
גרויסע אויגען-גלעזער; — (אפשר האט ער עס געטאן אום
נאכצומאכען די מאלער, וועלכע ער פלעגט באזוכען). — ער
האט געטראגען לאנגע האר, שטילשווייגענד גערויכערט, גע-
מורמעלט און געצויגען ווערטער, וועלכע ער האט קיינמאל
ניט פארענדיגט און געמאכט פאר'חלומ'טע זשעסטען מיט'ן
גראבען פינגער אין דער לופט. עהרענפעלד, קליין, פליכע-
וואטע, שמיכלענדיג, מיט א הויקערדיגער נאז, א בלאנד
בערדעל און אן איידעל, מיעד פנים, האט אין דער צייט
שריפט געשריבען איבער מאדעס און איבער אלץ וואס האט
צו טאן מיט דער סאלאן-וועלט. ער פלעגט מיט זיין לאשט-
שענדער שטים זאגען די וואילגארסטע זאכען. ער איז גע-

ווען שארפזיניג, אבער בייזוויליג און גראב. — די אלע יונגע מיליאנערען זיינען, ווי עס פאסט זיך, געווען אנארכיסטען: ווען מ'האט אלץ, איז דער גרעסטער לוקסוס אפצולייקענען די געזעלשאפט, ווארום דערמיט ווארפט מען פון זיך אראפ יעדע פליכט צו איהר. ס'איז די טענה פון א גנב וואס האט נאר וואס באראכעוועט א מענשען און זאגט איהם: „נו, וואס טוסטו נאך דא? געה שוין! איד דארף דיר שוין מעהר נישט!“

קריסטאף'ן איז איז דער נאנצער גרופע איין מאנהיים געפעלען געווען, ער איז געווען דער לעבעדיגסטער צווישען אלע פינף. אלץ וואס ער אדער אנדערע האבען געזאגט, האט איהם אמוזירט. ער האט געשטאמעלט, געמורמעלט, געפלאגט-טערט, נאריש געלאכט, דערצעהלט פלאכע וויצען, ניט גע-קאנט נאכפאלגען א שכל'דיגען שמועס, ניט געוואוסט רעכט זיינע אייגענע מחשבות; — ער איז אבער געווען א וואוילער בחור, אהן אמביציעס און האט ניט געטראגען קיין שלעכט הארץ אויף קיינעם. אין אמת'ן איז ער ניט געווען אויפ-ריכטיג: ער האט אלעמאל געשפילט א ראלע — אמת אן אומשולדיגע, וואס האט קיינעם ניט געשאדט. ער פלעגט נתפעל ווערען פון אלע מאדנע—הומאניטארישע אטאפייעס. ער איז אבער געווען צו שארפזיניג און אפלאכעריש אום גאר אינגאנצען צו גלויבען אין זיי. אין גרעסטען ענסור זיאזם האט ער זיך געקאנט האלטען קאלטבלוטיג. ער האט זיך קיינמאל ניט קאמפראמיטירט אין דער אנווענדונג פון זיינע טעאריען. ער האט געמוזט האבען א „ליעבלינגס-שפיל“ — א שפיל וואס ער האט אפט געביטען. דערווייל איז עס געווען א לייעבע צו גוטסקייט, ס'איז איהם ניט גענוג געווען צו זיין פשוט גוט און איידעל; ס'האט זיך

איהם געוואלט אלע זאלען עס וויסען. ס'איז געווארען א ראלע אין לעבען, וועלכע ער האט געמוזט שפילען. להפוך דעם טרוקענעם און הארטען לעבען פון זייניגע, און דעם שמרענגען מיליטאריסטישען און פיליסטרישען דייטשען שטייגער, איז ער געווען א טאלסטאף־אנער, א נירוואנער און עוואנגעליסט, א בודדיסט — ער האט אליין ניט גע-וואוסט וואס — אן אפאסטאל פון א שוואכער, ווייכער, גוט-הארציגער, גרינגער מאראל, וועלכע איז הארציג מוחל אלע זינד, באזונדערס תאוה־זינד, וועלכע האט א פארליעבע צו אט די זינד, און איז ניט מוחל דער טונענד — א מאראל, וועלכע איז א מין פארגעניגען־אפמאך, א פרייער מיטעל הנאה צו האבען פון אליין, און טראגט, צוליב אמוזירונג, א הייליגען מאנטעל אויף זיך. עס האט אין דער מאראל געשטעקט א שטיקעל היפאקריטסמוא וואס האט ניט גע-שמעקט איידעלע מענשען און וואלט באמת געקאנט אפעק-לען ווען מען וואלט זי ערנסט באטראכט. ס'איז אבער אינגאנצען געווען אן אנשטעל — א צייט פארטרייב. די נא-רישע קריסטליכע לעהרע איז געווען אויף א צייט ביז עפעס אנדערש וועט אונטערקומען — אן אנדער קאפריז, אן אנדער לעהרע — אבי וואס: די לעהרע פון מאכט, געוואלט, קא-זערקולט „דעם לאכענדען לייב“. — מאנהיים האט גע-שפילט קאמעדיע, געשפילט מיט'ן גאנצען הארצען. ער האט זיך געוואלט אנמעסטען אלע געפיהלען — וועלכע זיינען איהם פרעמד — איידער ער וועט אויך ווערען אן עכטער איד, ווי אלע אידען, מיט'ן גאנצען גייסט פון זיין פאלק.

ער איז געווען זעהר סימפאטיש, און זעהר אויפרעגענד.
 קריסטאף איז א צייט-לאנג געווען איינער פון זיינע ליעב-
 לינגס-קאפריזען. ער פלעט מיט איהם זיך שווערען. ער
 פלעגט אויספויקען זיין נאָמען אומעטום. ער פלעגט פאר-
 קלינגען די אויערען פון אלעמען אין זיין משפחה מיט לויב-
 געזאנגען איבער איהם. לויט איהם — איז קריסטאף געווען
 עפעס א זשעני, אן אויסערגעווענהליכער מענש, וואָס שרייבט
 מאַדנע, קאָמישע מוזיק און רעדט דערפון אויף אַ וואונדער-
 ליכען, אַריגינעל-שאַרפזיניגען אופן, — און איז דערצו
 שעהן: א שעהן מויל, פראַכטפולע ציין. און צוגעגעבען האָט
 ער אויך אז קריסטאף באַוואונדערט איהם. — אין א געווי-
 סען אבענט, האָט ער איהם ענדליך אויך געבראכט צו זיך
 אויף א נאכט-מאָל און קריסטאף האָט זיך באקענט מיט זיין
 פריינד'ס פאַטער, לאַטאַר מאנהיים און מיט זיין שוועסטער,
 יהודית.

דאָס איז געווען דאָס ערשטע מאָל וואָס קריסטאף האָט
 זיך געפונען אין א איריש הויז. כאָטש די אירישע באפעל-
 קערונג איז געווען גאנץ גרויס אין יענער קליינער שטאָט
 און האָט פארנומען א חשוב'ען אָרט צוליב איהר רייכטום,
 סאָלידאריטעט און אינטעליגענץ, האָט זי דאָך געלעבט ווי
 אַפגעזונדערט. ביי די ארומיגע קריסטע האָט זיך אלץ
 צו די אידען געפיהלט א שטארקער פאַראורטייל, א באַהאַל-
 טענע פיינדשאַפט — ניט קיין גיפטיגע אָבער דאָך א באַליי-
 דיגענדע. קריסטאף'ס פאמיליע האָט אויך געהאט דיזעלעכע
 געפיהלען. זיין זיידע האָט ניט ליעב געהאַט די אידען;

אבער דעם שיקזאל'ס איראניע האט אזוי געפיהרט, אז זיינע צוויי בעסטע תלמידים אין מוזיק — (איינער וואס איז שפער טער געווארען א קאמפאזיטאר און דער אנדערער א באריהמטער ווירטואז) — זיינען דוקא געווען אידען. און דער אלטער האט דערפון געליטען; ווארום עס זיינען געווען מאמענטען ווען ער האט פשוט געוואלט ארומנעמען און קושען די צוויי מוזיקער, ער פלעגט זיך אבער מיט טרויער דערמאנען אז זיי האבען געקרייצט גאט'ס זוהן. ער האט ניט געדאווסט וואס פאר א פשרה צו מאכען צווישען די צוויי געגנערישע געפיהלען. צום סוף פלעגט ער זיי דאך קושען און זיך טראכטען אז גאט וועט זיי מוחל זיין צוליב דעם וואס זיי האבען שטארק ליעב די מוזיק... — קריסטאף'ס פאטער, א כלומר'שטידיגער פריידענקער, האט געגלויבט מיט'ן גאנצען הארצען אז מען מעג ביי אידען נעמען געלט — אז ס'איז אפילו א גאנץ גוטע זאך דאס צו טאן; — ער פלעגט אבער פון זיי אפלאכען און זיי פארטאכטען, — וואס אנבאלאנגט זיין מאמען, איז זי ניט געווען גאר זיכער אז זי טוט ניט קיין עבירה דערמיט וואס זי דינט אמאל ביי אידען אלס קעכין. די, כיט וועלכע זי האט געהאט צו טאן, האבען זי איבריגענס באהאנדעלט מיט גאווה; זי איז אבער אויף זיי ניט ביז געווען; זי איז ניט ביז געווען אויף קיינעם. איהר הארץ איז פול געווען מיט רחמנות צו אים די אומגליקליכע מענשען וועמען גאט האט פארדאמט. אמאל פלעגט זיך דאס הארץ אין איהר ממש צוגעהן, ווען זי פלעגט זעהן א אידישע טאכטער פארבייגעהענדיג אדער ווען זי פלעגט הערען דאס פרייליכע געלעכטער פון אידישע קינדער.

— ס'ארא שעהן מידעל!...! ס'ארא שעהנע קינדער!...! —

אז עבירה נעבעך... פלעגט זי זיך טראכטען.

זי האט זיך נישט דערוואגט עפעס וואס צו זאגען קריסטאָפּ'ן ווען ער האט איהר צו וויסען געגעבען, אז ער וועט אין אבענט עסען ביי די מאנהיימס. ס'האט זי אבער פארקלעמט ביים הארצען. זי פלעגט זיך קלערען, אז מען דארף נישט גלויבן בען אלץ-דאס בייזע וואס מ'זאגט אויף אידען — (מ'זאגט שלעכטס אויף אלעמען) — און אז ס'וויינען דא ארענטליכע מענשען אומעטום. נאָר אז ס'איז פונדעסטוועגען בעסער און שעהנער יעדער זאל בלייבען ביי זיך — די אידען אויף איין זייט און די קריסטען אויף דער אנדערער זייט.

קריסטאָפּ האט נישט געהאט קיין איינעם פון די פאר אורטיילען. מיט זיין געזונטען גייסט וואס האט שטענדיג רעאגירט געגען זיין סביבה, איז ער נאָר צוגעצויגען געוואָרען צום אידישען פאלק. ער האט אבער ווייניג-וואס געקענט די אידען. ער האט געהאט געוויסע באציהונגען נאָר צו דעם נאָר פראַסטען טייל פון דער אידישער באַפעלקערונג: די קליינע הענדלער וועלכע שוויבלען אַרום אין געוויסע גאָסען צווישען דעם ריין און דעם קאטעדראל, און שטעלען ווייטער אויף מיט'ן גרופירונגס-אינסטינקט וואס ליגט אין יעדען מענשען אַ מין קליינע געטאָ. עס פלעגט איהם אָפט אויסקומען אַרומצושפּאַצירען אין דעם קווארטאל און נאָכ-צוקוקען, פאַרבייגעהענדיג מיט אַ נייגעריג-שטיפערישען און סימפּאַטישען אויג, געוויסע טיפען, מיט זייערע אויסגע-צעהרטע באַלען, גרויסע ליפען, הויכע קינ-באַקען, מיט אַ שמייכל אַ לאַ דע-ווינטשי, אַביסעל פאַרדאַרבענעם אויס-זעהן און מיט זייער גראבען ריידען און שניידענדען געלעכ-טער וואס האט צושטערט די האַרמאָניע פון זייערע געזיכ-טער. אפילו ביי די נידעריגסטע פון פאלק, אין די באַשעפּע-נישען מיט די גראַבע קעפּ, מיט די פאַרגליווערטע אויגען,

מיט זייערע אפט חיה'שע פנימ'ער, מאסיווע קערפערס, וואס שטעקען אויף קורצע לאפעס — אפילו ביי אט די דעגענערירטע אפשטעמלינגע פון דעם נאכעלסטען פאלק קאן מען זעהן ביז'ן סאמע בלאטיגען און פארפעסטעטען אפגרונד משונה העלע ליכטער וועלכע צינדען זיך אן ווי צויבער-פייערלעך אין דער וויסטע, מערקווירדיגע בליקען, באלייכטענדע אינטעליגענץ, א פיין עלעקטריש שטראמל וואס ציהט זיך פון דער כלי און וואס האט קריסטאף'ן ווי באצויבערט און בא-אומרוהיגט. ער האט געפיהלט אז עס ליגען דארט שעהנע נשמות וואס פלאטערען און גרויסע הערצער וואס זוכען ארויסצוקומען פון דער בלאטע. עס האט זיך איהם געוואלט זיי אנטקעגען קומען, זיי העלפען. ער האט זיי ליעב געהאט, כאטש ער האט זיי ניט געקענט; כאטש ער האט פאר זיי אביסעל מורא געהאט. באזונדערס האט ער קיינמאל ניט געהאט די געלעגענהייט זיך צו דערנעהענטערען צו דער דער „עליט“, צו די פני, צו דער העכערער אידישער געזעל-שאפט.

דער נאכטמאל ביי די מאנהיימס האט אלזא פאר איהם געהאט דעם אנציה פון א נייעס, און אביסעל אויך פון דער פארבאטענער פרוכט. די חוה וואס האט פארגעשטעלט די פרוכט האט זי נאך געמאכט געשמאקער. פון דער ערשטער מינוט אן וואס ער איז אריינגעקומען, האט קריסטאף געהאט אויגען נאך פאר יהודית'ן. זי האט געהערט צו א פארשידענעם מין פרויען פון די אלע וואס ער האט ביז דא-מאלט געקענט. זי איז געווען הויר און שלאנק, מאנערלאך, כאטש גאנץ פעסט געבויט, מיט א פנים ארומגעראמט מיט שווארצע, כאטש ניט שטארק געדיכטע האר, איהר איבער-לאזענדיג א שמאלען שטערן און פארבייגענדיג די שלייפען;

דערצו איז זי אויך געווען אביסעל קורצזיכטיג, געהאט שווע-
רע אויגען-דעקלאך, גרויסע אויגען, עטוואס ארויסשטאר-
משענדע, א פיין-געשניטענע נאז מיט גרויסע נאזלעכער,
באקען מאגערע — אן „אינטעליגענטע מאגערקייט“, — א
שווערען קיין, א העלע הויט-פארב, און א שעהנעם, נעמען.
ענערגישען פראפיל. דער פולער פנים האט געהאט אן אומ-
קלאהרערען, אומבאשטימטערען אויסדרוק — און די אויגען
מיט די באקען זיינען געווען ווי ניט אין הארמאניע. ס'האט
זיך געפיהלט אז עס לעבט אין איהר א שטארקע ראסע, און
אז אין דעם פירם פון דער ראסע זיינען אריינגעפאלען די
פארשידענסטע, פיעלפאכגיגסטע עלעמענטען, גוטע און שלעכ-
טע, שעהנע און מיאוסע. איהר שעהנקייט איז באזונדערס
באשטאנען אין איהרע שטילע ליפען און אין איהרע אויגען.
וואס האבען אויסגעזעהן טיעפער צוליעב זייער קורצזיכטיג-
קייט און שווארצער צוליעב די בלויליכע סמנים ארום זיי.

די אויגען זיינען מעהר די אויגען פון א פאלק ווי פון אן
אינדיווידום, און מען האט געדארפט זיין מעהר צוגעוואוינט
צו זיי ווי קריסטאף אום צו דערזעהן הינטער זייער פייכטען
און ברענענדען וואואל די אמת'ע נשמה פון דער פרוי וואס
איז פאר איהם געשטאנען. דאס איז געווען די נשמה פונ'ם
אידישען פאלק; די נשמה האט ער דערבליקט אין די ברע-
נענדיגע און אומעטיגע אויגען, — זיי האבען זיי אין זיך
געטראגען און ניט געוואוסט דערפון. ער האט זיך אין זיי
פארלארען. ערשט שפעטער, און ביסלעכווייז, נאכדעם ווי ער
האט זיך אפט פארבלאנדזשעט אין די טיעפע אויגען, האט
ער זיך ערשט אויסגעלערנט צו געפינען דעם וועג אויף דעם
אריענטאלען ים.

זי האט אויף איהם געקוקט, און איהר קלאהרער בליק

איז פון קיין זאך ניט געשטערט געווארען; זי האט ווי אלץ פארשטאנען וואס עס קומט פאר אין דער קריסטליכער נשמה. ער האט עס געפיהלט. ער האט געפיהלט הינטער דעם צויבערליכען בויזען-בליק א מענשליכען, קלאהרען און קאל-טען ווילען. וואס דרינגט אין איהם אריין מיט א ברוטאלער נאכלעסיגקייט. די ברוטאליטעט איז ניט געווען קיין בייד וויליגע. זי האט איהם בלויז ענג ארומגענומען. ניט ווי א קאקעטקע וואס וויל בלויז פארפיהרען אימיצען און קימערט זיך ניט וועמען זי פארפיהרט. א קאקעטקע איז זי געווען מעהר ווי וועלכע-עס-איז פרוי; זי האט אבער געוואוסט איהר קראפט, און זי האט זיך פארלאזט אויף איהר נאטיר-ליכען אינסטינקט — באזונדערס ווען זי האט געהאט צו טאן מיט אזא לייכטען קרבן ווי קריסטאף. וואס ס'האט זי מעהר אינטערעסירט, איז געווען צו קענען איהר געגנער (יעדער מאן, יעדער אומבאקאנטער איז געווען פאר איהר א געגנער, — א געגנער מיט וועלכען מ'האט געקאנט פריהער אדער שפעטער, אויב נויטיג, מאכען א שותפות'ן אפמאך). זי האט געוואלט וויסען וואס עס ליגט אין איהם. אזוי ווי דאס לעבען איז בלויז א שפיעל וואו דער קלינסטער געוויינט, דערפאר דארף מען זעהן דעם געגנער'ס קארטען און איהם ניט ווייזען די אייגענע. ווען דאס איז איהר געלונגען, האט זי געפיהלט די פרייד פון א נצחון. ס'האט זי וועניג געארט צי זי וועט דערפון עפעס האבען. זי האט עס געמאן צוליעב'ן פארגעניגען. די מענשליכע אינטעלעגענץ איז פאר איהר גער-ווען א ליידענשאפט. ניט די אבסטראקטע אינטעליגענץ — כאטש זי האט געהאט א געזונט-פעסטען פארשטאנד, וואס האט זי געקאנט, אויב זי וואלט נאך געוואלט, ברענגען צו ערפאלג אין וועלכער-עס-איז וויסענשאפט, און כאטש זי

וואלט געווען א בעסערע יורש'טע פאר איהר פאטער'ס גע-
שעפטען ווי איהר ברודער. זי האט אבער ליבער געהאט
די לעבעדיגע, פלינקע אינטעליגענץ וואס ווערט אנגעווענדט
אויף מענשען. — זי פלעגט הנאה האבען אריינצודרינגען אין
א מענשליכער נשמה, איבערצואוועגען איהר ווערט — (זי
האט עס געטאן מיט דער זעלבער געוויסענהאפטער אויפ-
מערקזאמקייט ווי די אידישע פרוי פון מאטסיס איבערווע-
גענדיג די גאלד-שטיקער); — זי האט געהאט א מערקוויר-
דיג געפיהל אין דעם, האט געקאנט אויסגעפינען אקוראט
דעם שוואכען פונקט פונ'ם פאנצער — דערזעהן באלד די
פלעקען, די חסרונות, וואס זיינען אייגענטליך דער שליסעל
פון דער נשמה, און ארויסקריגען פון דארט די סודות. דאס
איז געווען איהר שטייגער ווי צו ווערען די הערשערין. זי
פלעגט זיך אבער לאנג ניט אפשטעלען ביים נצחון, און מיט
איהם גאר ניט אויפטאן. ווען איהר שטאלץ און נייגעריג-
קייט זיינען גאר צופרידענגעשטעלט געווארען, פלעגט זי זיך
דערמיט מעהר ניט אינטערעסירען און איבערגעהן צו אן
אנדער געגענשטאנד. איהר גאנצע קראפט איז געווען פרוכט-
לאז. אין דער שטארק-לעבעדיגער נשמה איז געלעגען עפעס
טויטעס. אין איהר האט שטארק געלעבט אין איין זייט די
נייגעריגקייט — און אין דער אנדערער די לאנגוויילע.

אזוי האט זי געקוקט אויף קריסטאף'ן, וועלכער האט אויף איהר אויך געקוקט. זי האט קוים גערעדט. א שוואך שמייכל אויף איהרע ליפען איז גענוג געווען: קריסטאף איז פון איהר היפנאטיזירט געווארען. באלד פלעגט דער שמייכל פארשווינדען; דער פנים פלעגט ווערען קאלט, די אויגען גלייכגילטיג: זי האט גערעדט פון הויזזאכען צו א דיענער מיט אן אייזקאלטען טאן; ס'האט זיך געדאכט, אז זי הערט גארניט. דערנאך פלעגען איהרע אויגען וויעדער אויפבליצען און צוויי אדער דריי ווערטער האבען געוויזען אז זי האט אלץ געהערט און אלץ פארשטאנען.

אויף א קאלטען שטייגער האט זי געקלעהרט וועגען איהר ברודער'ס מיינונג איבער קריסטאף'ן. זי האט גע-וואוסט, אז פראנץ איז א היץ-קאפ. איהר איראניע האט זיך אין איהר דערוועקט ווען זי האט דערזעהן קריסטאף'ן, ווע-מעס שעהנקייט און ווירדע איהר ברודער האט אזוי גע-ריהמט, — (פראנץ האט ווי געהאט א באזונדערע נייגונג, א טאלאנט, צו זעהן אלצדינג פארקעהרט פון דער ווירקליכ-קייט, אדער אפשר האט ער, גלויבענדיג דעריין, געהאט דערפון א פאראדאקסאלע הנאה). — אבער באטראכטענדיג בעסער קריסטאף'ן, האט זי דאך געמוזט מודה זיין, אז ניט אלץ וואס פראנץ האט געזאגט וועגען איהם איז פאלש, און וואס ווייטער זי האט איהם שטודירט, אלץ מעהר האט זי געפונען אין קריסטאף'ן א קראפט, כאטש נאך ניט קיין פעסט-באשטימטע, דאך א געזונטע און געוואנטע. דאס האט

איהר פארשטאפט פארגעניגען, ווייל זי האט בעסער ווי ווער-
עס-איז געוואוסט ווי זעלטען דאס געפינט זיך. זי האט קריס-
טאף'ן געמאכט רעדען איבער וואס זי האט נאך געוואלט,
אנטבלויזען זיינע געדאנקען, אליין ווייזען די באגרענעצונג
פון זיין גייסט און וואס עס פעהלט אין איהם. ער האט פאר
איהר געשפיעלט פיאנא: זי האט ניט ליעב געהאט קיין מוז-
יק, זי האט זי אבער פארשטאנען, און זי האט אקוראט דער-
זעהן קריסטאף'ס מוזיקאלישע אריגינאליטעט, כאטש זיין
מוזיק אליין האט אויף איהרע געפיהלען ניט געווינקט. ניט
בייטענדיג איהר קאלטע, העפליכע האלטונג, האט זי מיט א
פאר קורצע, פאסיגע, ניט-לויבענדיגע באמערקונגען ארויס-
געוויזען, אז זי אינטערעסירט זיך אלץ מעהר מיט קריס-
טאף'ן.

קריסטאף האט דאס געזעהן, און דערמיט שטאלצירט,
ווארום ער האט געפיהלט דעם ווערט פון איהר מיינונג —
פארשטאנען ווי זעלטען זי גיט איהר הסכמה. ער האט דעם
פארלאנג, אז ער וויל זי געווינען ניט באהאלטען. ער איז
דערביי אזוי נאאיוו געווען, אז אלע דריי האבען געמוזט
שמיכלען. ער האט נאך גערעדט צו יהודית און צוליב
יהודית, און זיך ניט געקימערט ווענען די צוויי אנדערע.
פונקט ווי זיי וואלטען נאך אויף דער וועלט ניט געווען.

פראנץ האט געקוקט אויף איהם בעת ער האט גערעדט;
ער האט נאכגעפאלגט זיינע רייד מיט די ליפען און מיט די
אויגען, מיט א געמישטען געפיהל פון באוואונדערונג און
פארשייטקייט; ער האט זיך געשטיקט פון געלעכטער און
איבערגעווארפען אפלאכענדע בליקען מיט זיין פאטער און
שוועסטער, וועלכע איז געזעסען אן ערנסטע, און זיך
בלומרשט געמאכט, אז זי באמערקט עס גיט.

לאַטאר מאַנהיים — אַ הויכער זון, אַ פעסטער, אַביסעל
אז איינגעבויגענער, מיט אַ רויטער הויט-פארב און גלייך-נע-
שניטענע גרויע האָר, שטארק שוואַרצע ברעמען און וואנד-
צעס, און אַ שווער פנים, אבער אַז ענערגישען און לוסטיגען,
וואס האָט געגעבען דעם איינדרוק פון פיעל לעבענס-קראַפט
— האָט אויך געהאט שטודירט קריסטאָף'ן ביים אַנפאַנג
פונ'ם נאכטמאָל, מיט אַ זאָרט שפאַטערשער גוטמוטיגקייט.
און ער האָט אנערקענט באַלד אַז „עפעס“ ליגט אין דעם
בחור. ער האָט זיך אבער נישט אינטערעסירט, נישט מיט מיר-
זיק און נישט מיט מוזיקער. דאָס איז נישט געווען זיין זאך:
ער האָט עס נישט פאַרשטאַנען און נישט באהאַלטען זיין אומד-
וויסענהייט: ער האָט זיך דערמיט גאָר געריהמט: — (ווען
אַ מענש פון דעם מין גיט צו זיין אומוויסענהייט, טוט ער
עס גאָר כדי זיך צו ריהמען דערמיט.) — אזוי ווי קריסטאָף
פון זיין זייט האָט גאנץ קלאַהר אַרויסגעוויזען, מיט אַ נישט-
ביזוויליגער אימהעפליכקייט, אַז ער קאן זיך אַהן באַדויערן
באגעהן אַהן דעם הער באַנקיר'ס געזעלשאַפט, און אַז פריי-
לין יהודית מאַנהיים'ס געשפרעך איז גענוג צו פארברענגען
אינטערעסאַנט דעם אַבענט — האָט זיך דער אַלטער מאַנ-
היים מיט אַ שמייכלענדער מינע אוועקגעזעצט ביים קאַמין,
און לעזענדיג זיין צייטונג זיך צוגעהערט מעהר-וועניגער,
און מיט איראַניע צו קריסטאָף'ס פלוידעריי און צו דער
משונה'דיגער מוזיק וואָס האָט איהם פון צייט צו צייט גע-
מאַכט לאכען אין זיך, ביים געדאַנק אַז ס'זיינען פאַראן מענ-
שען וואָס פאַרשטעהן דאָס און האָבען דערפון הנאָה. ער
האָט זיך אפילו נישט געגעבען די מיה גאכצופאַלגען דעם
שמועס; ער האָט זיך אין גאַנצען פאַרלאָזען אויף זיין טאַכ-
טער'ס פאַרשטאַנד, וויסענדיג, אַז זי וועט איהם שוין זאָגען

וואס פאר א ווערט זייער גאסט האט, און זי האט עס טאקע
גאנץ געוויסענהאפט געטאן.

ווען קריסטאף איז אוועקגעגאנגען האט לאטאר גע-
פרעגט יחודית'ן:

„נו, האסט איהם גענוג גרונטאווניע דורכגענומען; וואס
זאגסטו וועגען איהם?“

זי האט געלאכט, נאך געקלעהרט א מינוט, געמאכט
דעם סך הכל, און געזאגט:

— „ער איז אביסעל א צודרעהטער; אבער ער איז נישט
נאריש.“

„גוט,“ האט לאטער א מאד געטאן: „אזוי האט ער מיר
אויך אויסגעוויזען. הייסט עס, ער קאן ווערען ערפאלגרייך?“

— „יא, איד גלויב אזוי. עס ליגט אין איהם קראפט.“
„זעהר גוט“ האט לאטער אויסגערופען מיט דער פעס-

טער לאגיק פון א קרעפטיגען מענשען וואס אינטערעסירט
זיך נאך מיט איינעם וואס האט אויך קראפט. „מ'דארף איהם
אלץ העלפען.“

קריסטאף איז אוועקגעגאנגען, פול מיט באוואונדערונג פאר יהודים מאנהיים. ער איז אבער נישט געווען פארליעבט, ווי יהודית'ן האט זיך געדאכט. ביידע — זי מיט איהר שארפען פארשטאנד, ער מיט זיין אינסטינקט — האבען א טעות געהאט איינער אין אנדערן. קריסטאף איז באצויבערט געווען פון איהר רעטזעלשאפטען פנים, פון איהר טיעפער אינטעליגענץ; אבער ער האט זי נישט געליעבט. זיינע אויגען און זיין גייסט זיינען פארליעבט געווען, אבער נישט דאס הארץ. — פארוואס? — ס'איז גאנץ שווער דאס צו ערקלערען. ווייל ער האט אין איהר דערפיהלט עטוואס צוויי פעלשאפטעס און באומרוהיגענדעס? אונטער אנדערע אומשטענדען וואלט ער זי דערפאר טאקע געליעבט: די לייעב איז קיינמאל נישט אזוי שטארק ווי ווען זי דערפיהלט, אז זי געהט קענען עפעס וואס וועט איהר פארשאפען ליידען. דאס, וואס קריסטאף האט נישט געליעבט יהודית'ן איז קיינעמ'ס שולד נישט געווען — נישט איהרע, און נישט זיינע. די אמת'ע אורזאך — א דערנידעריגענדע אורזאך פאר ביידע — איז געווען וואס ער איז נאך צו נאָהענט געווען פון זיין לעצטער לייעבע. ער איז אפילו נישט קליינער געוואָרען פון דער ביטערער פארהאנג. ער האט אבער אזוי שטארק לייעב געהאט אדא'ן, די ליידענשאפט האט אזוי פארזעהרט זיין גלויבען, זיין קראפט, זיין לעבענס-אילווע, אז ס'איז איהם פשוט נישט גענוג געבליבען אין דעם מאמענט פאר א נייע ליידענשאפט. איידער א נייער פלאם זאל אויפפלאקערן, האט ער אין זיין הארצען געמוזט אויפשטעלען א נייעם שייטער-הויפען, און

ביז דעמאלט האבען זיך נאך געקאנט באווייזען צייטווייליגע
 פייערלאך, איבערבלייבענישען פונ'ם גרויסען פייער, וואס
 זיינען דורך א צופאל ארויס און געוואלט אויסברענען, ארויס-
 לאזענדיג דערביי א העלען און קורצען שיין, און זיך נאכדעם
 פארלאזשען. אין זעקס מאנאטען ארום וואלט ער אפשר
 יהודית'ן בלייב געליעבט. היינט האט ער אין איהר בלוין
 געזעהן א חבר'טע — טאקע אביסעל א רייצענדע חבר'טע,
 אבער ער האט דעם רייץ געזוכט צו פארגעסען, באזייטיגען:
 דער רייץ האט איהם דערמאנט אן אדא'ן; ס'איז געווען א
 ניט-שעהנע ערינערונג, און ער האט בעסער דערפון ניט גע-
 וואלט טראכטען. דאס אנציהענדע אין יהודית איז פאר
 איהם ניט געווען דאס געמיינשאפטליכע מיט אנדערע פרוי-
 ען, נאר דאס אומגעמיינשאפטליכע, דאס פארשידענארטיגע.
 זי איז געווען די ערשטע אינטעליגענטע פרוי וואס ער האט
 אנגעטראפען, און אינטעליגענט איז זי געווען פונ'ם קאפ
 ביז די פיס. אפילו איהר שעהנקייט — איהרע זשעסטען,
 איהרע באוועגונגען, געזיכטס-צוגען, דער קנייטש פון די ליי-
 פען, איהרע אויגען, איהרע הענט, איהר עלעגאנטע מאגער-
 קייט — איז געווען אן אפשיון פון איהר אינטעליגענץ. אהן
 איהר אינטעליגענץ וואלט זי זיך ניט אנגעזעהן, און זי
 וואלט אפשר פאר דאס רוב מענשען אויסגעזעהן מיאוס.
 אט די אינטעליגענץ האט קריסטאף'ן אנטציקט. ער האט
 דערצו געמיינט אז זי איז טיעפער און ברייטער ווי אין דער
 ווירקליכקייט. ער האט נאך ניט געקאנט וויסען דאס פאלשע
 אין איהר. ער האט געהאט א ברענענדיגען באגעהר איהר
 אלץ מודה צו זיין, דערצעהלען, טיילען מיט איהר זיינע גע-
 דאנקען. ער האט נאך פריהער קיינעם ניט געפונען וואס זאל
 זיך אינטערעסירען מיט זיינע חלומות. ער איז געווען איינגע-

שלאסען אין זיך: ס'ארא פרייד ס'איז אַנצוטערפען און
אמת'ע פריינדן! אין זיין קינדשהיט האט ער שטארק גע-
ליטען פון דעם, וואס ער האט נישט געהאט קיין שוועסטער;
ס'האט זיך איהם געדאכט, אז א שוועסטער וואלט איהם
בעסער פארשטאנען ווי א ברודער. נאכדעם ווי ער האט גע-
זעהן יהודית'ן האט ער וויעדער דערפיהלט די קינדער האפע-
נונג, די ברודערליכע פריינדשאפטס-אילווייזע. ער האט נישט
געטראכט פון לייעבע. אזוי ווי ער איז נישט געווען פארליעבט
האט זיך איהם געדאכט, אז די פריינדשאפט שטעהט אויף
א סך א העכערער מדרגה ווי די לייעבע.

יהודית האט באלד דערפיהלט די נואנס און זיך דער-
פון געפיהלט א באליידיגטע. זי האט נישט געליעבט קריס-
טאף'ן; זי האט ארויסגערופען די לייעבע פון א סך יונגע
לייט איז שטאט, פון רייכע יונגע לייט און פון א בעסערען
שטאנד. אין זי האט קיין גרויס צופרידענשטעלונג נישט גע-
קאנט האבען כון דעם וואס קריסטאף איז אין איהר פאר-
ליעבט. אבער דאס וויסען, אז ער איז נישט פארליעבט האט
זי געקרענקט. זי איז נאטירליך צופרידען געווען וואס ער
פארטרויט איהר זיינע פלענער; — און זי איז דערפון
נישט איבעראשט געווען — אבער ס'איז איהר געווען פאר-
דריסליך צו זעהן, אז זי איבט בלויז אויס אן איינפלוס אויף
זיין פארשטאנד; (אן איינפלוס להפוך דעם פארשטאנד
האט גאר אן אנדער ווערט פאר א פרוי'ס נשמה). און
אפילו אויפ'ן פארשטאנד האט זי אויך קיין איינפלוס נישט
געהאט; קריסטאף האט געהאנדעלט ווי איהם האט זיך גע-
גלוסט. יהודית האט געהאט אן אומאקראטישען גייסט. זי
איז צוגעוואוינט געווען אויסצוקנייטשען אויף איהר שטיי-
גער די געדאנקען פון די יונגע לייט וואס זי האט געקענט.

אזוי ווי זי האט זיי אבער אלע באטראכט פאר מיטעלמעסיג.
 דאט זי וועניג הנאה געהאט פון איהר הערשענדער ראָטע.
 מיט קריסטאָפּ'ן איז געווען מעהר אינטערעס, ווייל ס'איז
 געווען מעהר שווערקייט. זי איז גלייכגילטיג געווען צו זיינע
 פלענער; ס'האט זיך איהר אָבער געוואָלט פיהרען אַט דעם
 נייען גייסט, די נאָד-רויליכע קראַפט, אַרויסברענגען זייער
 ווערט — אויף איהר אייגענעם שטייגער נאטירליך, און ניט
 קריסטאָפּ'ס, וואָס זי האט זיך גאַרינט אינטערעסירט צו פאר-
 שטעהן. זי האט באלד געזעהן, אַז דאָס וועט ניט געהן אָהן
 אַ קאמפּ; זי האט אין קריסטאָפּ'ן באמערקט אַלערליי מין
 פאראורטיילען און אידעען וואָס האָבען איהר אויסגעזעהן
 ווילד און קינדיש; פאר איהר איז דאָס געווען ווי קראַפּע-
 ווע, און זי האט זיך אָנגעשטרענגט עס אַרויסצורייסען.
 ס'איז איהר אָבער ניט געלונגען. איהר זעלבסט-ליעבע און
 נאווה האָבען ניט געקראָגען די מינדסטע צופרידענשטעלונג.
 זי האט מיט קריסטאָפּ'ן ניט געקאָנט אַרומגעהן. אזוי ווי ער
 איז ניט געווען פארליעבט, האט ער קיין אורזאך ניט געהאט
 איהר נאכצוגעבען איין געדאַנקען אפילו.

דער שפּיעל האט זי צורייצט, און אינסטינקטיוו האט זי
 אַ שטיק צייט געפרוואווט איהם באזיגען. ס'האט קריסטאָפּ'ן
 ווייניג געפּטעהלט, טראץ זיין קלאַהרען פארשטאַנד, וויעדער
 אַריינצופאלען. די מענער לאָזען זיך גרינג אָפּגאַרען פון דעם
 וואָס חנפּ'עט זייער שטאַלץ און זייערע פארלאַנגען; און אַ
 קינסטלער איז אונטער דעם נאָד מעהר אונטערוואָרפען דער-
 פאר, ווייל ער האט מעהר פאַרשטעלונגס-קראַפט. יהודית
 האט נאָר געדאַרפט וועלען און זי וואָלט קריסטאָפּ'ן אַריינגע-
 געפיהרט אין אַ געפעהרליכען פּלירט, וואָס וואָלט פון איהם
 נאָר אמאָל אַ תל געמאַכט, און נאָד מעהר ווי פריהער אפשר.

אבער ווי געוועהנליך איז זי שנעל מיעד געווארען. זי האט זיך ארומגעזעהן. אז דער זיעג האט ניט דעם ווערט פון איהר מיה. קריסטאף האט זי שוין געלאנגוויילט; זי האט איהם שוין ניט פארשטאנען.

זי האט איהם נאך פארשטאנען ביז צו א געוויסען פונקט, — אין ביז אהין האט זי אלץ פארשטאנען. אויף ווייטער צו געהן איז אפילו איהר אויסגעצייכענטער פאר-שטאנד ניט גענוג געווען; דערצו האט זי געדארפט האבען א טיעף-פיהלענד הארץ, אדער אנשטאט דעם דאס וואס ניט א געוויסע צייט א הארצענס-אילוויזע: ליעבע. זי האט גוט פארשטאנען קריסטאף'ס קריטיק געגען אלץ און אלעמען ארום, און זי האט זי באטראכט אלס א באגרינדעטע: זי האט אליין אויך דאריבער געטראכט. זי האט אבער ניט פארשטאנען אז די געדאנקען זאלען האבען אן איינפלוס אויפ'ן פראקטישען לעבען, כאטש זייער אנווענדונג קאן שטערען און ווערען געפעהרליך. די רעוואלוציאנערע שטע-לונג וואס קריסטאף האט אנגענומען געגען די מענשען און זייערע אינסטיטוציעס ברענגט דאך ניט קיין רעזולטאטען: ער קאן זיך דאך ניט פארשטעלען, אז ער וועט רעפארמירען די וועלט... נו? וואס-זשע מיינט עס?... פארלירען די צייט זיך שלאגענדיג דעם קאפ אן וואנט. אן אינטעליגענטער מענש אורטיילט די מענשען, לאכט פון זיי שטילערהייט, פאראכט זיי אביסעל, אבער ער האנדעלט ווי זיי — אביסעל בעסער אפשר: דאס איז דער איינציגער מיטעל ווי אזוי צו ווערען זייער הערשער. דאס דענקען איז איין וועלט, און די האנד-לונג איז אן אנדערע. פארוואס זאל מען ווערען א קרבן פון דעם וואס מ'דענקט, דענקען אויפריכטיג — יא, געוויס! אבער די וואס רעדען אויפריכטיג, זאגען דעם אמת? ווי

באלד מענשען זיינען אזוי נאריש, אז זיי קאנען ניט פאר-
טראגען דעם אמת — צי דארף מען זיי דערצו צווינגען?
אנצונעהמען זייער שוואכקייט, זיך כלומרשט אונטערגעבען
דערצו, פאראכטען עס און דאך זיין פריי — לענט דען ניט
אין דעם א פארבארגענע הנאה? ס'איז די הנאה פון אז
אינטעליגענטען שקלאף! זאל זיין אזוי! איין שקלאף קע-
גען א צווייטען — אלע זיינען שקלאפען, עס העלפט ניט
קיין פראטעסטירען, און ס'איז בעסער דאס צו זיין מיט'ן
אייגענעם ווילען און אויסצומיידען דאס נארישע און אומ-
זיסטיגע קעמפען. איבעריגענס די ערגסטע מין שקלאפעריי
איז צו זיין א שקלאף פונ'ם אייגענעם געדאנק און פאר דעם
אלץ מקרב זיין. מ'דארף זיך אליין ניט אפנארען. — זי
האט קלאהר געזעהן, אז אויב קריסטאף וועט זיך איינשפאר-
רען — און ער איז דערצו שיינבאר אנטשלאסען געווען —
פארצוועצען דעם אומקאמפראמיסליכען קאמף געגען די
פאראורטיילען אין דער קונסט און געגען דעם דייטשען
גייסט, וועט ער געגען זיך האבען די גאנצע וועלט, אפילו
זיינע באשיצער, און דאס וועט איהם פאטאל פיהרען צו א
נידערלאגע. זי האט ניט פארשטאנען פארוואס ער ארבייט
דוקא געגען זיינע אינטערעסען און וויל זיך רואינירען ווי אר-
מיסע.

כדי איהם צו פארשטעהן האט זי אויך געדארפט פאר-
שטעהן, אז דער ערפאלג איז ניט געווען זיין ענד-ציעל —
אז זיין ענד-ציעל איז געווען דער אינערליכער גלויבען. ער האט
געגלויבט אין דער קונסט, ער האט געגלויבט אין זיין קונסט,
ער האט געגלויבט אין זיך אליין, ווי מ'גלויבט אין זיך ווירק-
ליכקייטען וואס שטעהען העכער ניט נאר פונ'ם געווענהלי-
כען מאטעריעלען אינטערעס, נאר העכער אפילו פונ'ם לע-

בען. ווען ער איז אביסעל אומגעדולדיג געווארען פון איהרע באמערקונגען, און עס איהר געזאגט מיט א נאיווער פעסט-קייט, האט זי געצויגען די פלייצעס: זי האט איהם ניט גע-נומען ערנסט. זי האט דערין געזעהן בלויז שעהנע, קליינ-גענדע פראזען, ווי זי איז צוגעוואוינט געווען אפט צו הערען פון איהר ברודער, וועלכער פלעגט פון צייט צו צייט אַנזא-גען אין הויז, אז ער האלט ביים אויספיהרען געוויסע הער-ליכע און אומעגליכע באשלוסען, וועלכע ער האט אבער גוט אכטונג געגעבען ניט אויסצופיהרען. דערנאך ווען זי האט גע-זעהן, אז קריסטאף לעבט ווירקליך אונטער דער אילוויע פון זיינע ווערטער, האט זי גערעכענט אז ער איז משוגע, און זיך מעהר ניט אינטערעסירט מיט איהם.

פון דאמאלט אן האט זי זיך שוין קיין מיה ניט געגע-בען אויסצונעהמען ביי איהם אין די אויגען, און זיך געוויזען ווי זי איז באמת געווען: מעהר דייטש — דורכשניטליך דייטש — ווי ס'האט זיך צוערשט אנדערע געדאכט. — מ'ווארפט אומזיסט פאר די אידען, אז זיי געהערען ניט צו קיין נאציע, און אז זיי שטעלען אויף פון איין עק אייראפא צום אנדערען א גאנץ פאלק, וואס נעהמט ניט אריין אין זיך דעם לעבענס-גייסט און פארמען פון די פארשיידענע פעל-קער וואו זייערע געצעלטען שטעהן. אין דער אמת'ן איז ניטא קיין פאלק וואס זאל אויף זיך אזוי גרינג ארויפנעה-מען דעם אפדרוק פון די לענדער וואס עס געהט פארביי; און אויב עס זיינען פאראן וועלכע געמיינשאפטליכע כא-ראקטער-צוגען צווישען א פראנצויזישען און א דייטשען אי-דען, זיינען אבער פאראן צווישען זיי פיעל מעהר פארשי-דענארטיגע כאראקטער-צוגען, וואס קומען פונ'ם נייען פא-טערלאנד, וועמעס גייסטיגע געוואוינהייטען זיי נעהמען אן

מיט אן אומגלויבליכער שנעלקייט — און נאך מעהר די גע-
וואוינהיימען ווי דאס גייסטיגע. אזוי אבער ווי די געוואוינ-
הייט איז א צווייטע נאטור ביי אלע מענשען, און ביים רוב
מענשען זאגאר די איינציגע נאטור, איז דער רעזולטאט אז
ממלא מוז די מאיאריטעט איינגעבארענע בירגער פון א לאנד
האבען ווייניגוואס פארצוואווארפען די אידען, אז ס'פעהלט
זיי דער נאציאנאלער גייסט, יענער טיעפער און פארשטענד-
דיגער גייסט, וועלכען זיי האבען אליין ניט אויף א האר.

די פרויען וואס זיינען תמיד מעהר אונטערווארפען די
אויסערליכע איינפלוסען, און זיינען מעהר גרייט זיך צוצו-
פאסען צו די לעבענס-באדינגונגען — די אידישע פרויען איי-
בער גאנץ אייראפא, געהמען אן, אפט אויף אן איבערטריי-
בענעם שטייגער, די פיזישע און מאראלישע מאדעס פון די
לענדער וואו זיי לעבען — כאטש זיי פארלירען דערביי ניט
זייער ראסען-אויסזעהן, צוזאמען מיט דעם שווערען, אומרוהי-
גען און לעסטיגען וואס איז שטרענג-אידיש. קריסטאף איז
דאס אויפאלענד געווארען. ער פלעגט ביי די מאנהיימ'ס
באגעגענען יהודית'ס מומעס, שוועסטער-קינדער און פריינד.
ווי ווייניג דייטש עס זיינען ניט געווען א טייל פון די
פנימ'ער מיט זייערע ברענענדיגע צו דער נאז-נאהענטע אוי-
גען, מיט די נעזער ניט ווייט פונ'ם מויל, מיט די שטארקע
געזיכטס-צוגען, מיט'ן רויטען בלוט וואס האט געפלאסען
אונטער זייער גראבער און טונקעלער הויט — ווי ווייניג
עהנליך זיי זיינען כמעט אלע געווען אין געבוי צו די דייטשע
פרויען, זיינען זיי דאך געווען מעהר דייטש ווי געוועהנליך:
דאס זעלבע ארט רעדען און קליידען זיך — און נאך מעהר
איבערטריבען. יהודית איז געשטאנען העכער פון זיי אלע,
און פון דעם פארגלייך האט מען ערשט בולט'ער געקאנט

זעהן איהר אויסערגעווענהליכע אינטעליגענץ, איהר אייגענ-
געשאפענע פערזענליכקייט, און דאך האט זי געהאט דאס רוב
חסרונות פון די אנדערע. פיעל פרייער ווי זיי —
כמעט אבסאלוט פריי — אין דעם מאָראַלישען לע-
בען, איז זי ניט פרייער געווען אין געזעלשאַפטליכען לע-
בען; איהר פראַקטישער אינטערעס, יעדענפאלס האט דערין
פארנומען דעם אַרט פון דעם פרייהייטס-געפיהל. זי האט
געגלויבט אין אלע געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס, אין דער
קלאַסען-איינטיילונג און אין אלע פאראורטיילען, ווייל נאך
אַלעמען איז דאָס נאך איהר רעכנונג געווען בעסער פאַר
איהר. ווי פיעל זי האט ניט געלאַכט פון דעם דייטשען גייסט
האט זי זיך דאך געפיהלט צוגעבונדען צו איהם. זי האט גוט
פארשטאַנען די מיטעלמעסיגקייט פון דעם אַדער יענעם אַנ-
ערקענטען קינסטלער, און דאך האט זי איהם צוליעב זיין
אנערקענונג רעספעקטירט; אויב ער איז פערזענליך געווען
באקאנט מיט איהר, האט זי איהם באוואונדערט, ווייל איהר
גאווה איז דערפון באפרידיגט געוואָרען. זי האט ווייניג-וואָס
ליעב געהאַט בראַהמס', און בסוד פארדעכטיגט, אז ער איז
א קינסטלער פון צווייטען קלאַס; זיין באַרימטקייט האט
אַבער געווירקט אויף איהר, און אזוי ווי זי האט נאך דערצו
פון איהם דערהאַלטען פינף-זעקס בריעף, איז דער שלום גע-
ווען, אז זי האט איהם געהאַלטען פאר'ן גרעסטען מוזיקער פון
דער צייט. זי האט ניט געצווייפעלט אין דעם רעאַלען ווערט
פון קריסטאָף, און געצווייפעלט האט זי אויך ניט אין דער
פוסטער נאַרישקייט פונ'ם לייטענאַנט דעטלעוו פאָן פליי-
שער; זי האט זיך אבער געפיהלט מעהר גע'חנפ'עט פונ'ם
לייטענאַנט'ס אויפמערקזאַמקייט צו איהרע מיליאָנען, ווי פון
קריסטאָף'ס פריינדשאַפט; ווארום דער נאַרישסטער אַפיר-

ציער איז דאך פון אן אנדער קאסטע, און ס'איז שווערער
פאר א אידישער פרוי אריינצוטרעטען אין דער קאסטע ווי
פאר אן אנדער פרוי. און כאטש דער לייטענאנט האט זי
ניט געקאנט אפמאכען מיט זיינע פרעזישע פעאדאלע מאניע-
רען, און זי איז געווען זיכער, אז אויב זי זאל מיט איהם היי-
ראטען וועט עס זיין פאר איהם א גרויסער כבוד, — דאך
האט זי זיך אנגעשטרענגט איהם צו געווינען. זי פלעגט זיך
דערנידעריגען לאשטשענדיג דעם אידיאט מיט איהרע שעהנע
אויגען און צופרידענשטעלענדיג אויף יעדען אופן זיין
זעלבסט-ליעבע. די שטאלצע אידישע טאכטער, וואס האט
באמת געמעגט זיין שטאלץ, די אינטעליגענטע מאיעסטע-
טישע טאכטער פון באנקיר מאנהיים האט געוואלט אריין
אין די גאר הויכע פענסטער, פונקט ווי יעדע דייטשע קליין-
בירגערין, וועמען זי פלעגט פאראכטען.

די ערפאהרונג איז געווען א קורצע. קריסטאף האט פארלארען זיינע אילוויעס וועגען יהודית'ן כמעט אזוי שנעל ווי ער האט זיי זיך געשאפען; און יהודית, דאס מוז מען מיט רעכט זאגען, האט גאר ניט געמאן זיי אויפצוהאלטען. ווען א פרוי פון איהר מין האט ארויסגעטראגען איהר משפט אייבער אייד, און זיך פון אייד, צו דער זעלבער צייט, אפגערייטען, עקזיסטירט איהר מעהר פאר איהר ניט. זי זעהט אייד שוין ניט, און זי שעהט זיך מעהר ניט צו אנטבלויזען איהר נשמה פאר אייד; זי טוט עס מיט דעם זעלבען רוהיגען געפיהל, ווי ווען זי שטעהט גאר נאקעט פאר איהר הונט, פאר איהר קאץ, אדער פאר וועלכע אנדערע הויז-חיה. קריסטאף האט דערזעהן יהודית'ס עגאזיסם, איהר קאלטקייט און מייטעלמעסיגען כאראקטער. אין גאנצען איז ער אין איהר נעץ נאך ניט געלעגען. דאך האט ער געליטען — געליטען ביז ער איז אריינגעפאלען אין א מין פיבער. כאטש ער האט יהודית ניט געליעבט, האט ער ליעב געהאט דאס וואס זי האט געקאנט זיין. איהרע שעהנע אויגען האבען איהם באצויבערט און דערוועקט אן אומעטיג-שמערצהאפט געפיהל; ער האט זיי ניט געקאנט פארגעסען, און כאטש ער האט שוין געקאנט די פראסטע נשמה וואס האט הינטער זיי געשלאגן מערט, האט ער זיי דאך ווייטער געזעהן, ווי ער האט זיי געוואלט זעהן — ווי ער האט זיי געזעהן צוערשט. דאס איז געווען איינע פון די ליעבעסלאזע ליעבע-האלוצינאציעס, וואס פארכאפען אזוי די הערצער פון די קינסטלער ווען זיי זיינען ניט אין גאנצען אריינגעצויגען אין זייער ווערק. א פארביי-

לויפענדע פרויען־געזיכט איז גענוג צו שאפען די האלוצי־נאציע; זיי זעהן אין דער פרוי די גאנצע שעהנקייט וואס ליגט אין איהר, פון וועלכע זי ווייסט אליין ניט, און וויל ניט וויסען, און זיי לייעבען זי דערפאר נאך שטארקער. זיי לייעבען זי, ווי א שעהנע זאך וואס האלט ביים פארשווינד־דען, ביים אפשטארבען, וועמעס ווערט קיינער האט פריהער ניט געוואוסט, ניט געוואוסט אפילו אז זי עקזיסטירט.

אפשר האט ער זיך גענארט, און יהודית מאנהיים וואלט ווירקליך ניט געווארען קיין גרעסערע ווי זי איז געווען. קריסטאף האט אבער א צייט געגלויבט אין איהר, און דער צויבער האט אין איהם געלעבט: ער האט זי ניט געקאנט אורטיילען אויף אן אומפארטייאישען אופן. דאס געמיינע אין איהר האט ער ארויפגעווארפען אויף איהר צווייפאכגי פאלק: דאס אידישע און דאס דייטשע; און ביז איז ער מעהר געווען אויף דאס לעצטע ווי אויף דאס ערשטע, ווייל פון יענעם האט ער שוין ביז דעמאלט מעהר געליטען. אזוי ווי ער האט נאך קיין אנדער פאלק ניט געקענט, האט ער פונ'ם דייטשען פאלקס־גייסט געמאכט א מין שעיר לעזאזל; ער האט אויף איהם ארויפגעלעגט אלע עכירות פון דער וועלט. די אנטוישונג אין יהודית האט איהם נאך מעהר גע־טריבען צו זיין באקעמפונג. ער האט אט דעם דייטשען גייסט ניט געקאנט מוחל זיין וואס ער האט געבראכען דעם שוואונג פון אזא נשמה.

דאס איז געווען זיין ערשטע באגעגעניש מיט אידען. ער האט אויף זיי פיעל האפענונג געלעגט. ער האט געהאט געהאפט צו געפינען אין דעם שטארקען און אפגעזונדערטען פאלק א בונד־גענאסע, וואס זאל איהם העלפען אין זיין קאמף. ער האט פארלארען די האפענונג. מיט זיין שנעלען.

ליידענשאפטליכען אינטואיטיווען געפיהל וואס פלעגט איהם טרייבען פון איין עקסטרעם צום אנדערען, האט ער באלד אין זיך געפיהלט די איבערצייגונג, אז דאס דאזיגע פאלק איז פיעל שוואכער, ווי מ'זאגט געוועהנליך, און אסך מעהר אונ-טערווארפען — צופיעל אונטערווארפען — אונטער אוי-סערליכען איינפלוס. דאס פאלק איז שוואכער פון דער איי-גענער שוואכקייט און פון אלע שוואכקייטען פון דער וועלט וואס עס האט אנגעקליבען אויפ'ן וועג. ער וועט דארט ניט געפינען דעם נויטיגען אנשפאר אויף וועלכען זיין קונסט זאל זיך קאנען שטיצען. פארקעהרט, ער קאן אפשר מיט דעם פאלק פארשלאנגען ווערען אין דעם זאמד פון דער מדבר.

זעהענדיג די געפאהר, און זיך ניט פיהלענדיג גענוג שטארק זיך אנטקעגען צו שטעלען געגען איהר, האט ער פלוצלונג אויפגעהערט קומען צו די מאנהיימ'ס. ער איז מעהרערע מאל איינגעלאדען געווארען, אבער ער האט זיך אנטשולדיגט, ניט אנגעבענדיג קיין ארואר. אזוי ווי ער האט ביז דאמאלט ארויסגעוויזען א שטארקען חשק אהין צו קר-מען, איז די פלוצלונגע ענדערונג באמערקט געווארען: מ'האט גערעכענט, אז דאס איז צוליעב זיין „אריגינאלי-טעט“. אבער די דריי מאנהיימ'ס האבען ניט געצווייפעלט אז יהודית' שעהנע אויגען האבען אין דעם א טייל, און ביים טיש פלעגען פראגן און זיין פאטער זיך איבער דעם וויצ-לען. יהודית פלעגט דערביי אויפציהען די פלייצעס, זאגען אז זי האט „געוואונען א גרויסען זיעג“ און בעטען איהר ברודער מיט א טרוקענער שטים, ער זאל ניט מאכען דער-פון אזא וועזען. זי האט אבער אלץ געטאן, אז קריסטאף זאל צוריקקומען. זי האט איהם געשריבען, מיט אן אויסרייד אן-געבענדיג א מוזיקאלישע נאכפראגע וואס קיינער אחוץ איהם

קאן איהם ניט דערקלעהרען; און ביים סוף פונ'ם בריעף האט זי איהם געגעבען א פריינליכע אַנצוהערעניש ווענען זיינע זעלטענע באזוכען און דעם פארגעניגען וואס זי וואלט געהאט איהם צו זעהן. קריסטאף האט געענטפערט, איהר נעגעבען די דערקלעהרונג, געזאגט א תירוץ, אז ער איז שטארק באשעפטיגט און זיך ניט באוויזען. זיי פלעגען זיך אמאל באגעגענען אין טעאטער. קריסטאף פלעגט עקשנות דיג אוועקדרעהען די אויגען פון מאנהיימ'ס לאזשע. יהודית האט געהאלטען פאר איהם צוגעגרייט איהר שעהנסטען שמייד כעל, ער אבער האט זיך געמאכט אז ער וויל זי ניט זעהן. זי איז ניט צוגעשטאנען. אזוי ווי זי האט זיך וועגען איהם ניט געקימערט, האט זי באטראכט פאר א חוצפה זיין האל-טונג. — אויב ער וויל צוריקקומען, זאל ער צוריקקומען, אויב ניט — נו! וועט מען זיך באגעהן אהן איהם...

מ'איז זיך טאקע באגאנגען אהן איהם; און זיין אפ-וועזענהייט האט ניט שטארק אויסגעפעהלט אויף די אבער-טען ביי די מאנהיימס. יהודית איז אבער געגען איהר אייגע-נעם ווילען ביזן געבליבען אויף קריסטאף'ן. ס'איז פאר איהר געווען גאנץ נאטירליך, אז זי זאל זיך אויף איהם ניט אומקוקען ווען ער איז דארט — און זי האט איהם ערלויבט ארויסצואווייזען זיין פארדרוס איבער דעם — אבער אז דער פארדרוס זאל אזוי ווייט געהן, אז ער זאל איבערייסען זייערע באציהונגען, דאס, האט זיך איהר געדאכט, ווייזט א נארישען שטאלץ, און א הארץ וואס איז מעהר עגאייסטיש ווי פאר-ליעבט. — יהודית האט ביי אנדערע ניט געקאנט פארטראג-גען איהרע אייגענע חסרונות.

זי האט צוליעב דעם נאך מיט מעהר אויפמערקזאם-קייט נאכגעפאלגט קריסטאף'ס אלע האנדלונגען, און אלץ

וואס ער האט געשריבען. מיט א כלומר'שט גלייכגילטיגער מינע פלעגט זי אפט מיט איהר ברודער פארפיהרען א שמועס איבער דעם, און טרייבען איהר ברודער ער זאל איהר איי בערדערזעהלען די געשפרעכען וואס ער האט געהאט מיט קריסטאף'ן דורכ'ן טאג. זי פלעגט אלעמאל אונטערשטרייכען די געשפרעכען מיט שארפע, איראנישע באמערקונגען, וואס האבען בולט'ער ארויסגעוויזען די קאמישע זייט, און ביסלעכווייז, אומבאמערקטערהייט, אין גאנצען אפגעקיהלט פראנץ'ס ענטווארען.

אין אנהויב איז אלצדינג געגאנגען גאר גוט אין דער „צייטשריפט.“ קריסטאף האט נאך ניט געהאט דורכגענומען די גייסטיגע מיטעלמעסיגקייט פון זיינע קאלעגען, און אזוי ווי ער איז געווען איינער פון זייעריגע, האבען זיי פעסט בא-הויפטעט אז ער איז א זשעני. מאנהיים, וועלכער האט איהם ענטדעקט, האט אומעטום גע'טענה'ט — כאטש ער האט פון איהם גאר ניט געלייענט — אז קריסטאף איז א וואונדער-בארער קריטיקער, וועלכער האט ביז דאמאלסט א טעות גע-מאכט אין זיין אמת'ען בארוף, און אז ער, מאנהיים, האט דאס פאר איהם אנטפלעקט.

זיי האבען זיינע ארטיקלען אנאנסירט פאראויס מיט געהיימניספולע ווערטער, וועלכע האבען ארויסגערופען די לעזער'ס נייגעריגקייט. זיין ערשטע כראניק האט טאקע אפ-געקלונגען אין דעם מאנאטאנען שטעטעל, ווי א שטיין וואס פאלט אריין אין א טייכעל, וואו עס שווימען ארום קאטש-קעס. דאס קעפעל איז געווען: צו פיעל מוזיק! — „צופיעל מוזיק, צו פיעל טרינקעריי, צו פיעל עסע-ריי; — האט קריסטאף געשריבען. — מ'עסט, מ'טרינקט. מ'הערט מוזיק, כאטש מ'איז ניט הונגעריג, ניט דורשטיג, ניט נייגעריג נאך געדאנקען, פשוט ווייל מען איז געוואוינט צו פרעסען. מ'שטאפט זיך ווי די שטראסבורגער גענז. דאס פאלק ליידט פון א הונגער-קראנקהייט. ס'ארט איהם וויי-ניג וואס מ'גייט: טריסט אן אדער דער טראג-פערטער פון סעקיינגען, כעטהאזען אדער מאסקאני, א פוגע אדער א שנעלען טאנץ-מארש, אראס,

באד, פומשיני, מאַצארט אָדער מאַרשנער; מען ווויסט נישט
וואָס מען עסט; — דער עיקר איז מען זאָל עסען. מען האָט
שוין דערפון אפילו נישט קיין פארגעניגען. זעהט נאָר די דיי-
טשען ביי א קאַנצערט. מ'רעדט פון דער דייטשער לוסטיג-
קייט! די מענשען ווויסען נישט וואָס לוסטיגקייט מיינט: זיי
זיינען שטענדיג לוסטיג! זייער לוסטיגקייט, ווי זייער טרוי-
ער, איז ווי א רעגען: ס'איז א פרייד וואָס פאלט ווי א
שטויב: זי האָט נישט קיין טאָן און נישט קיין קראפט. שטונ-
דענלאַנג קאָנען זיי אין זיך אריינזאפען, מיט א לייכטען
שמייכלעך, קלאנגען, קלאנגען, זיי טראכטען פון גארנישט.
זיי פיהלען גארנישט: זיי זיינען שוואַמען. די אמת'דיגע
פרייד, אדער אמת'דיגער שמערץ, — די קראפט — געהט
נישט שטונדען-לאַנג, ווי ביר פון א פאס. זי, די קראפט כאַפט
אייך אן ביים גאָרגעל און שלידערט אייך אַנידער. און
מ'וויל שוין גארנישט נאָכהער, מ'וויל שוין גאָר נישט איינזא-
פען אין זיך: מ'האָט שוין איבער דער מאַס! ... „צו פיעל
מוזיק! איהר הרג'עט אייך און איהר הרג'עט זי. דאָס, וואָס
איהר הרג'עט אייך, איז אייער עסק, און איד קאָן אייך נישט
העלפען. אבער די מוזיק — האַלט! איד ערלויב נישט, איהר
זאָלט דערנידעריגען דאָס שעהנע אויף דער וועלט, אריי-
לעגענדיג אין זעלבען פאק דאָס הייליגע און דאָס נידער-
טרעכטיגע, שפילענדיג, ווי איהר טוט עס געוועהנליך, דעם
פרעליוד פון פאַרסיפאַל, צווישען א פאַנטאַזיע איבער די
רעגן מיט-מיינעל און א קווארטעט פאר סאק-
סאָפּענען, אָדער אן אדאָזשאַ פון בעטהאָווען און גלייך
לעבען דער א „קיד-וואַק“ מאַנץ און א שטיק קוואַטש פון
לעאַנקאוואַ. איהר באַריהמט זיך, און איהר זייט דאָס
גרויסע מוזיקאלישע פאַלק; איהר פרעטענדירט ליעב צו האַ-

בען די מוזיק. וואס פאר א מוזיק האט איהר ליעב? — די גוטע, אדער די שלעכטע? איהר קלאפט מיט די הענט ביי ביידע. סוף כל סוף קלייבט אויס איינע! וואס ווילט איהר אייגענטליך? איהר ווייסט עס אליין ניט. איהר ווילט עס ניט וויסען; איהר האט מורא זיך אפצושטעלען אויף איין זאך, זיך צו קאמפראמיטירען... צום טייוועל, מיט אייער פארויכטיגקייט! — איהר שטעהט איבער יעדען פארטיי-געפיהל, — זאגט איהר! — א י ב ע ר : דאס מיינט אונטער!

און ער האט ציטירט די פערזען פונ'ם אלטען גאטפריד קעלער, דעם שטארקען בירגער-דיכטער פון צוריד — איינער פון די דייטשע שרייבער וואס איז איהם שטארק ליעב גע-ווען צוליב זיין פשוט-מעכטיגער אויפריכטיגקייט און זיין איינפאך-זאפטיגער צוגעבונדענקייט צום נאטור-לעבען:

Wer ueber Parteien sich wahnt mit stolzen
mienen, der steht zumeist viel mehr betrachtlich
unter ihnen.

(דער וואס האלט זיך כלומר'שט מיט א שטאלצער מי-נע איבער יעדער פארטיי, דער שטעהט מייסטענס א סך מעהר אונטער זיי.)

— האט מוט צו זיין אויפריכטיג, — האט ער פארטגע-זעצט. — האט מוט צו זיין מיאוס. צייגט זיך, זעהט זיך אליין ווי איהר זייט! ווישט אפ פון אייערע נשמות די עקעלדיגע פארב פון אלע אייערע קאמפראמיסען, פון אייער צוויידייטיגקייט. ווי לאנג האט איהר שוין ניט געזעהן אין א שפיגעל אייער געזיכט-צוגען? איד וועל זיי אייך ווייזען. קאמפאזיטארס, ווירטואזען, קאפעל-מייסטער, זינגער, און

דו, ווערטעס פובליקום, איהר וועט איין מאל פאר אלע מאל וויסען וואס איהר זייט... — זייט דאס וואס עס ווילט זיך אייך זיין; אבער — צום טייוועל — זייט אמת'דיג, אויפ'ריכטיג! זייט אויפריכטיג ווען אפילו די קינסטלער און די קונסט — ווען איך אליין פאר אלעמען, זאלען דארפן דער-פון ליידען! אויב די קונסט און דער אמת קאנען ניט לעבען צוזאמען, זאל די קונסט פארשווינדען! דער אמת — איז דאס לעבען, דער טויט — איז דער ליגען."

די כמעט-קינדערשע, איבערטרעבענע, און גאנץ גע-שמאקלאזע דעקלאמאציע האט אלעמען נאטירליך געעפענט די מיילער. דאך, אזוי ווי ס'איז אויף אלעמען געווען גע-צילט און אויף קיינעם ניט באזונדערס, האט זיך טאקע קיין נער ניט געוואלט דערקאנען אין דעם. איבעריגענס גלויבט יעדער אז ער איז, און זאגט אז ער איז דער בעסטער פריינד פונ'ם אמת. ס'איז אלזא ניט געווען וואס מורא צו האבען, אז מ'וועט פאראורטיילען דעם שלום פונ'ם ארטי-קעל. מ'איז בלויז סקאנדאליזירט געווען פונ'ם אלגעמיינעם מאן: אלע האבען איינגעשטימט אז דער ארטיקעל איז ווע-ניג'וואס אנשטענדיג, איבערהויפט ווען ער איז געשריבען פון א מוזיקער וואס פארטרעט א האלב-אפיציעלע שטעל. עטליכע מוזיקער האבען אנגעהויבען זיך צו טומלען און ביי-טער צו פראטעסטירען; זיי האבען פאראויסגעזעהן אז קריס-טאף וועט זיך דערמיט ניט באנגוגען. אנדערע זיינען געווען קליגער און האבען גראטולירט קריסטאף'ן פאר זיין מוט'י-גען ארויסטריט: זיי זיינען אפשר געווען מעהר אומרוהיג וועגען זיינע קומענדע ארטיקלען ווי די אנדערע.

ביידע טאקטיקען האבען געהאט דעם זעלבען רעזול-טאט. קריסטאף האט געקראגען א שם: קיין זאך האט איהם

איצט ניט געקאנט אפהאלטען; און, לויט זיין צוואג, האט ער קיינעם ניט געשאנעוועט: ניט קיין קאמפאזיטאר, ניט קיין שפילער, ניט קיין זינגער.

די ערשטע קרבנות זיינען געווען די קאפּעל מיין טערס. קריסטאף האט זיך ניט אפגעשטעלט בלויז אין אלגעמיין צו באטראכטען די קונסט פון דיריגירען אן אדרעסטרע. ער האט אנגערופען מיט די נעמען זיינע קאלעגען פון דעם שטעטל און פון די ארומיגע שטעט; און אויב ער האט ניט אנגעגעבען די נעמען האט ער געגעבען אזעלכע קלארע אנדרייטונגען, אז יעדער האט זיי גרינג דערקענט. אלע האבען דערקענט דעם אומסימפאטישען הויף-קאפּעלמייסטר, טער, אלוא פאן ווערנער, אן אלטער פארזיכטיגער מוזיקער, באהאנגען מיט עהרען-מעדאלען, וועלכער האט אלץ פאר גלעט, פאר אלצדינג מורא געהאט, — מורא געהאט אפילו צו מאכען עפעס א באמערקונג צו די מוזיקאנטען פון זיין ארקעסטער און האט פשוט נאכגעפאלגט זייער נייגונג אין שפילען — וועלכער האט זיך ניט איינגעשטעלט ארויפצו שטעלען אויף דער פראגראם עפעס וואס האט אין זיך ניט געהאט די קרושה פון א צוואנציג-יעהריגען ערפאלג, אדער, ווייניגסטענס, דעם אפיציעלען שטעמפעל פון אן אקאדעמישען שררה. קריסטאף האט איראניש אפלאדירט זיין געוואנטקייט; ער האט איהם גראטולירט וואס ער האט ענדליך ענטדעקט גארד'ן, דוואראק'ן, אדער טשייקאווסקי'ן; ער איז נתפעל געווארען פון זיין שטענדיג קארעקטער אינטערפרעטאציע, פון זיין מעטראנאמישער גלייכקייט, פון דעם שטענדיג פיינ-נואנסירטען שפיעלען פון זיין אדרעסטרע; ער האט איהם פארגעשלאגען צו ארקעסטירען פאר זיין קומענדען קאנצערט טשערני'ס „עקאלדע

וועלכעס יע"ע; ער האט איהם באשווארען ער זאל זיך ניט אזוי אויסמאטערען, ניט אזוי צורייסען, אכטונג צו געבען אויף זיין טייערען געזונד. — און ווייטער אביסעל האט ער גענומען צאנדריג שרייען אויף דער אַרקעסטער-דיריגירונג פון בעטהאווענ'ס „עראיקא“:

— א קאנאן! א קאנאן! צושיסט מיר די לייט!... האט איהר גאר קיין באגריף ניט וואס עס הייסט א שטרייט, א קאמף גענען דומהייט, גענען מענשליכער גרויזאמקייט — און פון דער קראפט וואס צוטרעט זיי אונטער די פיס, מיט א פריידיגען געלעכטער? נאר ווי זאלט איהר עס וויסען? זי באקעמפט דאך אייד! אייער גאנצע העלדישקייט געהט דאך אוועק מיט'ן צוהערען זיך, מיט'ן שפילען, ניט-גענע-צענדיג, בעטהאווענ'ס עראיקא, — ווארום עס לאנג-וויילט אייד.. נאר זייט זיך שוין מודה אז עס לאנגוויילט אייד, אז איהר פלאצט פשוט פון לאנגוויילע — אדער מיט דעם וואס איהר שטעלט איין דאס געזונד און האט ניט מורא זיך צו פארקיהלען, ווען איהר שטעהט מיט'ן הוילען קאפ, מיט אן איינגעבויענעם רוקען בעת א געקרוינטער שררה געהט פארביי אייד.“

א בארג מיט סארקאזם האט ער ארויפגעווארפען אויף די כהנים גדולים פון די קאנסערוואטאריזם, וועלכע טייטשען אויס די פארשטארבענע גרויסע מייסטער אלס „קלאַ-סיקער“.

— קלאַסיקער! דאס ווארט דריקט שוין אלץ אויס. די ברייטע לידענשאפט, אראנזשירט און גערייניגט פאר'ן גער-ברויד פון די שולען! דאס לעבען — דאס אומענדליכע גרויסע פעלד, וואו עס בושעווען אלע ווינטען — אפגעשלאָ-

סען צווישען די פיער ווענט פון א הויף ביי א גימנאזיע!
 דער ווילדער און שטאלצער ריטם פון א ציטערענדיג הארץ
 קלאפט מיט'ן טיק-טאק פון א וואנדזויגער, וואס געהט זיך
 געמיטליך אויף'ן וועג, הינקט צו אביסעל און שפארט זיך
 רוהיג אן אויף די שטאלצעס פון דער שטארקער צייט. כדי
 הנאה צו האבען פונ'ם ים מוזט איהר איהם אריינלעגען אין
 א כלי מיט גאלדענע פישאלאך... איהר פארשטעהט נאך דאס
 לעבען, ווען איהר האט עס שוין דער'הרג'עט.

נאך אויב ער איז ניט געווען גוט צו די „אנשטאפער“
 — ווי ער האט זיי גערופען — איז ער געווען נאך ערגער צו
 די צירק-רייטער פון ארקעסטער, צו די באריהמטע קאפעל-
 מייסטער וועלכע פאָהרען ארום איבער'ן לאנד כדי מ'זאל זיי
 באוואונדערען ווי זיי ווארפען מיט'ן שטעקעלע, מיט זייערע
 אַרעמס און מיט די געפארבטע הענט, וועלכע באווייזען זייער
 ווירטואָזען-קראפט אויפ'ן חשבון פון די גרויסע מייסטער
 — סטארען זיך מיט אלע כחות מ'זאל ניט דערקענען די
 באריהמטסטע ווערק און שפרינגען דורך די רייפער פון דער
 סימפאניע אינעם ווייכע. ער האט זיי אָנגע-
 רופען, אלטע קאָקעטקעס, ארקעסטער-פרימאדאנאס, ציגיי-
 נער, און דראַט-טענצער.

די ווירטואָזען האָבען איהם נאטירליך פארזארגט מיט
 א רייכען מאטעריאל. ער האט זיך נאך אָפגעזאָגט צו קרי-
 טיקירען זייערע קונץ-שטיק, — זאָגענדיג, אז ער האט דער-
 צו ניט די פעהיגקייט... ער האט גע'טענה'ט אז דאָס האט
 צו טאן מיט דער „אקאדעמיע פון קונסט און מלאכה“, ניט
 מיט דער מוזיק-קריטיק; אז זייער ווערט קאן נאך אָפנע-
 שאצט ווערען פון ספעציעלע גראפישע אפאראטען וועלכע
 פארצייכענען די צייט, די מאָס און די פארברויכטע ענערגיע.

טיילמאל פלעגט ער ארויספאָדערען וועלכען עס איז בא-
 ריהמטען פיאנא-ווירטואז, וואָס האָט אין א צוויי-שטונדן-
 גען קאָנצערט שמייכלענדיג באמייסטערט די גרעסטע מעכ-
 נישע שוועריגקייט, — ער זאָל שפילען א קינדערישע
 א נ ד א נ ט ע פון מאַצארט'ן. — קריסטאָף האָט נאטיר-
 ליד געוואוסט וואָס פאַר א פאַרגעניגען מ'האַט פון בייסר-
 מען די מעכנישע שוועריגקייטען ארויסגעהענדיג דער זיגער.
 ער האָט עס אויך פאַרזוכט: ס'איז געווען איינע פון זיינע
 לעבענס-פריידען. אבער צו זעהן נאָר די מאַטעריעלע זייט
 דערפון און צו פאַרוואנדלען דערין דעם העראַיזם פון דער
 קונסט, האָט איהם אויסגעזעהן לעכערליך און געמייז. ער
 האָט עס ניט געקאָנט מוחל זיין די „פינאנאלייבען“ אדער
 די „לעמפערטען!“ — ער איז אָבער געווען פונקט אזוי
 שטרענג צו די פעדאָנטען וועלכע זיינען אין דייטשלאַנד
 באריהמט מיט דעם וואָס כאַטש זיי שפילען אקוראַט נאָכ'ן
 מייסטער'ס טעקסט, פיהלט זיך אין דעם ניט דער מינדסטער
 געדאַנקען-שוואונג, און — ווי ע. ד'אַלבערט און ה. פאַז ביי-
 לאַוו — בעת זיי שפילען א ליידענשאפטליכע סאַנאַטע.
 דאכט זיך אז זיי געבן א לעקציע אין דיקציע.

קריסטאָף האָט זיך נאָכדעם גענומען צו די זינגער. ער
 האָט געהאַט א פאַרביטערט הארץ געגען זיי, איבער זייער
 פויערשער אומגעלומפטערקייט און זייער פראַווינציעלעך
 געקינסטעלעקייט. געקומען איז עס איהם ניט נאָר פון זיין
 לעצטער אנטווישונג מיט דער בלו־געקליידעטער דאַמע, נאָר
 אויך פון די אַלע פאַרשטעלונגען וועלכע ער האָט בייגעוואוינט
 און וועלכע זיינען פאַר איהם געווען א מאַטערניש. ער האָט
 אַליין ניט געוואוסט וואָס ס'האַט אין איהם מעהר געליי-
 טען: די אויגען צו די אוירען. און קריסטאָף האָט ניט גע-

נוג גוט געוואוסט מיט וואָס צו פארגלייכען די מיאוסקייט פון זייער ביהגע-אויסשטאטונג, די העסליכקייט פון די קאסטיומען, פון די שרייענדע פארבען. ער איז בלויז סקאנדא-ליזירט געווען פון די מענשענ'ס וואלגאריטעט, פון זייערע זשעסטען, פון זייערע האלטונגען, פון זייער אומנאטירליך שפיעלען, פון אַט די אלע קינסטלער'ס אומפעהיגקייט צו פארשטעהן אַ פרעמדע נשמה, און פון דער אומערקלעהרליך כער גלייכגילטיגקייט מיט וועלכער זיי זיינען איבערגעגאנגען פון איין ראָלע צו א צווייטער, אויב די נייע ראָלע האָט זיך נאָר צוגעפאסט צו זייערע שטימען. פעסט-געבויטע, פערטע און געזונטע פרויען האָבען איינע נאָך דער אנדערער גענומען די ראָלען פון איזאָלדע און פון קארמען. — אמפאָר טאט האָט געשפילט די ראָלע פון פיגארא. — אָבער דאָס וואָס קריסטאָף האָט נאטירליך מעהר דערפיהלט, איז געווען די מיאוסקייט פון געזאנג, דער עיקר אין די קלאסישע ווערק, וואו די מעלאדישע שעהנקייט איז אַ גרונט-עלעמענט. מ'האָט אין דייטשלאַנד מעהר ניט געקאנט זינגען די פאלקאס-דיי-נע מוזיק פון דעם אכטצעהנטען יארהונדערט; מ'האָט זיך שוין דערצו ניט געגעבען די מיה. גלוק'ס און מאַצארט'ס ריינער און געטער סטיל, וועלכער ווייזט אויס צו זיין דורכגענומען פון דער איטאליענישער לופט, אַזוי ווי געטהעכסטיל, — אַט דער סטיל וועלכער פאנגט שוין אָן מיט ווע-בער'ן צו ווערען ציטערענדיג און בלישטשענדיג; — דער סטיל וואָס ווערט אויסגעלאכט פון די פראַסטע קאריקאטורען פונ'ם פארפאסער פון קראָטש'ס אַ טאָ, — איז פארגיכטעט געוואָרען דורך וואַגנער'ס טריומף. דאָס ווילדע פליהען פון די וואַלקירען, מיט זייערע גרילצענד-שניידענדיגע געצינגען האָט פארדעקט דעם גרייכישען

הימעל. אַדינ'ס שווערע וואַלקענס האַבען דערשטיקט די ליכט. קיינער טראכט שוין גאַרניט פון דער מעלאדישער מוזיק: מ'זינגט איצט פאַעמען, מען מאכט זיך ניט זעהענדיג אויף די פאַרנאָכלעסיגטע, מיאוסע איינצעלהייטען, אפילו פאלשע נאָטען, אונטער'ן אויסרייד, אז דאָס וויכטיגסטע איז דאָס ווערק אלס א גאנצע, דער געדאַנק...

— „דער געדאַנק! לאַמיר טאָקע דערפון א רעד טאן!

פארשטעהט איהר דען דעם געדאַנק? ... יעדענפאלס, צו איהר פארשטעהט איהם, אָדער ניט, האָט דרך ארץ, זאג איך אייך פאר דער פאַרמע אין וועלכער עס געפעלט איהם זיך אויסצודריקען. פאַר אלעמען, זאָל די מוזיק זיין און בלייבען מוזיק!“

דער גרויסער אינטערעס וואָס די דייטשע קינסטלער האַבען כלומרשט אַרויסגעוויזען צום אויכדרוק און צום טיע-פען געדאַנק האָט לויט קריסטאָפֿ'ן אויסגעזעהן ווי א געלונגענער נער ווייץ. אויסדרוק? געדאַנק? זיי האַבען דאָס אין אלצ-דינג אריינגעלייגט, — אין אלצדינג, מיט דער זעלבער מאַס. זיי וואַלטען געפונען פונקט אזוי פיעל געדאַנקען אין אַ וואָלענעם זאָק ווי — ניט מעהר און ניט וועניגער — ווי אין מי-כעל אַנדושעלאָ'ס אַ סטאַטוע. אבי-וועמען, און אבי-וואָס האַבען זיי געשפילט מיט דער זעלבער ענערגי. אין תוך איז ביי די מייסטע פון זיי דאָס וויכטיגסטע אין דער מוזיק גע-ווען — אזוי האָט ער באהויפטעט — די שטאַרקייט פון קלאַנג, דער מוזיקאַלישער גערויש. דאָס פארגעניגען פון זינגען, וואָס איז אין דייטשלאַנד אזוי גרויס געווען, איז גע-וואָרען אַ מיין פארגעניגען פון שטייגנדיגסטע. מ'האָט זיך כאַדארפט גוט אָנבלאָזען מיט לופט און דאָס אַרויסבלאָזען

מיט אימפעט, שטארק, ריטמיש, און וואס לענגער עס אויפֿ-
האלטען. אלס קאמפלימענט האט ער דער אדער יענער גרוי-
סער זינגערין ארויסגעגעבען א צייגנים אז זי איז גאנץ גע-
זונט.

ס'איז איהם ניט גענוג געווען צו שמייסען די קינסט-
לער. ער איז אריבערגעשפרונגען די ביהנע און אנגעזידעלט
דאס פובליקום, וואס ויצט, געוועהנליך, מיט אן אפענעם
מויל ביי אט די אלע פארשטעלונגען. דער צוטומעלטער
עולם האט ניט געוואוסט, צי ער דארף לאכען אדער אין כעס
ווערען. דער עולם האט רעכט געהאט צו שרייען געגען דער
אומגערעכטיגקייט: ער היט זיך דאך אפ ניט אנטויל צו
נעהמען אין וועלכען ס'איז קונסט־שטרייט; ער אפלאדירט
דאך אלצדינג, אבי ניט קיין טעות צו מאכען... און דא זאגט
איהם גאך קריסטאף אז ס'איז א פארברעכען צו אפלאדיר-
רען! ... ניט צו אפלאדירען די שלעכטע ווערק... וואלט שוין
אויך גענוג געווען! קריסטאף איז אבער ווייטער געגאנגען:
זיין גרעסטער פארוואורף איז געווען דאס אפלאדירען די
גרויסע ווערק: „באטריגער, — האט ער זיי געזאגט, —
איהר ווילט אונז מאכען גלויבען, אז איהר זייט אזוי ענטר-
זיאסטיש?... ניט געזארגט! נעהמט אייך ניט אזוי פיעל
מיה! איהר באווייזט פונקט דעם היפוד פון דעם וואס איהר
ווילט באווייזען. אפלאדירט די ווערק, אדער די שטעלען, וואי
עס פארלאנגט זיך, ווי־עס־איז, צו אפלאדירען. אפלאדירט
א מוזיקאליש־רושיגען שלום, וועלכער איז געשריבען, ווי
מאצארט פלעגט זאגען, „פאר די לאנגע אויערן“. דארט
קאנט איהר פאטשען בראווא, ווי פיעל אייער הארץ גלוסט:
מ'האט פאראויסגעזעהן דאס עזעלישע ברומען — ס'איז א
טייל פון קאנצערט. — אבער נאך בעטהאווענ'ס מ י ס א

ס א ל ע מ נ ו ס! ... אומגליקליכע באשעפענישען! ... ס'איז דאך דער יום הרין! איהר האט דאך נאָר-וואָס געזעהן די מורא'דיגע ג ל א ר י א, פארבישוועבענדיג דעם ים ווי א שטורם. איהר האט נאָר-וואָס געזעהן די ווירבעל-שטראַלענדיגע קראפט פון אן אונגעהייערען, מעכטיגען ווילען וועלכער שטעלט זיך אָפּ, ברעכט צוזאמען, און הויבט זיך אויף צו די וואַלקענס, זיך אנהאלטענדיג מיט ביידע פויסטען איבער דעם תהום, זיך ווייטער אויפהויבענדיג אין דעם אונטערנליכען רוים מיט א שטארקען שוואנג. דער שטורם-ווינט הוזשעט און ברומט. און ווען דער שטורם איז גאר אס-שטארקסטען — פלוצלונג, א מאָדולאַציע, א טאָן-אפשיין, וועלכער לעכערט די פינסטערניש פון הימעל און פאלט אויפ'ן בלייכען ים ווי א שטיק ליכט. דאָס איז דער סוף. דאָס ווילד-צארנדיגע פליהען פונ'ם מלאך-המות שטעלט זיך פלוצלונג אָפּ, און די פליגלען זיינען דורכגעלעכערט פון די בליצען. אלעס זשומעט און ציטערט ארום אייד. דאָס הארץ קלאפט, דער אטעם ווערט פארכאפט, די גלידער ווערען פאך-ראַליזירט... און ווי נאָר די לעצטע נאָטע האט אָפגעקלונגען, זייט איהר שוין לוסטיג, פרעהליך, איהר שרייט, לאכט, קריטיקירט און אפלאָדירט! ... איהר האט, הפנים, גארניט געזעהן, גארניט געהערט, גארניט געפיהלט, גארניט פארשטאָנען — גארניט, גארניט, פאלשטענדיג גארניט! די ליידען פון א קינסטלער זיינען פאר אייד א ספעקטאַקעל. איהר מראַכט אייד, אז בעטהאָווענ'ס גסיסה-טרערען זיינען גוט געמאַלען. איהר שרייט: „ביס!“ — „צו דער קרייציונג.“ א גרויסע נשמה האט דאָס גאַנצע לעבען שמערצליר געקעמפט. כדי צו אַמוזירען אויף א שטונדע א באַנדע לידיגעהער!“ ער האט נאָך ניט געהאַט דערגרייכט געטע'ס-רוהיג

קלארע הויך, אבער, ניט וויסענדיג, האט ער קאמענטירט, אויסגערופען זיין גרויס ווארט:

„דאס ערהאבענע איז פאר די מענשען א שפיעל. ווען זיי זאלען עס טאקע זעהן ווי עס איז, וואלטען זיי צו שוואר געווען דארויף צו קוקען.“

און ווען ער זאל זיך דערביי כאטש געווען אפשטעלען! ... זיין ענטוויאזם האט איהם אבער ווייטער מיטגערייט. ער איז אריבער געלאפען דאס פובליקום, און איז ווי א קויל פון א קאנאן אריין אין סאמע טעמפל, אין דעם אומבאפלקטען צופלובט-ארט, וואו די אומפעהיגקייט, די מיטעלמעסיגקייט באהאלט זיך: — די קריטיק. ער האט באמבארדירט זיינע קאלעגען. איינער פון זיי האט זיך גע-האט ערלויבט אנצוגרייפען איינעם פון די באגאבטסטע לע-בעדיגע קאמפאזיטארס, דעם פארגעשריטענסטען פארשטעהער פון דער נייער שול, — האסלער'ן, א שאפער פון געוואגטע, מאדנע, אבער דאך געניאלע פראגראם-סימפאניעס. קריס-טאף, וועלכער — מ'דערמאנט זיך אָן דעם אפשר — איז איהם, ווען ער איז געווען א קינד, פארגעשטעלט געוואָרען, האט צו איהם שטענדיג געפיהלט א מין פארבארגענע ליכט-שאפט — א דאנקבארקייט פאר דעם ענטוויאזם און די געפיהלען וואָס ער האט אמאל געהאט: ער איז געוואָרען אויסער זיך, זעהענדיג ווי א נאָרישער קריטיקער — א קרי-טיקער וועמעס אומוויסענהייט ס'איז איהם באוואוסט גע-ווען — וויל געבען א לעקציע צו א מענשען ווי האסלער און איהם דערמאנען אָן דער אָרדנונג און אָן די באשטימטע כללים פון מוזיק:

— „די אָרדנונג! די אָרדנונג! — האט ער אויסגע-שריען — איהר ווייסט נאָר פון דער פאליציי-אָרדנונג! דער

זשעני לאַזט זיך ניט פיהרען אויף די געטראַטענע ווענען.
 ער שאפט די אַרדנונג, און מאכט פון זיין ווילען א כלל.
 נאך אַט דער שטאַלצער ערקלערונג, האָט ער אָנגעכאפט
 דעם צרה'דיגען קריטיקער, איהם אָנגעוויזען אלע אידיאַטי-
 שע שטיק וואָס ער האָט אָנגעשריבען זינט א לאַנגער צייט,
 און איהם רעכט אָפגעשמיסען.

די גאנצע קריטיק האָט דערפיהלט די באַלידיגונג. ביז
 דעמאָלט איז זי געשטאַנען ביי דער זייט און זיך בלויז צו-
 געקוקט צום שטרייט. די קריטיקער האָבען זיך ניט גע-
 וואָלט איינשטילען: זיי האָבען געקענט קריסטאָף, גע-
 וואוסט זיין פעהיגקייט, און געוואוסט אויך, אז ער איז ניט
 געדולדיג. דאָס איינציגע וואָס עטליכע פון זיי האָבען זיך,
 זעהר פאַרזיכטיג, ערלויבט צו זאָגען, איז געווען דאָס, זיי
 באדויערען וואָס אזא באַגאַכטער קאַמפּאָזיטאָר זאָל זיך
 אַריינלאָזען אין א פאך וואָס איז צו איהם ניט צוגעפאַסט.
 וואָס זייער מיינונג (אויב זיי האָבען דאָס איבערהויפט גע-
 האט) זאָל ניט געווען זיין וועגען קריסטאָף און ווי פאַר-
 לעצט זיי זאָלען זיך ניט געווען פיהלען פון זיינע מיינונגען
 האָבען זיי אבער אין איהם רעספעקטירט זייער אייגענע פרי-
 ווילעגיע: דאָס רעכט אלץ צו קריטיקירען און אליין ניט
 קריטיקירט צו ווערען. ווען זיי האָבען אבער געזעהן ווי
 קריסטאָף טרעט ברוטאַל אריבער איבער דעם שטילען אַפ-
 מאַך וואָס האָט זיי פאַרבונדען, האָבען זיי באלד אין איהם
 דערקענט א שונא פון דער געזעלשאַפטליכער אַרדנונג. אַלע
 מיט אַמאָל זיינען זיי ווי אויפגעבראַכט געוואָרען געגען דעם,
 וואָס אזא יונגערמאַן ערלויבט זיך צו ווייזען אז ער האָט ניט
 קיין דרד-אַרץ פאַר די נאַציאָנאַלע באַריהמטקייטען, און זיי
 האָבען געגען איהם אָנגעהויבען א ביטערען קאַמף. זיי האָבען

נים געשריבען קיין לאנגע ארטיקלען, מיט אויסגעהאלטענע
 דיסקוסיעס און אנאליזען: — (זיי האבען מורא געהאט זיך
 צו שטעלען געגען א געגנער וואס איז געווען בעסער באווא-
 פענט ווי זיי: כאטש יעדער זשורנאליסט האט די ספעציע-
 לע פעהיגקייט צו דיסקוטירען, נים אכטענדיג אויף דעם
 געגנער'ס ארגומענטען, נים לעזענדיג זיי אפילו); — ווא-
 רום א לאנגע ערפאהרונג האט זיי באוויזען, אז דער לעזער
 פון א צייטונג האט שטענדיג די זעלבע מיינונג ווי די שריי-
 בער פון דער צייטונג, אז מיט דעם וואס מ'פרו אויט
 גאר דיסקוטירען און ענין, שוואכט מען שוין אפ דעם לע-
 זער'ס צוטרויען צו דער צייטונג: אז מ'דארף פעסט דער-
 קלערען א זאך, אבער בעסער נאך, אפלייקענען, — (די אפ-
 לייקענונג איז צווייפאך שטארקער ווי די ערקלערונג, אדער
 באהויפטונג; דאס איז א דירעקטער פועל יוצא פון דעם
 געזעץ מכת שווערדראפט: ס'איז א סך גרינגער אראפצוא-
 ווארפען א שטיון ווי איהם ארויפצואווארפען). — זיי האבען
 דערפאר אנגענומען דאס סיסטעם יעדען טאג אריינצושטעלען
 אין זייערע צייטונגען, עטליכע, שארפע, גיפטיגע, אירא-
 נישע, באליידיגענדע שורות, אויף אן אנגעזעהענעם פלאץ
 און מיט א פארביסענער עקשנות. זיי האבען אויסגעלאכט
 דעם חוצפה'דיגען קריסטאף, נים אנגעבענדיג זיין נאמען,
 נאר אנדייטענדיג אויף איהם אויף א גאנץ קלארען אופן. זיי
 האבען צודרעהט זיינע ווערטער, אזוי אז זיי זאלען אויס-
 זעהן לעכערליך-נאריש; זיי האבען וועגען איהם דערזעהלט
 אנעקדאטען, אין וועלכע ס'איז געווען א שטיקעל אמת,
 אבער דאס איבעריגע איז געווען אויסגעוועכט פון סאמע
 ליגענס. זיי האבען מיט כיטראסט אויסגערעכענט, אז דורך
 דעם וועט די שטאט אויף איהם אין כעס ווערען, און נאך

מעהר, דער גרויספירשט און זיין הויזגעזינט. זיי האבען
אפילו גענומען אנגרייפען זיין אויסזעהן, זיינע געזיכטס־צו־
גען, זיין קליידונג. די קאריקאטור וואס זיי האבען דערפון
געמאכט האט א דאנק דעם שטענדיגען איבער'חור'ן, אנגע־
הויבען איהם עהנליך צו זיין.

דאס אלץ וואלט וועניגוואס געארט קריסטאף'ס פריינד, ווען זייער „צייטשריפט“ זאל אין דעם קאמף ניט געווען קריגען א פאר קלעפ. אין אמת'ן איז דאס גאר געווען א שטיקעל רעקלאמע; מ'האט די צייטשריפט ניט געוואלט אריינציהען אין דעם קריג; מ'האט געצילעוועט קריסטאף'ן אפצוזונדערען: מ'האט זיך גאר גע'חדוש'ט וואס די „צייט-שריפט“ קאמפראמיטירט אזוי איהר גוטען נאמען, און מ'האט איהר געגעבען אנצוהערעניש, אז אויב די רעדאקציע וועט ניט אכטונג געבען, וועט מען מוזען, — מיט'ן גרעס-טען באדויערען — אויף איהר ארויפווארפען די פאראנט-ווארטליכקייט. א שוואכער, קליינער אנגריף איז געמאכט געווארען אויף אדאלף מאי און מאנהיים'ען, און דאס האט אויפגעטרייסעלט דעם גאנצען נעסט. מאנהיים האט בלויז געלאכט דערפון: ער האט גערעכענט, אז דאס וועט אויפרייצען זיין פאטער, זיינע פעטערס, זיינע שוועסטער-קינדער, און זיין גאנצע צאהלרייכע משפחה, וואס האבען זיך גענומען דאס רעכט גאכצוקוקען אלץ וואס ער טוט און דערפון סקאנדיאלזירט צו ווערען. אבער אדאלף מאי האט דאס גענומען גאנץ ערנסט און האט קריסטאף'ן פאר-געווארפען, אז ער קאמפראמיטירט די צייטשריפט. קריסטאף האט איהם געזאגט, אז דאס איז ניט זיין עסק, אז ער זאל זיך אפטראגען. די אנדערע, וועמען די פילען האבען ניט געטראפען, האבען, פארקעהרט, הנאה געהאט וואס מאי, וועלכער פלעגט זיך פאר זיי גרויסען, איז די כפרה-היהנרעל.

וואלרהאז, באזונדערס, האט דערפון בסוד הנאה געהאט און געזאגט, אז אין יעדען געשלעג מוזען א פאר ארויס מיט צושפאלטענע קעפ. ער האט, נאטירליך, פארשטאנען, אז דאס דארף זיין ניט זיין קאפ; ער האט געהאלטען, אז ער, א דאנק דעם שטאנד פון זיין פאמיליע און פון זיינע פריינד, האט ניט וואס מורא צו האבען פאר קיין קלעפ, און האט ניט באטראכט פאר קיין אומגליק דאס, וואס די אידען — זיינע קאלעגען — קריגען א פאר בוכצעס. עהרענפעלד און גאלדענרינג, וועמען מ'האט לעת עתה ניט אנגעריהרט, האבן בען אויך ניט מורא געהאט פאר קיין אנגריף: זיי האבען געקאנט ענטפערען. וואס עס האט זיי מעהר געארט איז געווען די עקשנות מיט וועלכער קריסטאף האט זיך פארנומען זיי צו צוקריגען מיט אלע זייערע פריינד און, באזונדערס, מיט אלע זייערע פריינדינס. זיי האבען שטארק געלאכט, בעת זיינע ערשטע ארטיקלען זיינען ערשינען און דאס באטראכט פאר א גוטען וויץ. זיי האבען באוואונדערט קריסטאף'ס מוטיגע דרייסטקייט צו צעברעכען די שויבען; זיי האבען גערעכענט, אז מיט איין ווארט וועלען זיי קאנען אפקיהלען זיין היציגע קאמפלוסט, וועניגסטענס, אויף אזוי פיעל, אז די אויף וועלכע זיי וועלען אנדרייען, זאלען דערפון ניט ליידען. — אבער ניין. קריסטאף האט גאר ניט געוואלט הערען. עס האט איהם ניט געארט וואס מ'בעט איהם. ער האט ווייטער געקלאפט, ווי א צוואוילדערטער. ווען זיי זאגן לען איהם געווען לאזען געהן אויף זיין שטייגער, וואלטען זיי באלד געמוזט אנטלויפען פון דער שטאט. זייערע „פריינדינס“ פלעגען שוין קומען צולויפען, פארוויינט און אין כעס אין דער רעדאקציע און זיי אפשפילען גאנצע סצענעס. זיי האבען אויסגעאיכט זייער גאנצע דיפלאמאטי צו

צוריידען קריסטאף'ן, ער זאל אפשוואכען מאנכע פון זיינע קריטישע אפשאצונגען. קריסטאף האט אבער נאך ניט גע- ביטען. זיי זיינען אין כעס געווארען; און ער אויך; אבער ער האט נאך ניט געענדערט. וואלדהאז, וועמען די גאנצע זאך האט ניט אנגעריהרט, האט זיך אמוזירט פון זיינע פריינד'ס פארדרוס. און כרי זיי נאך מעהר צו צו רייצען. האט ער זיך אנגענומען פאר קריסטאף'ן. אפשר האט ער טאקע בעסער ווי זיי געקאנט פארשטעהן קריסטאף'ס טיעף- אויפריכטיגע איבערטריבענקייט, וועלכע האט זיך, ווי צע- ווילדעט, געווארפען אויף אלעמען, נאך ניט טראכטענדיג וועגען א מעגליכקייט צוריקצוטערעטען, וועגען א שוץ-מיטעל אין דער צוקונפט. וואס אנבאלאנגט מאנהיימ'ען, האט ער זיך הארציג אמוזירט פון דעם גאנצען געטומעל: דאס, וואס ער האט דעם משונענעם אריינגעפיהרט צווישען די קליינ- בירגערליכע מענשען, האט איהם אויסגעזעהען ווי א געלונג- גענער פארם: ער האט זיך געקאטשעט פאר געלעכטער פון די קלעפ וואס ער האט דערלאנגט, און פון די וואס ער האט געקראנען. כאטש ער האט, אונטער דער שוועסטער'ס אייג- פלוס, אנגעהויבען צו גלויבען, אז קריסטאף איז באמת אבי- סעל צודרעהט, האט ער איהם דאך ליעב געהאט — און נאך מעהר ווי פריהער: — (ער האט געהאט אן אינערליכע בא- דערפעניש צו באטראכטען די, וועלכע זיינען איהם געווען סימפאטיש, פאר מעהר-וועניגער נאריש) — און ער און וואלדהאז האבען קריסטאף'ן ווייטער געשטיצט געגען די אנדערע.

אזוי ווי ער איז אבער געווען א מענש מיט א פראק- טישען פארשטאנד — טראץ אלע זיינע אנטרענגונגען זיך צו שאפען די אילוזיע, אז ער איז דאס ניט — האט ער גוט

פארשטאנען, אז עס וואלט געווען למעלה פון זיין פריינד זיך צו פארבינדען מיט די פארגעשריטענסטע דייטשע מר-זיק-פארטייען.

אין דער שטאט אין גראדע, ווי כמעט אין אלע דיי-טשע שטעט, געווען א וואגנער-פאראייג, וואס האט מיט זיך פארגעשטעלט די נייסטע אידעען אין מוזיק פון דעם פאר-געשריטענעם פליגעל. אמת, אז ס'איז ניט געווען קיין גרויס העלדשיקייט צו פארטיידיגען וואגנער'ן דעמאלסט ווען זיין גרויסער נאמען איז שוין געווען אנערקענט און זיינע ווערק זיינען שוין געווען אויפ'ן רעפערטואר פון אלע דייטשע אפער-רא-הייזער, דאך איז דער געוואונענער זיעג געווען ווי אז ארויפגעצוואונגענער מיט געוואלט — ניט קיין אלגעמיינ-פרייער, און אין הארצען איז די מעהרהייט פארבליבען עקשנות'דיג קאנסערוואטיוו, באזונדערס אין די קליינע שטעט — ווי אונזער שטאט למשל — וועלכע זיינען אפער-רוקט פון די גרויסע מאדערנע באוועגונגען און שטאלצירען מיט זייער אמאליגער באריהמטקייט. מעהר ווי אומעטום האט דאָרט געהערשט דער דייטש-איינגעבארענער מיסטרויען געגען יעדער נייער זאך, — דער מין גייסטיגע פוילקייט צו פיהלען עפעס נייעס, אמת'עס וואס איז נאך ניט איבערגע-קייט געווארען פון עטליכע דורות. מ'האט דאס געזעהן פון דעם ווידערווילען, מיט וועלכען די באפעלקערונג האט אויפ-גענומען — אויב ניט וואגנער'ס ווערק וועגען וועלכע מ'האט שוין ניט געסמייט צו דיסקוטירען — דאך אלע נייע ווערק, וועלכע וואגנער'ס גייסט האט ארויסגערופען. און די וואג-נער-פאראיינען וואלטען טאקע באמת געהאט פאר זיך אז ערנסט-נוצליכע אויפגאבע, ווען זיי זאלען געווען פארטיי-דיגען מיט'ן גאנצען הארצען די יונגע, אריגינעלע קרעפטען

אין דער קונסט. טיילמאל האבען זיי עס געמאכט, און ברוקנער
אדער הונא וואלף האבען אין אייניגע פון די פאראייניגטע געמיי-
נען די בעסטע פריינד. צו אפט אבער האט דעם מייסטער'ס
ענגאזשעמענט געדריקט זיינע תלמידים; און פונקט ווי ביירוט האט
בלויז געדינט דער העסליכער פארגעטערונג פון איין איינ-
ציגען. אזוי זיינען אויך די פיליאלען פון ביירוט
געווען קליינע טעמפלען. וואו מ'האט תפילה געטאן לכבוד
דעם איינציגן גאט. העכסטענס האבען זיי אריינגעלאזט
זען אין די זייטיגע קאפעלעס די טרייע תלמידים זיינע, וועל-
כע האבען בוכשטעבליך אפגעהיט די הייליגע לעהרע, און
פארגעטערט, ליגענדיג מיט'ן פנים אין שטויב, די פיעל-
פארמיגע אבער איינציג געטליכקייט: מוזיק, פאעזיע,
דראמא און מעטאפיזיק.

און דאס איז אקוראט געווען דער פאל מיט'ן וואנגער-
פאראיין אין יענער שטאט. — ער איז אפילו כלומרשט גע-
ווען ברייטער, פרייער: ער האט געזוכט אריינצונעהמען טא-
לענטפולע יונגע-לייט, און שוין לאנג האט מען געהאט אן
אויג אויף קריסטאף'ן. מ'האט איהם אויף א דיפלאמאטישען
פארזיכטיגען שטייגער געמאכט פארשלענגע אויף מיטגלידער-
שאפט; קריסטאף האט זיך אויף דעם ניט אומגעקוקט: ער
האט ניט געפיהלט קיין שום באדערפעניש זיך צו פארבינד-
דען מיט וועמען עס איז; ער האט ניט פארשטאנען דעם
דראנג, וועלכער טרייבט די דייטשען שטענדיג זיך צו גרופיר-
דען ווי די סטאדעס בהמות, און פאר וואס זיי קאנען קיין
זאך ניט טאן אליין: ניט זינגען, ניט שפאצירען, ניט טריי-
קען. דאס גאנצע פאראייניגטע וועזען איז איהם גע-
ווען אפשטויסענד. נאר, ווי עס איז, איז ער דאך געווען מעהר
גענייגט צום וואנגער פאראייין ווי צו וועלכען-

עס איז אן אנדער פאראיין: די שעהנע קאנצערטען וואס מ'האט דארט געגעבען האבען, וועניגסטענס, בארעכטיגט די עקזיסטענץ פון פאראיין; און כאטש ער האט נישט איינגעדרייט מיט אלע וואגנער'ס אידעען איבער קונסט, איז ער דאך צו זיי פיעל געהענטער געשטאנען ווי צו וועלכער-עס איז אן אנדער מוזיקאלישער גרופע. עס האט זיך איהם געדאכט, אז ער קאן זיך איינפארשטעהן מיט א גרופע וועלכע האט דיוועלבע פיינדליכע שטעלונג ווי ער צו בראהמס'ן און צו זיינע אנהענגער. ער האט, אלזא, געלאזט מ'זאל איהם דארט פארשטעלען. מאנהיים איז געווען דער פארמיטלער; ער האט אלעמען געקענט. כאטש ער איז נישט געווען קיין מוזיקער, איז ער דאך געווען א מיטגליד פון פאראיין. דער פארוואלטונגס-קאמיטעט האט נישט פארפעהלט נאכצופאלגן גען די קאמפאניע וואס קריסטאף האט אנגעפיהרט אין דער צייטשריפט. די טויט-קלעפ וואס ער האט געגעבען דעם געגנערישען לאגער האבען דערווייזט, אז ער האט געזונטע פויסטען, מיט וועלכע עס וואלט געווען גוט זיך צו באנוצען. קריסטאף האט אויך א פאר פילען געצילעוועט אויף דער הייליגער געטשקע, אבער, מ'האט זיך דארויף געמאכט ווי נישט-זעהענדיג. — און אפשר האבען די ערשטע, נאך שוואכע אנגריפען געהאט א פארבארגענע שייכות מיט דעם, וואס דער פאראיין האט זיך אזוי צוגעאילט קריסטאף'ן אריינצוכאפען, איידער ער וועט האבען צייט שטארקער ארויסצוזאגען זיין מיינונג. מ'איז געקומען צו איהם, און איהם זעהר פריינדליך געבעטען, ער זאל די ערלויבעניש געבען דעם פאראיין צו שפיעלען א פאר פון זיינע ווערק אויף די קומענדע קאנצערטען. קריסטאף האט זיך געפיהלט געחנפ'עט, און האט אנגענומען. ער איז געקומען צום וואגנער-

פאדאיינ, און — געשטופט פון מאנהייס'ען — איז ער גע-
ווארען א מיטגליעד.

בראש פון דעם וואגנער-פאדאיינ זיינען דעמאלסט גע-
שטאנען צוויי מענשען. איינער פון זיי האט געהאט א שטיי-
קעל נאמען אלס שרייבער און דער אנדערער — אלס אר-
קעסטער דיריגענט. ביידע האבען זיי געהאט אין וואגנער'ן
א בלינדען, א מאכמערדאנישען גלויבען. דער ערשטער — יא-
זיאס קלינג — האט געשריבען א וואגנער-לעקסיקאן, א דאנק-
וועלכען מ'האט צו יעדער רגע געקאנט דערגעהן דעם מייס-
טער'ס געדאנקען: *De omne rescibili* דאס איז געווען זיין
גרויסעס לעבענס-ווערק. ער האט דערפון געקאנט אר-
בערגעבען ביים טיש אויסענוועניג גאנצע קאפיטלאך, פונקט
ווי א סך פראנצויזישע פראווינציעלע קליין-בירגער קאנען
אויסענוועניג דעקלאמירען גאנצע ק א נ ט א ס פון
„ז ש א ז ד' א ר ק.“ ער האט אויך ארויסגעגעבען ביי-
רוטער בלעטער — ארטיקלען איבער וואגנער'ן
און דעם אריינשען גייסט. וואגנער איז, זעלבסט-
פארשטענדליך, פאר איהם געווען דער ריינסטער טיפ פון דער
ארישער ראסע, פון וועלכע די דייטשען זיינען פארבליבען
דער אומבאפלעקסטער צווייג, דער איינציגער עלעמענט וועל-
כער באקעמפט דעם איינפלוס פון דעם לאטיינישען סעמיר-
טיזם בכלל און דעם פראנצויזישען איינפלוס בפרט. ער האט
הייד פראקלאמירט אז דער אומריינער פראנצויזישער גייסט
איז פאלשטענדיג פארניכטעט. — און דאך האט ער, און
אז אויפהער, יעדען טאג, פארגעזעצט דעם קאמף, אזוי ווי
דער אייביגער שונא וואלט נאך אלץ שטענדיג געווען א גע-
פאהר. נאך איין גרויסען מענשען האט ער אנערקענט אין
פראנקרייך: דעם גראף דע גאבינא. קלינג איז געווען אן אל-

טינקער, א קליינינקער, א זעהר העפליכער מענשעל, וועלכער
פלעגט רויט ווערן ווי א יונג מיידעל. — דער אנדערער, אויף
וועלכען דער וואנגער-פאדאין האט זיך געהאלטען, איז גע-
ווען ערד לאבער. ביז צו פערציג יאהר איז ער געווען דער
דירעקטאר פון א פאבריק פון כעמישע שטאפען, דאן האט
ער אלץ אויפגעגעבען, כדי צו ווערען אן ארקעסטער-די-
גענט. א דאנק זיין שטארקען ווילען און זיין גרויס פארמע-
גען האט זיך איהם דאס איינגעגעבען. ער איז געווען א גרוי-
סער חסיד פון ביירום. מ'פלעגט דערצעהלען, אז ער איז
אהין געגאנגען פון מינכען צו-פוס, מיט הילצערנע שטעק-
שיך ווי א פילגער. א מאדנע זאך איז עס געווען, וואס אזא
מענש, וועלכער האט אמאל פיעל געלעזען, פיעל גערעדט,
פארשידענע געשעפטען אונטערנומען, און אומעטום ארויס-
געוויזען, אז ער האט אן ענערגישע פערזענליכקייט, זאל
פלוצלונג ווערען אין דער מוזיק פ א נ ו ר ז ש'ס א
שעפעלע; זיין גאנצע אריגינאליטעט האט ער אין דעם פאר-
שווענדעט און דער רעזולטאט איז געווען וואס ער איז גע-
ווארען נאך אביסעל נארישער ווי די אנדערע. ער האט זיך
אין מוזיק ניט געפיהלט גענוג זיכער אום זיך צו פארלאזען
אויף זיין אייגענעם געפיהל; דערפאר פלעגט ער בלינד נאכ-
פאלגען די וואנגער-אינטערפרעטאציעס פון די ק א פ ע ל-
מ י י ס ט ע ר ס. אדער פון אנדערע אין ביירוםס פאטענטיר-
טע קינסטלער; עס האט זיך איהם געוואלט קאפירען, רעפרא-
דוצירען די קלענסטע איינצעלהייטען פון דער ביהנע-אויס-
שטאטונגען, פון די פיעל-פארביגע קאסטיומען, וועלכע הא-
בען ענטציקט די וואהנפריעד'ער הויפלייט מיט זייער קינ-
דערשען און רויהען געשמאק. ער איז געווען עהנליך צו די
פאנאטישע באוואנדערער פון מיכעל-אנדזשעלא. וועלכע

קאפירען אפילו די שפאלטען פון די ווענט, די פארשימעלטע, פארפוילטע טיילען פון דעם פארהייליגטען ווערק — וועלכע ווערען דורך דעם אליין פאר זיי אויך הייליג.

קריסטאף'ן האבען די צוויי לייט ניט געקאנט געפעלען. זיי זיינען אבער געווען מענשען פון דער העכערער געזעל-שאפט, דערצו גאנץ פריינדליכע און געבילדעטע. לאובער'ס געשפרעד איז געווען גאנץ אינטערעסאנט, ווען ס'האט זיך געהאנדעלט איבער מוזיק. ווייטער איז ער געווען א מאניאק; און מאניאקען האט קריסטאף ניט גאר פיינט געהאט; זיי פעלגען איהם מאכען אביסעל צו פארגעסען אז דער מאנא-טאנער באנאליטעט פון די ברשכל'ס. ער האט נאך ניט געוואוסט, אז ס'איז ניט פאראן קיין לאנגווייליגערע זאך ווי א מענש אהן א געזונטען פארשטאנד, און אז די אריגינאליטעט איז נאך זעלטענער ביי די וואס מ'רופט „אריגינאלען" ווי ביי די אנדערע. ווארום די „אריגינאלען" זיינען פשוט'ע מא-ניאקען וועמעס געדאנקען באוועגען זיך אזוי אוטאמאטיש ווי דאס ווערק פון א זייגערל.

קלינג און לאובער, וועלענדיג געווינען אויף זייער זייט קריסטאף'ן, האבען זיך אין אנהויב צו איהם באנומען מיט גרויס דרך ארץ. קלינג האט געשריבען א גאנצען ארטיקעל אין וועלכען ער האט איהם שטארק געלויבט, און לאובער האט אקוראט נאכגעפאלגט זיינע אנערקענונגען. בעת ער האט דיריגירט קריסטאף'ס ווערק אויף דעם פאראייניגטן א קאנ-צערט. קריסטאף איז פון דעם אלעמען גערירט געווארען. צום אומגליק האט אבער זייער נארישקייט באלד געשטערט קריסטאף'ס גענוס. דאס וואס מענשען האבען איהם בא-וואנדערט, איז פאר איהם ניט גענוג געווען ער זאל פון זיי האבען אין איבערטריבענע מיינונג. ער האט פיעל געפא-

דערמ. ער האט פארלאנגט, אז מ'זאל נישט באוואונדערען דאס וואס ער באזיצט נישט; און האט כמעט באטראכט פאר שונאים די וואס זיינען געווארען זיינע פריינד — דורך א א מעות. און ער איז קלינג'ן נישט דאנמבאר געווען דערפאר וואס יענער באטראכט איהם אלס וואגנער'ס א תלמיד, אין זוכט צו פארגלייכען זיינע לעידער מיט געוויסע שטעלען אין דער טעטראלאגיע — כאטש ס'איז קיין געמיינשאפטליכעם צווישען זיי נישט געווען, א חוץ געוויסע גאמען-נאמען. און ער האט גאר קיין הנאה נישט געהאט הערענדיג איינע פון זיינע ווערק אריינגעקוועטשט — נעבען א ווערטלאזער נאכאח-מונג פון א וואגנער-געלעהרמען — צווישען צוויי אונגער-הייער שווערע וואגנער-דראמען.

ס'האט נישט פיעל גענומען און ס'האט איהם אנגעהויבן בען שטיקען אין דעם קליינעם טעמפעל. ס'איז בלויז געווען אז אנדער קאנסערוואטאריזם, אבער ער איז געווען אזוי בא-גרענעצט ווי דער אמאליגער — — און נאך אוממאגלעכער געווען ווי יענער, דערפאר ווייל ער איז געווען דער נייעסטער אין דער קונסט. קריסטאף האט אנגעהויבען צו פארלירען זיינע אילוזיעס וועגען דעם אבסאלוטען ווערט פון קונסט-פארמען אדער געדאנקען. ביז דעמאלסט האט ער גיגלויבט, אז די גרויסע אידעען ברענגען מיט זיך אומעטום זייער ליכט. ער האט זיך איצט ארומגעזעהן, אז ווי פיעל די אידעען זאלען זיך נישט בייטען, בלייבען די מענשען די זעלבע; און נאך אלעמען, האט קיין זאך קיין ווערט נישט א חוץ די מענשען: אידעען זיינען בלויז אידעען. אויב זיי ווערען געבארען אומ-באדייטענד און שקלאפיש, ווערט אפילו דער זשעני, דורכ-געהענדיג דורך זייער נשמה, אומבאדייטענד; און דעם העלד'ס באפרייאונגס-געשריי בעת ער צורייסט זיינע קיי-

טען ווערט בלויז א מאטא פון א שקלאפעריי פאר די נאכ-
קומענדע דורות. קריסטאף האט געמוזט אויסדריקען אט די
געפיהלען. ער האט קיין געלעגענהייט ניט אויסגעלאזען וואו
ער זאל ניט אפלאכען פון דער בלינדער פארגעטערונג פון
וואנגער'ס גייסט; א נאכפאלגער איז אויך דער וואס האט
דעם מוט צו לאזען שטארבען דאס וואס דארף שטארבען.
און צו בלייבען פייערליך און גייסטיג פארבונדען מיט'ן לע-
בען. קלינג'ס טעמפקייט האט קריסטאף'ן געטריבען צום אַנ-
גריף. ער האט אָנגעוויזען אויף אלע פעהלערען און נא-
רישקייטען ביי וואנגער'ן. די וואנגער'יאנער האבען באלד
גענומען רעכענען, אז ער איז מיאום אייפערזיכטיג אויף זיי-
ער נאט. קריסטאף פון זיין זייט האט קיין ספק ניט געהאט.
אז די זעלבע מענשען וועלכע הויבען אזוי וואנגער'ן זינט
ער איז געשטארבען וואלטען מסתמא געווען די ערשטע איהם
צו דערווערגען בעת ער האט געלעבט: — און מיט דעם
האט ער דוקא א טעות געהאט. די קלינגס און די לאובער'ס
האבען אויך געהאט זייער פעריאדע פון אמת'ער באגייס-
טערונג; זיי זיינען געווען די פארקעמפער, צוריק מיט צוואנ-
ציג יאהר; דאן האבען זיי זיך, ווי דאס רוב מענשען, דער-
ביי אפגעשטעלט. דער מענש האט אזוי וועניג כת, אז ווי ער
געהט נאך ארויף אביסעל בלייבט ער שוין שטעהן אהן
אטעם; נאך נאך וועניגע זיינען שטארק גענוג ווייטער צו
געהן.

קריסטאף'ס שטעלונג האט באלד פון איהם דערוויי-
טערט זיינע נייע פריינד. זייער פריינדשאפט איז געווען
א קרעמערשע: אום צו זיין מיט זיי, האט קריסטאף געמוזט
האלטען פון זיי. און ס'איז נאנץ קלאר געווען, אז ער וועט
פון זיינע קיין האר ניט אפטרעטען: — ער האט ניט גע-

וואלט ווערען פון זייעריגע. זיי זיינען צו איהם קאלט גע-
ווארען. די שבחים וואס ער האט ניט געוואלט זינגען צום
פאראיינ'ס געטער און געטשקעס, האט מען אויך איהם ניט
געגעבען. מ'איז ניט אזוי נייגעריג געווען, ווי פריהער, אויפ-
צונעהמען זיינע ווערק. און א טייל מיטגלידער האט גע-
נומען פראטעסטירען וואס מ'זעהט זיין נאמען אזוי אפט
אויף די פראגראמען. מ'האט פון איהם געלאכט הינטער'ן
רוקען; מ'האט איהם וואס אמאל מעהר קריטיקירט, און
קלינג און לאובער האבען זיך ניט אפרופענדיג, דערויף ווי
מסכים געווען. דאך האט מען זיך אין גאנצען ניט געוואלט
צוקריגען מיט קריסטאף'ן: ערשטענס, ווייל דייטשע מחות
האבען ליעב פארוויקעלטע לאזונגען — פארוויקעלטע און
דאך איינפאכע — וועלכע האבען די פריווילעגיע צו פאר-
ציהען אהן א שיעור אן אומבאשטימטע, צווייזייטיגע סי-
טואציע; און צווייטענס, ווייל מ'האט דאך געהאפט פון
איהם צו מאכען דאס וואס מ'האט געוואלט, אויב ניט אויס
איבערצייגונג, איז כאטש דורך דעם וואס די זאך וועט איהם
פשוט נאמס ווערען.

קריסטאף האט זיי דערצו קיין צייט ניט געגעבען. ווען
ער פלעגט דערפיהלען אז א מענש האט איהם אין הארצען
ניט ליעב, נאר ער וויל דאס ניט צוגעבען און זוכט זיך
אפצונארען כדי מיט איהם זיך ניט צו צוקריגען, פלעגט ער
ניט רוהען ביז עס פלעגט איהם ניט געלונגען איהם צו דער-
ווייזען אז ער איז זיין שונא. איין אבענט, זייענדיג אין
פאראיין און פיהלענדיג, אז ער האט געגען זיך א וואנט פון
היפאקריטישער פיינדשאפט, האט ער שוין מעהר ניט גע-
קאנט אויסהאלטען. ער האט גלייך נאכדעם אריינגעשיקט
זיין רעזיגנאציע אהן שום איבעריגע ווערטער. לאובער האט

דאס ניט געקאנט פארשטעהן; און מאנהיים איז שנעל גע-
לאפען אויפזוכען קריסטאף'ן, כדי אלץ נוט צו מאכען. ביי
די ערשטע ווערטער זיינע, האט קריסטאף ארויסגעפלאצט:
— ניין, ניין, ניין און נאך אמאל ניין! רעד צו מיר
נישט פון די באשעפענישען. איך וויל זיי מעהר ניט זעהן...
איך קאן שוין מעהר ניט, איך קאן שוין מעהר ניט... די
מענשען עקלען מיר שרעקליך אפ. ס'איז מיר כמעט אומ-
מעגליך זיי צו קוקען אין די פנים'ער אריין.

מאנהיים האט דערפון הארציג געלאכט. די סצענע
האט איהם שטארק אמוזירט, און ער האט דערפון מעהר גע-
טראכט ווי צו וועלען איינשטילען קריסטאף'ן:

איך ווייס, אז זיי זיינען ניט קיין איידעלע מענשען.
האט ער געזאגט; אבער דאס איז דאך אן אלטע זאך: וואס
עפעס נייעס איז געשעהן?

— נאר ניט. ס'האט מיר פשוט דערעסען... יא, יא.
לאך, לאך פון מיר: אמת, איך בין א משוגע'נער. מענשען
מיט שכל האנדלען לויט דער לאגיק און געזונטען פאר-
שטאנד. איך בין ניט אזוי; איך בין א מענש וואס לעבט
נאר אימפולסיוו. ווען א געוויסע קוואנטיטעט עלעקטריצי-
טעט זאמעלט זיך צונויף אין מיר, מוז עס, וואס עס זאל ניט
זיין, אויסשיסען; און זאלען אנדערע זיך זארגען, אויב עס
בריהט זיי אפ! און אויף מיר איז אויך א מצוה! איך בין
ניט געבארען געווארען צו לעבען מיט מענשען. פון היינט אן
און ווייטער וויל איך צו קיינעם ניט געהערען א חוץ צו מיר
אלליין.

— „דו ווילסט דאך דערמיט ניט באהויפטען, אז דו
קאנסט זיך באגעהן אהן אלעמען?“ — האט מאנהיים אויס-
גערופען. — „דו קענסט דאך ניט שפילען דיין מוזיק נאנץ

אליין. דו דארפסט דאך האבען זינגער, זינגערינס, אן אר-
קעסטער. א דיריגענט, א פובליקום, און בראוואַקלאפער."

קריסטאף האט געשריען:

"ניין! ניין! ניין!..."

אבער פון מאנהיים'ס לעצטען ווארט איז ער אויפגע-
שפרונגען:

— „בראווא, קלאפער! דו האסט קיין חרפה נישט?"

„מיר רעדען נישט פון באצאהלטע בראוואַפאטשערס, —
(כאטש אין דער אמת' איז דאס דער איינציגער מיטעל ווי
אזוי דעם עולם צו ווייזען דעם ווערט פון א ווערק). —
אבער, מ'ו ז דאך האבען די בראוואַפאטשער. יעדער
פארפאסער האט זיינע אייגענע אייגענע שטודירטע פריינד,
וועלכע זיינען די בראוואַפאטשער. יעדער פארפאסער האט
שוין זיינע — דארויף האט מען דאך פריינד!"

— „איד וויל נישט האבען קיין פריינד!"

„נו, וועט מען דיר אויספייפען."

— „איד וויל מ'זאל מיר אויספייפען."

מאנהיים האט זיך געהאלטען ביי די זייטען.

„דאס פארגעניגען וועסטו אויך נישט לאנג האבען.

מ'וועט דיר נישט שפיעלען."

— „גוט, זאל זיין אזוי! גלויבסטו אפשר, אז איד וויל

ווערען באריהמט? ... נו, יא, איד בין פעסט געגאנגען אויף
דעם דרך! אומזין, משוגעת! אידיאטסטווא! ... קאז אונז
דען די צופרידענשמעלונג פון דער פראסטער גאווה באלוינען
פאר די אלע אפפערס — די צרות, ליידען, נידערטרעכטיג-
קייטען, באליידיגונגען, ערנידערונגען און שענדליכע הנחות
— וועלכע זיינען דער פרייז פון באריהמטקייט? זאל מיר דער

טיוועל נעהמען אויב אזעלכע דאגות ליגען מיר אין קאפ!
גענוג! איך וויל מעהר ניט האבען צו טאן מיט'ן פובליקום
און מיט דער עפענטליכקייט. איך וויל מיר זיין א פריוואטער
בירגער, און מיר לעבען פאר זיך און פאר די וואס איך האב
ליעב..."

„נן, אוראי.“ — האט מאנהיים א זאג געטאן איראניש.
— „א מענש מוז האבען א מלאכה. פארוואס זאלסטו זיך
טאקע ניט נעהמען צו שוסטעריי?“

— „אה! ווען איך זאל זיין א שוסטער ווי דער גרוי-
סער זאקס!“ — האט קריסטאף אויסגערופען. — „ווי פרעה-
לאך איך וואלט מיר מיין לעבען איינגעארדענט! כ'וואלט
געווען א שוסטער אין דער וואכען — און זונטאג א מוזי-
קער, און נאך אין דער היים, פאר מיין אייגענעם פארגעני-
גען, און דעם פארגעניגען פון א פאך אינטימע פריינד! דאס
וואלט געווען א לעבען! ...בין איך טאקע אזוי משוגע מקריב
צו זיין מיין צייט און מיין מיה צוליעב דעם גרויסען תענוג
וואס א וועלט אידיאטען זאלען קאנען איבער מיר א מיר-
נונג ארויסזאגען! איז ניט א סך בעסער און שעהנער, אז א
פאך אנשטענדיגע מענשען זאלען מיר ליעב האבען און פאר-
שטעהן, אידער אז טויזענטער אידיאטען זאלען מיר הערען,
קריטיקירען און מיר חנפ'ענען? ... דער יצר הרע וואס האט
געווירקט אויף מיין שטאלץ און באגעהר באריהמט צו ווע-
רען, וועט שוין מעהר אויף מיר קיין שליטה ניט האבען:
ידו קאנסט זיך אויף מיר פארלאזען!“

„אוראי“ — האט מאנהיים געזאגט.

ער האט זיך געטראכט:

— „איז א שעה ארום וועט ער רעדען! פונקט פארקעהר-

טע דבורים.“

נאָר ער האָט רוחניג א זאָג געטאָן :
 „נו, הייסט עס, איד וועל אלץ רעכט מאכען. אויסגליי-
 כען מיט'ן וואַנגער-פאַראַיין?“
 קריסטאָף האָט אויפגעהויבען די הענט.
 — „נו, האָט זיך מיר געלוינט אָפּצועסען דאָס האַרץ, אַ
 נאנצע שעה שרייענדיג ניין, ניין! ... איד זאָג דיר, אַז מײַן
 פוס וועט זייער שוועל מעהר ניט אריבערטערעטען! די אלע
 וואַנגער-פאַראַיין, די פאַראיינען בכלל,
 עקלען מיך אָפּ. זיי זעהען מיר אויס ווי שאָף, וועלכע האַבען
 אַ באַדערפעניש זיך צונויפצודריקען, איינער נעבען אנדער-
 רען, כדי צו קאָנען מעקען צוזאמען : געה און זאָג אַט די
 שאָף פון מיינעטוועגען : איד בין אַ וואָלף, איד האַב ציין,
 איד בין ניט געשאַפּען געוואָרען זיך צו פאַשען.“
 „גוט, זעהר גוט, מ'וועט זיי שוין זאָגען“—האָט מאַנ-
 היים אַ מאַך געטאָן, אַוועקגעהענדיג. ער האָט אויסגעציי-
 כענט פאַרבראַכט דעם פריהמאָרגען. ער האָט זיך געטראַכט:
 ער איז משוגע, משוגע, אַז מ'דאַרף איהם בינדען.“
 זיין שוועסטער, וועמען ער האָט זיך געאייגלט איבער-
 צוגעבען דעם געשפּרעך, האָט געהויבען די פלייצעס און גע-
 זאָגט :
 — „משוגע ? ער וואָלט וועלען אַז מיר זאָלען עס גלוי-
 בען! ... אין אמת'ן איז ער נאָריש און לעכערליך-שטאַלץ.“

קריסטאף האט אונטערדעסען ווייטער פארגעזעצט זיין ווילדען אנגריף אין וואלדהאוז'ס צייטשריפט. ניט מחמת ער האט דערפון הנאה געהאט: די קריטיק האט איהם געעקעלט און ער האט בדעה געהאט זי משלח צו זיין צו אל די גוטע יאהרען. — ער האט זיך אבער איינגע'עקשנ'ט, דוקא ווייל מ'האט זיך אנגעשטרענגט איהם צוצומאכען דאס מויל: ער האט ניט געוואלט ס'זאל הייסען אז ער גיט נאך.

וואלדהאוז האט אנגעהויבען אומרוהיג צו ווערען. כל-זמן אנדערע האבען געקראגען קלעפ און איהם האט גאר ניט געשאדט, האט ער זיך צוגעקוקט צו דער גאנצער שלאכט אין דער גלייכגילטיגקייט פון אז אלימפישען גאט. אבער זינט עטליכע וואכען האבען די אנדערע צייטונגען ווי פארגעסען אן זיין אומפארלעצטבארקייט. זיי האבען איהם גענומען אַנ-גרייפען, צילעווען אין זיין שטאלץ אלס שריפטשטעלער, מיט אזא מאדנער בייוויליגקייט, אז וואלדהאוז וואלט מיט א ביסעל שארפזין באלד געקאנט דערקענען דעם בים פון א פריינד. אין אמת'ן האט טאקע אין דעם געשטעקט דער ביטרער שכל פון עהרענפעלד'ן און גאלדרינג'ן: זיי האבען פשוט איינגעזעהן, אז דאס איז דער איינציגער מיטעל, ווי אזוי אויף איהם צו ווירקען, אז ער זאל א סוף מאכען צו קריסטאף'ס פאלעמיק. זיי האבען דאס ריכטיג פארשטאנען. וואלדהאוז האט אויף דער שטעל ערקלעהרט קריסטאף'ן, אז די זאך הויבט איהם אן ניט צו שמעקען; און ער האט אויפ-געהערט מיט איהם צו האלטען. דאן האט די גאנצע רעדאק-

ציע גענומען צוטראכטען מיטלען ווי קריסטאף'ן איינצו-
שטילען. אבער געה שליס א הונט'ס מויל, בעת ער האלט
אין אויפפרעסען זיין קרבן! אלץ וואס מ'האט איהם גע-
זאגט, האט איהם נאך מעהר צעהיצט. ער האט זיי גערופען
שוועכלינגע, און זיי ערקלעהרט, אז ער וועט שרייבען אלץ-
דינג — אלצדינג וואס ער האט די פליכט צו זאגען. אויב
זיי ווילען איהם ווייזען די טיר, — מעגען זיי עס טאן! —
די גאנצע שטאט וועט דאן וויסען, אז זיי זיינען פונקט אזעל-
כע טרוסען ווי די אנדערע. אליין וועט ער אבער ניט געהן.
זיי האבען זיך אנגעקוקט צוטומעלט, דערשראקען.
פארווארפענדיג מאנהיים'ען וואס ער האט זיי דעם משונע'-
נעם געבראכט אלס א גאנצע מציאה. מאנהיים האט ווייטער
געלאכט; ער האט זיך אבער אליין אונטערגענומען קריס-
טאף'ן צו בויען. ער האט זיי געגעבען זיין ווארט, אז נאך
אין דעם גאנצענטסטען קומענדען ארטיקעל וועט קריסטאף
„אריינגיסען א ביסעל וואסער אין זיין וויין“. זיי האבען
איהם ניט געגלויבט. אבער מאנהיים האט זיי באלד באווי-
זען, אז ער באריהמט זיך ניט אומזיסט. קריסטאף'ס פאל-
גענדער ארטיקעל איז טאקע ניט געווען קיין מוסטער פון
העפליכקייט; ער האט אבער ניט ענטהאלטען קיין איין
באליידיגענדע באמערקונג צו קיינעם. מאנהיים'ס מיטעל
איז געווען א גאנץ איינפאכער: אלע האבען זיך גאכדעם
געוואונדערט וואס עס איז זיי פריהער ניט איינגעפאלען:
קריסטאף האט קיינמאל ניט איבערגעלייענט צוויי מאל דאס
וואס ער האט געשריבען פאר דער צייטשריפט; ער פלעגט
קוים איבערלייענען דעם קארעקטור-בויגען פון זיינע אר-
טיקלען — און דאס זעהר שנעל און גאנצעסיג. אדאלף מאי
האט איהם שוין מעהרערע שטעכיצע באמערקונגען געמאכט

וועגען דעם ענין: ער פלעגט מיט איהם טענהען, אז א דרוק-
 פעהלער איז א שאנד פאר א זשורנאל און קריסטאף, ניט
 באטראכטענדיג די קריטיק פאר אן ערנסטע קונסט, פלעגט
 איהם דערויף ענטפערען, אז די וועמען ער טאדעלט וועלען
 אלע מאל גענוג גוט פארשטעהן זיינע ארטיקלען. מאנהיים
 האט דאס אויסגענוצט; ער האט געזאגט אז קריסטאף האט
 רעכט, אז לייענען די קארעקטור איז דעם דרוקער'ס אר-
 בייט; און ער האט איהם פארגעשלאגען אז ער, מאנהיים,
 זאל עס איבערנעמען. קריסטאף האט ניט געוואוסט ווי
 איהם צו דאנקען; אלע מיטארבייטער האבען איהם אבער
 פארזיכערט, אז דאס איז נאך פאר זיי א טובה, ווארום עס
 וועט פשוט איינשפארען צייט דער צייטשריפט. קריסטאף
 האט אלץ איבערגעגעבען די קארעקטור מאנהיים'ען און
 איהם געבעטען ער זאל זי גוט דורכקוקען און קאדיגירען.
 מאנהיים האט אן דעם ניט פארגעסען: ס'איז פאר איהם
 געווען א שפיעל. אין אנהויב האט ער פארזיכטיג נאר דא
 און דארט אפגעשוואכט א באמערקונג אדער ארויסגעוואר-
 פען א מיאוסען עפיטעט. ערמוטיגט פון ערפאלג, האט ער
 דאס אבער נאך ווייטער געטריבען: ער האט אנגעהויבען
 איבערצואנדערשען די זאצען און זייער זין; ער האט אין
 דעם ארויסגעוויזען א באזונדערע פעהיגקייט. דער קונץ איז
 באשטאנען אין דעם אנצוהאלטען דעם אויסזעהן און די כא-
 ראקטעריסטישע פארמע פונ'ם זאץ, און צו דער זעלבער
 צייט איבערצוגעבען פונקט דעם היפוך פון דעם וואס קריס-
 טאף האט געוואלט זאגען. מאנהיים האט זיך מעהר מיה
 געגעבען צו צוקאלעטשען קריסטאף'ס ארטיקלען ווי ער
 וואלט עס געטאן ווען ער זאל זיי געווען אליין שרייבען;—
 ער האט נאך קיינמאל אין זיין לעבען אזוי פיעל ניט גע-

ארבייט. ער האט אבער הנאה געהאט פונ'ם רעזולטאט. גע-
וויסע מוזיקער, וועמען קריסטאף האט ביז דעמאלסט פאר-
פאלגט מיט זיינע סארקאזמען, זיינען ווי מבולבל געבליבען
זעהענדיג ווי ער ווערט ביסלעכווייז מילדער, און דערגעהט
אזוי ווייט אז ער זינגט זיי שבתים. די רעדאקציע איז געווען
מלא שמחה. מאנהיים פלעגט פארלעזען זיין „קארעקטור“.
אלע פלעגען אויסשיסען אין א געלעכטער. עהרענפעלד און
גאלדענרינג פלעגען טיילמאל זאגען מאנהיים'ען:

„גיב אכטונג! דו פארגעהסט צו ווייט!“

„ס'איז ניטא וואס מורא צו האבען“ — פלעגט ער ענט-
פערן, און ער פלעגט זיך נאך בעסער געהמען „קאריגירען“.
קריסטאף האט נאר ניט באמערקט. ער פלעגט קומען
אין דער רעדאקציע, איבערלאזען זיין ארטיקל און זיך
מעהר אן דעם ניט קימערען. טיילמאל פלעגט ער מאנהיים'ען
אזעקנעהמען אין א זייט און איהם ווי איינרוימען א סוד:
„דעם מאל האב איד זיי געגעבען... די פאסקודניא“

קעס! לעז נאך אביסעל...”

מאנהיים האט געלעזען.

„נו, וואס דענקסטו דעריבער?“

„שרעקליך, מיינ לייעבער פריינד, האסטו פון זיי פשוט

א תל געמאכט.“

— „וואס, דענקסטו, וועלען זיי ענטפערען?“

„אה! דאס וועט שוין זיין איינמאל א געוואלט!“

אבער ס'איז נאך קיין געוואלט ניט געווען. פארקעהרט:
די פנימ'ער ארום קריסטאף'ן האבען אויפגעלויכטען; מען-
שען וואס ער האט פאראכטעט מיט'ן גאנצען הארצען, האבען
איהם באגריסט אויף דער גאס. איינמאל איז ער אריין אין דער
רעדאקציע. ער איז געווען אומרוהיג און אנגעבלאזען; אג-

דערווארפענדיג א וויזיט־קארטע אויפ'ן טיש, האט ער גע-
פרעגט:

— „וואס מיינט דאס?“

ס'איז געווען די קארטע פון א מוזיקער וועמען ער האט
ממש צו'הרג'עט: „א שעהנעם דאנק אייד“.

מאנהיים האט געענטפערט, לאכענדיג:

„ער איז כלומר'שט איראניש.“

קריסטאף האט אויפגעאטעמט, דערלייכטערט:

— „אוף!“ — האט ער געזאגט. — „איך האב מורא גע-“

האט, אז מיינ ארטיקעל איז איהם געפעלען.“

„ער איז מלא רציחה“ — האט זיך עהרענפעלד אפגעריר-

פען. — „ער וויל דאס אבער ניט ארויסווייזען: ער וויל

כלומר'שט שפילען די ראָלע פון דעם גרויסען מענשען וועל-

כער לאכט אָפּ פון אלצדינג.

— „ער לאכט אָפּ? דער חזיר!“ — האט קריסטאף

א מאך געטאן מיט'ן האנט, ווערענדיג וויעדער אין כעס. —

„איך וועל איהם אנשרייבען אז אנדער ארטיקעל... און לאַז-

מיר זעהן, ווער ס'וועט מעהר לאכען... איך אָדער ער?“

„ניין, ניין.“ — האט וואלדהויז אומרוהיג אויסגעריר-

פען. — „מיר גלויבט זיך ניט, אז ער מאכט חזק. ס'איז

פשוט עניות פון זיין זייט, ער איז א נוטער קריסט: —

מ'גייט איהם א פאטש אויף איין באַס, דערלאנגט ער די

אנדערע.“

— „נאך בעסער טאקע!“ — האט קריסטאף געענט-

פערט. — „אָה! דער פייגלינג! ער וויל נאך אַ פאטש;

ער וועט קריגען מעהר!...“

וואלדהאוז האט זיך געוואַלט אריינלעגען אין שלום.

די אנדערע, אבער, האָבען געלאכט.

„לאז נאך...“ — האט מאנהיים געזאגט.
 — „נאך אלעמען...“ — האט וואלדהאוז פלוצלונג בא-
 רוהיגט געענטפערט — „מעהר אביסעל, וועניגער אביסעל!...“
 קריסטאף איז אוועקגעגאנגען. די חברה האבען גענו-
 מען ארומשפרינגען און לאכען ווי משוגע'נע. ווען זיי הא-
 בען זיך אביסעל איינגעשטילט, האט זיך וואלדהאוז אפגער-
 פען צו מאנהיים'ען:
 „און דאך האט קיין סך ניט געפעהלט, אז... גיב אכ-
 טונג, איד בעט דיר. מ'וועט אונז נאך כאפען מיט דער
 גנבה אין דער האנט.“
 — „בעה!“ — האט מאנהיים געענטפערט. — „ס'וועט
 נאך א סך געהמען ביז... א חוץ דעם שאף איד דאך איהם
 פריינט!“

אין דער צייט, וואס וואלדהויז'ס צייטשריפט האט איהם
 קיין גרויסע טובה ניט געטאן דערמיט וואס זי האט איהם
 געמאכט פיהלען צו שטארק און נאך מגזם צו זיין די חסרונות
 פון דער דייטשער מוזיק און פון זיינע לאנדסלייט — האט
 ער פון אַט די פריינד זיינע אויף א טאג זיך אביסעל בא-
 קאנט מיט דער דייטשער ליטעראטור פון זיין צייט; און
 מיט'ן זעלבען ברען האט ער זי פארמשפּט.

ביז דאמאלסט האט ער בכלל געלעבט מחוץ פון די
 ליטערארישע שטרעמונגען. זיין ערציהונג איז געבליבען ניט
 פארפול. אין דער היים האט ער גאר קיין ביכער ניט געהאט,
 אחוץ אפאר איינצעלנע בענד, די שיריים פון דעם זיידענס
 ביבליאטעק און אויך א קופע בענד פון א צוואנציגפּעניגדיגע
 זאמלונג, וועלכע קריסטאף האט אָהן וועלכען עס א סדר
 צוזאמענגעקויפט, און וועלכע ער פלעגט ארומשלעפען מיט
 זיך אויף זיינע שפּאַצירען און זיי אויף אזא אופן צוואוואַר-
 פען. זינט די ווייטע טעג ביי פרוי פאָן קער, וועלכע האט
 פאר איהם אַנטפלעקט איהר שילער, געטהע און שעקספיר.
 האט קיינער איהם ניט מדריך געווען אין דעם וואס צו לייע-
 נען; ער פלעגט זיך פארלאָזען אויף גאָטס באראט. ער האט
 צוזאמענגעקליבען א פעניג נאך א פעניג אום צו קויפען א
 שעהנע אויסגאבע פון שעקספיר — וועמען ער האט געליעבט
 מעהר ווי אלע מענשען אויף דער וועלט. עטליכע שטיקער
 פון קלייסט און העבעל, וועלכע ער האט ביי געלעגענהיי-
 טען געזעהן שפּילענדיג האָבען איהם פאר'כשפּ'ט, כאַטש

ער האט זיך געגען דעם געוועהרט. בסך הכל איז ער נע-
בליבען שטעהן ביי די דייטשע קלאסיקער — מיט א פאר-
אויסנאמען ווי קעלער, פון וועמען ער האט צופעליג געטרא-
פּען א פאר זייטען און וועלכער איז פאר איהם באלד געווא-
רען אן אלטער פריינד. ער איז קוים ווען עס איז ארויס-
מתוך פון זיין מוזיק, און מוזיק איז כמעט שטענדיג אפגע-
שטאנען אין פארגלייך מיט אנדערע קונסטען: ווארום איהר
השפעה ליגעט אין די טיפענישען פון דער נשמה, פונקט ווי
ביים גרונד פון ים שפרייטען זיך די שטורמס פון דער אוי-
בערפלעך זעהר לאנגזאם אויס.

ער איז דערפאר געווען גאר איבערזאשט, ווען ער האט
באמערקט אז זיינע אידעען, וואס זיינען געווען גאר פארגע-
שריטען אין פארגלייך מיט די אידעען פון די מוזיקאנטען
צווישען וועלכע ער האט געלעבט, זיינען אין דער ליטעראטור
שוין לאנג געווען א גאנגבארע מטבעה, זאגאר אביסעל אפ-
געטראגען. באזונדערס איז עס געווען אזוי אין טעאטער,
וועלכער האט געהאט פאר איהם, ווי פאר דאס רוב פון
זיינע לאנדסלייט, א גרויסע צוציהונגס קראפט. דער נאטור-
דאליזם איז נישט נאר געווארען אנגעגריפען; מען האט איהם
שוין אריבערגעלעבט. מען האט זיך דאמאלט געפונען אין
יענעם פעריאד פון נייסטיגער פארמאטערטקייט, וועלכער
איז פארגעקומען נאך דער קורצער און ברענענדיגער אויפ-
בליהונג פון דער פרייער בינע אין בערלין.

ווי נאר קריסטאף האט זיך באקענט מיט איהר, זיינען
אלע זיינע סימפאטיעס געווען מיט אט דער באוועגונג, וועל-
כע האט געשטימט מיט זיין גלויבען אין דער נאטור און מיט
זיין תשוקה צום אמת, און אויך מיט זיין דאמאלסדיגען
אויפשטאנד געגען דעם לינגערישען אידעאליזם, וואס איז

געוואָרען אַ הויזליכע בהמה, פון דעם אידעאליסט וואָס ווערט געפיהרט אויף אַ שטריק, פון דעם שעקספיר וואָס איז פאַר טענטירט געוואָרען אין דער זיגאליע. ער האָט מיט אַ ברען זיך ארויפגעוואָרפען אויף די ביכער, וואָס מאנהיים האָט איהם געליהען; און איז אין אנהויב שטאַרק פאַרכאַפט געוואָרען פון דעם פאַר איהם אזוי נייעם אויפריכטיגען קלאַנג, וואָס האָבען אָפּגעהילכט אין די טעאטער שטיק פון האַלבע, שלאָף, הירשפעלד און קודם כל הויפטמאַן. געוויסע סצענעס ביי הויפטמאַנען, געוויסע דיאלאָגען, געוויסע פאַר זען און בין השמשות שטימונגען, אין וועלכע עס באַדען זיך ביי איהם נשמות אין זאַכען, האָבען איהם אַהן אַ שעור געריהרט.

אַבער וואָס ווייטער ער האָט זיך פאַרקליבען אין זיינע לעזע שפאַצירען, אלץ מעהר האָט ער אָנגעהויבען פיהלען אומבאַקוועם, געפייניגט און אַ וואַקסענדען פאַרדרוס. שטיל און כמורנע, ווי אין אַ דיקען געבעל האָט זיך איינגעוויקעלט ארום איהם די פאַרבלאָזע אטמאָספערע. שווייגענדיג, דין און אַהן אויפהער האָט זי זיך אין איהם איינגעגעסען. זי האָט זיך דורך גענומען דורך אלע זיינע פאַרען; גלייך ווי אין אַ בלייענעם מאַנטעל האָט די דריקענדע שטימונג איינגע-וויקעלט די נשמה און האָט זי בלינד געמאַכט און דער-שטיקט. אַ שמענדיגע אנשיקעניש איז געלעגען אויף די אלע ברואים — אַ מין כּשוף. אלע זיינען אונטערגעאנגען צו-ליעב דעם, וואָס זיי זיינען בירושה געווען באַלאַסטעט מיט אומגליק און זינד; שכרות, גערווענקראנקייטען, מעלאַנכאָ-ליע, סאַדיזם; אלע האָבען געליטען פון זייער ירושה און קיינער האָט ניט געהאט דעם מוט געגען דעם צו קעמפּען. ווי איינע פון די גרויסע עפידעמיעס פון מיטעלאַטער, וועל-

כע האבען פארשלאנגען גאנצע נאציאנען, אזוי זיינען זיי געווען באפאלען פון אלע קראנקהייטען פון ווילען.

אהן ווילען: דער גרעסטער חטא פון דייטשלאנד! די גרעסטע זיינען דערפון ניט נצול געווארען — זאגאר ניט די סאמע גרעסטע, ניט זאגאר דער געטליכער געטהע, דער זשעניע פון אומקלארען-ליכט, וועלכער האט אין וואונדער-ליכע געשטאלטען אויסגעדריקט זיין ניט באשלאסענקייט: דער מאיעסטעטישער שטראם, וואס האט געטריבען אלע וואסערן פון דער ערד אין זעלכען די גאנצע וועלט האט זיך אפגעשפיגעלט, אפילו ער איז פארלאפען אין זאמד — ווי דער ריין.

און אט די ווילענסקראנקהייט וועלכע פרייסען האט באוויזען אין פארלויף פון יאהר-הונדערט מיט אייזען צו בא-קעמפען, האט זיך איצט וויעדער גענומען באווייזען נאך שטארקער ווי פריהער. מען וואלט געקאנט מיינען אז די גאנצע קראפט פון דער נאציאן איז פארברויכט געווארען אויף צוויי-דריי געוואלטיגע ערשיינונגען — אויף א ביס-מארק, א וואגנער — און אז נאך דעם מעכטיגען אויסברוך פון פעלזען און ברענענדער לאווא איז ניט איבערגעבליבען מעהר קיין פייער אונטער דעם אפגעמאטערטען און אפגע-קיהלטען שטיינער-הויפען וואס הייסט דייטשלאנד. ווי אפט באהאלטען זיך אין אט דעם האמלעט דייטשלאנד אונטער דער גיגאנטישער אנשטרענגונג פון ענערגיע נאר זיך וואקס לענדיגע נשמות, ווילענס אהן ווארצלען, אינטעליגענץ וואס איז ניט דערוואקסען צו האנדלונגען און זיינען שטענדיג געהענט דערצו, איינצוזינקען אין משוגעת! ... די נייע לי-טעראטור האט אהן חרפה אראפגענומען דעם שלייער פון אט דעם טיפען חטא פון דער נשמה. אלע העלדען פון די דיכ-

מער זיינען געווען ווי ביי זשאן פאול, א מענש מיט דריי נשמות, נאר אהן איין איינציגען ווילען.

„ווילען, ווילען“! ... האט איינער פון זיי געזיפט. מען קאן וועלן און נאך אמאל וועלן, און הונדערט מאל וועלן. אבער דאס ענדערט דאך גאר נישט. די זאכען געהען ווי זיי געהען... גאט! ווילען! ווילען!

זיי זיינען אלע געווען ברואים, קליין ווי אטאמען, נפשות ווי מאלעקולען, צוואווארפענע, אומגעוויסע, נשמות פול פון ווידערשפּרוכען, אהן אייגענע געשטאלטען און פארשוואר מען. זיי האבען פון קיין זאך ניט געקאנט נתפעל ווערן. העכסטענס האבען זיי זיך געוועהרט דורך קליינע געשרייען. ווי ביי נאכט בעת מען פיהלט דעם שווערען דרוק פון אן אַנֶר פאלענדער חלשות... ווי פיעל מענשען וואס זיינען פון די רעלסען אראפ, פארלארענע, ווי פיעל צוזאמענברוכען, ווי פיעל אייביג קראנקע און זעלבסטמאָרדען! ... גאט! צו דען זיינען זיי אלע פארויס שוין געווען באזעצט? צי דען איז קיין איינציגער ניטא, וואס זאל קאנען אויפנעמען דעם קאמף געגען אט די „נאטור“, פון וועלכער זיי אלע ריידען מיט א קינדערשען שרעק? — אזוי ווי א מעכטיגער ווילען וואלט אויך ניט געווען „נאטור“, אזוי ווי עס וואלט ניט געווען מעגליך איהם מיטצורייסען, צו באוואפנען, איהם צו פיהרען צום קאמף און זיג!...

ירושע! ירושה! נאך אט דאס איין וואָרט האלטען זיי אין מויל. פערדאנטיש חזרן זיי איבער די שאַרלאטאַנישע ווי-סענשאפט, וועלכע זיי האבען געלערנט ביי זאָלאָ און איבען, און ווער ווייסט פון וואס פאר א לערבוד, פול פון באַגייס-טערונג פאר די אקארשט דערוואַרעבענע וויסענשאפט, ווי-דער כורזשוא הויבט אָן גיך דעם אנדערן צו לערנען ווי צו

זיין אז איידעלמאן, נאך איידער זיי האבען עס אליין גוט פארשטאנען. גלייך ווי יענע נאראנים, וואס געפינען אין זיך אלע חלאות'ן, ווי נאר זיי האבען דורכגעבלעטערט עפעס א מעדיצינישען ווערטערבוך, זיינען זיי געווארען פארכאפט פון דער משוגעת צו גלויבען אז אלץ איז בירושה. זיי האבן בען גענומען פארבריינגען די צייט דערמיט איינע די אנדערע צו טאפען, און צו ענטדעקען אין זיך און ביי אנדערע בירושה אלערליי חטאים. זיי זיינען פון זייער משוגעת צענישצעט געווארען; איבעראל האבען זיי געזעהן שאטענס און זיי זיינען געווארען שאטענס; זיי האבען מורא געקראנען חתונה צו האבען און צו לעבען. מאנכמאל האבען די טרוסען אין זייער שענדליכען שרעק געבראכט אזוי ווייט אז זיי האבען יעדען מענשליכען געפיהל פארלארען: ווי הויפט מאנס טרויעריגער העלד, אלפרעד לאט, וועלכער פארלאזט אלע זיינע טייערסטע נפשות ווי פעסט קראנקע, ווען ער זעהט ווי זיי ליידען און ער באקומט דעם פארדאכט, אז זיי ליידען פון א קראנקהייט בירושה. בעסער ווי אלץ וואלט ער זיי, ווי אין מיטעלאטער, פארמויערט פון מורא, אז זיי זאלען אנדערע ניט אָנשטעקען. מען ווייסט ניט וואס איז מעהר אפשטויסענדיג: זיין טרוסאסט, אדער זיין גרונדלאזער עגאָזם. קריסטאף, וואס איז אליין אויך געווען א „שאטען“ איז שטארק אין כעס געווען אויף די לומפען, וועלכע זיינען זאגאר ניט געווען צופרידען דערמיט אליין צו זיין נידערטרעכטיג און צו לויפען פון שלאכט, נאך זיי האבען אלץ געטאן, כדי צו פארניכטען אזוינע, וואס האבען מוטיג געקעמפט געגען זייער באלאסטונג בירושה. ער, וואס האט טיף אין זיך געפיהלט ווי אזוי דעם פאטערס אלטאָהאָליום, די טונקעלע ליידענשאפטען, די ווילדע פאנטאזיעס

און ברומטאלע אויסברוכען פון אלע זיינע פארגענגער אין דער משפחה קאכען אין איהם, ער האט אויך געקענט די רויב חיות פון דער ירושה: זיי האבען געלויערט נאך איהם, זיי האבען איהם באגלייט מיט ארויסגעשטרעקטע צינגער און מיט אויסגעשצירעטע ציין; ער האט געהערט זייער אטעם הינטער זיין רוקען; ער האט געוואוסט, אז אויב ער זאל נישט זיין פעסט, וועלן זיי זיך אויף איהם אויך ארויפ-ווארפען — אבער ער איז געבליבען פעסט! און דאס זיין באוואוסט, אז אזא געפאר שטעהט פאר איהם האט זיינע כחות נאך מעהר אנגעצויגען, אנשטאט זיי אראפצור-דריקען, און דאס האט איהם אנגעפילט מיט א העלדישער באגייסטערונג.

אבער אט די פון שרעק נידערשלאגענע שמאטעס זיי-נען, פארקערט, געווען ווי א סטארע צום טויט פאראורטייל-טע, וועלכע ווארטען ביז מען וועט זיי אויסשעכטען. — און דאך זיינען זיי געווען די בעסטע צווישען אלעמען, די ער-ליכסטע: זיי וואלטען געוואלט ארויסקריכען פון זייער לא-גע, זיי האבען מיט זייער בליק דורכגעשניטען די היפא-קריטסטווא פון די געזעלשאפטליכע אינסטיטוציאנען און פון די צבועצקע נשמות. אבער עס האט זיך זיי געדאכט, אז עס איז שוין אזא מין מזל, וואס אין דייטשלאנד זיינען די ערש-טע קעמפער פאר דעם אמת, די שוואכסטע און קרענקליכ-סטע. די מענשען פון טאטען זיינען געשטאנען אויף אן אנדער פלאץ, זיי האבען געהאט עפעס וואס בעסערעס צו מאן. זיי האבען געשמידט אן אימפעריע.

און ווי אזוי פלעגט אויך ביי אט דעם „יונגר דייטש-לאנד“, וואס איז געווען איבערגעבען צו א נייעם אידעאל פון אמת, דער אלטער יסוד פון דער ראסע זיך שטענדיג פון

דאס ניי באווייזען הינטער דער שמינקע! פלוצלונג האט מען, נעגען זייער ווילען, פון דאס ניי אויסגעפונען די אלטע גער- מאנישע סענטימענטאליטעט, דאס זוכען סודות, פארשטעל- טע און מעלאדראמאטישע העויות, ראמאנטיש-מיסטיש קינ- דערשע שטיק, א ראמאנטיק פון קליינע מיידלאך, א תשוקה זיך צו צוגיסען אין געפיהלען. שטענדיג ביינקענדע, שמאכ- טענדע איינזאמע נשמות, אזוי גערופענע ניט פארשטאנענע גרויסע מענער, אומגליקליכע פרויען — פרויען פון ים: און אן אייביג בלאטיגער גרונד, זיך שיטענדיג זאמד און פארוואַלקענטע הערצער, דאס „גרוי אין דער גרויקייט פון צפון“ א לאנגווייליגקייט ניט אריבערצוטראגען — „פאר דעם זון — אויפגאנג“ האט מען גערופען דאס ערשטע ווערק פון דייטשען רעאליזם. די זון איז נאך אלץ ניט אויפגעגאנג- גען, אזוי ווי איינער פון איהרע דיכטער האט געזונגען:

„גרוי דער הימעל,

גרוי דער ים

און גרוי

דאס הארץ“

אין נאטירליך איז אַט דער שעהנער אויפטו פון אמת אין דער קונסט באלד פארלארען געווארען פון איהרע שווא- כע פארטיידיגער. ווי ווייניג נפשות זיינען געווען בכח עס לאנג אריבערצוטראגען! זאגאר די אנפיהרער פון דער בא- וועגונג, די ניט גרויסע אין צאהל אמת ערליכע רעאליסטען — עס זיינען געווען אזוינע העכסטענס דריי אדער פיער — האבען זיך אונטערטעניג געבויגען, פארמאטערטע האבען זיי זיך געלאזט אראפזינקען צוריק אין דאס, וואס איז געווען אלט אנגענומען; זיי האבען אפגעשלאסען אפמאכונגען. און עס איז געקומען נאכדעם א רעאקציע פון שלעכטען

אידעאלזום, דער נייער אידעאלזום פון אן אפגעטעמפטער ליטעראטור, וואס האט מעהר זאגאר ניט געהאט די אנט שולדיגונג, אז זי שעפט פון די לעבעדיגע קוואלען פון דער נאציאן, וואס האט מעהר הנאה געהאט פון פרעמדע, זעל טענע געטראנקען און וואס האט, כדי צו רייצען שטענדיג איהר דורשט, משונהדיג צוזאמענגעמישט מעטערלינק און גיטשע, איבסען און ד'אנוציא, ווערלען און אסקאר וואילד, זיי האבען זיך א נאמען געגעבען די א נ י ז י ע ר און ב א פ ר י י ט ע, און דאס האט זיי שטענדיג געגעבען א פרייען שפיעל זיך אומצוקערען מיט'ן רוקען פון לעבען און לויט זייער פארלאנג זיך ארום צו ווארפען צווישען איי נעם און דעם צווייטען. זיי האבען מורא געהאט צו בא געגענען דעם בליק פון גאנגא — דעם פארבלענדעדען אנ בליק פון דער ווירקליכקייט. זיי האבען זיך באמיהט פאר נאנדערצוציהען צווישען זיך און זייער רענקען א שליער פון דורכזיכטיגער טול (דאס וואס איינער פון זיי האט פארגע שלאגען צווישען די צושויער און דער ביהנע, כדי מילדער צו מאכען די פארשטעלונגען און אפצורוקען דאס שרעקליכע לעבען אין אן אומשעדליכע ווייטקייט). דאס גרויסע פוב ליקום האט זיך צוגעקוקט צו אט דער ווענדונג און געשמאק מיט א פולער רוהע. דאס פובליקום האט פון קיין זאך זיך ניט געוואונדערט: אלץ איז געווען גוט: נאטוראלזום, סימ באליזום, קלאסיקער, ראמאנטיקער, חוצפה'דיגע אידישקייט, אפיציעלע לעקעריי, וואדעוויל, טענדענץ-שטיק און פראנצויזישע שוויינעריי; עס האט געוואלט נאכגעהן נאך אלץ וואס מען האט געטאן מיט גלייכמעסיגער צופרידענקייט, ניט ווע רענדיג פארמאטערט און האט זיך צוגעקוקט צו די אלע ווילדע געדאנקען שפרונגען, אבי אליין ניט צו טראכטען.

„זעהסטו דאָרט אונטען דעם וואַלקען וואָס זעהט אויס
ווי אַ קאמעל?“

— „נאָט מיינער! מען קאָן באַמט מיינען. אז דאָס איז
אַ קאמעל.“

„איך וואָלט עס נישט אנגענומען פאַר אַ ווייזעל.“

— „יא, עס זעהט איצט אויס פונקט ווי אַ ווייזעל.“

„אדער ווי אַ בעזים?“

— „אין גאנצען ווי אַ בעזים.“

און צווישען די וואָס האָבען נביאות געזאָגט אז די נאָ-
ציאָן וועט זיך אויפכאַפּען, האָט מעהר ווי איינער דערקלערט
פול מיט ביטערקייט, אז ער האָט אַ טעות געהאַט, אז ער
האָט די שלאַכט פאַרלאָרען, אז שקר, טעמפּקייט און נאַרעריי
האָבען געזיגט. דער אבענט איז ווידער אַראָפּגעזונקען און
עס איז נאָך ניט געווען טאָג. אייניגע בלאַסע זונשטראַלען
אין מיטען פון נעפּעל — אין דער טונקעלער שיין פון וואַס-
סענע ליכט, וואָס איז דערשטיקט געוואָרען פון דער נייער
פינסטערניש ניט איבערלאָזענדיג קיין שפּורען. ווי אַ פאַ-
קעל, וואָס איז פון ווינט פאַרוואַנדעט האָט געפלאַטערט די
משוגעת פון גרויסען נישטע אין דער אונטערוועלט אַהן
ליכט און לופט, האָט געגראָבען זיין מינע, האָט געשריען, אז
דער טאָג איז נאָהענט, אז די מאָרגענרויטקייט הויבט שוין
אַן צו לייכטען און איז פאַרזונקען אום זי צו זוכען טיפּער,
מיט אַ פאַנאַטישען געלעכטער, אין די געדערים פון דער נאַכט.
פון זיין רויטען טאָנצענדען ווידערשיין איז דער גאנצער
גיהנום באַלויכטעט געוואָרען. דאָן האָט אַן אייזקאַלטער
ווינט אויסגעבלאָזען דעם פאַקעל און אלץ איז געוואָרען
פאַרלאָשען —

א ליכט !

קריסטאף איז אנטלאפען פון גרוב און פון דער דער-
שטיקענדער נאכט. ער האט געאיילט זיך צוריקצוקעהרען

אין די ליכטיגע וועלט. Ritornan nel chairo mondo.

און די שעהנע זאכען וועלכע דער הימעל טראגט, אנצוקוקען.

La cose belle che porta le ciel.

II

פארזונקען

אט ווי ווייט קריסטאף איז דערגאנגען אין רעפארמי-
רען די דייטשע קונסט מיט זיינע אומגעלומפערטע מיטלען.
א טרופע פראנצויזישע אקטיארען איז גראד דאמאלסט
דורכגעפארען די שטאט; — אדער בעסער געזאגט א
סטאדע אקטיארען. ווארום, ווי געוועהנליך, איז דאס
געווען א בינטל ארימע לייט, צונויפגעקליבענע גאט ווייסט
וואו, יונגע, אומבאקאנטע שפילער וואס זיינען צופרידען
געווען, אז די דירעקטארען זאלען זיי פשוט אפשינדען, אבי
מ'זאל זיי לאזען וויעס-איז שפילען. אלע זיינען זיי געווען
איינגעשפאנט צו דעם טריומף-דייטוואגען פון אן אלטער,
באריהמטער אקטריסע, וועלכע האט געמאכט א טור איבער
דייטשלאנד, און זיך אפגעשטעלט, פארבייפארהענדיג, אויף
דריי פארשטעלונגען אין דער קליינער הויפטשטאט.

אין וואלדראו'ס זשורנאל האט מען פון דעם געמאכט
א גאנצען וועזען. מאנהיים און זיינע פריינד האבען גע-
וואוסט — אדער כלומרשט גע'טענה'עט, אז זיי ווייסען —
אלץ מכת דער ליטערארישער און געזעלשאפטליכער טע-
טיגקייט אין פאריז; זיי פלענען איבערדערצעהלען אלע
סקאנדאלעזע מעשה'לעך וואס זיי האבען אויפגעכאפט אין
די בולעוואר-צייטונגען. און מעהר אדער ווייניגער פאר-
שטאנען. זיי זיינען געווען פארעכענט צווישען די פארשטע-
הער פונ'ם פראנצויזישען גייסט אין דייטשלאנד, און דאס
האט ביי קריסטאף'ן אוועקגענומען דעם אינטערעס מעהר
עפעס צו וויסען וועגען פראנקרייך. מאנהיים פלעגט איהם
פשוט לאנגוויילען מיט זיינע שבחים איבער פאריז. ער איז

דאָרט געווען מעהרערע מאָל; א טייל פון זיין משפּחה האָט
 דאָרט געוואוינט: — זיין משפּחה איז פארשפּרייט געווען
 איבער גאנץ אייראָפּא; און אומעטום איז זי געווען איינגע-
 בירגערט און אסימילירט; — אָט די משפּחה מורע אברהם
 האָט צווישען איהרע מיטגלידער געצעהלט אן ענגלישען באַ-
 ראַנעט, א בעלגישען סענאַטאָר, א פראנצויזישען מיניסטער,
 א רייכסטאנדיגן אפגעאָרדענטען און א פאפסטליכען גראַף. און
 אַלע, — כאָטש זיי זיינען געווען ענג פארבונדען צווישען זיך,
 און האָבען גרויס דרך ארץ געהאַט פאר די גרינדער פון
 דער פאמיליע — זיינען זיי געווען אויפריכטיגע ענגלענדער,
 בעלגיער, פראנצויזען, דייטשען אָדער פאפיסטען, ווארום
 יעדער האָט מיט שטאַלץ גאָר ניט געצווייפּעלט, אז זיין
 אדאָפּטירט פאטערלאַנד איז דאָס בעסטע. מאנהיימ'ס פאָל
 איז געווען פאראדאָקסאַל: ער איז געווען דער איינציגער
 וואָס האָט לייעב געהאַט דוקא יענע אַלע לענדער, וואו ער
 איז קיין בירגער ניט געווען. און דערפאר פלעגט ער טאקע
 אָפט רעדען ענטוויאָסטיש וועגען פאריז. אזוי ווי ער פלעגט
 אָבער שמענדיג פון דאָרטען דערצעהלען גאָר נוזמאות, און
 דער שבח פון די פאריזער איז באשטאנען אין דעם וואָס ער
 פלעגט זיי פארשטעלען אלס צעדרעהטע, צולאָזענע, פוסטע,
 רוישיגע חברה-לייט, וועלכע פארברענגען זייער גאנצען לע-
 בען אין הוליאַנקעס און רעוואָלוציעס, און נעהמען קיין זאך
 ניט ערנסט, — איז קריסטאָף ווייניגוואָס געווען צוגעצוי-
 גען צו „דער ביזאנטינישער און דעגענערירענדער רעפּובליק
 פון יענער זייט די וואָגעזען“. פאריז איז איהם פאָרגעקור-
 מען אביסעל עהנליך צו דער צייכנונג פון א בוך וואָס ער
 האָט מיט א קורצער צייט צוריק געזעהן אין א דייטשער
 קונסט־זאַמלונג: אויפ'ן פאָדערגרונד איז דער צונויפגע-

הויקערמער נאָט־דאָס מיינועל געזעסען אויף די דעכער פון דער גרויסער שטאָט, וואָס האָבען געהאט די לעגענדאַרישע אויפֿשריפט:

„די אייביגע תאווה, דער הונגעריגער וואַמפיר

איז מקנא פאַרזי און דאָס לעבען אין איהר“.

אַלס אמת'ער דייטש, האָט ער פאַראַכטעט די אויסגעלאָ־סענע וועלשען און זייער ליטעראַטור, כאָטש ער האָט נאָר געוואוסט פון עטליכע ווערטלאָזע פאַיאַצען־שטיק ווי „ל'עג־ליאָן“, „מאָדאָס סאָר־זשען“ און א פאַר לוסטיגע קאפּע־שאַנ־טאָן־ליערלעך. אין דעם אויפגעבלאָזענעם שטעמעל האָבען אַלע — אפילו די וועלכע האָבען ניט געהאט דעם קלענסטען אנשפּרוך אויף קונסט, — געטומעלט מיט די פאַרשטעלונגען און געקויפט באַצייטענס בילעמען. און דאָס האָט דוקא גע־טריבען קריסטאָפּ'ן ער זאָל זיך באַציהען מיט פאַרעכמליכער גלייכגילטיגקייט צו דער גרויסער אַקטריסע. ער האָט זיך געשוואָרען, אז ער וועט בשום אופן ניט געהן זי זעהן; און ס'איז איהם נאָך גרינגער געווען צו האַלטען וואָרט דערפאַר וואָס די פלעצער אין טעאָטער זיינען געווען אזוי טייער, אז זיינע מיטלען האָבען איהם ניט ערלויבט אזאָ לוקס־אַר־טיקעל.

דער רעפּערטואַר פון דער פראַנצויזישער טרופּע איז באַשטאַנען מיילווויז פון צוויי־דריי קלאַסישע פיעסען; דער גרעסטער טייל אָבער איז באַשטאַנען פון נאַרישע, טעמפּע טעאָטער שטיק — דער אמת'ער פאַרזייער עקספּאָרט אַר־טיקעל. קריסטאָפּ האָט געוואוסט פון „לאַ טאַסקא“, וועלכע האָט געדאַרפט זיין די ערשטע פאַרשטעלונג אויפ'ן רעפּער־טואַר פון דער גאָטראַלירענדער אַקטריסע. ער האָט די איי־

בערזעצונג געזעהן אין א רייניש טעאטערעל, מיט דער נאג-
צער גראציע און חן וואס דייטשע אקטיאָרען קאנען צונע-
בען צו א פראנצויזישען ווערק. ער האט זיך געפיהלט אויפ-
געלענט, און געלאכט וואויליונגעריש, זעהענדיג ווי אלע זיי-
נע פריינד איילען זיך צום טעאטער, און פיהלענדיג ווי
נוט איהם איז וואס ער דארף ניט געהן זעהן דאס שטיק
נאכאמאל. טראץ דעם, האט ער זיך אויף מארגען מיט א
גלייכגילטיגער מינע אויפמערקזאם צוגעהערט צו אלץ וואס
זיי האבען ענטוואקסטיש דערצעהלט פונ'ם פריהעריגען
אבענט. ס'האט איהם פארדראסען, וואס מיט זיין ניט געהן
האט ער ביי זיך אוועקגענומען דאס רעכט זיי צו ווידער-
שפרעכען.

די צווייטע אנאנסירטע פארשטעלונג איז געווען האמ-
לעט — אין דער פראנצויזיש איבערארבייטער פארמע.
קריסטאף האט נאך קיינמאל פאר דעם ניט פארפעהלט צו
זעהן שעקספיער'ס א טעאטער-שטיק. שעקספיער, פונקט ווי
בעטהאווען, איז פאר איהם געווען אן אומערשעפליכער לע-
בענס-קוואל. האמלעט איז איהם באזונדערס טייער געווען
אין דער פעריאדע פון אנגסט און טיעפען צווייפעל, וואס
ער האט גאר-וואס דורכגעלעבט. טראץ דער מורא וואס ער
האט געהאט זיך וויעדער צו זעהן אין דעם כשוף-שפיגעל,
האט עס איהם דאך דערצו געצויגען. ער האט זיך ארומגע-
דרעהט ארום די טעאטער-אפישען, ניט וועלענדיג זיך מודה
זיין, אז עס ברענט אין איהם דער חשק צו קויפען א בילעט.
ער איז אבער געווען אן עקשן; ער האט געזאגט זיינע
פריינד, אז ער וועט ניט געהען און האט געוואלט האלטען
ווארט. און ער וואלט טאקע דעם אבענט, פונקט ווי דעם
פריהערדיגען, געבליבען אין דער היים, ווען ער זאל ניט גע-

ווען דורך א צופאל באגעגענען מאנהיים'ען, בעת ער איז אר-
מעטיג אהיים געגאנגען.

מאנהיים האט איהם אנגעכאפט ביי'ם אָרעם און איהם
געזאגט מיט א צארנדיגער, שפּאַטענדיגער מינע, אז עפעס
אן אלטע, צרה'דיגע קרובה זייערע, דעם פאטער'ס א שוועס-
טער איז, פלוצלונג אומערווארטעט אין הויז אריינגעפאלען
מיט איהר גאנצער כאפטע, און אז זיי מוזען בלייבען אין
דער היים, כדי זיי שעהן אויפצונעהמען. ער האט געפרואווט
זיך ארויסדרעהן; אבער דער פאטער זיינער איז זעהר
שטרענג בנוגע פאמיליען-עטיקעטע, ווי אויך אין דער פראגע
פון דרך ארץ וואס מען איז שולדיג צו די עלטערע אין דער
משפחה; און אזוי ווי ער האט איצט מיט'ן פאטער זעהר
פארויכטיג געמוזט אומגעהן, מחמת ער האט אין קורצען גע-
דארפט ארויסציהען פון איהם א ביסעל געלט, איז ער גע-
צוואונגען געווען נאכצוגעבען און ניט געהן צו דער פארשטע-
לונג.

— „איהר האט געהאט בילעטען?“ — האט קריסטאף
געפרעגט.

„אודאי! אן אויסגעצייכענטע לאזשע; — און צו אלעם
דעם מוז איך נאך געבען — און איצט געה איז דאס אהין
— די בילעטען צו דעם „גוטען“ גרינבוים'ען, פאפא'ס
שותף, כדי ער זאל זיך אין דער לאזשע קאנען צושפרייטען
מיט דער מאדאם גרינבאום און זייער גארישער טאכטער.
ס'איז גוט! איך טראכט וואס זאגט מען זיי כאטש עפעס
אזוינס, וואס זאל זיי קרענקען. נאך דאס ארט זיי ווייניג,
אבי איך זאל נאך ברענגען די בילעטען. — כאטש ס'וואלט

זיי נאך בעסער געפעלען, ווען דאס וואלטען געווען באנק-
בילעטען.

ער האט זיך פלוצלונג אפגעשטעלט און אנגעקוקט
קריסטאף'ן מיט אן אפען מויל:

— „אה! טאקע... דאס איז טאקע א פלאן!“

ער האט לאכענדיג אויסגעשריען.

— „קריסטאף, דו געהסט אין טעאטער?“

„ניין.“

— „יא, דו געהסט יא אין טעאטער. איך בעט דאס ביי

דיר א טובה. דו קענסט מיר ניט אפזאגען.“

קריסטאף האט ניט פארשטאנען.

„כ'האב דאך אבער נישט קיין בילעט.“

— „אט האסטו!“ — האט מאנהיים טריומפירענדיג

אויסגערופען, איהם אריינשטופענדיג מיט געוואלט דעם לא-
זשע-בילעט אין דער האנט אריין.

„דו ביסט משוגע“ — האט קריסטאף אפגעענטפערט,

— „און וואס איז מכח די גרינבאומס?“

מאנהיים האט זיך געשטיקט פון געלעכטער.

— „נו, וועט פאפא אויף מיר אין כעס זיין“ — האט

ער א מאך געטאן מיט'ן האנט.

ער האט אפגעווישט די אויגען, און ווייטער געזאגט.

— „כ'וועל איהם א טאפ טאן מארגען אין דער פריה

ביים אויפשטעהן, נאך איידער ער וועט געוואהר ווערען.

„איך קאן ניט אננעהמען“ — האט קריסטאף געזאגט

— וויסענדיג, אז דאס וועט איהם זיין אומאנגענעהם.

— „דיך געהט עס גאר ניט אן, פונקט ווי דו וואלסט

פון גאר ניט געוואוסט.“

קריסטאף האט צוגענומען דעם בילעט.

„און וואס זאל איך טאן מיט א לאזשע פאר פיער פאר-
שוין?“

— „וואס דו ווילסט. שלאף, טאנץ, נעהם אריין פרויען.
(דו האסט דאך עטליכע?) — אויב דו האסט ניט, וועט מען
דיר ליהען א פאר.“
קריסטאף האט מאנהיימ'ען צוריק דערלאנגט דעם ביי-
לעט:

„ניין, אומעגליך. נעהם עס צוריק.“
— „ניין, דאס ניט, קיינמאל ניט“ — האט מאנהיים
געענטפערט, צוריקטרעטענדיג א פאר טריט. — „איך קאן
דיר ניט צווינגען צו געהן אויב ס'געפעלט דיר ניט, אבער
איך וועל דעם בילעט ניט צוריקנעמען. קאנסט עס אריינוואר-
פען אין פיער, אדער — אזוי ווי דו ביסט א מעגש פול מיט
מעלות! — עס ברענגען צו די גרינבאומס. מיר געהט ניט
אן. גוט נאכט!“

ער איז אוועק, לאזענדיג קריסטאף'ן אין מיטען גאס
מיט'ן בילעט אין דער האנט.

קריסטאף האט זיך געפיהלט ווי אין א פארלעגענהייט.
ער האט זיך געטראכט, אז ס'וואלט רעכט געווען דעם ביי-
לעט צו ברענגען צו די גרינבאומס. דער געדאנק איז איהם
אבער ניט שטארק געפעלען געווען. ער איז אהיים געגאנגען
ווי באשלאסען. און ווען ער האט זיך דערמאנט א קוק צו
טאן אויפ'ן זייגער, האט ער בלויז צייט געהאט זיך אנצור-
טאן און צו געהן אין טעאטער. נאך אלעמען וואלט עס פון
איהם א נארישקייט געווען ניט אויסצונוצען דעם בילעט. ער
האט דער מאמען זיינער פארגעשלאגען זי מיטצונעהמען.
לואיזא האט איהם אבער דערקלעהרט, אז זי וויל בעסער זיך

לענען שלאפען. ער איז אוועקגעגאנגען. אין הארצען האט ער ביים געדאנק, אז ער וועט פארברענגען דעם אבענט אין טעאטער, געפיהלט א קינדערשע פרייד. איין זאך האט איהם פארדראסען: — ניט צו האבען וועמען מיט זיך, צו זיין גאנץ אליין. ער האט קיין געוויסענסביסען ניט געהאט בנוגע צו די מאנהיימס, אדער די גרינבאומס, וועמעס לאזשע ער האט צוגענומען. ער האט זיך אבער געפיהלט ווי שולדיג נענען די, וועלכע וואלטען מיט איהם געקאנט זיצען אין דער לאזשע. ער האט געטראכט, ווי פיעל פרייד דאס וואלט געקאנט פארשאפען אנדערע יונגע לייט, אנדערע ווי ער. און ער האט געליטען פון דעם, וואס ער איז ניט בכח דאס צו טאן. ער האט געטראכט און געטראכט און ניט געפונען קיינעם וועמען ער וואלט געקאנט געבען דעם בילעט. א חור דעם איז געווען שפעט — מ'האט זיך געמוזט צואיילען.

אריינגעהענדיג אין טעאטער, איז ער פארבייגעגאנגען די טעאטערקאסע, וואו א פלאקאט איז געהאנגען און אַנגעזאגט דעם עולם, אז קיין איין בילעט איז שוין ניט פאר בליבען. צווישען די מענשען, וועלכע האבען זיך פארדרוסיג אומגעקעהרט, האט ער באמערקט א מיידעל, וועלכע האט זיך ווי ניט געקאנט באשליסען ארויסצוגעהן, און האט געקוקט מיט קנאה אויף די, וואס זיינען אריינגעגאנגען. זי איז געווען אַנגעטאן אין שווארצען, זעהר איינפאך; זי איז געווען ניט קיין הויכע, האט געהאט א צארט און ערעל געזיכט. אויפ'ן מאמענט האט ער ניט באמערקט צי זי איז שעהן, אדער מיאוס. זי איז געשטאנען עטוואס הינטער איהם. ער האט זיך א וויילע אָפּגעשטעלט, זיך אומגעקוקט, און, ניט איבערטראכטענדיג, פלוצלונג א פרעג געטאן: — „איהר האט ניט געקראגען קיין בילעט, פרייליין?“

זי איז רויט געווארען. און מיט א פרעמדליכען אַס-
צענט געענטפערט:
„ניין, מיין הער!“

— „איד האב א גאנצע לאזשע, און איד ווייס ניט וואס
צו טאן מיט איהר. ווילט איהר זי מיט מיר באנוצען?“
זי איז נאך מעהר רויט געווארען. געדאנקט, און זיך
ענטשולדיגט, וואס זי קאן ניט אָנעהמען זיין איינלאדונג.
קריסטאף איז דערפון געבליבען פארשעהמט און זי געבעטען
איהם צו ענטשולדיגען. ער האט זי גאכאמאל געבעטען.
ס'האט זיך איהם אבער ניט איינגעגעבען זי צוצוריידען. —
כאטש, מ'האט געקאנט זעהן אז זי חלש'ט ממש אריינצו-
געהן. ער איז געבליבען ווי צוטומעלט. ער האט פלוצלונג
געפאסט א באשלוס.

— „הערט נאך צו, עס איז פאראן א מיטעל ווי אזוי
די זאך רעכט צו מאכען“ — האט ער אויסגערופען —
„נעהמט דעם בילעט, מיר אינטערעסירט דאס שטיק ניט,
כ'האב עס שוין געזעהן. — (ער האט זיך באריהמט). —
אייד וועט עס פארשאפען מעהר פארגעניגען ווי מיר. נעהמט
דעם בילעט: איד גיב איהם אייד מיט'ן גאנצען הארצען.
דאס מיידעל איז אזוי געריהרט געווארען פון זיין אַנ-
באט, און פון דער הארציגקייט מיט וועלכער ער האט עס
געטאן, אז טרערען האבען זיך איהר שיעור ניט באוויזען
אין די אויגען. זי האט דאנקבאר געמורמעלט, אז זי קאן דאס
בשום אופן ניט טאן.

— „אויב אזוי, קומט'זשע מיט מיר“ — האט ער גע-
זאגט שמייכלענדיג.
זיין פנים האט אויסגעזעהן אזוי מילד און אויפריכטיג.

אז זי האט זיך פארשעהמט פאר וואס זי האט איהם פריהער
אפגעזאגט. און מיט די אויגען אראפגעלאזט, האט זי געענט-
פערט :

„איר געה... א דאנק.“

זיי זיינען אריינגעגאנגען. די מאנהיימס לאזשע איז געווען א גרויסע, א ברייטע און איז אויסגעקומען אנטקעגן דער ביהנע. מ'האט זיך אין איהר ניט געקאנט פאר שטעקען, אום ניט געזעהן צו ווערען ווען מ'האט ניט געוואלט. ס'איז איבעריג צו זאגען, אז זייער אריינטריט איז בא מערקט געווארען. קריסטאף האט דאס מיידעל אוועקגעזעצט פון פארענט אין דער ערשמער רייה און איז אליין געבליבן בען פון הינטען, כדי זי ניט צו שטערען. זי איז געזעסען גלייך, שטייף, דערשראקען, און ניט געסמייטעט אויסצודרעגן הען דעם קאפ. ס'האט איהר שטארק באנג געטאן וואס זי האט סוף כל סוף אנגענומען די איינלאדונג. כדי איהר צו געבען די צייט זיך צו בארוהיגען און ניט וויסענדיג, סיי ווי סיי וועגען וואס מיט איהר צו רעדען, האט קריסטאף כלומר'שט געקוקט אין דער אנדערער זייט. וואו ער זאל ניט געווען קוקען האט ער דייטליך געקאנט באמערקען, אז זיין אנוועזענהייט מיט דער אומבאקאנטער באגלייטערין, האט צווישען די רייד-געקליידעטע מענשען אין די לאזשע ארויס גערופען גרויס נייגעריגקייט און בארעדעריי. ער האט גע-ווארפען כעס'דיגע בליקען אויף די וואס האבען אויף איהם געקוקט; ס'האט אין איהם געקאכט דער צארן וואס מ'איז טערעסירט זיך אזוי מיט איהם, בעת ער קימערט זיך גאר ניט וועגען אנדערע. ס'איז איהם גאר ניט איינגעפאלען, אז די חוצפה'דיגע נייגעריגקייט איז מעהר געריכטעט אויף זיין באגלייטערין ווי אויף איהם — און אויף א מעהר פארלע-צענדען שטייגער. כדי זיי צו ווייזען זיין פאלשטענדיגע

גלייכגילטיגקייט צו אלץ וואָס זיין דענקען אָדער רעדען. האָט ער זיך צוגעבויגען צו זיין שכנה און אָנגעהויבען מיט איהר צו פארפיהרען א געשפרעך. זי איז געווען אזוי דערשראקען פון דעם וואָס ער רעדט צו איהר, אזוי אומבאהאלפען וואָס זי דאַרף איהם ענטפערען און אזוי שווער איז איהר אָנגעקומען אַרויסצוזאָגען א „יא“, אָדער א „ניין“ — כאַטש זי האָט אויף איהם ניט געקוקט, — אז ער האָט פשוט רחמנות גע- האָט אויף איהר און זיך צוריק אַריינגערוקט אין זיין ווייני- קעל. צום גליק האָט זיך די פאַרשטעלונג אָנגעהויבען.

קריסטאָף האָט פאר'ן אַריינגעהן ניט געזעהן די טעאָ- טער-אַפישע און ס'האָט איהם ווייניג-וואָס געאַרט וואָס פאר אַ ראָלע די גרויסע אַקטריסע שפּיעלט. ער איז געווען פון די נאיווע מענשען וואָס קומען אין טעאָטער זעהען דאָס שטיק און ניט די אַקטיאָרען. די פראַגע האָט זיך איהם גאָר ניט געשטעלט: צי די באַוואוסטע שפּילערין וועט זיין אַפּעליאַ אָדער די קעניגין. ווען די פראַגע זאָל איהם געווען איינפאָ- לען, וואָלט איהם בעסער געפּעלען אז זי זאָל שפּילען די ראָלע פון דער קעניגין — ווארום לויט'ן עלטער איז זי געווען דער- צו בעסער צוגעפאַסט. אבער ס'האָט איהם קיינמאָל ניט גע- קאַנט איינפאַלען, אז זי וועט גאָר שפּיעלען האַמלעט'ן. ווען ער האָט האַמלעט'ן דערזעהן, געהערט דעם מעכאַנישען קול. האָט איהם גענומען אַ ביסעל צייט, ביז ער האָט אָנגעהוי- בען גלויבען, אז ס'איז אמת. ס'האָט זיך איהם געדאַכט, אז ער חלומ'ט.

— אַבער, ווער איז דאָס? וואָס איז דאָס? — האָט ער צו זיך שטיל געמורמעלט. — ס'קאָן דאָך ניט זיין...

ווען ער האָט אַבער „דאָך“ געמוזט צוגעבען, אז ס'איז האַמלעט, האָט ער כעס'דיג אַרויסגעברומט א זידל-וואָרט.

וואס די שכנה האט צום גליק, אלס אויכלענדערין, ניט פאר-
שטאנען. אין דער דערבייגער לאזשע האט מען עס אבער
נאנץ גוט פארשטאנען און מ'האט איהם גלייך צארנדיג גע-
הייסען שטיל שווייגען. ער האט זיך נאך טיעפער אריינגע-
גערוקט אין ווינקעל, כדי צו קאנען זיך לעזן וויפיעל ער האט
געוואלט. ער האט זיך ניט געקאנט בארוהיגען. ווען ער וואלט
געווען זיין אומפארטייאיש, וואלט ער געווען באוואונדערט
די עלעגאנץ און די קינסטלערישע און נאטירליכע פעהיג-
קייט פון דער זעכציג-יעהריגער פרוי, וואס האט איהר געגע-
בען די מעגליכקייט זיך צו באווייזען אין דעם קאסטום פון
א יונגען בחור און נאך אויסצוזעהן שעהן. — וועניגסטענס
פאר מענשען וואס פאדערען ניט פיעל. ער האט אבער פיינט
געהאט די געקנסטעלסקייט און די פאלשע נאכאחמונג פון
דער נאטור. ער האט ליעב געהאט, אז א פרוי זאל זיין א
פרוי און א מאן — א מאן. — (היינט איז דאס שוין א זעל-
טענע זאך) — דאס קינדערשע און לעכערליכע פון בעטהא-
וועז'ס לעאנארא איז איהם אויך ניט שטארק געפעלען, אבער
ביי האמלעט'ן איז עס שוין אריבער די אומעגליכסטע גרענע-
צען, און צו מאכען פון דעם פעסטען, פעטען, בלייכען, כעס'-
דיגען, דורכגעטריבענעם, פילאזאפישען און פאר'חלומ'טען
דענער א פרוי — און קיין פרוי אפילו ניט; ווארום א פרוי
וואס שפילט א ראלע פון א מאן וועט אלע מאל זיין א
פארזעהעניש — צו מאכען פון האמלעט'ן א יעוונוד, אן
אנדרוגיגנס — דערויף פאדערט זיך א געוויסענלאזע געזעל-
שאפט, אן אידיאטישע קריטיק, ווארום נאך דערמיט קאן מען
ערקלעהרען דאס, וואס אזא עקעלהאפטע אידיאטסטווא
ווערט געדולדעט איין טאג אפילו, און ווערט ניט אויסגע-
פייפט! — דער אקטריסע'ס קול האט קריסטאף'ן אריינגע-

בראכט אין א מורא'דיגען כעס. איהר דיקציע איז געווען פארצויגען און האמעטנע — ווי די מאנאטאנע „מעלא" פעען", וואס דער אומפאעטישער עולם האט ליעב זייט די צייטען פון שאנמעלע אין דעם האטעל דע בורגהאזן. קריסטאף איז דערפון אזוי אויפגעבראכט געווען, אז ס'האט זיך איהם געוואלט נעהמען קריכען אויף אלע פיער. ער האט זיך אויסגעדריעהט מיט דעם רוקען צו דער ביהנע און געמאכט שרעקליך-כעס'דיגע גרימאסען אנטקעגען דער וואנט פון דער לאזשע, ווי א קינד וואס ווערט באשטראפט צו שטעהען אין ווינקעל. צום גליק האט זיין באגלייטערין ניט געוואגט צו קוקען אין זיין זייט; — ווייל ווען זי וואלט איהם גע-ווען זעהן, וואלט זי איהם געוויס אנגענומען פאר א משוגע'נעם.

פלוצלונג האט קריסטאף אויפגעהערט צו מאכען די העוויות. ער איז געבליבען זיצען, שטיל און אומבעוועגליך. א יונגע מוזיקאלישע שטימ, א יונגע, זיסע און ערנסטע פרויען-שטימ האט זיך נאך וואס דערהערט. קריסטאף האט צוגעשפיצט די אויערן. וואס מעהר זי האט גערעדט, אלץ מעהר האט ער זיך א פארוואונדערטער אומגעדריעהט אויף זיין שטול, כדי בעסער צו הערען דאס זינגענדע פויגעלע. דאס איז געווען אפעליא — אבער נישט שעקספיער'ס אפעליא! דאס איז געווען א שעהנע, פעסט-געבויטע, הויכע, שלאנקע מיידעל, עהנליך צו א גריכישער סטאטוע: — אן עלעקטרא אדער א קאסאנדרא. זי האט געשטורמט מיט לעבען. כאטש זי האט זיך אנגעשטרענגט צו האלטען אין די ראמען פון איהר ראלע, האט איהר פרייד און יוגענד-קראפט ארויסגעשטראלט פון איהר קערפער, פון איהרע באוועגונגן, פון איהרע זשעסטען און פון איהרע טונקעל-ברוינע אוי-

נען, וועלכע האבען, ווי געגען איהר ווילען, — געלאכט. די קראפט פון א יונגען קערפער איז אזא, אז אט דעם אומבאד-רחמנות'דיגען קריסטאף'ן וועלכער האט מיט א רגע פריהער ניט געקאנט פארליידען די פאלשע אינטערפרעטאציע פון האמלעט'ן, איז גאר ניט איינגעפאלען באנג צו טאן וואס די אפעליע איז אויף קיין האר ניט עהנליך צו דער וואס ער האט זיך פארגעשטעלט; — און ער האט לייכט פארגעסען אין יענער. אומבאוואוסטזיניג ניט אויסגעהאלטען, ווי אלע ליידענשאפטליכע נאטורען, האט ער גאר געפונען א טיע-פען אמת אין דעם יוגענדליכען פייער וואס האט געשטורמט אין די הארץ-טיפענישען פון דער ריינער און ליידענשאפט-ליכער יונגפרוי. איהר ריין-צארטע, ווארימע, סאמעטענע שטים האט נאך פארגרעסערט דעם כשוף: יעדעס ווארט האט געקלונגען ווי א שעהנער אקארד; און ארום די ווערטער האט געטאנצט, געשוועבט דער דרום-דיגער, לאכענדיגער, ריטמישער שפראך-קלאנג, ווי די רופט פון טימיאן און וויל-דער מיאטע. א זאנדערבארע אפעליא — א מאכטער פון דעם זוניגען דרום-פראנקרייך! זי האט מיט זיך מיטגעדראכט א ביסעל פון איהר גאלדענער זון, פון איהר ווילדען שטורם-ווינט — דעם מיסטראל.

פארגעסענדיג אן זיין שכנה, האט ער זיך פלוצלונג ארומגעזעהן, אז ער זיצט נעבען איהר, אין דער פאדערשטער רייע פון דער לאזשע; ער האט די אויגען ניט אראפגענו-מען פון דער שעהנער אקטריסע, וועמעס נאמען ער האט ניט געוואוסט. אבער דאס פובליקום, וואס איז ניט געקומען הערען קיין אומבאקאנטע, האט איהר קיין אויפמערקזאם-קייט ניט געשאנקען און געוואלט אפלאדירען ניט אנדערש ווי דאמאלט, ווען דער פארווייבטער האמלעט האט גענומען

רעדען. דאָס האָט קריסטאָפּ'ן אויפגערעגט אַם ער האָט זיי גערופען: „חמורים!“ מיט אַ שטילען קול וואָס מען האָט געקאנט הערען אויף צעהן טריט.

ערשט ווען דער פארהאנג האָט זיך אַראָפּגעלאָזען, האָט ער זיך דערמאָנט אַז דער עקסיסטענץ פון זיין לאַזשע־קאַמ־פאַניאַנקע; און זעהענדיג ווי זי זיצט נאָך אלץ אָנגעשראָד קען, האָט ער שמייכלענדיג אַ טראַכט געטאָן וועגען זיין פריהערדיגער מאָדנער באַנעמונג און די ווירקונג וואָס דאָס האָט אויף איהר געמוזט מאַכען. ער האָט דערמיט קיין טעות ניט געמאַכט: דאָס מיידעל מיט וועלכער ער איז צו־פּעליג באַקאנט געוואָרען אויף אַ פאָר שטונדען, איז געווען כמעט קרענקליך באַשיידען און נאָר איהר אויסערגעוועהנ־ליך אויפגערעגטער געוועזער צושטאַנד האָט געווירקט אַזוי ווייט, אַז זי זאָל וואַגען אָנצונעהמען קריסטאָפּ'ס איינ־לאַדונג. באלד נאָכדעם האָט איהר דערויף באַנג געטאָן און זי וואָלט ווער ווייסט וואָס געווען געטאָן אבי זיך אַרויסצו־דרעהען, צו געפינען אַ תּירוץ און צו אַנטלויפען. זי האָט נאָך ערגער געפיהלט אַ ביסעל שפּעטער, זעהענדיג ווי אַלע קר־קען אויף איהר נייגעריג; און איהר אומרוהיגקייט איז נאָך גרעסער געוואָרען, ווען זי האָט הינטער זיך געהערט — זי האָט ניט געסמייט זיך אויסצודרעהען — איהר באַגלייטער ברומענדיג און זידלענדיג מיט כעס. זי האָט שוין ווער ווייסט וואָס ערוואַרט פון איהם; און ווען ער האָט זיך געבען איהר אַוועקגעזעצט, איז זי פשוט דערפראָרען געוואָר־רען פאר שרעק: וואָס נאָך פאר אַ ווילדע שטיק וועט ער באַווייזען? עס האָט זיך איהר געוואָלט ליעבער איינזינקען הונדערט קלאַפּטער אין ד'רערד. זי האָט זיך אינסטינקטיוו צוריקגעצויגען; זי האָט מורא געהאַט איהם אָנצוריהרען.

איהר גאנצער שרעק איז אבער פלוצלונג פארשוואונדן.
דען, ווען זי האט בעת'ן אנטראקט געהערט ווי ער האט גע-
זאגט צו איהר גוטמוטיג:

— „איד בין ניט קיין אנגענעהמער שכן, איא? ענט-
שולדיגט מיר, איד בעט אייד.“

דאן האט זי איהם אָנגעקוקט און געזעהן זיין מילדען
שמייכל — דעם שמייכל וואָס האט זי צוערשט געמאכט
זיך צו אנטשליסען מיט איהם אריינצוגעהן.
ער האט ווייטער גערעדט:

— „איד קאָן ניט באהאלטען דאָס וואָס איד דענקט...
און דער אמת איז, אז ס'איז געווען איבער די כחות איבער-
צוטראגען... די פרוי, די אלטע פרוי...“

ער האט גאכאמאל מיט עקעל פארקרימט דעם פנים.
זי האט געשמייכלט און שטיל געזאגט:

„כאָטש אזוי, איז עס דאָך שעהן.“

ער האט באמערקט איהר פרעמדען אַקצענט:

— „איהר זייט אן אויסלענדערין?“

„יא,“ — האט זי געענטפערט.

ער האט באקוקט איהר באשיידען, אַרים קליידעל.

— „א לעהרערין?“ — האט ער א זאג געטאן.

זי איז רויט געוואָרען און געענטפערט:

„יא.“

— „פון וואָס פאר א לאַנד?“

זי האט געענטפערט:

„איד בין א פראַנצויזין.“

ער האט געמאכט א פארוואונדערטע מינע:

— „א פראַנצויזין? איד וואָלט עס קיינמאל ניט גע-

גלויבט.“

„פארוואס?“ — האָט זי פארשעהמט געפרעגט.
 — „איחר זייט אזוי... אזוי ערנסט!“ — האָט ער גע-
 זאגט.

(זי האָט זיך געטראַכט, אז דאָס איז ניט איז גאָנצען
 קיין קאָמפּלימענט).
 „פאראן אזעלכע אויך אין פראַנקרייך“ — האָט זי, ווי
 צוטומעלט, געענטפערט.

ער האָט געקוקט אויף איהר אַרענטליך פנימ'על, מיט'ן
 הויכען שטערן, מיט דעם גלייכען נעזעל, מיט דער געטאָקטער
 מויל און די אויסגעצעהרטע באַקען, וועלכע זיינען אומגע-
 ראמט געווען מיט טונקעל-ברוינע האַר. ער האָט זי אבער
 ניט געזעהן: ער האָט געטראַכט פון דער שעהנער אַקטריסע
 און איבערגע'חזר'ט:

— „מאָדנע, איהר זאָלט זיין א פראַנצויזין! זייט איהר
 טאָקע באַמט פון דעם זעלבען פאָלק ווי אַפּעליאַ? ס'איז גאָר
 ניט צום גלויבען.“

ער האָט א וויילע געשוויגען, און צוגעלעגט:

— „ווי שעהן זי איז!“

ער האָט זיך ניט ארומגעזעהן, אז עס זעהט אויס ווי ער
 וואָלט געמאכט א פארגלייך צווישען דער אַקטריסע און זיין
 שכנה — א באַליידיגענדען פארגלייך פאר זיין באַגלייטערין.
 זי אָבער האָט עס יא געפיהלט, און דאָך איז זי אויף איהם
 ניט אין כעס געוואָרען. זי האָט געהאט דיזעלכע מיינונג. ער
 האָט געפרוואווט זי אויספרעגען א פאָר איינצעלהייטען ווע-
 גען דער אַקטריסע; זי האָט אבער גאָר ניט געוואוסט:
 מ'האָט געקאָנט זעהן, אז זי ווייס ווייניג-וואָס וועגען דער
 מעאַטער-וועלט.

-- „איהר מוזט איראי הנאה האבען צו הערען רעדען פראנצויזיש?“ האט ער געפרעגט.

ער האט עס געזאגט שפאסענדיג; ער האט אבער אנגע-
ריהרט אן אנגעווייטאגט ארט אין איהר הארצען.

„אה!“ — האט זי אויסגערופען מיט אזא אויפריכטי-
גען טאן, אז ער איז נעריהרט געווארען — דאס דערקוויקט
מיד פשוט! איד ווער דא דערשטיקט.

דאס מאל האט ער זיך צו איהר בעסער צוגעקוקט. זי
האט לייכט צונויפגעדריקט די הענט און האט אויסגעזעהן
ווי פארטרויערט. באלד אבער האט זי א טראכט געטאן און
פארשטאנען, אז איהר באמערקונג איז באליידיגענד פאר
איהם:

„אה! ענטשולדיגט!“ — האט זי געזאגט. — „איד
ווייס ווירקליך ניט וואס איד רעד.

ער האט הארציג געלאכט:

— „ענטשולדיגט זיך ניט! איהר האט באמת רעכט.

ניט נאר פראנצויזען פיהלען דא ווי דערשטיקט צו ווערען.
אוף!....“

ער האט א הויב געטאן די אקסלען און אפגעאטעמט.
זי האט זיך אבער געשעהמט וואס זי האט אזוי אנט-
בלויזט איהר נשמה; און איז ווייטער שטיל געבליבען. חוץ
דעם האט זי זיך ארומגעזעהן, אז פון די דערבייאניגע לאזשען
הערט מען זיך צו צו זייער געשפרעד; און ער האט עס אויך
מיט כעס באמערקט. זיי האבען זייער שמועס אונטערברא-
כען, און ער איז דערווייל, ביז צום סוף פונ'ם אנטראקט.
ארויסגעגאנגען אין קארידאר פון טעאטער. דער מיידעל'ס
ווערטער האבען איהם אפגעקלונגען אין די אויערען. ער איז
אבער געווען פאר'חלומ'ט: אפעליא'ס געשטאלט איז איהם

ארויף געשוואומען אין געדאנק. אין די ווייטערדיגע אקטען האט דאס איהם נאך מעהר פארכאפט, און ווען די שעהנע אקטריסע האט דערגרייכט די סצענע פון משונעת, האט איהר שטים געהאט אזעלכע ריהרענדע טענער אין די אומעטיגע ליעבע- און טויט ליעדער, אז זיין הארץ איז ווי צובראכען געווארען: ער האט געפיהלט, אז ער וועט באלד אויסברע- כען אין א שטארקען געוויין. ער איז אויף זיך אין כעס געווארען: ווארום דאס האט איהם אויסגעזעהן ווי א שוואכ- קייט פון זיין זייט, (ער האט זיך ניט געוואלט מודה זיין, אז אן אמת'ער קינסטלער מעג וויינען;) און ניט וועלענדיג אז אנדערע זאלען אויף איהם אויסשטעלען די אויגען, איז ער פלוצלונג ארויסגעגאנגען פון דער לאזשע. דער קארידאר און דער טעאטער-סאלאן זיינען געווען ליידג. ער איז א צו- טומעלטער אראפ די טרעפ פון טעאטער און, ווי ניט ווי- סענדיג, ארויס אויף דער גאס. ער האט געהאט א פארלאנג איינצואטעמען די קאלטע נאכט-לופט, צו געהען און מאכען גרויסע שפרייזען אויף די טונקעלע, האלב-פוסטע גאסען. ער האט זיך ערשט ארומגעזעהן וואו ער איז, ווען ער איז שוין געשטאנען ביים ברעג פון א קאנאל אנגעשפארט אן א פאר- רענטשע און קוקענדיג אויפ'ן שטילען וואסער, וואו די ליכט פון לאמטערנס האבען זיך אין שאטען אפגעשטעלט און גע- טאנצט. זיין נשמה איז אויך אזוי געווען: זי איז געווען ווי פארטונקעלט און ציטערענדיג; ער האט אין איהר גאר ניט געקאנט זעהן א חוץ א גרויסען פרייד, וואס האט ווי געטאנצט אויף דער אויבערפלאך. די שטאט-זייגערס האבען געקלונגען. ער האט געפיהלט אז ס'איז איהם אומעגליך צו- ריקצוגעהן אין טעאטער און הערען דעם סוף פון דער שטיק. זעהן פארטענברא'ס ערפאלג? ניין, דאס איז פאר איהם קיין

נסיון ניט געוועזן... א שעהן שטיקעל ערפאלג! ווער טראכט
 עס מקנא צו זיין דעם זייגער? ווער וואלט עס וועלען זיין
 אויף זיין פלאץ, נאכדעם ווי מ'איז שוין אנגעשטאפט גע-
 ווארען מיט דעם לעבענ'ס גרויזאמקייטען און טעמפע נא-
 רישקייטען? דאס גאנצע ווערק איז א מורא'דיגע אנקלאגע
 געגען דעם לעבען. עס ליגט אבער דערין אזא לעבענסקראפט,
 אז דער טרויער ווערט פרייד, און די ביטערקייט פאר-
 שכור'ט...

קריסטאף איז אהיים געקומען און מעהר גאר אפילו
 ניט א טראכט געטאן וועגען דער אומבאקאנטער מיידעל,
 וואס ער האט איבערגעלאזט אין דער לאזשע, און וועמעס
 גאמען ער האט אפילו ניט געוואוסט.

דעם צווייטען פריהמארגען איז ער געגאנגען זעהן די אקטריסע אין דעם דריט־קלאסיגען האַטעל, וואו דער אימ־פרעסאריא האָט זי אראָפּגעווארפען צוזאמען מיט איהרע אנדערע חברים, בעת די גרויסע אקטריסע איז איינגעשטאַנען אין דעם בעסטען האַטעל פון שטאָט. מ'האָט איהם אריינגעפיהרט אין א קליינעם אָפּגעלאָזטען סאַלאָן, וואו דאָס פארבליבענע פונ'ם פריהשטיק האָט זיך ארומגעוואלגערט אויף אַן אָפּענער פינאנא, צוזאמען מיט האַר־נאָדלען און צוריסענע און שמוציגע מוזיק־בלעטער. אין דעם דערבייגען צימער האָט אפּעליאַ געזונגען אויפ'ן קול, ווי א קינד וואָס וויל סתם מאַכען א רעש. זי האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף אַ רגע בעת מ'האָט איהר אָנגעזאָגט, אז עמיצער וויל זי זעהן, פרעגענדיג מיט א הויכער, לוסטיגער שטים און זיך גיט קימערענדיג, אז מ'קאָן זי הערען אויף יענער זייט וואָנט:

וואָס וויל ער אזוינס? ווי אזוי הייסט ער? ... קריסטאָפּ ... וואָס פאר א קריסטאָפּ? ... קריסטאָפּ קראַפּט? ... ס'אַראַ נאָמען!

זי האָט צוויי־דריי מאל איבערגע'חזר'ט, שאַרף אַרויס־ריידענדיג די „ריש'ען“).

עס קלינגט ווי א זידעל־וואַרט...

(זי האָט א זידעל געטאָן).

— איז ער יונג, אָדער אַלט? ... שעהן, אנגענעהם... נו, גוט, איר געה שוין.

און די דאָמע האָט וויעדער גענומען זינגען:

— „נײַט אַ קײַן זײַסערע זאך ווי
מײַן לײַעב״.

אָרומלײַפּענדיג אײַבער'ן צײַמער און שרײַענדיג וואָס
זי דערזעהט נײַט די בײַנערנע האָר-נאָדעל וועלכע זי האָט
נײַט באלד געקאָנט געפֿינען צווישען די אנגעוואָרפענע זא-
כען. זי האָט פאַרלאָרען די געדולד און אָנגעהויבען זיך צו
קרימען און ברומען ווי אַ לײַב. כאָטש קריסטאָף האָט זי נײַט
געזעהן, האָט ער ווי נאָכגעפּאָלגט אלע אײַהרע העויות אויף
יענער זײַט וואָנט און געלאַכט צו זיך אליין. ענדליך האָט
ער געהערט ווי אײַהרע טריט דערנעהענטערען זיך. די טיר
איז שטורמיג אויפגעעפּענט געוואָרען און אָפּעליא האָט זיך
באוויזען.

זי איז געווען האַלב-אַנגעטאָן — אַ שלאָף-ראַק האָט
אָרומגעבונדען אײַהר קערפּער און דעם קאנטור פון דער טא-
לײַע. ברייטע אַרבעל האָבען פאַרדעקט אײַהרע גאַקעטע
אַרעמס, די האָר זײַנען געווען גאַכלעסיג פאַרקאמט, און די
לאָקען זײַנען אַראָפּגעפּאלען אײַבער די אויגען און אײַבער
די באַקען. אײַהרע טונקעל-ברוינע אויגען האָבען געלאַכט, דאָס
מויל האָט געלאַכט, די באַקען האָבען געלאַכט, און אַ שעהן
חן-גריבעלע האָט אויך געלאַכט. מיט אײַהר ערנסט-מעלאָדי-
שער שטים האָט זי זיך ענטשולדיגט וואָס זי זעהט אזוי נאכ-
לעסיג אויס. זי האָט געוואוסט אז זי האָט נײַט וואָס זיך צו
ענטשולדיגען און אז ער דאַרף אײַהר נאָך מעהר דאַנקבאַר
זײַן וואָס זי געהמט אײַהם אזוי אויף. זי האָט געמײנט אז
ער איז אַ זשורנאַליסט וואָס וויל מיט אײַהר האָבען אַן אײַנ-
טערוויאָו. אנשטאט ענטווישט צו ווערען, ווען ער האָט אײַהר
געזאָגט, אז ער קומט פשוט צוליב אײַהר אליין, וויל ער
באוואונדערט זי, איז זי גאָר דערפון ענטציקט געוואָרען. זי

איז געווען א וואויל, ליעבליך מידעל; — זי האט ליעב גע-
האט יעדען צו געפעלען און האט דאס אפען ארויסגעוויזען.
קריסטאף'ס באזוך און זיינע ענטוואסטישע שבחים האבען
זי שטארק דערפרעהט: — (זי איז נאך ניט פארדארבען גע-
ווען פון חניפה). איהר באנעהמונג, איהרע באוועגונגען,
אפילו איהר גאנצע און דאס גאנצע פארגעניגען וואס זי האט
ארויסגעוויזען, אז זי וויל געפעלען ווערען זיינען געווען אזוי
איינפאך, אז ער האט זיך גלייך מיט איהר געפיהלט היי-
מיש. זיי זיינען באלד געווארען ווי צוויי אלטע נומע-
פריינד. ער האט גערעדט א ביסעל פראנצויזיש — זי
האט געקענט עטליכע דייטשע ווערטער. ס'איז נאך איין
שעה ניט אוועק און זיי האבען זיך שוין דערצהלט זייערע
סודות. זי האט גאר ניט געקלערט איהם משלח צו זיין. די
געזונטע און לוסטיגע, אינטעלעגענטע און רעדעווידיגע, זי-
ניגזידליכע מאכטער, וועלכע וואלט פשוט געפלאצט פון
לאנגוויילע צווישען טעמפֿ-נארישע מענשען אין א לאנד, וואו
זי האט ניט געקענט די שפראך, וואו ס'האט געפעלט איהר
אמת'ע נאטור־פרייד, — האט זיך געפיהלט גליקליך וואס
זי האט געפונען עמיצען מיט וועמען זיך דורכצורעדען. וואס
אנבאלאנגט קריסטאף'ן האט ער געהאט א באזונדערס־גר-
סען פארגעניגען צו געפינען דאס פרייע, לעבעדיגע פאלקס-
קינד צווישען די געקינצעלטע און היפאקריטישע בירגער-
טעכטער. ער האט נאך ניט געוואוסט אז די מענשען — ניט
ווי די דייטשען — האבען באמת מעהר ניט אין קאפ און אין
הארצען ווי וויפיעל זיי ווייזען ארויס — און אפט האבען זיי
דאס אויך ניט. זי איז אבער, וועניגסטענס, געווען יונג, האט
געהאט לעבען אין זיך און אפען ארויסגעזאגט וואס ס'איז
איהר נאך איינגעפאלען: זי האט איבער אלצדינג געהאט א

פרייע מיינונג, און א פרישען, לעבעדיגען קוק; איהר אַטעם האָט אין זיך געהאט עטוואָס פון דעם פראנצויזישען דרום-ווינט — פונ'ם מ י ס ט ר א ל — פון דעם שטורם-ווינט וועלכער פארטרייבט די וואַלקענס. די נאָטור האָט זי רייד באשאנקען. לייכטזיניג און אומגעבילדעט, האָט זי אויפ'ן שטעל געקאָנט דערפיהלען מיט'ן גאנצען הארצען, און מיט א טיעפען עמפינדונגס-געפיהל דאָס שעהנע און גוטע; — און מיט א מינוט שפעטער אויסברעכען אין א הארציגען געלעכטער.

זי איז געווען א קאָקעטקע און געדרעהט מיט די אוי-גען. ס'איז איהר געפעלען געווען צו ווייזען איהרע נאָקעמע אַרעמס און האַלז פון אונטער'ן האלב-געעפענטען שלאָף-ראָק; זי האָט אפשר געוואָלט פארדרעהען דעם קאָפּ קריס-טאָף, ס'איז אָבער געווען פשוט אינסטינקטיוו. זי האָט דערביי ניט געהאט קיין שום אויסגערעכענטען פלאַן; זי האָט בעסער לייעב געהאט צו לאַכען, פלוידערען לוסטיג, זיין אַ וואוילער יונג, א גוטער חבר — גאנץ איינפאד און אַהן קונצען. זי האָט איהם דערצעהלט איינצעלהייטען פונ'ם הינטער-די-קוליסען-לעבען, איהרע צרות, די נאַרישע עמ-פינדליכקייט פון איהרע קאמעראדען, יעזאבעלא'ס אייפער-זוכט — (יעזאבעל האָט געהייסען די גרויסע אַקטריסע) — וואָס גיט גוט אכטונג אז זי זאָל ניט אויפשיינען. און ער האָט זיך באקלאָגט אויף דעם וואָס ער האָט אויסצושטעהן פון די דייטשען: זי האָט געקלאַפט מיט די הענט און געזאָגט, אַז זי שטימט מיט איהם איין. זי איז געווען א גוטע און ניט געוואָלט קיינעם בארעדען, נאָר דאָך האָט זי עס געטאָן. ווען זי פלעגט פון עמיצען אַפלאכען, פלעגט זי זיך באשולדיגען. אַז זי האָט אַ בייזוויליגע נאָטור. דער אמת איז אָבער גע-

ווען, אז זי האט אין זיך געהאט א מין סאטירישען הומאָר
און די רעאליסטישע, וויציג-שארפע באַאָבאַכטונגס פּעהיג-
קייט וואָס באַראַקטעריוזירט כמעט אַלע מענשען פון די דרום
לענדער. דאָס איז געווען שטארקער ווי איהר ווילען און זי
פלעגט מוזען פון צייט צו צייט אָפּמאַלען עמיצען מיט
שארפע, שניידענדע שטריכען. זי האָט לעבעדיג געלאַכט
מיט איהרע בלייכע ליפּען, ווייזענדיג איהרע יונגהינטישע
ציין, און שוואַרצע אויגען האָבען געבליסטשעט אין איהר
בלייכליך און פון פאַרב-אָפּבאַקירטען פנים.

זיי האָבען זיך פּלוצלונג אַרומגעזעהן, אז זיי רעדען
שוין צווישען זיך איבער א שטונדע. קריסטאָף האָט קאָ-
רינע'ן — (דאָס איז איהר טעאָטער-נאָמען געווען) — פאַר-
געשלאָגען זיי זאָלען אַרויסשפּאַצירען נאָכמיטאָג כּדי ער זאָל
איהר ווייזען די שטאָט. דער געדאַנק איז איהר שטאַרק גע-
פּלען און זיי האָבען אָפּגערעדט זיך צו באַגעגנען אין האָ-
טעל גלייך נאָך מיטאַג.

צו דער באַשטימטער שטונדע איז ער דאַרט געווען.
קאַרינע איז געזעסען אין דעם קליינעם האָטעל-סאַלאַן און
געהאַלטען אַ ביכעל וואָס זי האָט הויך געלייענט. זי האָט
איהם אויפגענומען מיט איהרע לאַכענדיגע אויגען און ניט
אָפּגעשטעלט דאָס לייענען ביז זי האָט ניט פאַרענדיגט די
פּראַזע. דאָן האָט זי איהם געבעטען זיך זעצען אויף דער
קאַנאַפּע נעבען איהר:

— „זעצט זיך דא, און שווייגט שטיל“ — האָט זי גע-
זאָגט, — „איך לערן מײַן ראָלע. ס'וועט בלויז נעהמען אַ
פערטעל שעה.“

זי האָט געטייטעלט מיט'ן נאָגעל אויף די שורות אין
מאַנסקריפּט און געלייענט זעהר שנעל, כאַפּענדיג, אזוי ווי

א קליין מיידעלע וואס איילט זיך. ער האט איהר פארגע-
 שלאגנען זי צו פארהערען. זי האט איהם געגעבען דאס ביכעל
 און איז אויפגעשטאנען איבערצוזאגען. זי האט געשטאמעלט
 און פריהער אָנגעפאנגען צו פארענדיגען איין זאץ איידער
 זי איז צוגעקומען צו א צווייטען. זי האט געשאקעלט מיט'ן
 קאפ, דעקלאמירענדיג איהר ראָלע. איהרע האַר-נאָדלען זיי-
 נען איהר פונ'ם קאפ אַראָפּגעפאלען איבער דער גאַנצער
 לענג פון צימער. ווען זי האט אַ וואָרט בשום אופן ניט גע-
 קאנט ארייננעהמען אין זכרון, איז זי געוואָרען אומגעדול-
 דיג ווי א שלעכט, פארשייט קינד. צייטענווייז פלעגט זיך
 ביי איהר ארויסכאפען פון מויל א מיאוס, קאַמיש וואָרט—
 אָדער גלאַט א גראב וואָרט, איבער וועלכען זי האט אויף זיך
 אַליין שטארק אָנגעשריען. דער געמיש פון טאַלאַנט און קינד-
 רישקייט האט קריסטאָף'ן איבעראַשט. זי האט געהאט אַ
 ריכטיגע און ריהרענדע באטאָנונג; אבער אין רעכטען מיר-
 טען מאַנאָלאָג, אין וועלכען זי האט ווי אריינגעלעגט איהר
 גאנץ הארץ, פלעגט זי פלוצלונג אריינפאלען מיט ווערטער
 וואס האָבען קיין זינען ניט געהאט. זי האט דעקלאמירט איהר
 לעקציע ווי א פאַפּוגאי, זיך ווייניג-וואס קימערענדיג וואס
 דאָס מיינט: דערפון פלעגען ארויסקומען גאַריש-קאַמישע
 וויצען. דאָס האט זי אבער ניט געאַרט; און ווען זי האט זיך
 ענדליך אָן דעם געכאַפט, איז זי אויסגעשאסען מיט א גע-
 לעכטער. צום סוף האט זי אויסגעשריען „זיט! זיט!“
 אַרויסגעריסען דאָס ביכעל פון זיינע הענט און עס אַוועקגע-
 שלידערט אין א ווינקעל פון צימער, זאגענדיג דערביי:
 — „גענוג! פריי! דער זייגער האט שוין געקלונגען!
 — מיר געהען שפאַצירען!“

ער איז אביסעל אומרוהיג געווען איבער איהר ראלע
און זי געפרעגט:

„ווי דענקט איהר, איהר'ט קענען די ראלע?“

זי האט פערט און מיט א זיכערען קול געענטפערט:

— „אודאי, און דער סופליאר, צו וואס איז ער בא-

שאפען געווארען?“

זי איז אריינגעגאנגען אין איהר צימער זיך אנטאן די
הוט. קריסטאף האט, ווארטענדיג, זיך אוועקגעזעצט ביי
דער פיאנא און אָנגעהויבען אויסקלאפען אויף די ביינדלעך
א פאר אקארדען. פון דעם צווייטען צימער האט זי אויס-
געשריען:

— „אה! וואס איז דאס? וועמעס איז עס? שפיעלט

נאך, ווי שעהן דאס איז!“

זי איז אריינגעלאפען, זיך צושפילענענדיג די הוט
אויפ'ן קאפ. ער האט ווייטער געשפיעלט. ביים סוף האט
זי געוואלט, ער זאל נאך שפיעלען. זי איז גאר באגייס-
טערט געווארען און פון צייט צו צייט אויסגעשריען ליכט-
ליך און חנ'עוודיג, ווי שעהן זיין מוזיק איז, — ווי אלע
פראנצויזישע פרויען וואס קאנען פונקט אזוי נתפעל ווערען
פון א טאטש שאקאלאד, ווי פון ט ר י ס ט א ו. דאס האט
קריסטאף'ן אמוזירט; דאס האט געביטען די לופט ארום
איהם, ס'האט איהם געמאכט פארגעסען אָן דעם אומגעלומד-
פערטען, שרייענדען ענטוואזם פון די דייטשען. ביידע זיי-
נען געווען איבערטריבען; די דייטשען האבען אלצדינג
אומגעלומפערט פארגרעסערט, די פראנצויזען האבען אלצ-
דינג איידעל און צארט פארקלענערט. זיי זיינען ביידע גע-
ווען נאריש און לעכערליך. דאס פראנצויזישע האט איהם
אבער דערווייל אויסגעזעהן ליכעליכער, מחמת די ליפען

פון וואָנען די ווערטער זיינען אַרויס זיינען איהם שטאַרק געפֿעלען געוואָרען. — קאַרינע האָט געוואָלט וויסען וועמעם מוזיק ער שפּיעלט, און ווען ער האָט איהר געזאָגט, אז דאָס איז זיין אייגענע, האָט זי אַרויסגעלאָזען א געשריי. ער האָט איהר אפֿילו פֿארמיטאג געזאָגט, אז ער איז א קאַמפּאָזיטאָר. זי האָט זיך אבער דאמאָלסט דערצו כמעט ניט צוגעהערט. זי האָט זיך אוועקגעזעצט נעבען איהם און געפֿאָדערט ער זאָל שפּיעלען אלץ וואָס ער האָט ביז דאמאָלט אָנגעשריבען. און שפּאַציר האָט מען פֿאדגעסען. פון איהר זייט איז עס ניט געווען קיין פֿראַגע פון העפֿליכקייט: זי האָט באמת שטאַרק ליעב געהאט מוזיק, איהר מוזיקאלישער אינסטינקט האָט איהר אַרויסגעהאַלפֿען דאָרט, וואו עס האָט איהר געפֿעהלט די נויטיגע קענטענישען. צוערשט האָט ער זי ניט גענומען ערנסט און איהר געשפּיעלט די איינפֿאכסטע מעלאָדיען. צו פֿעליג איז ער אבער אין זיין שפּיעלען דערגאַנגען צו א שטיל קעל מוזיק פון וועלכען ער האָט מעהר געהאַלטען. און דאָ האָט ער דערזעהן, אז כאַטש ער האָט איהר גאָרניט געזאָגט, געפֿעלט עס איהר אויך בעסער. דאָס האָט איהם דערפֿרייט און איבעראשט. מיט דער נאָיווער פֿארוואַנדערונג וועלכע מ'זעהט ביי די דייטשען ווען זיי באַגעגנען א פֿראַנצויז וואָס איז א גוטער מוזיקער, האָט ער איהר געזאָגט:

— „מאָדנע! ס'אַראַ גוטען געשמאַק איהר האָט אין מוזיק! כ'וואָלט עס קיינמאָל ניט געגלויבט...“

קאַרינע האָט איהם געלאַכט אין פנים אַריין.

דאן האָט ער, זיך אַמוזירענדיג, גענומען אויסקלײַבען וואָס א מאָל אלץ שווערערע מוזיק, כדי צו זעהן ווי ווייט זי פֿאַרלירט זיך ניט אין דער קאַמפּליצירטער מוזיק. און נאָך וואָס איהם קאַנען נאָכגעהן. ס'האָט אבער אויסגעזעהן אז זי

דעם ווי ער האט פאר איהר געשפיעלט א באזונדערס נייע מעלאָדיע — איבער וועלכער ער האט אליין כמעט געצוויי-פעלט, ווארום אין דייטשלאנד אי עס בשום אופן קיינעם ניט געפעלען — איז ער שטארק דערשטוינט געבליבען וואס קארינע האט איהם געבעטען נאכאמאל אנצופאנגען און איז דערביי אויפגעשטאנען און גענומען זינגען די נאטען אויס-וועניג אַהן א שום פעהלער. ער האט זיך צו איהר אויס-געדריעהט, און איהר ענטוואקסטיש אָנגעכאפט פאר די הענט: — „איהר זייט דאך אן אמת'ע מוזיקערין!“ — האט ער אויסגעשריען.

זי האט זיך צולאכט און איהם ערקלערט, אז זי האט איהר קאריערע צוערשט אָנגעהויבען אלס א זינגערין אין א פראַווינציעלען אָפּערא-הויז, אז א פארבייפאָהרענדער אימ-פרעסאַריאָ האט גראד געזעהען אז זי האט פעהיגקייטען פאר דער בינהע און זי צוגערעדט זיך צו נעהמען דאפיר. ער האט אויסגערופען:

— „ס'זאָר א שאָדען!“

„פארוואס?“ — האט זי געפרעגט. — „די פאעזיע איז

אויך א מין מוזיק.“

זי האט איהם געבעטען, ער זאל איהר ערקלערען דעם זין פון זיינע לייערע. ער האט געזאגט די דייטשע ווערטער און זי האט זיי אקוראט נאך געזאגט, נאכמאכענדיג דערביי אפילו די קנייטשען פון זיין מויל און אויגען, בעת ער האט די ווערטער ארויסגערעדט. ווען זי האט זיי נאכ-דעם געוואלט אויסוועניג זינגען, האט זי געמאכט די קא-מישסטע פעהלערען; און ווען זי האט עס אין גאנצען פאר-געסען, האט זי אויסגעטראכט אייגענע ווערטער, מיט היי-זעריגע האלז-קלאנגען, וואס האבען ביי זי בייידען ארויסגע-

רופען א געלעכטער. זי איז גארניט מיעד געווארען פון זיין שפיעלען, און איהם האט זיך געוואלט וואס מעהר שפיעלען, וואס מעהר הערען איהר שעהנע שטים, וועלכע האט נאך ניט געוואוסט פון די פראפעסיאנעלע קונץ-שטיק און געזונט גען אביסעל פונ'ם האלז ווי די קליינע מיידלאך, נאר מיט א שטארק ריהרענדען און צארטען טאן. זי האט איהם גאנץ אפגען געזאגט איהר מיינונג. כאטש זי האט איהם ניט גע-קאנט ערקלעהרען פארוואס א זאך געפעלט איהר אדער ניט, איז אין איהר מיינונג שטענדיג געווען א באהאלטענער זין. און מאדנע, גראד די קלאסישסטע און באליעבסטע ווערק אין דייטשלאנד האבען ביי איהר ניט אויסגענומען: זי האט אויסגעפליכקייט געמאכט א פאר קאמפלימענטען, אבער מ'האט געקאנט זעהן, אז זיי האבען פאר איהר קיין באדיי-טונג ניט. אזוי ווי זי האט קיין מוזיקאלישע ערציהונג ניט געהאט, האט זי אויך ניט געהאט דעם אומבאוואוסטען אמאטארישען און קינסטלערישען פארגעניגען פון דעם שוין געהערטען, פון די פארמען פון א ניי ווערק, וועלכע דערמאנען אן פארמען און פארמולען וואס זיינען דעם קינסטלער ליעב געווען אין פריהערדיגע ווערק. זי האט אויך ניט געהאט קיין געשמאק פאר מעלאדישע סענ-טימענטאליטעט; — (אדער איהר סענטימענטאליטעט אין, וועניגסטענס, געווען אנדערש און ער האט נאך ניט גע-וואוסט די חסרונות דערפון) — זי איז ניט נתפעל געווא-רען פון דער ווייכער, פאר'חלומ'טער, זיס-אפגעשמאקטער מוזיק וואס איז באליעבט געווען אין דייטשלאנד; זי האט זיך אויך ניט אפגעשטעלט אויף א געוויסען לייער זיינס — א מעלאדיע וואס איהם האט זיך געוואלט פארניכטען, נאר דערפאר וואס זיינע פריינד, וועלענדיג דאך לויבען וועל-

כע עס איז פון זיינע קאמפאזיציעס, האבען שטענדיג דער-
פון גערעדט. קארינע'ס דראמאטישער אינסטינקט האט איהר
געזאגט, אז די מעלאדיען וועלכע שילדערען אויפריכטיג א
געוויסע ליידענשאפט זיינען די בעסטע; און קריסטאף האט
אויך די זעלבע אס'מייסטען געשעצט. דאך האט זי אפגע-
ארױסגעוויזען, אז געוויסע רויהע הארמאניען, וואס האבען
קריסטאף'ן אויסגעוויזען גאנץ נאטירליך געפעלען איהר ניט;
זיי האבען אין איהר אויער ווי געגרילצט און זי פלעגט זיך
אפשטעלען. זי פלעגט דאן פרעגען: „צי דאָרף דאָס טאקע
אזוי זיין?“ און ווען ער פלעגט איהר זאגען אז „יא“, פלעגט
זי דאס אריבערשפרינגען, מאכענדיג דערביי א גרימאסע
מיט'ן מויל, וואס קריסטאף פלעגט גאנץ גוט זעהן. אפט
האט זי אזא שטעל אין גאנצען ניט געזונגען. דאן פלעגט ער
זיך אפשטעלען און עס נאכאמאל שפיעלען אויף דער פיא-
נא.

— „דאס געפעלט אייד ניט?“ — פלעגט ער פרעגען.

זי פלעגט פארדרעהען די נאז.

„ס'איז פאלש!“ — פלעגט זי איהם ענטפערן.

— „ניין,“ — פלעגט ער לאכענדיג אויסרופען. —

„ס'איז ריכטיג. טראכט זיך נאר אריין אין דעם וואס דאס

מיינט. איז דען דער ריטם ניט ריכטיג, דא?“

(ער האט אנגעוויזען אויפ'ן הארץ.)

זי האט געשאקעלט מיט'ן קאפ:

„אפשר דאָרט; אבער דא איז עס פאלש.“

(און זי האט זיך געצויגען ביים אויער.)

דאס דעקלאמאטארישע און די וואקאלישע שפרונגען

איז דער דייטשער מוזיק זיינען איהר אויך ניט שטארק גע-

פעלען געווען.

— „פארוואס רעדט ער אזוי הויך?“ — האט זי גע-
פרעגט. — „ער איז דאך גאנץ אליין. צי האט ער דען נישט
קיין מורא, אז די שכנים וועלען איהם הערען? עס זעהט
אויס... זייט מיר מוחל! איהר זאלט ניט ברוגז ווערען—עס
זעהט אויס אזוי ווי ער וואלט געשריען צו א שיף מ'זאל זי
אפשטעלען.“

ער איז ניט ברוגז געווארען: ער האט גוט הארציג גע-
לאכט און מודה געווען, אז ס'איז פאראן א שטיקעל אמת
אין דעם וואס זי זאגט. איהרע באמערקונגען האבען איהם
אמוזירט: קיינער האט זיי איהם ביז איצט נאך ניט גע-
מאכט. זיי האבען איינגעשטימט, אז דאס דעקלאמאטארישע
זינגען פארדארבט גאנץ אפט דאס נאטירליך-איינפאכע
ווארט — פונקט ווי א פארגרעסערונגס-גלאז... קארינע האט
קריסטאף'ן געבעטען, ער זאל פאר איהר שרייבען די מוזיק
פאר א טעאטער-שטיק, וואו זי וועט רעדען לויט דעם אר-
קעסטער'ס אקאמפאנימענט, זינגענדיג דערביי דא און דארט
א פאר פראזען. ער איז נתפעל געווארען פון דעם געדאנקען.
טראץ די ביהנע-שוועריגקייטען, וועלכע קארינעס מוזיקא-
לישע שטים וועט — ווי איהם האט זיך געדאכט — ביי-
קומען. און זיי האבען געמאכט פלענער פאר דער צוקונפט.
ס'איז שוין געווען באלד זייגער פינף, ווען זיי האבען
א קלער געטאן אביסעל ארויסצוגעהן. די נאכט האט גע-
האלטען ביים אראפפאלען. מ'האט שוין ניט געקאנט טראכ-
טען פון א לאנגען שפאציר. אין אבענט האט קארינע געהאט
א רעפעטיציע אין טעאטער; קיינער האט דערביי ניט גע-
קאנט זיין. זי האט איהם געבעטען, און ער האט איהר בא-
שטימט צוגעזאגט, אז ער וועט אויף מארגען נאכמיטאג קו-
מען צו איהר אום צו מאכען דעם געפלאנטען שפאציר.

אויף מארגען — שיעור די זעלבע מצענע ווי דעם פריי-
העריגען טאג. ער האט געפונען קארינע'ן פאר'ן שפיגעל, אויף
א הויכען שטול, די פיס אראפהענגענדיג. זי האט אנגעפרד-
כירט א פארוק. איהר אנקליידערין איז דארט געווען און מיט
איהר א פריזירער פון שטאט, וועמען זי האט אנגעוויזען ווי
אזוי ער זאל איהר פארקאמען אין דער הויז א פאר לאקען.
קוקענדיג אין שפיגעל, האט זי אויך געקוקט אויף קריס-
טאף'ן, וועלכער איז געשטאנען שמייכלענדיג הינטער איהר
רוקען. זי האט איהם ארויסגעשטעקט די צונג. דער פריזיר-
רער איז אוועקגעגאנגען מיט'ן פארוק און זי האט זיך מונ-
טער אויסגעדריעהט צו קריסטאף'ן:

— „גוטען טאג, מיין פריינד!“ — האט זי געזאגט.
זי האט צו איהם אויסגעצויגען דעם פנים ער זאל איהר א
קוש געבען. ער האט ניט דערווארט אזא אינטימיטעט, נאר
ער האט זיך דאך ניט געלאזט בעטען... ביי איהר איז דאס
ניט געווען קיין גרויסע זאך — ס'איז פשוט געווען א מין
באגריסונג.

„אה! איד בין גאנץ צופרידען!“ — האט זי געזאגט.
— „ס'וועט שוין געהן גוט היינט אבענט“ — (זי האט גע-
רעדט פונ'ם פארוק.) — „איד בין געווען אזוי פארצוויי-
פעלט. ווען איהר קומט פארמיטאג וואלט איהר מיר געפונען
א פארוויינטע.

ער האט געפרעגט פארוואס.

ווייל דער פאריזער פאריקמאכער האט א טעות געמאכט

ביים פארפאקען און אריינגעלעגט א פארוק וואס האט ניט געפאסט צו דער ראַלע.

— „א פלאכען פארוק,“ — האט זי געזאגט, — „וואס פאלט פשוט גלייך אראפ. ווען איך האב דאס דערזעהן, האב איך געוויינט און געוויינט ווי א מאגדאלינא. זאגט שוין איהם, מאדאם דעזירע!“

„ווען איך בין אריינגעקומען“ — האט יענע געזאגט, — „האב איך זיך פאר דער מאדאם דערשראקען. די מאדאם איז געווען בלייך און האט אויסגעזעהן ווי א טויטע.“

— „איהר לאכט דערפון, רוצח איינער,“ — האט זי געזאגט מיט כעס, — „און באלד האט זי אויך אנגעהויבען לאכען.“

ער האט זי געפרעגט, ווי אזוי ס'איז איהר געגאנגען ביי דער רעפערטיציע, דעם פריהערניגען אָבענט.

— „אלץ איז גלאט אָפגעגאנגען. זי האט נאָר איין זאך געוואלט: מ'זאָל וואס מעהר אויסשניידען פון די אנדערע ראַלען און אפילו ניט אנריהרען איהרע. זיי האבען צווישען זיך אזוי לאנג גערעדט, אז א האלבער נאכמיטאג איז מיט דעם אוועק. זי האט זיך פאמעלעך אנגעטאן, געשטיפט מיט קריסטאף'ן, פרעגענדיג זיין מיינונג איבער איהר טואלעט. קריסטאף האט געלויבט איהר עלעגאנץ, און איהר נאָווי גע-זאגט אויף זיין פראנצויזיש-דייטשען זשארגאן, אז ער האט נאָר זינט ער לעבט קיינעם ניט געזעהן אזוי „לוקסעדיג.“ — זי האט אויף איהם געקוקט, ווי פארוואונדערט, א מינוט, און דאן אויסגעשאסען איז א הילכיגען געלעכטער.

— „וואס האב איך געזאגט? ניט אזוי דאָרף מען זא-

גען?“

„יא! יא!“ — האט זי געשריען זיך קיינלענדיג פאר
געלעכטער. — „אקוראט אזוי.“

זיי זיינען ענדליך ארויסגעגאנגען. איהר שרייענדיגע קליי-
דונג און דאס הויכע רעדען האבען צוגעצויגען די אויפמערק-
זאמקייט פון די פארבייגעהער. זי האט אויף אלצדינג גע-
קוקט מיט פרייע אפלאכענדע אויגען און זיך ניט געקימערט
צו פארבארגען איהר איינדרוק. זי האט זיך געשטיקט פון גע-
לעכטער פאר די פענסטער פון די מאדעגעוועלבען אדער פון
די געשעפטען וואו עס זיינען געווען אויסגעשטעלט אילוס-
טרירטע פאסטקארטען פון אלע מינים: סענטימענטאלע
סצענעס, קאמישע און אוממאראלישע סצענעס, די שטעטי-
שע קאקעטקעס, די קייזערליכע פאמיליע, דער קייזער, אג-
געטאן אין א רויטען ראק און אין א גרינעם, דער קייזער
אלס שיפס-קאפיטאן שטעהענדיג ביים רודער מיט אן אויפ-
פאדערענדען בליק צום הימעל. זי האט געלאכט פון א מיט-
געשיר וואו די טעלער זיינען באצירט געווען מיט וואגנער'ס
אומגעלומפערטען קאפ, אדער פון א פריזירער'ס פענסטער
וואו ס'איז געשטאנען א מענשען-קאפ פון וואקס. זי האט
ארויסגעוויזען א ווייניג-וואס אנשטענדיגע לוסטיגקייט אי-
בער דעם פאטריאטישען מאנומענט פונ'ם אלטען קייזער,
וועלכער איז געשטאנען אנגעטאן אין א רייזע-מאנטעל מיט
א שפיץ אויפ'ן העלם און מיט איהם די דייטשע שטאטען
און א נאקעטער קריגס-גענויס. פון אלץ און אלעמען האט
זי פארבייגעהענדיג געמאכט וויציג שארפע באמערקונגען —
באזונדערס פון די מענשען, פון זייער גאנג און רידען. איהר
רע קרבנות האבען דאס גוט געקאנט זעהן נאך איהר פאר-
שייטע און כיטרע בליקען. איהר אינסטינקטיווע מימיק האט
זי טיילמאל, ניט טראכטענדיג אפילו, געטריבען נאכצומא-

כען מיט דער נאָז און מיט די ליפען זייערע לוסטיגע אָדער אָנגעכמורעטע גרימאַסען. זי האָט אָנגעבלאָזען די באַקען און איבערגעזאָגט שטיקלעך פראַזען און ווערטער וואָס זי האָט פארביילויפֿענדיג אויפגעכאַפֿט, און וואָס האָבען איהר לויט'ן קלאַנג אויסגעזעהן קאָמיש. ער האָט דערפון געלאַכט מיט'ן גאנצען האַרצען. איהר חוצפה האָט איהם ניט געאַרט, ווייל ער איז אויך אזוי געווען. אזא שפּאַציר האָט געקאָנט אַ תל מאַכען פון זיין רעפּוטאַציע; — צום גליק האָט ער אבער שוין ווייניג־וואָס געהאַט צו פארלירען.

זיי האָבען באַזוכט די קאַטעדראַלע. קאַרינע האָט גע־וואָלט ארויפגעהן ביז אויפ'ן שפיץ, כאָטש זי האָט געהאַט הויכע קנאַפֿעל און אַ צו לאַנגע קלייד, וואָס האָט אפּגע־קעהרט די טרעפּ און זיך צום סוף פאַרטשעפּעט אין אַ ווינ־קעל פון די טרעפּ. זי האָט זיך אבער ניט דערשראַקען. האָט אַ שלעפּ געטאָן דעם שטאָף וואָס האָט זיך דערביי געפלאַצט און איז ווייטער געקראַכען אויפהויבענדיג וואוילינגעריש די קלייד. זי האָט שיעור ניט גענומען קלינגען אין די גלאַקען. אויפ'ן שפיץ טורם האָט זי דעקלאַמירט וויקטאָר הונג — (ער האָט דערפון גארניט פארשטאַנען) — און געזונגען אַ פראַנצויזיש פּאָלקס־ליעד. און נאָך דעם האָט זי נאָכגעמאַכט די מאַכעמאָדאַנישע מוֹעֶזֶי נֶעֶר. — ס'איז געוואָרען שפּעט; די נאַכט האָט געהאַלטען ביים אַראָפּפּאַלען. זיי זיינען אַראָפּגעגאַנגען אין דער קירך אַריין. די געדיכטע שאַטענעס האָבען זיך דאַרט באַוועגט אויף די ריזיג־גרויסע ווענט און די פענסטער האָבען געשיינט ווי כּשׁוֹפֿ'דיגע אויגען. קריס־טאָף האָט דערזעהן אויף די קניח, אין איינע פון די זייטיגע קירכען־חדרים דאָס מיידעל, וואָס איז מיט איהם געווען אין דער לאַזשע ביי דער פארשטעלונג פון האַמלעט. זי איז גע־

ווען אזוי פארטיפט אין איהר תפילה, אז זי האט איהם ניט געזעהן. ער איז פארוואונדערט געווארען פון איהר אומעטיר גען און אויסגעמאטערטען אויסזעהן. ער האט געוואלט מיט איהר רעדען א פאָר ווערטער, זי, וועניגסטענס, באגריסען; קאַרינע האט איהם אבער מיטגעשלעפט ווי א שטורם־ווינט. זיי האבען זיך צושיידט שפעטער אביסעל. זי האט זיך געמוזט צוגרייטען צו דער פאַרשטעלונג, וואס האט זיך גע־דארפט אָנהויבען פריה לויט'ן מנהג אין דייטשלאנד. א פאָר מינוטען נאָך זיין אהיים קומען האט ער געהערט ווי מ'קלינגט ביי דער טיר. מ'האט איהם געבראכט א בריוועל פון קאַ־רינע:

„מזל טוב! יעזאבעלא קראנק! קיין פאַרשטעלונג!
פריי!... קומט, פריינד! מיר עסען צוזאמען!
פריינדין!
„קאַרינעט.“
„נ. ב. ברענגט מיט א סך מוזיק!“

ס'איז איהם שווער אָנגעקומען צו פאַרשטעהן. ווען ער האט אבער פארשטאַנען, איז ער פונקט אזוי צופרידען גע־ווען ווי קאַרינע, און איז באלד אוועק אין האַטעל. ער האט מורא געהאט, אז ער וועט געפינען די גאַנצע טרופע עסענ־דיג צוזאמען. קיינער איז אבער דאָרט ניט געווען. ער האט אפילו קאַרינען ניט געזעהן. ענדליך האט ער דערהערט פון הינטער'ן הויז איהר רוישיגע און לאַכענדיגע שטיק. ער האט זי גענומען זוכען און זי צום סוף געפונען אין קיך. זי האט זיך פאָרגענומען צוצוגרייטען א מאַלצייט אויף איהר אייגענע נעם שטייגער, פון די דרומ'דיגע מאכלים, וואס זייער גע־שמאקער ריח פאַרשפרייט זיך איבער גאנצע גאסען ארום און קאָן אויפוועקען דערמיט אפילו די שטיינער. זי איז גע־

ווען גוט באפריינדעט מיט דער גראבער בעל-הבית'טע פונ'ם האַטעל, און זיי האָבען צווישען זיך גערעדט א שרעקליכען מין זשאַנגאָן, א געמיש פון דייטש, פראנצויזיש, נענעריש, וואָס מ'קאָן גאַרנישט באשרייבען אין קיין שפראך. זיי האָבען ביידע געלאכט אויפ'ן קול און איינער דער אנדערער געגעבען צו פארזוכען זייערע מאכלים. קריסטאָף'ס אַנקומען האָט פארגרעסערט דעם טומעל. מ'האַט איהם געוואָלט ארויסשטופען; ער האָט זיך אבער ניט געלאָזט און ס'האַט זיך איהם ענדליך איינגעגעבען אויך צו פארזוכען דעם באַריהמטען מאכל. ער האָט געמאכט א זייערע מינע. קארינע האָט איהם דערפאר גערופען ווילדער טעוואַנער און געזאָגט, אז ס'איז באמת אַן עבירה זיך אזוי פיעל מיה צו געבען צוליעב זיינטוועגען.

זיי זיינען צוזאמען ארויפגעגאנגען אין דעם קליינעם סאַלאָן, וואו דער טיש איז שוין געווען געגרייט פאר איהם און פאר קארינע'ן ער האָט זיך ניט געקאָנט איינהאלטען זי צו פרעגען, וואו איהר טעאטער-קאמערעדען זייען. קארינע האָט גלייכנילטיג א מאך געטאָן מיט'ן האנט.

— „איך ווייס ניט.“

„איהר עסט ניט צוזאמען?“

— „קינמאַל ניט! ס'איז שוין גענוג וואָס מען מוז

זיך זעהן אין טעאטער!... נו, נו, ווען מ'זאָל נאך דארפן עסען צוזאמען ביי איין טיש!...“

דאָס איז געווען פונקט פארקעהרט ווי ביי די דייטשען און ס'איז איהם שטארק געפעלען געווארען, כאָטש ס'האַט איהם אויך פארוואונדערט.

— „איך האָב גערעכענט“ — האָט ער זיך אָפגערופען

— „אז איהר זייט א געזעלשאַפטליך פאַלק!“

„נו, בין איד דען ניט געזעלשאפטליך?“ — האט זי געענטפערט.

— „געזעלשאפטליך מיינט: לעבען מיט דער געזעלשאפט. מיר, דייטשען, מיר מוזען זיך זעהן איינער מיט'ן צווייטען! מענער, פרויען, קינדער, — אלע מוזען געהערען צו פאראיינען, געזעלשאפטען, פונ'ם טאג אָן וואָס זיי ווערען געבאָרען ביז צום טויט. אלץ ווערט געטאָן בחברותא: מ'עסט, מ'זינגט, מ'דענקט „אין געזעלשאפט“. ווען די געזעלשאפט ניסט, ניסט מען מיט איהר; און מ'טרינקט אפילו ניט א גלאָז ביער אָהן דער געזעלשאפט.“

„א שעהנער תענוג!...“ — האט זי אויסגערופען. — „פארוואס כאַטש ניט פונ'ם זעלבען גלאָז!“

„ס'איז ברידערליך! עה?“

— „צום טייוועל מיט דער ברידערליכקייט! א „ברור דער“ וויל איד טאקע זיין צו די וואָס געפעלען מיר, אבער ניט צו די אנדערע... פו! דאָס איז ניט קיין מענשען געזעלשאפט — ס'איז א קופע מיט מוראשקעס.“

„פארשטעהט'זשע שוין, ווי גוט איד קאן מיד פיהלען דאָ — איד, וואָס האט דיזעלבע מיינונג ווי איהר. — „טו קומט'זשע צו אונז.“

קיין בעסערס האָט ער זיך ניט געוואונשען. ער האט זי אויסגעפרעגט איבער פאָריו און איבער די פראַנצויזען. די ידעות וואָס זי האט איהם געגעבען זיינען ניט געווען זעהר פינקטליך. צו דער בארימער איז נאָך צוגעקומען דער אינסטינקטיווער פארלאנג דורך זיך איהם צו באַצויבערען מיט אלעס פראַנצויזישעס. — לויט איהר איז אויסגעקומען, אַז אלע געניסען איז פאָריו פאַלשטענדיגע פרייהייט, און אזוי ווי אלע פאָריווער זיינען דאָך אינטעליגענט, נוצט יעדער

דערער אויס די פרייהייט ווי עס דארף צו זיין — און ניט פארקעהרט; יעדער טוט וואס איהם געפעלט, דענקט, גלויבט, ליעבט, אדער האט פיינט דאס וואס ער וויל. קיין נער האט ניט בדעה געגען דעם זיך צו שטעלען. דארט מישט זיך קיינער ניט אין א צווייטענ'ס גלויבען, שפיאנירט ניט יענעם'ס געוויסען, הערשט ניט איבער זיינע געדאנקען. דארט גיבען זיך פאליטיקער ניט אפ מיט ליטעראטור אדער קונסט, און צומיילען ניט קיין מעדאלען, שטעלעס, אדער געלט צו זייערע פריינד אדער קונדען. דארט שאפען ניט דא קליינע קליקעס די רעפוטאציע אדער דעם ערפאלג פון א קינסטלער; זשורנאליסטען ווערען ניט אפגעקויפט; שריפטשטעלער שלאגען זיך ניט צווישען זיך, און חנפ'ען נען זיך אויך ניט. דארט דערשטיקט ניט די קריטיק די אומד באקאנטע טאלאנטען און פאלט ניט קורעם פאר די אנער קענטע טאלאנטען. דארט בארעכטיגט ניט דער ערפאלג — דער ערפאלג אום יעדען פרייז — צו אלע מיטלען און רופט ניט ארויס די פארגעטערונג פונ'ם פובליקום. דאס לעבן, די מנהגים זיינען גוטע, ליעבליכע, הארציגע. קיין קנאה אין די פערזענליכע באציהונגען, קיין רכילות. יעדער העלפט דעם צווייטען. יעדער איינוואנדערער וואס האט עפעס איז פאר א ממשות, ווערט פריינדליך אויפגענומען, און האט א גלאטען וועג פאר זיך. די ריינע ליעבע צו דאס שעהנע לעבט אין די הערצער פון די ריטערליכע און ברייטזיניגע פראנצויזען; און זייער איינציגע נארישקייט איז דער אי-דעאליזם, וואס גיט אנדערע פעלקער, (כאטש זיי, די פראנצויזען, זיינען גוט באקאנט מיט זייער שארפזין) די מעגליכ-קייט זיי אפצונארען.

קריסטאף האט זיך צוגעהערט מיט אז אפען מויל; —

און ס'איז באמת געווען פון וואס פארוואונדערט צו ווערען. קארינע איז אליין פארוואונדערט געבליבען, זיך צוהערענדיג ווי זי רעדט. זי האט גאר פארגעסען וואס זי האט מיט א טאג פריהער דערצעהלט קריסטאף'ן וועגען איהרע אמאליגע צרות; און איהם איז דאס אויך ניט געלעגען אין זין.

און דאך האט קארינע געוואלט ניט גאר מ'זאל לייעב האבען פראנקרייך, נאר זי אליין אויך. א גאנצען אבענט אהן א „פלירט“ האט איהר אויסגעזעהן כמעט גרויזאם און נארישלאך. זי האט מיט קריסטאף'ן קאקעטירט, אבער עס איז געווען אן אומזיסטיגע מיה. ער האט עס גארניט בא- מערקט. קריסטאף האט ניט געוואוסט וואס „פלירטען“ איז אזוינס. ער האט געליעבט, אדער ניט געליעבט. ווען ער האט ניט געליעבט איז זיין מחשבה גאר ווייט געווען פון לייעבען. צו קארינען האט ער געפיהלט א גרויסע פריינד-שאפט. איהר לעבעדיגער טעמפעראמענט, — אזוי ניי פאר איהם! — איהר לייעבליכקייט, איהר שארפזין, איהר פרייע און עמפפינדליכע אינטעליגענץ האבען איהם צוגעצויגען. מיט די אלע אייגענשאפטען האט זי אוראי געקאנט געליעבט ווערען. „דער גייסט בלאזט אבער ווי איהם ווילט זיך“, ער האט אין דעם פאל ניט „געבלאזען“; און וואס אנבאלאנגט „שפיעלען אין לייעבע“, איז דאס איהם קיינמאל ניט איינגע- פאלען.

קארינען האט זיין קאלטקייט אמוזירט. זיצענדיג נעבען איהם פאר דער פינאנא, האט זי איהם ארומגענומען דעם האלץ מיט איהר ארעם, בעת ער האט געשפיעלט די מוזיק וואס ער האט מיט זייערע אקט, און, אום בעסער נאכצופאלגען די נאך טען, האט זי זיך איינגעבויגען צום קלאוויר, כמעט אנריהר רענדיג איהר באק אן זיינער. ער האט געפיהלט די באריהר

רונג פון איהרע ברעמען, און געזעהן דארט ביי זיין פנים
 איהר שטיפעריש-אפלאכענדיג אויג, איהר שעהן, לעבעדיג
 מיילכעל און דעם לייכטען פוד פון איהר פארדרעהטע ליי-
 פעלע. זי האט געווארט שמייכלענדיג, — געווארט. קריס-
 טאף האט ניט פארשטאנען די איינלאדונג. קארינע האט
 איהם געשמערט ביים שפיעלען — דאס איז אלעס וואס ער
 האט געטראכט. אוטאמאטיש האט ער זיך ארויסגעדריעהט
 פון איהרע הענט און אפגערוקט זיין שטול. זיך אויסדריעהנ-
 דיג מיט א כינוט שפעטער צו קארינען. כדי מיט איהר צו
 רעדען, האט ער געזעהן ווי זי חלש'ט ממש אויסצושיסען אין
 א געלעכטער; דאס חז-גריבעלע פון איהר באק האט גע-
 לאכט, די ליפען האט זי צונויפגעקוועטשט, און זי האט זיך
 ווי איינגעהאלטען מיט אלע כחות ניט אויסצופלאצען.
 — „וואס איז מיט איד?" — האט ער פארוואונדערט
 געפרעגט.

זי האט איהם אנגעקוקט און האט אויסגעבראכען אין
 א הילכיגען געלעכטער.
 ער האט עס ניט פארשטאנען:
 — „וואס לאכט איהר?" — האט ער געפרעגט,
 „האב איד עפעס קאמישעס אפגעטאן?"

וואס מעהר ער איז צוגעשטאנען מיט פראגען אלץ
 מעהר האט זי געלאכט. א בליק אויף זיין צוטומעלטען פנים,
 ווען זי האט שוין געהאלטען ביים אפשטעלען זיך, — איז
 גענוג געווען זי זאל אויף'ס ניי אויסשיסען און נאך שטאר-
 קער ווי פריהער. זי האט זיך אויפגעהויבען, איז צוגעלא-
 פען צו דער קאנאפע אין אנדערען עק צימער און זיך דארט
 איינגעגראבען דעם פנים אין קישען, כדי זיך גוט אויס-
 צולאכען; איהר גאנצער גוף האט געלאכט. דער געלעכטער

האָט איהם אויך אָנגעכאפט, ער איז צו איהר צוגעקומען און
זי גומ-ברודעריש געקלאפט אן דער פלייצע. נאָכדעם ווי דער
געלעכטער איז ביי איהר אריבער, האָט זי אָפגעאטעמט,
אויסגעווישט די טרערען אין די אויגען און איהם געגעבן
ביידע הענט:

— „ניט ערנסט די פראנצויזנס?“ — האָט זי אויס-
גערופען.

„איהר לאכט פון מיר“ — האָט ער געזאָגט גוטמוטיג.
זי האָט איהם ליעבליך אָנגעקוקט, און איהם שטארק
טרייסלענדיג די הענט, געזאָגט:

— „גוטע פריינד?“

„גוטע פריינד!“ — האָט ער געענטפערט, איהר אויך
דריקענדיג די האנט.

— „ער וועט טראכטען פון קארינעטען ווען זי וועט דאָ
ניט זיין? ניט זיין אין כעס אויף איהר וואָס זי איז ניט
ערנסט?“

„און זי, קארינעטע וועט ניט זיין אין כעס אויפ'ן וויל-
דען טעוואַנער וואָס ער איז אזוי נאריש?“

— „דערפאר האָט מען דאָר איהם האַלט... עס וועט זי
קומען זעהן אין פאָר?“

„יא, אָפגעמאכט... און זי, זי וועט מיר שרייבען?“

— „איד שווער... זאָגט אויך: איד שווער.

„איד שווער.“

— „ניין, ניט אזוי, מ'מוז אויפהויבען די האנט. ער
האָט נאָכגעמאכט די שבועה פון די רוימישע האַראציער. ער
האָט איהר אויך געמוזט צוזאָגען, אז ער וועט פאר איהר-ט
וועגען שרייבען א טעאטער-שטיק, א מעלאַדראמע, וואָס
מ'וועט איבערזעצען אויף פראנצויזיש און זי וועט שפיע-

לעזן אין פארזן. זי האט געדארפט אויף מארגען אפפאהרען מיט דער טרופע, ער האט איהר צוגעזאגט צו קומען זי זעהן אויף איבערמארגען אין פראנקפורט. וואו זיי האבען געדארפט געבען א פארשטעלונג. זיי זיינען נאך פארבליבען א שטיקעל צייט, פלוידערענדיג. זי האט קריסטאף'ן געשאנקען א פאטאגראפיע, וואו מ'האט זי געזעהן האלב נאקעט, פארדעקט בלויז מיט א שטיק טול אונטער די ארעמס. זיי האבען זיך מונטער צושיידט און זיך געקויפט ווי א שוועסטער און ברודער. און אין אמת'ן האט קארינע, ווען זי האט זיך ארומגעזעהן, אז קריסטאף האט זי האלט אבער איז ניט פארליעבט, איהם אויך ליעב געקראגען — אהן ליעבע — ווי מ'האט ליעב א גוטען חבר.

יעדער פון זיי איז דעריבער גאנץ רוהיג געשלאפען. ער האט ניט געקאנט קומען זיך געזענען מיט איהר דעם צווייטן טען פריהמארגען, ווייל ער איז פארנומען געווען מיט א רעד פעטיציע. דעם קומענדען טאג האט ער אבער אויסגעפיהרט, לויט זיין צוזאג צו פאָהרען קיין פראנקפורט. ס'איז געווען א ריזע פון א צווייטן שטונדען מיט'ן באהן. קארינע האט ניט שטארק געגלויבט אין זיין צוזאג, ער אבער האט עס גענומען זעהר ערנסט, און ווען די פארשטעלונג האט זיך אָנגעהויבען איז ער שוין דארט געווען. ווען ער האט אין אנטראקט אנגעקלאפט אן דער טיר פון איהר טואלעט-ציימער, האט זי ארויסגעלאזט א געשריי פאר פרייד אין איהר בעראשונג, און זיך אויף זיין האלז ארויפגעווארפען אויף איהר געוועהנליך-איבערטרעטענע שטייגער. זי איז זיך באמת דאנקבאר געווען פאר זיין קומען. צו זיין באדויערען האבען די רייכע, אינטעליגענטע אידען פון דער שטאט איהר געשאנקען זעהר פיעל אויפמערקזאמקייט; — זיי

האַבען געוואוסט ווי אָפּצושאַצן איהר איצטיגע שעהנקייט
און קונפטיגען ערפאלג. יעדע מינוט האָט מען אָנגעקלאפּט
אין איהר טיר און מענשען מיט שווערע פּנימ'ער און שאַרפע
אויגען זיינען אריינגעגאנגען, רעדענדיג מיט א רוי-האַרטער
באַטאָנונג. קאַרינע האָט, נאַטירליך, מיט זיי אלעמען קאָקע-
טירט; דאן האָט זי מיט דעם זעלבען געקינצעלטען און ריי-
צענדען טאָן גערעדט מיט קריסטאָף, און דאָס האָט איהם
אויפגערגעט. אַ חוץ דעם האָט ער קיין פארגעניגען ניט גע-
האַט צו זעהן ווי זי טוט זיך אָן פאַר איהם מיט אַ רוהיגער
אומ'צנוע'דיגקייט און די פאַרב און די פעטס מיט וואָס זי
האַט זיך געשמירט די אַרעמס, די האַלז און דעם פנים האָ-
בען אין איהם ארויסגערופען אַ געפיהל פון טיעפען עקעל. ער
האַט שוין בדעה געהאַט אוועקצופאַהרען און זי ניט וויעדער
צו זעהן נאָך דער פאַרשטעלונג; ווען ער האָט זיך אַבער
מיט איהר געזעגענט, בעטענדיג זי זאָל איהם ענטשולדיגען
וואָס ער קאָן ניט בייוואוינען די וועטשערניקע, וועלכע
מ'האַט באדארפט לכבוד איהר געבען נאָך דעם ארויסגעהן
פון טעאטער, האָט זיך אין איהר באדוירונג אזוי פיעל
צארטקייט און ליבעליכקייט געפיהלט, אז זיין באשלוס איז
צורנישט געוואָרען. זי האָט זיך געהייסען ברענגען אַ באַהן-
צייט-טאַבעלע, כדי איהם צו דערווייזען אז ער קאָן — אז
ער מוז נאָך פאַרבלייבען אַ גאנצע שעה מיט איהר. מעהר
האַט ער ניט טאַקע ניט געוואָלט און ער איז געבליבען צום
באנקעט'ל; און עס האָט זיך איהם אפילו איינגעגעבען ניט
ארויסצאווייזען ווי ער לאַנגוויילט זיך פונ'ם נאַרישען פלויר-
דערען ארום טיש, — ווי ער ווערט אויפגערגעט פון קאַרינעס
קאָקעטירען מיט אבי וועמען. זי איז געווען אַ וואויל מיי-
דעל, אַהז אַ שום מאַראַלישען פרינציפ, און דערצו פויל,

תאוה'דיג, א ליכטהאבערין פון פארנעניגען און קינדיש קאד-קעמיש; זי איז אבער צו דער זעלבער צייט געווען אזוי איי-בערגעבען און גוט, און אלע איהרע חסרונות זיינען געווען אזוי נאיוו און איינפאך, אז מ'האט בלויז געקאנט שמייכלען פון זיי, און זיי כמעט ליכט קריגען. קריסטאף האט, זיצענדיג אנטקעגען איהר, באטראכט איהר פארפלאמטען פנים, איהרע שטראלענדע, שעהנע אויגען, איהרע פליישיגע ליפען מיט'ן איטאליענישען שמייכל — דער שמייכל אין וועל-כען מ'זעהט גוטסקייט, שארפזין און א מין גראבע זשער-געקייט. ער האט זי געזעהן פיעל בעסער און קלארער ווי ביז דאמאלסט. געוויסע געזיכטס-צוגען האבען איהם דערמאנט אן אדא'ן, געוויסע זשעסטען, געוויסע בליקען, געוויסע קער-פערליכע באוועגונגען און גראבליכע קונצען: — אן דעם אייביג ווייבליכען. געפעלען אבער אין איהם אין איהר דער פראדוקט פון דער דרום-נאטור, די פרייע, ברייטע נאטור וואס שפארט ניט איהר מתנות, וואס גיט מיט דער פולער מאס, וואס פארוויילט זיך ניט אין שאפען סאלאן-שעהנקייט און ביכער-אינטעליגענץ, נאר הארמאנישע באשעפענישען מיט א קערפער און גייסט וואס לעבען-אויף פון לופט און זונען-ליכט. ביי זיין אוועקגעהן האט זי זיך אויפגעהויבען פון טיש, כדי זיך צו געזעגענען מיט איהם ניט פאר אלעמען אין די אויגען. זיי האבען זיך וויעדער געקושט און ארומ-גענומען און באנייט זייער צוזאג זיך צו שרייבען און וויער-דער זעהן.

ער האט זיך ארויפגעזעצט אויפ'ן לעצטען צוג אהיימ-צו פאָהרען. אויפ'ן וועג ביי א וואקזאל איז געשטאנען דער צוג וואס איז געקומען פון דער אנדערער זייט. פונקט אין דעם וואגאן אנטקעגען איהם — אין א דריטען קלאס וואגאן —

האָט ער געזעהן די פראנצויזן וואָס איז מיט איהם געווען
 ביי דער פארשטעלונג פון האַמלעט. זי האָט אויך
 געזעהן קריסטאָף און איהם דערקענט. ביידע זיינען גע-
 ווען פארוואנדערט. זיי האָבען זיך שטילשווייגענד בא-
 גריסט און געבליבען זיצען אומבאוועגליך, ניט וואגענדיג צו
 קוקען איינער אויפ'ן אנדערען. אונטערדעסען האָט ער בא-
 מערקט, אז זי טראַגט א קליינע רייזע-הוט, און האָט
 א רענצעל נעבען זיך. ס'איז איהם ניט איינגעפאלען, אז זי
 פארלאָזט דייטשלאנד. ער האָט ניט געוואוסט, צי ער דאַרף
 מיט איהר רעדען. ער האָט זיך געקווינקעלט, באטראכט אין
 קאָפּ וואָס ער זאָל איהר זאָגען. פלוצלונג, בעת ער האָט שוין
 געהאלטען ביים אראָפלאָזען דאָס וואגאָנ-פענסטער, האָט ער
 געהערט דעם סיגנאַל, אז דער צוג פאַהרט אָפּ. ער איז גע-
 בליבען זיצען שטיל. עטליכע רגעות זיינען פארביי, איידער
 דער צוג האָט זיך געריהרט. זיי האָבען זיך גוט אָנגעקוקט,
 יעדער פון זיי איז געווען אליין אין וואַגאָן, מיט די פנימ'ער
 צו די פענסטער, איינגראַבענדיג דורך דער פינסטערניש די
 בליקען איינער אין דעם אנדערען. אזוי נאָהענט. אזוי ווייט.
 די וואגאָנע האָבען זיך שווער א טרייסעל געטאָן. ביים אָפּ-
 פאַהרען האָט זי זיך שוין ניט געשעהמט און אַלץ געקוקט
 אויף איהם. זיי זיינען ביידע אין דעם אזוי פארטיפט גע-
 ווען, אז ס'איז זיי גאָר ניט איינגעפאלען זיך צו באגריסען
 צום לעצטען מאָל. זי האָט זיך לאנגזאַם דערווייטערט; ער
 האָט געזעהן ווי זי פארשווינדעט, ווי דער צוג וואָס פיהרט
 זי רייסט זיך דורך דער נאכט. ווי צוויי וואַנדערענדע פלאַ-
 נעטען זיינען זיי אויף א רגע פארביי איינער נעבען אנדערען.
 אין דעם אומענדליכען רוים, און זיך דערנאָך וויעדער דער-
 ווייטערט — אויף אייביג אפשר.

דער צוג איז מיט איהר אוועק. ער האט דערפיהלט די פוסטקייט וואס איהרע אומבאקאנטע אויגען האבען אין איהם געלאזען. ער האט ניט פארשטאנען פארוואס: אבער די פוסטקייט איז דארט געלעגען. דרעמלענדיג, מיט האלב-פארמאכטע אויגען און אָנגעשפארט אָן ווינקעל פון וואגאָן, האט ער ווי געפיהלט אויף זיינע אויגען די באריהרונג פון איהרע אויגען; אלע אנדערע געדאנקען זיינען ווי שטיל געבליבען, כדי ער זאל דאס בעסער דערפיהלען. קארניעס געשטאלט האט געפלאטערט ארום זיין הארץ ווי א פויגאלע אין דרויסען ארום א פענסטער; — ער האט עס אבער ניט אריינגעלאזען.

די געשטאלט האט נאך פאר איהם געשוועבט ביים אַנ-קומען, ביים ארויסגעהן פון וואגאָן, ווען די פרישע נאכט-לופט און זיין געהן איבער די גאסען פון דער אנטשלאפענער שטאט האבען איהם דערוואכט. ער האט געשמייכעלט, זיך דערמאנענדיג אָן דער לייעבליכער אַקטריסע. ער האט גע-טראכט מיט פארגעניגען פון איהרע לייעבליכע צארט-האר-ציגע מאניערען, מיט כעס געטראכט פון איהר וואולגארער קאקעטסטווא.

— מאַדנע מענשען, די פראנצויזען! — האט ער גע-מורמעלט מיט אן איינגעהאלטענעם געלעכטער, זיך שטיל אויסטאָענדיג, כדי ניט אויפצואוועקען זיין מאמע, וואס איז געשלאפען אין דערבייגען צימער.

א ווארט וואס ער האט געהערט אין דער לאזשע מיט א פאָר אבענטען פריהער, איז איהם געקומען אויף דער מחשבה:

— פאראן אנדערע אויך.

פונ'ם ערשטען באגעגניש מיט פראנקרייך, איז די רע-

מעניש פון איהר צווייפאכען כאראקטער פאר איהם ערשיי-
נען. אבער ווי אלע דייטשען האט ער זיך אויך ניט געקיי-
מערט דאס צו דערגעהן ביז'ן גרונט. ער האט רוהיג איבער-
גע'חזר'ט, טראכטענדיג פון דער מיידעל אין וואגאן: —
זי זעהט ניט אויס ווי א פראנצויזין.
ער האט ניט פארשטאנען, אז א דייטש ווייסט ניט וואס
עס איז יא און וואס עס איז ניט פראנצויזיש...

ווי עס זאל ניט זיין, א פראנצויזין, אדער ניט — זי איז איהם פון דער מחשבה ניט ארויס. אין מיטען דער נאכט האט ער זיך אויפגעכאפט מיט א קלעמעניש אין הארצען. ער האט זיך נאָרוואָס דערמאָנט אָן דעם רענצעל וואָס איז אין וואַגאָן געלעגען אויף דער באַנק נעבען דער מיידעל; און פלוצלונג איז איהם דער געדאַנק דורכגעפלויען, אז זי איז אויף אייביג אוועק. אין אמת'ן איז איהם אַט דער געדאַנק באלד איינגעפאלען. ער האט זיך אָבער דאָן אויף איהם ניט אָפגעשטעלט. ער האט געהויבען די אקסלען מיט א מאַדנעם אומעט און זיך געטראַכט:

— נו, וואָס מאַכט עס מיר אויס? ס'איז ניט מיינ עסק.

ער איז וויעדער איינגעשלאָפּען. אויף מאַרגען איז דער ערשטער מענש וועמען ער האט באַגעגענט געווען מאנהיים. ער האט קריסטאָף'ן גערופען „בליכער" און איהם געפרעגט, צי ער האט בדעה צו עראָבערען גאנץ פראנקרייך? פון אַט דעם פלוידערזאק האט ער זיך דערוואוסט, אז די מעשה מיט דער לאַזשע האט געמאכט א פוראַר — א גרעסערען נאָך ווי מאנהיים האט ווען עס איז דערוואַרטעט.

— „א שעהנעם דאנק דיר! א שעהנעם דאנק דיר! דו ביסט א זשעני. איך בין א גאַרניט אנטקעגען דיר.“

„וואָס האָב איך אזוינס געטאָן?“ — האט קריסטאָף געפרעגט.

— „דו ביסט א וואונדערבארער מענש!“ — האט

מאנהיים ווייטער געזאגט — „איד בין דיר מקנא. צוצונעה-
מען די לאזשע ביי די גרינבאומס און נאך דערצו איינצור-
לאדען אויף זייער פלאץ זייער אייגענע לעהרערין — דאס...
דאס איז אמת'דיג געניאל... ס'וואלט מיר גאר קיינמאל נישט
איינגעפאלען!...”

„דאס איז געווען די גרינבאומס לעהרערין?“ — האט
קריסטאף, א צוטומעלטער, אויסגערופען.

— „נא, יא, מאך זיך כלומר'שט נישט וויסענדיג, שפיעל
די ראָלע פונ'ם נאָיווען בחור'ל... פאפא איז אויסער זיך פון
כעס, און די גרינבאומס ווערען פשוט משוגע!... קיין סך
האט עס נישט גענומען: זיי האבען די מידעל באלד ארויס-
געיאגט...”

„וואס!“ — האט קריסטאף אויסגעשריען, — „זי האט

פארלאָרען איהר שטעל? ... פארלאָרען צוליעב מיר?“

— „דן האסט עס נישט געוואוסט?“ — האט מאנהיים

געענטפערט, — „זי האט עס דיר נישט דערצעהלט?“

קריסטאף איז געוואָרען א פארצווייפעלטער:

„נעהם עס נישט אזוי ערנסט! עס דיר נישט אפ דאס

הארץ!“ — האט מאנהיים געזאגט. — „ס'איז נישט אזא

וויכטיגער עסק. און, נאך אלעמען, פארשטעהסטו דאך, אז

די גרינבאומס וואלטען פריהער אָדער שפעטער זיך דער-

וואוסט, אז...

— „וואס?“ — האט קריסטאף אויסגעשריען — „זיך

דערוואוסט וואס?

„וואס? — אז זי איז דיין מעטרעסע!“

— „איד קען זי אפילו נישט; איד ווייס נישט ווער זי

איז.

מאנהיים האט א שמייכל געמאך, ווי איינער רעדט:

„דו האלסט מיד הפנים פאר א גרויסען נאך!“
 קריסטאף איז אין כעס געווארען און מיט שטאלץ בא-
 פוילען מאנהיימ'ען, אז ער מוז איהם גלויבען. מאנהיים האט
 געענטפערט.

— „אויב אזוי איז די זאך נאך מאדנער, נאך קאמיר-
 שער.“

קריסטאף איז שטארק אויפגערעגט געווען, געזאגט אז
 ער וועט געהן זעהן די גרינבאומס, זיך מיט יי אויס'טענה'ן.
 און ריינוואשען די מידעל. מאנהיים האט איהם דערפון
 אפגערעדט:

„מיין ליעבער קריסטאף“ — האט ער זיך צו איהם אפ-
 גערופען — „וואס דו זאלסט זיי ניט זאגען, וועט זיי דאס
 נאך מעהר דערווייזען, אז זיי האבען רעכט, און סייוויסיי
 איז די זאך שוין פארפאלען. די מידעל איז דאך שוין ווייט
 פון דאנען.“

קריסטאף האט מיט א ביטערן און שטארק-פארטרויער-
 טען הארצען געזוכט צו דערגעהן א שפור פון דער יונגער
 לעהרערין. ער האט איהר געוואלט שרייבען, בעטען זי זאל
 איהם מוחל זיין. קיינער האט אבער פון איהר ניט געוואוסט.
 די גרינבאומס — צו וועמען ער האט זיך געווענדט — הא-
 בען איהם משלח געווען. זיי האבען אויך ניט געוואוסט.
 וואוהין זי איז אוועק, און זיך אין דעם ניט אינטערעסירט.
 דער געדאנק, אז פון דער טובה איז גאר ארויס א רעה
 האט קריסטאף'ן געמאטערט. ס'איז געווארען א שמענדיגער
 געוויסענס-ביס. דערצו איז נאך צוגעקומען דער געהיימניס-
 פולער רייז פון איהרע פארשוואונדענע אויגען, וואס האבען
 אויף איהם שטיל אפגעשיינט. דער לעבענס-שטראם און
 די נייע מחשבות האבען פון אויבענאויף ווי פארדעקט און

צורנישט געמאכט דעם רייז און די געוויסענס־ביסען;
 טיעף ביי איהם אין הארצען אבער האבען זיי געלעבט. קריס־
 טאף האט ניט פארגעסען די, וועמען ער האט גערופען „זיין
 קרבן“. ער האט זיך געשווארען, זי נאך אמאל צו זעהן.
 און כאטש ער האט געוואוסט, אז ער האט דערצו ווייניג־
 וואס מעגליכקייטען, איז ער דאך זיכער געווען, אז ער וועט
 זי נאך אמאל זעהן.

וואס אנבאלאנגט קארינען, — האט זי קיינמאל ניט
 געענטפערט אויף די בריעף, וואס ער האט איהר געשריבען.
 ערשט אין דריי חדשים ארום, ווען ער האט שוין פון איהר
 גארינט ערווארט, האט ער פון איהר דערהאלטען א דעפעש
 פון פערציג ווערטער, וואו זי האט זיך אויף איהר שטייגער
 צולאזט, איהם אנגערופען מיט אלע ליעבליכע פאמיליארנע
 נעמען און איהם געפרעגט: „צי מ'האט זיך נאך אלץ ליעב?“
 דאן, — קיין איין ווארט א גאנצען יאהר; און פלוצלונג —
 א קורץ בריוועל, מיט איהר גרויסער, קינדערשער און פאר־
 דרעהטער האנט־שריפט, אין וועלכען זי האט כלומר'שט גע־
 וואלט שפיעלען די ראלע פון דער גרויסער דאמע, — א פאר
 ליעבליכע, קאמישע ווערטער, — און דערביי איז זי געבלי־
 בען. זי האט אז איהם ניט פארגעסען; זי האט אבער קיין
 צייט ניט געהאט צו טראכטען פון איהם.

קארינעס רייצענדיג געשטאלט האט פאר קריסטאף'ן נאך געשוועבט; ער איז פול געווען מיט די געדאנקען, וואס זיי האבען אויסגעטוישט איבער קונסט און געטרוימט פון שרייבען די מוזיק פאר א טעאטער-שטיק, וואו קארינע זאל שפילען און זינגען א פאר ליעדער, — א מין פאעטישע מעלאדראמא. דער זשאנר פון קונסט וואס איז אמאל אזוי באליעבט געווען אין דייטשלאנד און איז שטארק באוואונדערט געווען פון מאצארט'ן און פראקסימירט געווארען פון מענדעלזאהן, שומאן, בעטהאווען, וועבער, פון אלע גרויסע קלאסיקער — איז אין גאנצען געפאלען זינט דער וואגנעריזם, וועלכער האט באהויפטעט, אז ער האט געפונען די באשטימטע מוזיק און ביהנע פארמולע, האט טרוימפירט. די וואגנער-פעדאנטען האבען זיך ניט צו פרידענגעשטעלט מיט דעם וואס זיי האבען ארויפגעצוואונדערט זייער סטיל אויף יעדער נייער מעלאדראמא. זיי האבען נאך געוואלט איבעראנדערשען, איבערקליידען אלע פריהער ריגע מעלאדראמאס און אפערעס. זיי האבען אפגעווישט יעדען שפור פון דעם געדעטען דיאלאג, און געשריבען פאר מאצארט, בעטהאווען אדער וועבער, רעציטאטיווען אויף זייער אייגענעם שטייגער, ארויף לעגענדיג מיט א פרום מער מינע זייער שמוץ אויף די מייסטער-ווערק, זיינען זיי איבערצייגט געווען, אז זיי פארגרעסערען דעם רוהם פון די גרויסע מייסטער, אז זיי פארפאלקאמען זייערע געדאנקען. קריסטאף, וועלכער האט, א דאנק קארינעס קריטיק, בעסער דערפיהלט די שווערקייט, די האמעטנעקייט און

אפט די מיאוסקייט פון די וואגנערישע דעקלאמאציעס, האט זיך שוין א צייט לאנג געשטעלט די פראגע: צי דאס צור-נויפבינדען און צונויפשפאנען פון דעם „גערעדטען“ דיא-לאג און דעם געזאנג איז ניט אן אומזין, אן אומנאטירליכע זאך? דאס ווארט און דער געזאנג האבען דאך באזונדערע ריטמען. מ'קאן נאך פארשטעהן, אז א קינסטלער זאל צו-ליעב איין קונסט — וואס איז איהם לייעבער — מקריב זיין די אנדערע; אבער צו זוכען א קאמפראמיס צווישען זיי, מיינט דאך ביידע מקריב צו זיין: דאס מיינט וועלען, אז דאס ווארט זאל מעהר קיין ווארט ניט זיין, און דער געזאנג — קיין געזאנג ניט; אז מען וויל אריינשפארען דעם גרויסען געזאנג-שטראם אין א מאנאטאנעם קאנאל; בא-ווארפען די שעהנע נאקעטע גלידער פונ'ם ווארט מיט שווע-רע, רייכע שטאפען, וואס זאלען פאראליוזירען זייערע זשעס-טען און באוועגונגען. פארוואס ניט לאזען ביידע זייערע נא-טירליכע, אינסטינקטיווע, פרייע באוועגונגען? — פונקט ווי א שעהנע מיידעל, וואס געהט זיך מונטער, מיט אן עלאס-טישען טריט ביים ברעג פון א טייכעל; דאס פרייליכע מורמ-לען פונ'ם וואסער פארוויגט איהרע חלומות, און, אומבא-וואוסט, ביסלאכווייז, פאלט דער ריטם פון איהרע טריט און געדאנקען אין איינקלאנג מיט'ן טייכעל'ס געזאנג.

און אזוי וועלען די מוזיק און די פאעזיע, ביידע פריי, געהען איינע נעבען דער אנדערער חלום'ענדיג, צונויפג-יסענדיג זייערע חלומות. — נאטירליך, ניט יעדע מוזיק האט געטויגט פאר דער פאראייניגונג, און ניט יעדע פאעזיע, די געגנער פון מעלאדראמע זיינען מיט רעכט ארויסגעטראטען געגען די גראבע פראבעס, וואס מ'האט ביז דאמאלסט גע-מאכט און געגען די דארשטעלער. קריסטאף האט א לאנגע

צייט אויך געהאט דיזעלבע געגנערישע שטעלונג. די טעמפע נארישקייט פון די אקטיארען, וואס האבען דעקלאמירט די רעציטאטיווען מיט אן אינסטרומענט-אקאמפאנימענט, זיך ניט קימערענדיג נאכצופאלגען דעם אקאמפאנימענט און צונויפצוגיסען זייער שטים מיט'ן אקאמפאנימענט. נאר, פארקעהרט, זיך אנשטרענגענדיג מ'זאל בלויז זיי הערען — האט געמוזט אויפרייצען און גרילצען אין יעדען מוזיקאלי-שען אויער. זינט ער האט אבער געהערט קארניעס הארמאנישע שטים — די פליסענדיגע און ריינע שטים, וואס האט דורכגעשטראלט דורך די מוזיק, ווי א ליכט-שטראל דאס וואסער, וואס האט ארומגענומען די קאנטורען פון דער מע-לאדישער פראזע און זי געמאכט פליסענדיגער און פרייער האט ער פלוצלונג דערזעהן די שעהנקייט פון א נייער קונסט. אפשר האט ער רעכט געהאט; ער האט אבער ניט גע-האט גענוג ערפארונג זיך איינצולאזען אהן געפאר אין דעם מוזיק-זשאנר, וואס — אויב מ'ויל ער זאל זיין שעהן און באמת קינסטלעריש — איז דער שווערסטער פון אלע אנדערע. אט דער קונסט-צווייג פאדערט באזונדערס איין הויפט-באדינג: א פאלקאמע הארמאניע צווישען די קונסט-שטרעבונגען פונ'ם דיכטער, פונ'ם מוזיקער און פון די אקטיארען. — קריסטאף האט זיך וועגען דעם ניט געזארגט: ער האט זיך בלינד אריינגעווארפען אין אן אומבאקאנטען קונסט-זשאנר, פון וועלכען נאר ער אליין האט געוואוסט, אדער געפיהלט די גרונד-רעגלען.

זיין גאר ערשטער געדאנק איז געווען צו באקליידען מיט מוזיק א פעעזי-פאנטאזיע פון שעקספיר אדער איין אקט פון צווייטען טייל פון פאוסט. די טעאטערס זיינען אבער ווייניג-וואס גענייגט געווען צו מאכען אזא פראבע — דער-

צו וואלט עס געווען א צו טייערע פראבע און זי האט די די-
 רעקטארען פשוט אויסגעזעהן נאריש. אלע האבען צוגעגעבען
 און געגלויבט אין קריסטאף'ס קאמפעטענץ אין מוזיק;
 אבער דאס, וואס ער ערלויבט זיך צו האבען אייגענע בא-
 גריפען איבער דער פאָעזי און טעאטער, האט ביי זיי אלע-
 מען ארויסגערופען א שמייכל: מ'האט איהם ניט גענומען
 ערנסט. די מוזיק-וועלט און די פאָעזיע-וועלט זיינען געווען
 ווי צוויי פרעמדע און געהיים-פיינדליכע מלוכות. כדי אריין-
 צודרינגען אין דער פאָעטישער מלוכה האט קריסטאף גע-
 מוזט האבען א פאָעט אלס מיטארבייטער; און מען האט
 איהם ניט געלאָזט ער זאל זיך אליין אויסקלייבען דעם פאָעט.
 ער וואלט זיך דאס אליין אויך ניט ערלויבט; ער האט קיין
 צוטרוען ניט געהאט צו זיין אייגענעם געשמאק אין פאָ-
 עזיע. מ'האט איהם איינגערעדט, אז ער פארשטעהט ניט
 קיין פאָעזיע, און איז אמת'ן האט ער טאקע ניט פארשטאנען
 די פאָעזיע, וואס אלע ארום איהם האבען באוואונדערט. מיט
 זיין געוועהנליכער ערליכקייט און עקשנות האט ער טייל-
 מאַל זיך שטארק אנגעשטרענגט דורכצופיהלען די שעהנקייט
 פון א טייל פון די דאָזיגע פאָעטישע ווערק; ער איז אבער
 אלע מאַל ארויס ווי א צוטומעלטער און פארשעמטער:
 ניין, קיין פאָעט איז ער זיכער ניט געווען. איז אמת'ן האט
 ער ליידענשאפטליך ליעב געהאט געוויסע אמאליגע פאָע-
 טען; און דאס האט איהם אביסעל געטרייסט. נאר מסתמא
 האט ער זיי ניט ליעב געהאט ווי עס באדארף צו זיין. האט
 ער דען איין מאַל ניט אויסגעדריקט דעם משונה-דיגען גע-
 דאנק, אז דער גרויסער דיכטער בלייבט גרויס אפילו ווען מען
 איבערזעצט איהם אין פראַנצ, און אפילו אין דער פראַנצ
 פון א פרעמדער שפראך און אז דער ווערט פון די ווערטער

שטעהט ניט העכער ווי די נשמה פון דעם וואס דדיקט זיי אויס? זיינע פריינד האבען פון איהם וואס געמאכט מאד-היים האט איהם געזאגט, אז ער האט א קרעכאדישע נשמה, און ער האט זיך ניט געפראוואט פארטיידיגען. זעאנדיג טאגטעגליך ווי ליטעראטען רעדען וועגען מזיק און דאס לעכערליכע דערפון, האט ער אנגענומען — כאטש טייער אין הארצען האט ער געצווייפעלט — אז ער איז אומאמפער-מענט אין פאעזיע, און מיט פארמאכטע ארגען געגלויבט די, וועלכע זיינען לויט זיין מיינונג געווען מערד באהאווענט אין דער פראגע. דערפאר האט ער טאקע געלאזט זיינע פריינד פון דער צייטשריפט אויף איהם ארדיפצוינגען א געוויסען סטעפאן פאן העלמוט, א פאעט פון דעם דעקאדענטישען חדר, וועלכער האט איהם געבראכט אן ע פ י ג ע נ י ע, געשריבען אויף זיין שטייגען. צו יענער צייט האט בען די דייטשע פאעטען — (פונקט ווי זייערע קאלעגען אין פראנקרייך) — געהאלטען אין איבערמאכען אלע גריכישע טראגעדיעס. סטעפאן פאן העלמוט'ס ווערק איז געווען איי-נע פון די מאדנע גריכיש-דייטשע טעאטער-שטיק, וואו מ'האט צוגעפגעמישט איבעסען מיט האמער'ן, מיט אס-קאר וויילד — און רערצו נאך, זעלבסטפארשטענדליך, א פאר טעקסט-ביכער איבער ארכעאלאגיע. אנאמעמאן איז געווען א נערוואסטעניקער און אכילעס אן אומפעהיגער... זיי האבען זיך געהאלטען אין איין באקלאגען אויף זייער אומגליק און דערביי זיינען זיי געבליבען מיט זייערע גע-שרייען. די גאנצע קראפט פון דער דראמא איז קאנצענט-רירט געווען אויף עמיגעניע'ס ראלע, — א נערוועזע, היס-טערישע און פעדאנטישע עפיגעניע, וועלכע האט מוכר גע-זאגט די העלדען, מיט כעס דעקלאמירט, אנטפלעקט פאר'ן

פובליקום איהר ניטשיאנישען פעסימיוזם. — און בענקענדיג
נאכ'ן טויט. זיך אליין דערווארגען מיט א הילכ'גען געלעב-
טער...

אט דער מין פרעטענציעזע, דעגענערירטע כלומרשט גריי-
כישע ליטעראטור איז געווען אין אבסאלוטען ווידערשפרוך
מיט קריסטאף'ס גייסט. ארום איהם האט מען אבער געשריען,
אז דאס איז א מייסטער-ווערק. ער איז א שוועבלינג געווא-
רען און זיך געלאזט איבעררעדען. אין אמת'ן האט די מור-
זיק אין איהם געשטורמט און ער האט דערפון מערער גע-
טראכט ווי פונ'ם טעקסט. דער טעקסט איז בלויז פאר איהם
געווען א מיטעל ווי אויסצודריקען, צוברייטען דעם שטראם
פון זיינע ליידענשאפטען. ער האט אין זיך קיין אהנונג ניט
געהאט פון דער אינטעליגענטער אביעקטיוויטעט און זעלבסט-
פארלייקענונג, וועלכע זיינען נויטיג פאר דער מוזיקאלישער
דארשטעלונג פון א פאעטיש ווערק. ער האט דאס אבער
ניט געוואלט מודה זיין. א חוץ דעם האט ער זיך פון דער
פאעמא געשאפען א פאלשע אילוזיע: ער האט דערין גע-
זעהן וואס איהם האט זיך געוואלט, — פונקט ווי ער פלעגט
בעת זיין קינדהייט זעהן ניט דאס שטיק וואס מען האט
געשפיעלט אויף דער בינהע, נאר דאס וואס ער האט זיך
אין מוח פארגעשטעלט

ערשט בעת די רעפעטיציעס האט ער זיך ארומגעזעהן
וואס די פאעמע מיינט אייגענטליך. אין א געוויסען מאָג,
בשעת ער האט זיך צוגעחערט צו א סצענע, האט איהם דאס
ווערק אויסגעזעהן אזוי נאריש, אז ס'האט זיך איהם געדוכט
אז די אקטיאָרען צוקאליעטשען עס ער האט דערביי גענו-
מען זיי ערקלערען ווי אזוי מ'דארף דאס שפיעלען — און
ניט נאר זיי, נאר דעם דיכטער אליין אויך, כאטש יענער האט

זיך אנגענומען פאר די אקטיארען. דעם פארפאסער האט עס פארבראכען. און ער האט מיט א בייסענדען טאן געזאגט, אז עד ווייסט מסתמא וואס ער האט געוואלט שרייבען. קריסטאף איז ניט אפגעשטאנען און גע'טענה'ט מיט העל-מיט'ן, אז ער ווייסט ניט. דער געלעכטער פון אלעמען ארום האט איהם געוויזען, אז ער מאכט זיך לעכעדליך. ער איז שטיל געבליבען, צוגעבענדיג אז נאך אלעמען זיינען דאך די פערזען ניט זיינע. דאן האט ער דערזעהן די געוואלטיגע ווערטלאזיקייט פון דעם טעאטער-שטיק און איז דערפון ווי דערשלאנען געבליבען. ער האט זיך געשמעלט די פראגע: ווי אחי האט ער געקאנט אזא טעות מאכען? ער האט זיך גערופען „אידיאט“, און זיך ממש אויסגעריסען די האר. ער האט געפרואווט זיך בארוהיגען, איבער'חזר'ענדיג אין זיך: „דו פארשטעהסט ניט די זאך: ס'איז ניט דיין עסק. דו גיב זיך נאך אפ מיט דער מוזיק!“ — ער האט זיך אבער אזוי געשעחמט מיט די נארישע שטעלען, מיט דעם פרעטענציע-זען פאטאס, מיט דער בולט'ער פאלשקייט פון די ווערטער, מיט די זשעסטען און העוויות, אז צייטענווייז האט ער, ביים דיריגירען דעם ארקעסטער, געפיהלט, אז ער האט ניט קיין כח אויפצוהויבען דאס שטעקעל; ער האט זיך ווי געוואלט באהאלטען אין דעם סופליאר'ס קעסטעל. ער איז געווען צו אפענהערציג, ניט גענוג פאליטיקער און ניט געקאנט פאר מאסקירען זיינע געדאנקען. יעדער האט געזעהן וואס ער טראכט: זיין פריינד, די אקטיארען און דער פארפאסער העלמוט האבען איהם מיט א שעלמישען שמייכעל געפרעגט: — „דאס האט אויך ניט דאס גליק ביי אייך נישטאדן צו זיין?“

קריסטאף האט איהם איינפאך געענטפערט:

„דעם אמת גערעדט, ניין. איד פארשטעה ניט.“

— „האט איהר עס ניט געלייענט, בעת איהר האט דער-

צו געשריבען די מוזיק?“

„יא,“ — האט קריסטאף נאיוו געענטפערט. — „כ'האב

אבער א טעות געהאט. כ'האב אנדערש פארשטאנען.“

— „א שאד וואס איהר האט אליין ניט געשריבען דאס

וואס איהר האט פארשטאנען!“

„אה! ווען איד זאל קאנען!“ — האט קריסטאף גע-

זאגט.

דעם דיכטער האט דאס פארדראסען און אום זיד נוקם

צו זיין, האט ער קריטיקירט די מוזיק. ער האט זיד בא-

קלאגט, אז זי איז צו שווער, אז זי דערשטיקט די פערזען.

אויב דער דיכטער האט דעם מוזיקער ניט פארשטאנען

און דער מוזיקער ניט דעם דיכטער, האבען אבער די אקטיאן

רען ביידע ניט פארשטאנען, און דאס האט זיי ווייניגדוואס

געארט. זיי האבען נאר געזוכט פראזען דא און דארט וואו

אויסצודריקען זייערע געוועהנליכע עפעקטען. ס'איז ביי

זיי גאר קיין פראגע ניט געווען פון צו פאסען די דעקלאמא-

ציע צו דעם געבוי פון דעם שטיק און צום מוזיקאלישען

ריטם: זיי זיינען געגאנגען אין איין זייט און די מוזיק אין

אן אנדערער. ס'האט אויסגעזעהן אז זיי זינגען כסדר אין א

פאלשען טאן. קריסטאף האט דערביי געקריצט מיט די ציין

און איז הייזערדיג געווארען שרייענדיג צו זיי די ריכטיגע

טענער. זיי האבען איהם געלאזען שרייען און ווייטער רי-

היג געזונגען: זיי האבען אפילו ניט פארשטאנען וואס ער

וויל פון זיי.

קריסטאף וואלט די גאנצע זאך געווען אפגעלאזען, ווען

ניט די פיעלע רעפעטיציעס וואס מ'האט שוין ביז דאן גע-

מאכט און די מורא פאר א פראצעס. מאנהיים, וועמען ער האט פארטרויט זיין אומצופרידענהייט, האט פון איהם אפֿגעלאכט:

— „וואָס איז?“ — האט ער געפרעגט — „ס'געהט גאנץ גוט. אי וואָס, איהר פארשטעהט זיך ניט איינער דעם אנדערען! נו, וואָס מאכט עס אויס? ווער פארשטעהט דען א צווייטענ'ס ווערק א חוץ דעם פארפאסער? — און אויב ער פארשטעהט עס, איז נאך אויך גוט!...“

קריסטאף האט געליטען פון דער פוסטקייט און טעמפֿקייט פון דער פאָעמע און געזאָגט, אז דורך דעם וועט זיין מוזיק אויך ניט אויסגעהמען. מאנהיים האט טאקע איינגעשטימט, אז די פאָעמע איז נאָריש, און אז העלמוט איז א גולם, אבער דאָס האט איהם ווייניג־וואָס געאַרט: מען האט ביי איהם אין הויז גוט פארבראכט און ער האט געהאַט א שעהנע פרוי. וואָס נאך האט די קריטיק באדארפט?

קריסטאף האט געווייבען די אַקסלען און געזאָגט, אז ער האט ניט קיין צייט צו הערען נארישקייטען.

— „דאָס איז ניט קיין נארישקייטען!“ — האט מאַנ־היים געזאָגט — „אַט האַסטו מיר די וואוילע עהרליכע מענ־שען! זיי האָבען גאר קיין באגריף ניט פון דעם וויכטיגסטען אין לעבען.“

און ער האט קריסטאָפֿ'ן אן עצה געגעבען ער זאל זיך ווייניגער אָפּגעבען מיט העלמוט'ס עסקים און טראַכטען בערסער פון זיינע אייגענע. ער האט איהם אויך דערמאָנט, אז ער זאל ניט פאָרגעסען צו מאַכען א ביסעל רעקלאַמע. קריסטאָפֿ האט זיך דערפון מיט כעס אָפּגעזאָגט. צו א רעפארטער וואָס איז געקומען איהם אינטערוויואירען מכת זיי לעבען האט ער געזאָגט צארנדיג:

— „דאס געהט אייד נישט אן!“

און ווען מ'האט ביי איהם געבעטען זיין פאטאגראפיע פאר א מאנאט־שריפט, איז ער אויפגעשפרונגען פון כעס, און אויסגעשריען, אז ער איז א דאנקען גאט, נישט קיין קייזער, וואס ער זאל דארפען ווייזען זיין בילד די פארבייגעהער. — ער האט נישט געענטפערט אויף די איינלאדונגען וואס ער האט געקראגען; און ווען ער האט שוין דורך א צופאל איינע אנגענומען, האט ער ערשט פארגעסען צו געהן, אדער אמאל פלעגט ער יא געהן נאך מיט א ווידערוויליגער מינע, עפעס אזוי ווי ער וואלט אומיסנע וועלען אלעמען ארויסווייזען זיין אומפריינדליכקייט.

אבער דער קלימאקס צו אלעם דעם איז געקומען ווען ער האט זיך צוקריגט מיט זיין צייט־שריפט, צוויי טעג פאר דער פארשטעלונג.

וואס ס'מוז פאסירען, פאסירט. מאנהיים האט געהאלטען
 מען איז איין „קאריגירען“ קריסטאף'ס ארטיקלען: ער האט
 שוין איצט זיך נישט געשעהמט אויסצומעקען גאנצע שורות
 און אריינשטעלען אויף זייער פלאץ קאמפלימענטען.
 איין מאל האט קריסטאף, באזוכענדיג א פאמיליע, בא-
 געגענט א געוויסען ווירטואל — א פראנט, א פיאניסט, ווע-
 מען ער האט אנגעגריפען. דער פיאניסט איז צוגעקומען און
 איהם געדאנקט, שמייכלענדיג זעהר פריינדליך. ער האט
 איהם ברוטאל געענטפערט, אז ער האט נישט פארוואס איהם
 צו דאנקען. דער אנדערער האט אבער געענטפערט, אז יא
 און וויעדער גענומען אויסדריקען זיין דאנקבארקייט. קריס-
 טאף האט איהם קורץ איבערגעהאקט די רייד, זאגענדיג אז
 אויב ער איז אזוי צופרידען מיט'ן ארטיקל איז דאס זיין
 געשעפט — נאך ער, קריסטאף, האט געוויס נישט געשריבען
 דעם ארטיקל איהם צופרידענצושטעלען. און ער האט זיך
 צו איהם אויסגעדריעהט מיט'ן רוקען. דער ווירטואל האט
 איהם אנגענומען פאר א גוטהארציגען „מאניאק“, און איז
 לאכענדיג אוועקגעגאנגען. קריסטאף האט זיך אבער דערביי
 דערמאנט, אז ער האט צוריק מיט א צייט ערהאלטען א
 דאנקזאגונגס-קארטע פון נאך איינעם פון זיינע קרבנות;
 און פלוצלונג איז איהם א חשד דורכגעפליגען דורכ'ן מח.
 ער איז ארויסגעגאנגען און נישט ווייט פון דארט געקויפט ביי
 א צייטונגס-הענדלער א קאפיע פון דער צייטשריפט'ס לעצ-
 טער אויסגאבע. ער האט געזוכט זיין ארטיקל, און געלע-
 זען... דעם ערשטען מאמענט האט זיך איהם געדוכט, אז ער

איז משונע. באלד האָט ער אבער פארשטאנען. און מיט א ווילדען כעס זיך א לאז געטאן לויפען צו דער רעדאקציע פונ'ם „ד י א נ י ז א ס“.

וואלדהאז און מאנהיים זיינען דאָרט געווען און אַנ- געפיהרט א געשפרעך מיט איינער פון זייערע באקאנטע אקטריסעס. זיי האָבען שוין קריסטאָפּ'ן ניט געדארפט פרע- גען וועגען וואָס ער קומט. אַנידערוואָרפענדיג די צייט- שריפט אויפ'ן טיש האָט קריסטאָפּ מיט א פארכאפטען אַטעם שרעקליך זיך א וואָרף געטאן אויף זיי: ער האָט מורא'דיג געשריען און זיי גערופען, אויסווארפען, שאַרלאַ- טאַנעס, פעלשערס און געטופעט און געקלאפט מיט א שטול אין די פאָדלאַגע. מאנהיים האָט געפרוואוּט לאכען. קריס- טאָפּ האָט איהם געוואָלט געבען א בריק פון הינטען. מאנ- היים איז אנטלאָפּען הינטער'ן טיש און זיך געקייקעלט פון געלעכטער. וואלדהאז האָט דאָס אבער גענומען אויף א גאָר אַנדער שטייגער. שטייף און שטאַלץ האָט זיך זיין שטים געלאָזט הערען דורכ'ן געטומעל אז ער וועט ניט דערלויבען מ'זאָל מיט איהם רעדען אין אזא טאָן; און ער האָט איהם דערלאָנגט זיין קארטע; קריסטאָפּ האָט איהם געוואָרפען אין פנים אריין:

— „באַלדוואָן!... געהט נאָר, איך דאָרף ניט אייער קארטע צו וויסען ווער איהר זייט... איהר זייט א שווינדלער, א פעלשער! און איהר דענקט אפשר, אז איך וועל מיד שלאָ- גען, דעלירען מיט אייך? ... גוט אַפּשמייסען, דאָס פשוט קומט אייך!...“

פון גאָס האָט מען געהערט זיין קול. די מענשען האָ- בען זיך אָפּגעשטעלט זיך צוצוהערען. מאנהיים האָט פאר-

מאכט די פענסטער. די באזוכערין האט א דערשראקענע געדאנקע וואלט אנטלויפען: קריסטאף האט אבער פארשטעלט די טיר. וואלדהאז איז געווען בלייב ווי א טויטער און ניט געדאנקט בעת'ן רעדען כאפען דעם אטעם. מאנהיים האט שטאמלענדיג און לאכענדיג געזוכט עפעס צו ענטפערען. קריסטאף האט זיי אבער ניט געלאזט ארויסרעדען א ווארט. ער האט זיי באווארפען מיט די ערגסטע זולזים וואס ער האט נאך געקאנט אויסטראכטען און איז צום סוף אהן א אטעם ארויס פון צימער. וואלדהאז און מאנהיים האבען זייער לשון צוריק געקראגען ערשט ווען ער איז שוין געווען אין דרויסען. מאנהיים האט שנעל וויעדער אנגענומען זיין העזה'דיגע האלטונג: די באליידיגונגען האבען זיך צו איהם צוגעקלעפט ווי אן ארבעס צום וואנט. וואלדהאז אבער איז געבליבען אן אנגעווייטאנטער: זיין ווירדע איז פארלעצט געווארען; און די באליידיגונג איז נאך געווען שמערצליכער מיט דעם וואס א צווייטער איז דערביי געווען. ער האט געזאגט, אז ער וועט איהם קיינמאל ניט מוחל זיין און זיינע קאלעגען אין דער רעדאקציע האבען מיט איהם איינגעשטימט.

מאנהיים איז געבליבען דער איינציגער וואס איז ניט אין כעס געווען אויף קריסטאף'ן: ער האט זיך פון דער גאנצער זאך פשוט אמוזירט, און גערעכענט אז נאך אלעמען וואס פאר א ווערט האבען עס די „הארבע" פאר ווערטער וואס ער האט געהערט? ס'איז געווען א געלונגענער וויין, און כאטש עס איז געווען אויף זיין חשבון, האט ער דערפון הארציג געלאכט. דערפאר טאקע איז ער גרייט געווען קריסטאף'ן צו געבען די האנט, ווי קיין זאך וואלט נאך ניט געשעהן. קריסטאף האט אבער ניט געקאנט פארגעסען און

מעהר ניט געוואלט זיך פריינדלעך מיט איהם. מאנהיימ'ען האט עס ניט געארט: ער האט זיך שוין פון קריסטאף'ן אלס שפיעלצייג גענוג אמוזירט. עס האט זיך איהם גענומען גלוסטען נאך אן אנדער מאריאנעטקע. פון דעם טאג אן איז אלץ צווישען זיי איבערגעשניטען געווארען. דאס האט אבער מאנהיימ'ען ניט געשמערט ווייטער צו זאגען. בעת מ'האט פאר איהם גערעדט פון קריסטאף'ן, אז זיי זיינען אינטימע פריינד, און אפשר האט ער עס טאקע געגלויבט.

צוויי טעג נאך דער קריגעריי איז פאָרגעקומען די ערשטע פארשטעלונג פון ע פ י ג ע נ י ע. ס'איז געווען א שרעקליכער דורכפאל. וואלדהאוז'ס צייטשריפט האט געלויבט די פאעמע און פארשוויגען אין גאנצען די מוזיק. די אנדערע זשורנאלען האבען זיך איבער דער זאך לוסטיג געוויצעלט. מ'האט געלאכט און געפייפט. בלויז דריי מאל האט מען דאס שטיק געשפיעלט; דאס אפלאכען האט זיך אבער ניט אזוי גיך אפגעשטעלט. דעם עולם האט פשוט הנאה געטאן וואס ער האט די געלעגענהייט א ביסעל חוזק צו מאכען פון קריסטאף'ן; און וואכען-לאנג איז ע פ י ג ע נ י ע געבליבען אן אומערשעפליכער ענין, זיך צו וויצלען. מ'האט געוואוסט, אז קריסטאף האט מעהר ניט קיין געוועהר מיט וואס זיך אנטקעגען צו שמעלען; און מ'האט דאס אויסגענוצט. די איינציגע זאך וואס האט נאך אביסעל צוריקגעהאלטען דעם עולם איז געווען זיין שמאנד אין גרויספירשט'ס שלאס, און כאטש קלאנגען האבען זיך א צייט-לאנג פארשפרייט, אז דער גרויספירשט באציהט זיך צו איהם קאלט, צוליעב דעם וואס קריסטאף האט זיך קיינמאל ניט געוואלט צוהערען צו זיינע עצות — דאך פלעגט ער פון צייט צו צייט געהן אין שלאס אריין און דאס פובליקום האט פאר איהם

דרד ארץ געהאט צוליעב דער אפיציעלער פראטעקציע —
אן איינגעבילדעטע פראטעקציע, מעהר ווי אן אמת'דיגע.
אויך אט דעם לעצטען אַנשפאר האָט ער זיך אויך אונ-
טערגענומען צו פארניכטען.

ער האט פון דער קריטיק געליטען. מ'האט ניט נאָר אָנגעגריפען זיין מוזיק, נאָר אויך זיינע באַגריפען איבער דעם נייען זשאַנר — וואָס מ'האט זיך אפילו ניט גענומען די מיה צו פארשטעהן. עס איז גרינגער געווען אויסצולאָזען די נייע אידעען. קריסטאָף איז נאָך ניט געווען גענוג קלוג צו וויסען אז דער בעסטער ענטפער פאר אַן אומעהרליכען קריטיקער איז איהם ניט צו ענטפערען און ווייטער צו שאַפֿען. זינט עטליכע חדשים האָט ער זיך געמאכט די שלעכטע געוואוינטהייט ניט דורכצולאָזען קיין אומגערעכטען אנגריף אָהן אַן ענטפער.

ער האָט געשריבען אַן אַרטיקעל אין וועלכען ער האָט נאָר ניט געשאַנעוועט געוויסע געגנער זיינע. די צוויי „אנ־שטענדיגע“ צייטונגען, צו וועלכע ער האָט דעם אַרטיקעל גע־בראכט, האָבען זיך ענטזאגט עס צו פארעפענטליכען. זיך ענטשולדיגענדיג מיט אַן איראָנישער העפליכקייט. קריסטאָף האָט זיך איינגע'עקשנ'ט. ער האָט זיך דערמאָנט, אז דער רעדאקטאָר פון דער שטאָטישער סאַציאַליסטישער צייטונג האָט אַ צייט־לאַנג געזוכט זיך צו דערנעהענטערען צו איהם. ער האָט איהם געקענט און פֿלעגט צייטענווייז מיט איהם פארפיהרען אַ געשפרעד. קריסטאָף האָט הנאָה געהאט צו טרעפען אַ מענשען וואָס רעדט פֿריי איבער דער רעגירונג, איבער דער אַרמיי, איבער דער אַלגעמיינער אונטערדריקונג פון געדאנק און איבער די אַלטע פארשימעלטע פאראורטייל־לען. דער געשפרעד פֿלעגט זיך אבער קיינמאָל ניט קאָנען ווייט פאַרציהען, וואָרום באלד פֿלעגט דער סאַציאַליסט דער־

געהן צו קארל מארקס — און מיט מארקס'ן האט זיך קריסטאף גארניט אינטערעסירט. א חוץ דעם האט קריסטאף געזעהן אין אים דעם פרייזיניגען מענשענ'ס רייד — אויסער דעם מאטעריאליזם וואס איז איהם ניט שטארק געפעלען, — א מין פעדאנטישע שטרענגקייט, א געדאנקער-דעספאטיזם, און א מין היפור'דיגען מיליטאריזם וואס האט בען איהם געקלונגען כמעט עהנליך צו דעם, וואס ער האט יעדען טאג געהערט אין דייטשלאנד.

דאך האט ער זיך אן איהם און אין זיין צייטונג דער-מאנאט, ווען ער האט געזעהן אז די טירען פון אלע רעדאקט-ציעס בלייבען פאר איהם פארמאכט. ער האט געוואוסט, אז דער טריט זיינער וועט ארויסרופען א סקאנדאל: — ווארום די צייטונג איז שטענדיג שארף און גיפטיג ארויס-געטראטען און איז פון אלעמען כמעט פארדאמט געווארען. אזוי ווי קריסטאף האט זי אבער קיינמאל ניט געלייענט, האט ער נאך געטראכט פון איהרע געוואגטע אידעען וואס האבען איהם ניט אפגעשראקען און ניט פון איהר נידעריג-געמיינעם טאן, וואס וואלט איהם געוויס אפגעקעלט. איי-בעריגענס וואלט ער אפשר, וויסענדיג אפילו דעם טאן פון דער צייטונג, אויף דעם זיך איצט ניט אפגעשטעלט, אזוי אויפגעקאכט איז ער געווען געגען די אנדערע זשורנאלען פאר זייער כיטצען, שטילען אפמאך איהם צו דערשטיקען. ער האט געבראכט דעם ארטיקעל אין דער סאציאליסטישער רעדאקציע און איז אויפגענומען געווארען מיט אפענע ארעמס. אויף מארגען איז דער ארטיקעל ערשינען; און די צייטונג האט מיט גרויסע אותיות אנאנסירט, אז זיי האבען צוגע-קראגען אלס מיטארבייטער דעם יונגען און טאלאנטפולען מוזיקער, דעם בירגער זשאן-קריסטאף קראפט, וועמעס ווארי-

מע סימפאטיען פאר דעם ארבייטער-קלאס און זייער אי-דעאל זיינען גוט באקאנט.

קריסטאף האט ניט געלייענט די אנאנס און ניט דעם ארטיקעל, ווארום ס'איז גראד געווען א זונטאג און ער איז נאנץ פריה ארויס אויף א שפאציר איבער די פעלדער ארום דער שטאט. ער איז געווען זעהר גוט אויפגעלעגט. זעהענדיג דעם זונען-אויפגאנג, האט ער גענומען שרייען, לאכען, יאדלען, שפרינגען און טאנצען. ניטא מעהר קיין צייטונג, קיין קריטיק צו שרייבען! דער פריהלינג איז וויעדער דא און מיט איהם אויך די שעהנסטע מוזיק — די מוזיק פונ'ם הימעל און פון דער ערד! א סוף איז געקומען צו די קאנצערט-זאלען מיט זייערע שטיקענדע און שווערע גערוכען! ניטא מעהר דאס אפשטויסענדע פובליקום און די לאנגווייזליגע ווירטואזען! דער געזאנג פון די מורמלענדע וועלדער האט זיך געהויבען, און איבער די פעלדער האבען פון דער ערד און די קברים געצויגען, ווי כוואליעס, די בארוישענדע לעבענס-כחות.

ווען ער איז צוריק געקומען פונ'ם שפאציר מיט א קאפ וואו עס האט געזשומט ליכט און מוזיק, האט איהם זיין מאמע דערלאנגט א בריעף וואס מ'האט פון הויף געבראכט איז זיין אבוועזענהייט. דער בריעף איז געווען געשריבען איז אן אומפערזענליכער פאָרם און געהייסען קריסטאף'ן ער זאל זיך מעלדען דעם פריהמאָרגען אין שלאס. — דער פריהמאָרגען איז שוין געווען פאריבער: ס'איז געווען באלד אזויגער איינס. קריסטאף איז געבליבען רוהיג, און געזאגט:

— „ס'איז שוין צו שפעט איצט. כ'וועל שוין געהן

מאָרגען.“

זיי מאמע איז אבער, פארזארגט, צו איהם צוגעשטא-

נען:

„ניין, ניין,“ — האט זי געזאגט, — „אז דער פירשט הייסט קומען, געהט מען, מ'לעגט ניט אפ. דו דארפסט שוין געהן. אפשר איז עס עפעס א וויכטיגע זאך!“

— „א וויכטיגע זאך? פונקט ווי די לייטע וואלטען ווען עפעס וויכטיגעס געהאט צו זאגען! ... ער וועט מיר מסתמא אויסרעכענען זיינע באגריפען איבער מוזיק... אינ'טערעסאנט! ... אבי ס'זאל איהם נאך ניט איינפאלען צו קאנקורירען אויף דעם געביט מיט זיגפריעד מייער'ן, אדער ער זאל מיר ניט האבען צו ווייזען א הימל צו עניר! איך שווער דיר אז כ'וועל איהם ניט שאנען ווען. כ'וועל איהם זאגען: „גיט אייד אפ מיט פאליטיק. דארט זייט איהר א מייסטער, און איהר וועט שטענדיג האבן בען רעכט. אבער היט זיך פון קונסט! אין דער קונסט זעהט מען אייד אהן פערדערען, אהן א העלם, אהן אן אונ'י פארם, אהן געלט, אהן טיטלען, אהן אייערע בכבוד'יגע אבות, אהן זשאנדארמען... און באטראכט נאך, וואס פאר' בלייבט פון אייד אהן דעם אלעמען?“

די גוטע לואיזע — וועלכע האט אלצדינג גענומען ערנסט, האט אויפגעהויבען די ארעמס צום הימעל:

— „דו וועסט עס ניט זאגען! ... ביסט משוגע, משוגע...“ ער פלעגט זיך שטענדיג אמוזירען זי אנצושרעקען. ער פלעגט אבער אזוי ווייט דערגעהן מיט זיינע איבערטריבענע רייד, אז לואיזע פלעגט זיך סוף כל סוף ארומזעהן אז ער לאכט פון איהר. דאן פלעגט זי הויבען די אקסלען און זאגן:

„אוי, ביזטו נאריש, קינד מיינס!“

ער האט זי געקויפט לאבענדיג. ער איז געווען זעהר גוט אויפגעלעגט, ווייל ער האט בעת'ן שפאציר געפונען א שעהנע מוזיקאלישע טעמא, און ער האט געפיהלט אז זי ווארפט זיך אין איהם ווי א פיש אין וואסער. ער האט ניט געוואלט געהן אין שלאס אדיין פאר'ן עסען; ער איז געווען הונגעריג ווי א וואלף. לואיווע האט נאכדעם געמוזט אויפפאסען אויף זיין טואלעט, ווארום ער האט זיך וויעדער גענומען רייצען מיט איהר און טענה'נען, אז ער איז גענוג אויסגעפוצט מיט זיינע אפגענוצטע קליידער און זיינע פארשטויבטע שיד. ער האט זיך אבער דאך אין גאנצען איבערגעטאן, אליין אפגעפוצט די שיד און געפייפט דערביי ווי א שטיגלעך אדער נאכגעד מאכט אלע אינסטרומענטען פון דעם ארקעסטער. ווען ער איז פארטיג געווארען האט איהם די מאמע איבערגעקוקט און אויפ'ס ניי מיט אן ערנסטער מינע, איבערגעמאכט דעם שליף פון קראוואט. ער איז דאס מאל געווען זעהר געדולדיג, ווייל ער איז געווען צופרידען מיט זיך — און צו פרידען מיט זיך איז ער זעלטען ווען געווען. ער איז אוועק געגאנגען, זאגענדיג אז ער וועט אנטלויפען מיט דער פרינץ צעסין אדעלאאידע — דעם גרויספירשט'ס א טאכטער, א גאנץ שעהנע פרוי, וואס איז געווען פארהייראט צו א דייטשען פרינצעל און איז גראדע דאן געקומען פארברענגען א פאר וואכען מיט איהרע עלטערען. זי האט אמאל, בעת קריסטאף איז נאך געווען א קינד, איהם ארויסגעוויזען א ביסעל סימפאטיע און קריסטאף האט זי ניט פיינט געהאט. לואיווע פלעגט טענה'נען, אז ער איז אין איהר פארליעבט, און קריסטאף פלעגט כלומרשט אויף א שפאס מודה זיין אז ס'איז אמת.

ער האט זיך ניט געאייילט. ער האט, פארבייגעהענדיג

די געוועלכען, אריינגעקוקט אין די פענסטער, זיך אָפּגע-
שטעלט אויפ'ן גאס אַ גלעט צו טאָן אַ הינטעל, וואָס האָט,
ווי ער, געמיטליך אַרומשפּאַצירט און פון צייט צו צייט זיך
אויף אַ זייט אנידערגעלעגט און געגענעצט צו דער וו. ער
איז אַריבערגעשפרונגען די נידעריגע פארענצע אַרום דעם
שלאָס-הויף — אַ גרויס פיערקאַנטיג פּלאַץ, מיט הייזער
אַרום, מיט צוויי פּאַנטאַנען-שפּריצערס און צוויי שענהע
בלומען-בעטען, אָפּגעטיילט איינע פון דער אנדערער מיט
אַ שמאַלער באַזאָמדעטער שטעזשקע און אַרומגעזעצט מיט
אַראָנזשען-בוימעלאך אין קעסטלאך. אין מיטען איז גע-
שטאַנען אַ בראָנזענע סטאַטוע פונ'ם גרויספירשט, אָנגע-
טאָן מיט אַ קאַסטום אַ לאַ לואי פיליפּ אויף אַ פּעדעסטאַל,
באצירט אויף אַלע פיער ווינקלען מיט אַלעגאָרישע פיגורען
פון די טוגענדען. אויף אַ באַנק איז געזעסען אַ מענש אליין
און געדרעמעלט איבער זיין צייטונג. ביים טויער פונ'ם
שלאָס זיינען די גוואַרדיע סאַלדאַטען געשלאָפּען. הינטער
דער טעראַסע פונ'ם שלאָס זיינען ווי אויף אַ שפּאס גע-
שטאַנען צוויי אַנטשלאָפּענע קאַנאַנען און געגענעצט צו דער
אַנדערעמעלער שטאַט. קריסטאָף האָט זיך פון דעם אַלעמען
אויסגעלאַכט.

ער איז אַריין אין שלאָס און זיך אַפילו ניט געקיימערט,
צי ער דאַרף אָנעהמען אַ מעהר אָפּיציעלע האַלטונג. ער האָט
בלויז אויפגעהערט צו זינגען; אין איהם אבער האָבען זיינע
געדאַנקען ווייטער געטאַנצט. ער האָט אנידערגעוואַרפען זיין
קאַפּעלוש אויף אַ טיש אין פאַרהויז, אַ רוף טוענדיג דעם
אַלמען שווייצער, וועמען ער האָט געקענט זינט זיין קינד-
הייט. — (דער אַלטער איז שוין דאָרט געווען בעת קריסט-
טאָף האָט מיט זיין זיידען געמאַכט דעם ערשטען באַזוך אין

שלאס און געזעהן צו דער זעלבער צייט האט ער'ן) —
 דער אלטער, וועלכער פלעגט שטענדיג גוטמוטיג ענטפערען
 אויף קריסטאף'ס שטיפערדישע און פארשייטע ווערטלאך,
 האט איהם אבער דעם מאל באגעגענט מיט א שטאלצער מין
 נע. קריסטאף האט זיך אויף דעם ניט אומגעקוקט. ווייטער
 א ביסעל האט ער אנגעטראפען א געריכט-באאמטען — א
 פלוידערזאק, וועלכער פלעגט איהם שטענדיג ארויסווייזען
 גרויס פריינדשאפט. ס'האט איהם פארוואנדערט וואס דער
 פארשוינ איז אזוי אויליג איהם פארבייגעגאנגען און ווי
 אויסגעמידען מיט איהם א שטיקעל שמועס צו פארפיהרען.
 די איינדרוקען האבען אבער אויף איהם ניט געווינקט, ער
 איז זיך ווייטער געגאנגען און ענדליך פארלאנגט מ'זאל
 איהם אריינפיהרען צום גרויספירשט.

ער איז אריינגעגאנגען. מ'האט נאך-וואס געענדיגט מין
 טאג-עסען. דער פירשט איז געזעסען אין איינעם פון די סאל-
 לאנען. ער האט גערויכערט און גערעדט מיט די געסט. צוויי-
 שען זיי האט קריסטאף באמערקט זיי פרינצעסין,
 וועלכע האט אויך גערויכערט. זי איז געזעסען געמיטליך און
 געשפארט אויף א שטול און שטארק הויך גערעדט מיט א
 פאר אפיצירען וועלכע האבען זיך גרופירט ארום איהר. די
 פארוואמעלטע זיינען געווען מונטער און לוסטיג, און קריסט-
 טאף האט אריינקומענדיג געהערט דעם גרויספירשט'ס גראד-
 בען געלעכטער. אבער זיין געלעכטער איז איבערגעהאקט גע-
 ווארען, ווען ער האט דערזעהן קריסטאף'ן. ער האט א ברום
 געמאן און זיך געלאזט גלייך צו איהם.

— „אָה! איהר זייט שוין דא!“ — האט ער אויס-
 געשריען. — „איהר לאזט אייך ארונטער און קומט מין

באזוכען? ווי לאנג נאך דענקט איהר וועט איהר פון מיר חוץ מאכען? איהר זייט אן אויסוואורף... מין הער!" קריסטאף איז אזוי צוטימעלט געבליבען פונ'ם פלוצ-לונדיגען אָננהרף, אז ער איז א וויילע געבליבען אַהן לשון. ער האָט גערעכענט אז דער גרויספירשט איז אין כּעס איר בער זיין פארשפּעטיגען זיך; אָבער דאָך האָט דאָס ניט בארעכטיגט אזא וויטענדען צאָרן. ער האָט ארויסגעשטאַ- מעלט:

— „אייער הויכקייט! וואָס האָב איר געמאַן?"
דער פירשט האָט אבער ניט געהערט און האָט ווייטער געשטורמט:

„שווייגט! איר וועל ניט ערלויבען אזא אויסוואורף מיך צו באַליידיגען."

קריסטאף איז שטארק בלייך געוואָרען; דער האַלז איז איהם געווען קראמפּפהאפט צונויפגעצויגען און איהם ניט געלאָזט ריידען. ער האָט זיך אָנגעשטרענגט און אויסגע- שריען:

— „אייער הויכקייט! איהר האָט ניט דאָס רעכט... איהר האָט קיין רעכט ניט מיך צו באַליידיגען. איידער איהר זאָגט מיר וואָס איר האָב געמאַן."

דער גרויספירשט האָט זיך אויסגעדריעהט צו זיין סעק-רעטאר, וועלכער האָט ארויסגענומען א צייטונג פון זיין קע-שענע און זי איהם דערלאנגט. שולדיג איז זיין גרויסער אויפּרעגונג איז ניט געווען בלויז דער כּעס; דער שטארקער וויין האָט אין דעם אויך א חלק געהאט. ער האָט זיך אָוועק-געשטעלט פאר קריסטאָף'ן ווי א טארעאדאר מיט זיין הי-טעל, וואָרפענדיג ווילד פאר איהם די צונומענע און צו-קנייטשטע צייטונג און שרייענדיג:

„אייער שמוץ, מין הער!... איהר זייט ווערט מ'זאל
עס אייד ווארפען אין פנים אריין!“
קריסטאף האט דערקענט די סאציאליסטישע צייטונג:
— „איד זעה ניט די עולה,“ — האט ער געזאגט.
„וואס! וואס!“ — האט דער גרויספירשט געקוויר-
טשעט. — „איהר האט די חוצפה!... די נידערטרעכטיגע
צייטונג וואס באליידיגט מיר טאג-טעגליך, וואס ווארפט
אויף מיר ארויף א בארג מיט שמוץ!...“
— „הויכקייט!“ — האט קריסטאף אויסגערופען. —
„איד האב די צייטונג ניט געלייענט.“
„איהר זאגט א ליגען!“ — האט דער גרויספירשט גע-
שריען.

— „איד וויל ניט איהר זאלט מיר רופען ליגנער.
איד האב זי ניט געלייענט; איד גיב מיר בלויז אפ מיט
מוזיק. און א חוץ דעם האב איד דאס רעכט צו שרייבען
וואו איד וויל.“

„איהר האט נאך א רעכט צו שווייגען. איד בין געווען
צו גוט צו אייד. מין הארץ האט פאר אייד קיין זאך ניט
געקארנט. — ניט פאר אייד און ניט פאר אלע אייעריגע,
כאטש אייער אויפפיהרונג און אייער פאטער'ס האבען מיר
א רעכט געגעבען איד זאל פון אייד ניט וועלען וויסען. איד
פארוועהר אייד ווייטער צו שרייבען איז א צייטונג, וואס
איז מיר א שונא. אויסער דעם פארוועהר איד אייד אין אל-
געמיין וואס-עס-איז ווייטער צו שרייבען אהן מין הסכמה.
אייער מוזיק-פאלעמיק האט מיר שוין דערעסען. איד
קאן ניט ערלויבען א מענשען וואס שטעהט אונטער מין
שוץ, ער זאל פארבריינגען זיין צייט אנגרייפענדיג דאס וואס
איז טייער די מענשען וואס האבען געשמאק און געפיהל

— אָדער בעסער געזאָגט אלע אמת'ע דייטשען. שרייבט בער
סער גוטע מוזיק און אויב איהר קאנט עס ניט, פראקטיצירט
מעהר אייערע גאמען אָדער אייערע איבונגען. איך וויל ניט
קיין מוזיקאלישען בעבעל וואס אמוזירט זיך אַפלאכענדיג
פון אלע אונזערע נאציאנאלע באריהמטהייטען. אָדער צו-
מומלענדיג די קעפ פון דער באפעלקערונג. מיר ווייסען, א
דאנק גאט! וואס גוט הייסט. מיר האָבען ניט געווארט אז
איהר זאלט אונז לערנען. נעהמט אייך אַלזא צו אייער פיא-
נא, און לאזט אונז צו רוח!"

שטעהענדיג גלייך אנטקעגען קריסטאף'ן, האָט איהם
דער פירשט אנגעקוקט מיט באליידיגענדע בליקען. קריסטאף,
א טויט-בלייכער, האָט געפרוואווט ריידען; זיינע ליפען האָ-
בען זיך באוועגט; ער האָט ארויסגעשטאמעלט:

— „איך בין ניט אייער שקלאף, איך וועל זאגען וואס
איך וויל, איך וועל שרייבען וואס איך וויל..."

עס האָט איהם געשטיקט, ער האָט געהאלטען ביים וויי-
נען פון שאַנר און כעס: די פיס האָבען איהם געציטערט. ער
האָט א דרעה געמאָן דעם עלענבויגען און איבערגעקערט
א סטאטוטקע אויף א דערבייאגען טישעל. ער האָט געפיהלט
אז ער זעהט אויס לעכערליך און טאָקע געהערט ווי עמיר
צער לאכט. א קוק טוענדיג אין א צווייטען עק פון סאלאָן.
האָט ער געזעהן ווי דורך א טומאן, די פרינצעסין, זיצענ-
דיג, נאָכפאלגענדיג די סצענע און אויסטוישענדיג מיט די
אָרומיגע איראָניש-רחמנות'דיגע באמערקונגען. פון דעם מאָ-
מענט אָן האָט ער ווי פארלאָרען דעם פולען באוואוסטזיין
פון דעם וואס עס קומט אַרום איהם פאַר. דער גרויספירשט
האָט געשריען. קריסטאף האָט נאָך העכער געשריען און ניט
געוואוסט וואס ער זאָגט. דעם פרינצ'ס סעקרעטאר און נאָך

א באאמטער זיינען צו איהם צוגעקומען און איהם געוואלט מאכען שווייגען: ער האט זיי אפגעשטופט; ער האט רעדענדיג געפאכט מיט אן אשטעצעל וואס ער האט ניט-ווי-סענדיג אנגעכאפט אויפ'ן טיש, און וועלכען ער איז געווען אנגעשפארט. ער האט געהערט ווי דער סעקרעטאר זאגט: — „נא, לאזט אפ, לעגט עס אוועק!...“

און ער האט געהערט ווי ער אליין שרייט ווערטער אהן א טאלק, און קלאפט מיט'ן טעצעל אויפ'ן ברעג פון טישעל.

„ארויס!“ — האט דער גרויספירשט געברומט מלא רציחה. — „ארויס געהט! ארויס, אדער איד הייס אייד ארויסווארפען!“

די אפיצירען זיינען צוגעקומען צום פרינץ און געפרואווט איהם בארוהיגען. דער גרויספירשט, אן אפאפלעק-טיקער, האט מיט אויסגעשטארצטע אויגען געשריען, מ'זאל דעם חוצפה'ניק ארויסווארפען. קריסטאף איז געווארען צו-ווילדעט, ער האט שיעור ניט דערלאנגט מיט דער פויסט דעם גרויספירשט אין מאַרדע; ער איז אבער פארטרונקען געווארען פון א כאָס מיט געמישטע, זיידערשפרעכענדע געפיהלען. עס האט אין איהם געשטורמט, די שאנד, דער צאָרן, די פארבליבענע שעמעוודיגקייט, די דייטשע לאַיאַ-ליטעט, דער טראַדיציאָנעלער רעספעקט און די איינגע-וואוינטע עניוּות פאר'ן פרינץ. ער האט געוואלט ריידען און ניט געקאנט; ער האט זיך געוואלט באוועגען און ניט געקאנט; ער האט ניט געזעהן פאר זיך, ניט געהערט. ער האט זיך געלאזט אוועקשטופען און איז ארויסגעגאנגען.

ער איז דורכגעגאנגען צווישען די גלייכגילטיגע דינער, וואס זיינען בעת דעם געטומעל צוגעקומען ניט ווייט פון דער

טיר און אלצדינג געהערט. די דרייסיג טריט וואס ער האט געדארפט מאכען דורכצוגעהן דעם פאדער-צימער האבען איהם אויסגעזעהן אז אייביגקייט. וואס מעהר ער איז גע- נאנגען, אלץ לענגער איז דער קארדאָר געוואָרען. וועט ער שוין קיינמאל נישט ארויס!... די דרויסענדיגע ליכט וואס האט געשיינט אונטען דורך דער גלעזערנער טיר איז געווען זיין רעטונג, זיין גליק... ער איז וואַקלענדיג אראפּ די טרעפּ. ער האט פארגעסען אז ער איז מיט הוילען קאפּ; דער אל-טער שווייצער האט איהם צוריקגערופען, ער זאל נעהמען דעם קאפעלויש. ער האט געמוזט אַנשטרענגען אלע זיינע כחות ארויסצוגעהן פונ'ם שלאס, דורכצוגעהן דעם הויף, און אַנקומען אהיים. די ציין האבען איהם געקלאפּט, ווען ער האט אויפגעעפענט די טיר, און זיין מאַמע האט זיך דער-שראַקען זעהענדיג זיין פנים און זיין צימערען. ער האט זי אַפגעשטופט אַז א זייט און נישט געוואלט ענטפערען אויף איהרע פראגען. ער איז ארויף אין זיין צימער, זיך אַפגעשלאָ-סען און אַנידערגעלעגט. ער האט אזוי געציטערט, אז ער האט בשום אופן זיך נישט געקאנט אויסטאן. ער האט שווער געאַטעמט און דער גאנצער גוף איז איהם געווען ווי צע-בראַכען... אה! ווען ער זאל נאָר קאָנען אויפהערען זעהען און פיהלען, נישט דארפּען מעהר שלעפען דעם אויסגעמא-טערטען קערפּער, קעמפען געגען דעם שענדליכען לעבען — און נאָר קאָנען אוועקפאלען אטעמלאָז, געדאַנקענלאָז, לע-בענסלאָז... טויט... וואו עס איז!...—מיט א שרעקליכער אַנ-שטרענגונג האט ער פון זיך ענדליך אראפּגעריסען די קליי-דער, זיי צוואווארפען ארום זיך אויפ'ן פאדלאָגע; און זיך אריינצווארפענדיג איז בעט, האט ער זיך איבערגעדעקט ביז איבער די אויגען. מ'האט מעהר קיין גערויש נישט געהערט

מען האט נאך געהערט ווי נאך דאס קליינע אייזערנע בעט צי-
טערט אויף די דילען.

לואיזע האט זיך צוגעהארכט הינטערן טיר; זי האט
אומזיסט געקלאפט, האט שטיל גערופען — קיין ענטפער;
זי האט געווארט, שטיל אין שרעק נאכגעשפירט, און איז
אוועק. איינמאל אדער צוויי מאל איז זי אין פארלויר פון
טאג געקומען, זיך צוגעהארכט און נאך אמאל אין אבענט
פאר'ן געהן צו בעט. דער טאג איז פארביי; די נאכט איז
פארביי, דאס הויז איז געווען שטיל. קריסטאף האט געצוי-
טערט פון פיבער; צייטענווייז האט ער געוויינט, אדער ער
פלעגט זיך אויפכאפען און סטואטשענען מיט'ן פויסט אין
וואנט. ארום צוויי אזויגער איז ער אויפגעשטאנען און א
משוגעת דורכגעגאסען אין שווייס, האט איהם באהערשט. ער
האט געוואלט געהן הרג'ענען דעם גרויספירשט. זיין גאנצער
וועזען איז ווי פארפלווערט געווען פון האס און שאנד. זיין
גוף און נשמה האבען זיך אין א פייער-פלאם געראנגעלט. —
פון אט דעם שטורם האט מען אבער אין דרויסען גארנישט
געהערט: קיין ווארט, קיין קלאנג. מיט צונויפגעביסענע
ציין האט ער אלץ איז זיך אפגעשלאסען.

אויף מאַרגען אין דער פריה איז ער אַראָפּגעקומען ווי געוועהנליך. ער האָט אויסגעזעהן ווי אַ חורבה. ער האָט גאַרניט געזאָגט, און די מאַמע האָט איהם ניט געוואָגט עפעס צו פרעגען. זי האָט זיך שוין אַלץ דערוואוסט פון די שכנים. דעם גאנצען טאָג איז ער געבליבען זיצען אויף אַ שטול ביים פייער, שטום, פיבערדיג, מיט אַן איינגעבויגענעם רוקען, ווי אַן אַלטינקער; און בלייבענדיג פון צייט צו צייט אַליין אין חדר האָט ער שטיל געוויינט.

פאַרנאכט צו איז דער רעדאַקטאָר פון דער סאַציאַליסטישער צייטונג געקומען איהם זעהן. ער האָט שוין נאָטירליך, אַלץ געוואוסט און האָט נאָר געוואָלט איינצעל־היימען. קריסטאָף איז פון זיין באַזוך געריהרט געוואָרען. ער האָט דאָס אויסגעטייטשט, אַז דער רעדאַקטאָר איז צו איהם געקומען אויסדריקען זיין סימפּאַטיע, און איהם בעמען אַנט־שולדיגונג פאַר דער רעדאַקציע וואָס האָט איהם קאָמפּראָמיטירט. אויס שטאַלץ האָט קריסטאָף ניט מודה געווען. אַז ס'טוט איהם וואָס באַנג. ער האָט אַרויסגעזאָגט אַלץ וואָס איז איהם געווען אויפ'ן האַרצען און געפיהלט אַ דער־לייכטערונג פון דעם וואָס ער רעדט מיט אַ מענשען וואָס האסט פונקט ווי ער יעדען מין אונטערדריקונג. דער אַנדערער האָט איהם אונטערגעטריבען צו דערען: די גאַנצע פאַסירונג איז געווען ווי אַ באַשערטע מתנה פאַר זיין צייר־טונג, אַ גוטע געלעגנהייט פאַר אַ סקאַנדאַליעזען אַרטיקעל, וועלכען ער האָט דערוואָרט, אַז קריסטאָף זאָל אַנשרייבען אָדער אַז ער זאָל איהם, וועגינסטענס, געבען דערצו די אייג־

צעלהייטען; ווארום ער האט גערעכענט, אז איצט, נאכ'ן אויפרוהר, וועט דער הויף-מוזיקאנט אודאי זיך נעהמען „ווידמען דער זאך“ זיין היבשען טאלענט אלס פאלעמיקער און איהר העלפען מיט פארעפענטליכונגען וועגען די איינערעסאנטע סודות'לאך פונ'ם גרויספירשט'ס הויף. און אזוי ווי ער איז ניט געווען קיין צו דעליקאט-פיהלענדער מענש, האט ער קריסטאף'ן די זאך פשוט, אויף א ניט-אידעלען שטייגער פארגעשלאגען. קריסטאף איז דערפון אויפגעשפרונגען און ערקלערט, אז ער וועט גאר ניט שרייב בען, אָנעבענדיג אז יעדע אטאקע פון זיין זייט וועט איצט אויסגעטייטשט ווערען אלס אויסדרוק פון א פערזענליכער נקמה. ער האט אויך געזאגט, אז טאקע דערפאר וואס ער איז איצט א פרייער, מוז ער זיך האלטען באשיידענער ווי פריהער, ווען ער איז ניט געווען פריי און זיך געקאנט איינערשטעלען צו זאגען וואס ער דענקט. דער זשורנאליסט האט ניט פארשטאנען זיין געוויסענהאפטיגקייט. ער האט גערעדט כענט אז קריסטאף איז אין תוך גענומען קלעריקאל און שמאל-זיניג; איבערהויפט האט ער געגלויבט, אז קריסטאף האט מורא. ער האט געזאגט:

— נו, אויב אזוי, פארלאזט זיך אויף אונז. איך וועל עס שרייבען. איהר דארפט זיך מיט דער זאך ניט אָפגעבען. קריסטאף האט איהם געבעטען ער זאל ניט שרייבען וועגען דעם; ער האט אבער ניט געהאט קיין מיטעל איהם דערצו צו צווינגען. חוץ דעם האט איהם דער זשורנאליסט ערקלערט, אז די באלידיגונג רירט אָן ניט נאָר קריסטאף'ן נאָר זיין צייטונג אויך און ער האט א רעכט זיך נוקם צו זיין. געגען דער טענה האט ער שוין גאר ניט געקאנט זאגן. קריסטאף האט דאן נאָר געבעטען זיין עהרענווארט, אז

ער וועט ניט פארעפענטליכען געוויסע איינצעלהייטען וואס ער האט איהם פארטרויט אלס פריינד און ניט אלס זשור-נאליסט. דער אנדערער האט עס איהם צוגעזאגט. קריס-טאף האט זיך דערמיט ניט געפיהלט זיכערער; ער האט צו שפעט פארשטאנען, אז ער האט ניט קלוג געהאנדעלט. — נאכדעם ווי דער זשורנאליסט איז אוועקגעגאנגען, האט ער גענומען איבערטראכטען אלץ וואס ער האט איהם גע-זאגט און ער האט אויפגעצימערט. ער האט קיין רגע ניט איבערגעקלערט און געשריבען דעם זשורנאליסט, איהם נאכ-אמאל באשווערענדיג ער זאל ניט איבער'חזר'ען דאס וואס ער האט איהם פארטרויט: — (דער אומגליקליכער האט דאס איהם מיליוניז אלזיין איבערגע'חזר'ט איז זיין בריעה.) די ערשטע זאך וואס ער האט דעם צווייטען מאג פיר בעריש געליעגט איז געווען — די גאנצע גישיכטע אויף דער ערשטער זייט פון דער צייטונג, אלץ וואס ער האט איהם דעם פריהערדיגן מאג געזאגט, איז דארט געווען אפ-געדרוקט — דערצו נאך שטארק איבערטרובען, ווי יעדער זאך וואס מוז צוקאליעטשעט ווערען ווען עס געהט דורך א זשורנאליסט'ס מח. דער ארטיקל האט אנגעגריפען דעם גרויספירשט און זיין הויזגעזונד מיט די נידעריגסטע זלזולים. געוויכע איינצעלהייטען זיינען געווען אזוי פער-זענליך, אז נאך קריסטאף, אלס איינגעהער איז שלאס, האט זיי געקאנט וויכען און דערפאר איז איהם דער גאנצער אר-טיקל צוגעשריבען געווארען.

דער פרישער קלאפ האט קריסטאף'ן איז גאנצען דער-שלאגען. א קאלטער שווייס האט איהם באדעקט לייגענדיג די צייטונג. ווען ער האט געענדיגט איז ער געבליבען א שרעקליך צוטומעלטער. ער האט געוואלט לויפען איז דער

רעדאקציע; זיין מאמע האט איהם אבער אפגעהאלטען, מיט רעכט מורא-האבענדיג פאר זיין כעס. ער האט פאר זיין כעס אויך מורא געהאט, פיהלענדיג, אז ווען ער געהט אהין וואלט ער אפגעטאן עפעס א גרויסע נארישקייט; ער איז געבליבען אין דער היים — און אפגעטאן אז אנדער נא-רישקייט. ער האט דעם זשורנאליסט געשריבען א צארנדי-גען בריעף און איהם אויפגעווארפען זיין אויפפיהרונג מיט באליידיגענדע יווערטער; — דערצו האט ער נאך אפגעליי-קענט דעם אינהאלט פון ארטיקעל און געזאגט, אז ער וויל מעהר די פארטיי ניט קענען. די אפלייקענונג איז ניט ער-שינען. קריסטאף האט נאך אמאל געשריבען, פאדערענדיג שטרענג מ'זאל דעם בריעף פארעפענטליכען. מ'האט איהם געשיקט א קאפיע פון דעם גאר ערשטען בריעף — א בריעף וואס האט דעם ערשטען געשפרעד באשטעטיגט — און איהם געפרעגט צי דאסר מען דאס אויך פארעפענטליכען? קריס-טאף האט געפיהלט, אז ער איז אין די הענט פון יענער רעדאקציע. דערצו האט ער גראד דאמאלסט געהאט דאס אומגליק דעם רעדאקטאר צו באגעגענען; ער האט זיך ניט געקאנט איינהאלטען און איהם געמוזט זאגען, אז ער פאר-אכטעט איהם מיט'ן גאנצען הארצען. אייף מארגען איז, אהן א ברעקעל בוש, ערשינען א שטיקעל כראניק מכת די הויף-משרתים, וואס אפילו ווען מ'ווארפט זיי ארויס, בלייבען זיי אלץ משרתים און קאנען ניט ווערען קיין פרייע מענשען. דערצו זיינען נאך געווען א פאר אנצוהערענישען וועגען דער לעצטער געשעהעניש; — קיינער האט דעריבער ניט גע-קאנט צווייפלען, אז דאס מיינט מען קריסטאף'ן.

ווען אלע זיינען שוין געווען זיכער, אז קריסטאף האט מעהר ניט קיין איינציגע שטיצע, האבען זיך פלוצלונג געגען איהם ארויסגעיאוועט א מחנה שונאים. אלע די, וועלכע ער האט דירעקט אדער אומדירעקט פארלעצט דורך פערזענליכער קריטיק אדער באקעמפענדיג זייערע אידעען און געשמאק, האבען זיך גענומען איהם אנגרייפען, זיך נוקם זיין מיט פראצענט. דער אלגעמיינער עולם, וועמען ער האט געפרואווט ארויסרייסען פון זיין גלייכגילטיגקייט, האט זיך רוהיג, צופרידען צוגעקוקט ווי מ'לערנט בלס מיט אט דעם חוצפה'דיגען יונגען מאן, וואס האט געהאט העזה צו וועלען רעפארמירען די עפענטליכע מיינונג און שטערען דעם שלאף פון די „אנשטענדיגע“ מענשען. קריסטאף האט זיך ווי געטרונקען. יעדער האט זיך אנגעשטרענגט איהם זאס מעהר ארונטערצוטונקען.

זיי זיינען ניט אלע אויף אמאל ארויפגעשפרונגען אויף איהם. איינער האט צושרשט געפרואווט געבען א לייכטען קלאפ, און זעהענדיג, אז קריסטאף ענטפערט ניט האט ער גענומען שטארקער קלאפען. אנדערע זיינען דאן צוגעקומען, און צום סוף — די גאנצע באנדע. א טייל האט דערפון פשוט געמאכט א פארוויילונג און ווי יונגע פארשייטע ארומגעשפרונגען און געלאזען זייערע „שפורען“, וואו מען דארף ניט. דאס איז געווען א גאנצער פליהענדער סקאדרא פון אומפעהיגע זשורנאליסטען, וועלכע, ניט ווי סענדיג קיין זאך, זוכען דורך שבחים צו די זיגער און באליידיגונגען צו די באזיגטע, צו באהאלטען זייער אומוויסענ-

הייט. אנדערע זיינען פעסט אויפגעטראטען מיט זייערע פרינציפען און געשריען ווי די טויבע. וואו זיי זיינען אריי בער האט שוין קיין זאך נישט געוואקסען: — דאס איז געווען די גרויסע קריטיק — די קריטיק וואס הרג'עט.

קריסטאף'ס גליק איז געווען וואס ער האט נישט געלייענט די צייטונגען. א פאר איבערגעבענע פריינד האבען איהם דוקא געשיקט די זשורנאלען, באזונדערס מיט די גיפטיגסטע ארטיקלען. ער פלעגט זיי אבער לאזען אנגעווארפען אויפ'ן טיש און אפילו נישט א טראכט טאן זיי צו עפענען. ערשט צום סוף האט ער איינמאל באמערקט א רויטען צייכען ארום אן ארטיקעל. אין אט דעם ארטיקעל האט ער געלייענט, אז זיינע לייערער זיינען עהנליך צום ברומען פון ווילדע חיות; אז זיינע סימפאניעס קוקען אויס ווי מ'וואלט זיי געשריבען אין א משוגעים-הויז; אז זיין קונסט איז א היסטערישע, זיינע הארמאניען א ספאזמען-שפיעל וואס זוכט בלויז צו צוטומלען דעם עולם, כדי ער זאל נישט ארויסזעהן ווי פוסט און טרוקען ס'איז דאס הארץ פונ'ם קאמפאזיטאר, ווי ווערטלאז ס'זיינען זיינע געדאנקען. דער קריטיקער — א גוט באקאנטער — האט אזוי פארענדיגט:

„הער קראפט האט אונז אמאל אלס צייטונגס-רעפארטער געוויזען אויף א וואונדערליכען אופן זיין סטיל און געשמאק, און אין מוזיקאלישע קרייזען האט מען זיך איבער דעם שטארק און לוסטיג אמוזירט. מ'האט איהם דאן פריינדליך געראטען, ער זאל בעסער שרייבען נאמען און קאמפאזיציעס. די לעצטע שאפונגען פון זיין מוזע האבען אבער דערווייזען, אז די גומ-געמיינטע עצה איז דאך געווען א שלעכטע. הער קראפט דארף זיך בלייבן ספּעק וויעדער זיך נעהן מען צו צייטונגס-ראפארטאזש“.

נאכדעם ווי ער האט איבערגעליענט אט דעם ארטי-קעל, — צוליעב וועלכען ער האט שוין ניט געקאנט ארבייטען דעם גאנצען פארמיטאג, — האט ער זיך גענומען אויפזוכען אנדערע פיינדליכע צייטונגען. לואיזע האט אבער געהאט א מאניע צו פארניכטען אלצדינג וואס האט זיך ארומגע-וואלגערט. איהר טענה איז שטענדיג געווען, אז זי דארף „צוראמען“; און די געזוכטע צייטונגען זיינען שוין געווען פארברענט. צוערשט האט דאס איהם אויפגערעגט, נאכדעם האט ער זיך דערפון געפיהלט ווי דערלייכטערט. ער האט דער מאמע'ן דערלאנגט די לעצטע צייטונג און איהר גע-זאגט, אז זי האט מיט דער דאס זעלבע געדארפט טאן ווי מיט די אנדערע.

אנדערע באליידיגונגען האט ער שטארקער דערפיהלט. א קווארטעט-מאנוסקריפט וואס ער האט געהאט צוגעשיקט צו א באוואוסטען פראנקפורטער פאראיין איז איינשטימיג צוריקגעוויזען געווארען און קיין שום ערקלערונג. און אווערטירטע וואס א קעלנער ארקעסטער האט געזאלט שפיר לען, איז איהם נאך לאנגען ערווארטען צוריקגעשיקט געווא-רען אלס אן אומשפיעלכאר ווערק. די שמערצליכסטע באליי-דיגונג האט ער אבער געקראגען פון א שטאטישען ארקעס-טער-פאראיין. דער קאפעל-מייסטער ה. אייפראט, וואס האט זי דיריגירט איז געווען א נישקשה'דיגער מוזיקער; ווי כמעט אלע ארקעסטער-דיריגענטען האט ער אבער ניט גע-האט קיין גייסטיגע נייגעריגקייט. ער האט געליטען — (אדער בעסער געזאגט, ער האט הנאה געהאט) — פון דער ספעציעלער פוילקייט וואס כאראקטעריזירט זיין קלאס, און וואס באשטעהט אין שטענדיג שפיעלען די שוין באקאנטע ווערק-אין אנטלויפען פון יעדער נייער קאמפאזיציע ווי פון

א פייער. ער איז קיינמאל ניט מיער געווארען צו פאראנ-
שטאלטען. בעטהאווען, שומאן-אדער מאצארט-פייערונג-
גען. די ווערק האבען איהם פארוויגט און געפיהרט מיט
זייער געוועהנליכען, געצויגענעם ריטם. דערפאר האט ער
טאקע ניט געקאנט פארליידען די מוזיק פון זיין צייט. ער
האט זיך אבער געשעהמט דאס מודה צו זיין, און כלומרשט
געשפיעלט די ראָלע, אז ער וויל אלע יונגע טאלאנטען אויפ-
נעהמען. אין אמת'ן האט ער אבער נאָר גוט אויפגענומען די
ווערק וואָס זיינען געווען געבויט אויפ'ן אלטען שטייגער—
א געמיש פון ווערק וואָס זיינען געווען ניי צוריק מיט פופ-
ציג יאָהר. אזעלכע ווערק האט ער געשפיעלט מיט א מין
פאראד און זיי געזוכט ארויפצוצווינגען אויפ'ן פובליקום.
דאָס האט איהם ניט געשטערט ארויסצוברענגען זיינע עפעק-
טען און דאָס פובליקום איז, ווי געוועהנליך, פון זיי גע-
ריהרט געוואָרען. דערפאר אבער האט ער געהאט א געפיהל
פון פאראכטונג און האָס צו אלץ וואָס האט געשטערט אָט
דעם סדר זיינעם און איהם געטריבען צו נייע אנשטרענגונג-
גען. אויב דער נייער אָריגינעלער קאמפאזיטאר האט קיין
שאַנסען ניט געהאט ארויסצוקומען פון שאַטען, האט ער
איהם פאראכטעט; אויב אבער ס'איז געווען א געפאהר, אז
ער וועט ערפאלגרייך ווערען, האט ער איהם געהאָסט—
זעלבסטפאָרשטענדליך נאָר ביז דעם מאַמענט ווען ער איז
טאקע ערפאלגרייך געוואָרען.

קריסטאף האט נאָך דערביי ניט געהאלטען: ס'האָט
נאָך דערצו אַסך געפעהלט. דערפאר איז ער טאקע שטאַרק
איבעראַשט געווען, ווען מ'האט איהם צו וויסען געגעבען
אויף אן אומדירעקטען שטייגער, אז דער הער אייפארט וואָלט
זעהר וועלען שפיעלען וועלכע פון זיינע קאמפאזיציעס. פאר-

וואונדערט האט דאס איהם נאך מעהר דערמיט וואס ער האט געוואוסט, אז ער איז אן אינטימער פריינד פון בראהמס'ן און נאך פון אנדערע, וועמען ער האט אין זיינע קריטיקען ניט באהאנדעלט מיט זיידענע הענטשקעס. זייענדיג אבער בטבע א גוטער, האט ער זיינע געגנער צוגעשריבען די זעלבע געפיהלען ווי ער האט געהאט. ער האט גערעכענט אן, זע-הענדיג אז ער ווערט אזוי אנגעריפען פון אלע זייטען, האט בען זיי איהם געוואלט באווייזען, אז זיי שטעהן העכער ווי די אלע קליינליכע פערזענליכע רוגז'ען. דאס האט איהם גע-ריהרט. ער האט דעם קאפעלמייסטער געשריבען א ווארים ברוועל און איהם צוגעשיקט א סימפאנישע פאעמע. הער אויפארט האט איהם געענטפערט דורכ'ן סעקרעטאר א קאל-טען אבער העפליכען בריעה, ערקלעהרענדיג, אז ער האט דערהאלטען דעם מאנסקריפט, און צוגעלעגט, אז לויט דעם אלגעמיינעם רעגעל פונ'ם פאראיין וועט די סימפאניע אינ-גיכען איבערגעגעבען ווערען צו דעם אָרקעסטער, און דורכ-געהען א סעריע רעפעטיציעס איידער זי וועט ענדגילטיג אָנגענומען ווערען. א רעגעל איז א רעגעל : קריסטאף האט זיך דערמיט געמוזט צופרידענשטעלען. אבער נאך אלעמען איז דאס בלויז געווען א פארמאליטעט — אפט א מיטעל ווי צו באזייטיגען די שרייבערייען פון אמאטאָרען וואס האבען זייערע „ווערק“ געוואלט ארויפצווינגען.

צוויי-דריי וואכען שפעטער האט מען איהם געשריבען אז מ'טרעט באלד צו צו די רעפעטיציעס פון זיין סימפא-ניע. דער כלל איז געווען, אז די רעפעטיציעס דארפען פאר-קומען הינטער געשלאסענע טירען און אפילו דער קאמפאזי-טאר האט דארט ניט געקאנט זיין. אויס טאלעראנץ פלעגט מען איהם אבער דאך אריינלאזען ; ער פלעגט זיך דערפאר

פאר קיינעם ניט ווייזען. יעדער האט געוואוסט אז ער איז דארט, נאר יעדער האט זיך געמאכט אז ער ווייסט עס ניט. צום באשטימטען טאג איז קריסטאף'ס א פריינד איהם גע- קומען געהמען, אריינגעפיהרט אין זאל און איהם אוועקגע- זעצט אין הינטערשטען טייל פון א לאזשע. קריסטאף איז פארוואנדערט געווארען זעהענדיג, אז ביי דער כלומרשט פרוואטער רעפעטיציע איז דער זאל — די פארקעט-פלע- צער וועניגסטענס, — כמעט אין גאנצען אנגעפילט; און געווען איז דארט א מחנה דיליעטאנטען, רייכע לידינגע- הער און קריטיקער, וועלכע האבען ניט געקאנט איינזיצען הער און קריטיקער, וועלכע האבען ניט געקאנט איינזיצען אַרקעסטער האט כלומרשט ניט געדארפט וויסען אז זיי זיי- גען דארט.

מ'האט אנגעפאנגען מיט בראהמ'ס ראפסאדיע פאר אלטא שטימען, א מענער-כאָר און אַרקעסטער, אויף געטע'ס א פראגמענט פון „דער האַרצרייזע אים ווינטער“. קריסטאף האט ניט געקענט אריבערטראַגען די מאיעסטע- שע סינטימענטאַליטעט פון דעם שטיק; ער האט זיך אָבער געטראכט אז בראהמ'ס אנהענגער צווינגען איהם אומיסנע זיך צוצוהערען צו אַט דער קאמפאָזיציע וואָס ער האט אזוי ביטער קריטיקירט, כדי אויף אן איידעלען אופן זיך אָן איהם נוקם צו זיין. דער געדאַנק האט איהם געמאַכט לאַכען. זיין שטימונג האט זיך נאָך פאַרבעסערט, ווען מ'האט נאר דער ראפסאדיע געשפּיעלט צוויי קאמפאָזיציעס פון באוואוסט, טע מוזיקער, וואָס ער האט אין זיינע ארטיקלען ניט צום גוטען דערמאָנט. די כונה איז געווען א גאנץ דייטליכע, און כאַטש ער האט געמאַכט עטליכע פארדרוסיגע העויות, האט ער דאָ געמוזט מודה זיין, אז דער פאראיין איז געגען איהם טאַקט-

פול ארויסגעטראטען; און אנשטאט די מוזיק איז איהם גע-
פעלען דער ווייז דערפון. עס האט איהם אפילו אמוזירט צו
אפלאדירען, בעת דאס פובליקום האט שטורמיש ארויסגע-
וויזען זיין ענטזויאזם פאר בראהמס'ן און פאר די אנדערע
צוויי קאמפאזיטאָרס.

ענדליך האט מען זיך גענומען צו קריסטאָפּ'ס סימפא-
ניע. ער האט געזעהן נאך די בליקען וואָס מ'האט געוואָר-
פען פון דעם אַרקעסטער און פון דעם פאַרקעט אויף זיין
לאַזשע, אז מ'ווייסט אז ער איז דאָרט. ער האט זיך בא-
האלטען. ער האט געווארט, מיט יענער האַרץ-קלאַפּעניש וואָס
יעדער מוזיקער פיהלט בעת דאָס שטעקעל פון דעם דירי-
גענט הויבט זיך אויף און דער גאנצער שטראַם מוזיק קלייבט
זיך שטיל צונויף און איז פאַרטיג אויפצורייסען דעם קא-
נאַל. קיין אַרקעסטער האט נאָך ביז דאמאלסט נישט אויפגע-
פיהרט זיינ'ס א ווערק. ווי אזוי וועלען זיינע געטרוימטע
באַשעפענישען אויסזעהן לעבעדיגעהייט? ווי אזוי וועט
זייער שטים קלינגען? ער האט געפיהלט ווי אין זיין האַרץ
שטורמט און ווי איינגעבויגען איבער דעם קלאַנגען-אַפּגרונד
האט ער ציטערענדיג געווארט אויף דאָס וואָס וועט אויפ-
שטייגען.

דאָס אַרױפגעשטיגענע איז געווען א מורא'דיג מאַדנע
זאַד, א פאַרמלאָזער קלאַנגען-געמיש. אַנשטאט פעסטע זיי-
לען וואָס האלטען אויף דעם בנין, האָבען זיך געהערט קראַ-
כענדע אַקאָרדען פון פאַרשידענע זייטען, ווי ביים צוזאמען-
ברעכען פון א צופוילטער געביידע; מ'האט בלויז געזעהן
שטויב און צובראַכענע ציגעל. קריסטאָפּ האט צוערשט כמעט
נישט געגלויבט, אז דאָס שפיעלט מען זיין סימפאָניע. ער
האט געזוכט די ליניע, דעם ריטם פון זיין געדאַנק: ער האט

זיי ניט דערקענט. דער ריטם פון דער סימפאניע האט זיך גערוקט שטאמלענדיג און וואקלענדיג ווי א שכור, וואס פאר-משעפעט זיך אן די ווענט. ער איז דערשלאגען געווארען פון שאַנד, פונקט ווי מ'וואלט איהם אליין געזעהן אין דעם טרויעריגען צושטאנד. ער האט געמעגט גאנץ גוט וויסען, אז ער האט דאס ניט אָנגעשריבען; ווען און אידיאט, און אקטיאר אָדער אַ שפּיעלער פאַרקרופּעלט אָבער אייערע גע-דאַנקען, כאַפט זיך אויף אַ מאַמענט אַ צווייפּעל אַרײַן אין האַרצען, מ'פּרעגט זיך מיט שרעק: צי מ'איז דערפאַר ניט פאַראַנטוואָרטליך? דאָס פּובליקום שטעלט זיך קיינמאָל ניט קיין פּראָגעס: עס גלויבט דעם אקטיאר, די זינגער, דעם אַרקעסטער וועלכען ער איז צוגעוואוינט צו הערען, פונקט ווי ער גלויבט שטענדיג זיין צייטונג. זיי קאָנען ניט מאַך כען קיין טעות! אויב זיי זאָגען דומהייטען, איז עס דער-פאַר, ווייל דער מחבר איז דום. און איצט האט דאָס פּובליקום נאָך מעהר געגלויבט, ווייל עס האט הנאה געהאַט פונ'ם גלויבען. — קריסטאָף האט געפרוואווט זיך דערוויי-זען, אז דער קאפּעלמייסטער פאַרשטעהט, אז די אַרקעס-טער הרג'עט זיין סימפאניע, אז ער וועט זי אַפּשטעלען און וויעדער אָנהויבען. די אינסטרומענטען האָבען אפילו ניט געשפּיעלט אלע צוזאמען. דער האָרן־שפּיעלער האט זיך אויף אַ וויילע פאַרגעסען און פאַרפּעהלט צו שפּיעלען זיין פּראָזע אין צייט; דאן האט א פאַר מינוטען געשפּיעלט און פּלוצלונג יוהיג זיך אָפּגעשטעלט אויסצורייניגען דעם אינסטרומענט. געוויסע שטעלען פון די אָבאָען זיינען אין גאנצען פאַר-שוואונדען. דער ערפארענסטער מוזיקאלישער אויער האט ניט געקאָנט דערגעהן דעם מוזיקאלישען געדאַנקען־גאנג, האט ניט געקאָנט דערפיהלען אז ס'איז פאַראן וועלכער עס

איז מוזיקאלישער געדאנק. די פאנטאסטישע שפיעל-נאטען, די הומאריסטישע שטריכען האבען צוליעב דעם אומגעלומד-פערטען, מיאוסען אַרקעסטער-שפיעל, אויסגעזעהן משונה-דיג. ס'איז געווען לעבערליך-נאָריש — דאָס ווערק פון אַן אידיאָט, פון אַ מענשען וואָס האָט קיין אַהנונג ניט פון מוזיק. קריסטאָף האָט זיך געריסען די האָר; ער האָט גע-וואָלט אונטערברעכען דעם אַרקעסטער, אבער דער פריינד וואָס איז מיט איהם געזעסען האָט איהם אָפּגעהאלטען, איהם פאַרזיכערענדיג אַז דער הער קאָפּעלמייסטער וועט שוין אליין דערקענען די פעהלערען פון אַרקעסטער און אַלץ אליין רעכט מאַכען — אַז קריסטאָף טאָר אַ חוץ דעם זיך ניט באווייזען, און אַז זיינע אַ באַמערקונג קאָן האַבען די ערגסטע ווירקונג. ער האָט קריסטאָף'ן געצוואונגען זיך נאָך מעהר צו פאַרוקען אין דער לאַזשע. קריסטאָף האָט איהם געפאַלגט; ער האָט זיך אבער געקלאַפט מיט די פויסטען אין קאָפּ אַריין, און ביי יעדער צו'הרג'עטער שטעל האָט זיך פון איהם אַרויסגעריסען אַ מורא'דיגער קרעכץ פון כעס און וועהטאָג.

— די באַנדיטען! די לומפּען!

האָט ער געברומט און זיך געביסען די הענט אום ניט

צו שרייען.

און איצט האָט ער צוזאמען מיט די פאַלשע נאָטען גע-הערט דאָס אומרוהיגע מורמלען פונ'ם פובליקום. צוערשט איז בלוז געווען ווי אַ לייכטער גערויש; באלד אבער — און קריסטאָף האָט שוין ניט געקאָנט צווייפלען — איז עס געוואָרען אַ געלעכטער. אלע האָבען געלאַכט! און מיט זיי אַ טייל פון די מוזיקער, וועלכע האָבען הערצו געגעבען דעם סיגנאַל. דאָס פובליקום האָט זיך וואָס אַמאָל אַלץ מעהר

געקייקעלט פון געלעכטער. און דער געלעכטער איז נאך גרע-
סער געוואָרען ווען די קאנטראבאסען האָבען א טיעפֿ־דיט
מישען מאַטיוו געשפּיעלט אויף א באַזונדער קאָמישען שטיו-
גער. נאָר דער קאפּעלמייסטער איז זיך רוהיג געשטאַנען
אין מיטען פון געטומעל, און געגעבען דעם טאַקט מיט זיין
שמעקעל.

ענדליך האָט מען דאָס שפּיעלען געענדיגט. — (די
בעסטע זאָלען האָבען אויך א סוף.) — דאָס פּובליקום האָט
געהאַט דאָס וואָרט. אַ הילכיגער געלעכטער און געטומעל
האַט אויסגעבראַכען. דאָס שטורמיגע געלעכטער האָט גע-
דויערט עטליכע מינוטען. א טייל האָט אויך געפּיפט, אַנ-
דערע האָבען געפּאַטשט בראַוואַ; די וויצלער האָבען גע-
שריען: **ב י ס!** אַ באַסאווע שטים פון הינטען האָט גע-
נומען נאָכזינגען דעם גראַטעסקען מאַטיוו. אַנדערע קונדסים
האָבען באלד צוגעהאַלפּען. עמיצער האָט א געשריי געטאָן:
„דער קאָמפּאָזיטאָר!“ — שוין לאַנג אז די וויצלער און
קונדסים האָבען זיך ניט אזוי גוט אַמוזירט!

נאָכדעם ווי דער טומעל האָט זיך אַ ביסעל איינגע-
שטילט, האָט דער קאפּעלמייסטער, כמעט אין גאַנצען אויס-
געדריעהט צום פּובליקום, מיט אַ מינע ווי ער זעהט עס ניט
— (ס'האַט נאָך אלץ געהייסען אז דאָס פּובליקום איז דאָרט
ניטאָ) — אַ מאָד געטאָן מיט דער האַנט צום אַרקעסטער,
אז ער וויל רעדען. מ'האַט געשריען: „שאַ!“; און יעדער
איז שטיל געבליבען. ער האָט נאָך געוואָרט א רגע און דאָן
מיט אַן איינפאַכער, קאלטער, שניידענדרער שטים געזאָגט:
— „מיינע הערען, איד וואָלט אייך געוויס ניט גע-
לאָזט שפּיעלען די זאַך, ביז צום סוף, ווען איד וואָלט
ניט געוואָלט ווייזען דעם הערן וואָס האָט געוואַנט צו באַ-

אידיגען אין זיין שרייבען דעם גרויסען בראהמס'ן, ווי אזוי
ער זעהט אויס.

מיט דעם האט ער זיין רעדע געענדיגט. ער איז אראפ-
געשפרונגען פון דער פלאטפארמע און ארויסגעגאנגען. דאס
פובליקום האט איהם ווילד אפלאדירט. מ'האט געוואלט
ער זאל נאכאמאל ארויסקומען; די אומאציע האט נאך גע-
דויערט א צוויי מינוטער. ער איז אבער ניט צוריק געקומען.
די ארקעסטערשפיעלער זיינען זיך צוגאנגען. דאס פובליקום
האט זיך ענדליך אויך באשלאסען אוועקצוגעהן. דער קאנ-
צערט איז געווען געענדיגט.
ס'איז געווען א גוטער טאג.

קריסטאף איז שוין געווען אין דרויסען. ווי ער האט נאך געזעהן דעם לומפיגען קאפעלמייסטער אוועקגעהען פון זיין פולט, איז ער ארויס פון דער לאזשע, אראפ די טרעפ פונ'ם ערשטען שטאק כדי איהם צו דעריאגען און אויסצופאטשען. דער פריינד וואס איז מיט איהם געקומען איז איהם נאך געלאפען און געפרואווט צוריקהאלטען; קריסטאף האט איהם אבער אפגעשטופט און שיעור ניט אראפגעווארפען פון די שטיגען. — (עס האט זיך איהם ווי געגלויבט, אז ער האט געוואוסט פון דער פאסטקע וואס מ'האט פאר איהם געלעגט און איהם אהין אריינגענארט.) — צו אייפראט'ס און זיין אייגען גליק איז די טיר צו דער ביהנע געווען פאר-שלאסען, און זיין כעס'דיג קלאפען האט זי ניט געקאנט עפענען. דערווייל האט דאס פובליקום אנגעהויבען ארויס-צוגעהן. קריסטאף האט דארט ניט געקאנט בלייבען שטעהן. ער איז אנטלאפען.

ער איז גייסטיג געווען אין אן אומבאשרייבליכען צור-שטאנד. ער איז סתם געגאנגען, געווארפען די הענט, גע-דרעהט די אויגען ווילד און גערעדט הויך ווי א משוגע'נער. די גאס איז געווען כמעט פוסט. דער קאנצערט-זאל איז מיט א יאהר פריהער געבויט געווארען אין א נייעם געגענד, ניט ווייט הינטער'ן שטאט. קריסטאף איז אינסטינקטיוו געלא-פען צום פעלד צו, איבער'ן לאנד וואס איז דא און דארט געווען פארבויט מיט א פאר הייזלעך אדער הייזער-געשטע-לען און פלאנקאנס ארום זיי. ער האט געהאט גולנ'ישע מחשבות. ער האט פשוט געוואלט הרג'ענען דעם מענשען.

וואס האט איהם אזוי באליידיגט... אה! און ווען ער הרג'עט איהם וואלט ער דען דערמיט פארקלענערט די פיינדשאפט פון די אלע מענשען, וועמעס גיפטיגער געלעכטער עס האט איהם נאך געקלונגען אין זיינע אויערען? זייער צאהל איז גע-ווען צו גרויס, ער האט זיי גאר ניט געקאנט טאן. זיי זיי-נען אלע געווען איינשטימיג — זיי, וואס אין אנדערע זא-כען האבען זיי שטענדיג געהאט פארשידענע מיינונגען — איהם צו באליידיגען און דערשטיקען. זיי האבען איהם מעהר ווי ניט פארשטאנען: — זיי האבען איהם געהאסט. וואס האט ער זיי אזוינס געטאן? ער האט אין זיך געהאט שעהנע זאכען — גוטע און הארציגע זאכען. ער האט זיי געוואלט איבערגעבען, כדי אנדערע זאלען אויך פון זיי הנאה האבען. אויב אפילו זיי זיינען ניט געפעלען, האט מען איהם וויי-ניגסטענס דאך געדארפט דאנקבאר זיין פאר דער כונה. אין ערגסטען פאל האט מען איהם געדארפט פריינדליך אָנוויי-זען מיט וואס ער האט א טעות געמאכט. אבער ווי איז עס מעגליך, אז מ'זאל מיט אזא בייזוויליגער פרייד וועה טאן? מיט די פיס וועלען טויטען זיין שאפונג וואס איז אזוי העס-ליך איבערגעאנדערשט געווארען? אין זיין שרעקליכער אויפ-רעגונג האט ער נאך איבערטריבען זייער האס; ער האט דעם האס פון די מיטעלמעסיגע באשעפענישען צו ערנסט גענומען. ער האט געכליפעט: „וואס האב איך זיי געטאן?“ עס האט איהם געשיטקט, ער האט זיך געפיהלט א פאר-לאָרענער פונקט ווי ווען ער האט צום ערשטען מאל, אלס קינד, דערזעהן די מענשליכע שלעכטקייט.

פלוצלונג האט ער זיך ארומגעקוקט און געזעהן, אז ער שטעהט ביים ברעג טייכעל נעבען דער מיל, פונקט אויפ'ן זעלבען אָרט וואו זיין פאטער האט זיך צוריק מיט אייניגע

יאהר דערטרונקען. דער געדאנק איז איהם פלוצלונג איינגע-
פאלען זיך אויך צו דערטרונקען. ער האט שוין געהאלטען
ביים אריינשפרינגען.

נאך בעת ער האט באצויבערט געקוקט אויפ'ן רוהיגען.
קלארען וואסער, האט א קליין פויגעלע אויף א בויס דער-
ביי גענומען זינגען — זינגען זיס און הארציג. ער איז
שטיל געבליבען און זיך צוגעהערט. דאס וואסער האט גע-
מורמעלט. ער האט געהערט ווי די באבלומטע ווייץ-זאנגען
ציטערען-אויף פון די לאשטשענדע ווינטלאך. די דעמבען
האבען געציטערט פון קיהלקייט, הינטער א פארקאן ביים וועג
האבען בינען אין זייערע בינען-שטאקען אין א נאך-
טען, אנגעפילט די לופט מיט זייער דופטענדר מוזיק.
אויפ'ן אנדערען זייט טייכעל האט א קוה מיט שעהנע מיל-
דע אויגען ווי געחלומ'ט. א בלאנד מידעלע איז ווי א
מלאכ'על מיט פליגלען געזעסען אויף א וואנט מיט א לייכט
קוישעל אויף די אקסלען און אויך גע'חלומ'ט, הויבענדיג
איהרע נאקעטע פיסלאך און זינגענדיג א ליעדעל וואס האט
קיין זין נישט געהאט. ווייטער אויפ'ן פעלד איז א ווייסער
הונט ארומגעשפרונגען און געמאכט שפרייזענדיג גרויסע
דעדער. קריסטאף האט זיך אנגעשפארט אן א בויס, זיך
צוגעהערט, און געקוקט אויף דער בליהענדער פריהלינג-
ערד. דער פריעדען און די פרייד פון די אלע באשעפעני-
שען האבען איהם ארומגענומען. ער האט פארגעסען... פאר-
געסען... פלוצלונג האט ער פעסט ארומגענומען דעם בויס
און צוגעדריקט צו איהם זיין פנים. ער האט זיך אנידערגע-
ווארפען אויף דער ערד און איינגעגראבען דעם קאפ אין
גראז. ער האט גערוועזן-גליקליך געלאכט. די נאנצע שעה-
קייט, גראציע און כשוף פונ'ם לעבען האט איהם ארומגע-

נומען, דורכגענומען און אנגעפילט ווי א שוואם. ער האט געטראכט:

— פארוואס ביזטו אזוי שעהן, און זיי — די מענשען

— אזוי מיאוס?

עס מאכט ניט! עס האט דאס לעבען ליעב געהאט, און געפיהלט, אז ער וועט עס שטענדיג ליעב האבען און קיין זאך וועט איהם דערפון ניט אפהאלטען. ער האט, א באַ-רוישטער, געקושט די ערד. ער האט אומארמט דאס לע-בען.

— איך ליעב דיך! דו ביסט מיינע. זיי קאנען דיך

פון מיר ניט צונעהמען. זאלען זיי טאן וואס זיי ווילען!

מיינט אויך לעבען!

זאלען זיי מיר פארשאפען שמערץ און ליידען!... ליידען

קריסטאף האט זיך וויעדער מוטיג גענומען צו דער ארבייט. ער האט שוין מעהר ניט געוואלט האבען צו מאן מיט די „באוואוסטע שריפטשמעלער“, די פראזאירער. די פוסטע פלוידערזעק, די זשורנאליסטען, די קריטיקער, די קונסט־עקספלאטאטארס און הענדלער. וואס אנבאלאנגט די מוזיקער האט ער מעהר ניט פארלארען קיין צייט צו באקעמפען זייערע פאראורטיילען און זייער קנאה. זיי האבן בען איהם ניט געוואלט? — גוט! ער וויל פון זיי אויך ניט וויסען. ער דארף שאפען זיין לעבענס־ווערק און ער וועט עס שאפען. דער גרויספירשט האט איהם די פרייהייט געגעבען; דאנקט ער איהם דערפאר. ער דאנקט אויך די מענשען פאר זייער פיינדשאפט; ער וועט איצט קאנען רוהיג ארבייטען.

לואיווע האט מיט איהם איינגעשטימט מיט'ן גאנצען הארצען. זי האט קיין גרויסע השגות ניט געהאט; זי איז ניט געווען פון די קראפטס; זי איז ניט עהנליך געווען צו זיין פאטער און ניט צו זיין זיידען. זי האט ניט געזוכט קיין גרויסע רעפוטאציע און קיין כבודים פאר איהר זוהן. זי האט אוראי געוואלט ער זאל ווערען רייך און באריהמט; נאר אויב מ'דארף צוליעב דעם האבען יסורים און צער, האט זי בעסער דערפון אפילו ניט געוואלט א טראכט טאן. די לעצטע געשעהניש האט זי ווייניגער געדארט ווי זיין צוקריגען זיך מיט'ן גרויספירשט; און אין הארצען איז זי געווען צופרידען וואס ער איז ברוגז געווארען מיט די רעדאקציעס און די צייטונגס־לייט. זי האט פאר דעם געשריבענעם פאפיר זיך געשראקען פונקט ווי דער פוירער. — „דאס מאכט נאך דעם מענשען צו פארלירען זיין צייט און ציהט איהם צו שונאים“, פלעגט זי זיך טראכטען

— זי האט עטליכע מאל געהערט די יונגע-לייטלאך פון דער „צייטשריפט“ רעדען מיט קריסטאף'ן און זי איז פון זייערע ביזע צינגער דערשראקען געווארען. זיי האבען אלץ צוריסען, צופיצעלט מיט זייערע געזונטע ציין, זיי האבען וועגען קיין זאך קיין גוט ווארט ניט געזאגט — און וואס מעהר זיי האבען גערעדט, געביסען אלץ צופרידענער זיינען זיי געווען. זי האט זיי ניט ליעב געהאט. זיי זיינען טאקע געווען אינטעליגענט און געלערנט; זיי זיינען אבער ניט געווען קיין גוטע מענשען און ס'האט איהר הנאה געטאן וואס קריסטאף זעהט זיך מעהר ניט מיט זיי. זי האט זיך געטראכט, פונקט ווי איהר זוהן, אז ער דארף זיי ניט.

— זיי מעגען וועגען מיר רעדען, דענקען און שרייבען וואס זיי ווילען — פלעגט קריסטאף זאגען; — זיי קאנען מיר ניט שמערען אויפצוהאלטען מיר „איד“. וואס ארט מיר זייער קונסט, און זייערע געדאנקען? איד לייקען זיי אפ.

ס'איז זעהר שעהן אפצולייקענען די וועלט; די וועלט
לאזט זיך אבער ניט אזוי גרינג אפלייקענען פון אן אנגע-
בלאזענעם יונגען-מאן. קריסטאף איז געווען אויפריכטיג,
ער האט אבער אין זיך א טעות געהאט: ער האט זיך ניט
נוט געקענט. ער איז ניט געווען קיין מאנאך; זיין טעם
פעראמענט איז ניט געווען אזא אז ער זאל זיך קאנען אפ-
זאגען פון דער וועלט; ער איז נאך דערצו, איבערהויפט,
צו יונג געווען. די ערשטע שטיקעל צייט האט ער ניט
שטארק געלימען; ער איז געווען פארטאן אין זיינע קאמפא-
זיציעס, און וויפיעל דאס האט געדויערט האט איהם קיין זאך
ניט געפעהלט. ווען די דריקענדע פעריאדע איז אבער געקור-
מען — די פעריאדע וואס הויבט זיך אן ווען מ'פארענדיגט
א ווערק און דויערט ביז ווען א ניי ווערק דרינגט אריין אין
גייסט — האט ער זיך ארומגעקוקט און איז דערשראקען
געווארען פון זיין איינזאמקייט. ער האט זיך געפרעגט, צו
וואס ער שרייבט. בעת מ'שרייבט, שטעלט זיך די פראגע
ניט: מ'מוז שרייבען. נאכדעם בלייבט מען אבער שטעהן
פאר'ן נייגעכארען ווערק; דער מעכטיגער אינסטינקט וואס
האט עס פונ'ם לייב ארויסגעריסען, בלייבט שטיל; מ'פאר-
שטעהט ניט צו וואס ס'איז געבארען געווארען; מ'דער-
קענט זיך קוים דערין; עס איז כמעט פרעמד; מ'וויל עס
פארגעסען. און דאס איז אוממעגליך כל-זמן דאס ווערק
ווערט ניט פובליצירט, ניט געשפיעלט — כל-זמן עס לעבט

ניט אן אייגענעם לעבען אויף דער וועלט. ביז דעמאלט איז עס נאך ווי א נייגעכארען קינד וואס איז צוגעבונדען צו דער מאמע — ווי א לעבעדיגע זאך וואס איז נאך ניט אפגע-טיילט פון דעם מוטער-לייב: מ'מוז עס אפשיידען, אום יעדען פרייז, כדי עס זאל לעבען. וואס מעהר קריסטאף האט קאמפאנירט, אלץ שטארקער האט ער אין זיך געפיהלט דעם דרוק פון די באשעפענישען וואס זיינען פון איהם ארויס און האבען ניט געקאנט ניט לעבען און ניט שטארבען. זיי האבן בען איהם פארפאלגט. ווער וועט איהם פון זיי באפרייען? אן אומבאשטימטער אימפולס האט אט די געדאנקען-קינדער זיינע אנגעטריבען; זיי האבען זיך מיט פארצווייפלונג גע-וואלט אפרייסען פון איהם און אריינדרינגען אין אנדערע נשמות; זיי האבען זיך געוואלט פארשפרייטען אויף דער וועלט ווי די פולע, פרוכטבארע זאמען. — מוז ער שוין בליי-בען אפגעזונדערט, פרוכטלאז? ער איז דערפון ווילד גע-ווארען.

וויבאלד די טעאטערס, די קאנצערט-זאלען זיינען פאר-איהם געווען פארמאכט, און ער וואלט זיך באין אופן ניט ערנידעריגט צו געהן בעמען די דירעקטארען וואס האבען איהם אפגעזאגט, איז פאר איהם קיין אנדער מיטעל ניט געבליבען ווי נאר ארויסצוגעבען אין דרוק זיינע געשרי-בענע ווערק; ס'איז איהם אבער ניט גרינגער געווען צו גע-פינען א פארלעגער וואס זאל ארויסגעבען זיינע קאמפאזי-ציעס ווי צו קריגען אן אַרקעסטער וואס זאל זיי שפילען. די צוויי-דריי-אומגעלומפערטע פראבעס וואס ער האט גע-מאכט, זיינען פאר איהם גענוג געווען. איידער ארומצו-געהן צו די מוזיק-הענדלער, מיט זיי איינצומענה'ען, און גארניט פועל'ען אדער צו דולדען זייער פילאנטראפישען

אנשטעל, האט ער זיי שוין בעסער אליין געוואלט ארויס-
 געבען אויף די אייגענע הוצאות. ס'איז געווען א משוגעת:
 ער האט געהאט אביסעל אפגעשפארט געלט פון זיין געהאלט
 אין הויף און פון עטליכע קאנצערטען; דער קוואל פון דעם
 געלט איז שוין אבער געווען אויסגעטריקענט, און עס האט
 געדארפט נעהמען א שטיק צייט ביז ער וועט געפינען אן
 אנדערען. ער האט געמוזט שטארק פארזיכטיג אומגעהן מיט
 דעם שטיקעל אוצר, כדי ער זאל קאנען איבערלעבען די
 שווערע צייט וואס איז פאר איהם געשטאנען. ניט נאר
 האט ער דאס ניט געטאן, נאר, אזוי ווי דאס ביסעל אפגע-
 שפארט געלט איז ניט געווען גענוג צו דעקען די הוצאות
 פון דער אויסגאבע, האט ער אהן שום מורא נאך צוגעבארגט.
 לואיזע האט זיך ניט דערוואגט צו זאגען א ווארט; ס'האט
 איהר אויסגעזעהן נאריש און זי האט ניט געקאנט פאר-
 שטעהן אז מ'זאל אויסגעבען געלט צו זעהן דעם אייגענעם
 נאמען אויף א בוך; ווי באלד ס'איז אבער געווען דער איינ-
 ציגער מיטעל ווי איהם איינצושטילען און צו האלטען אין
 דער היים, האט זי זיך געפיהלט גליקליך וואס דאס שטעלט
 איהם צופרידען.

אנשטאט אויסצוקלייבען פאר דער אויסגאבע די קאמ-
 פאזיציעס וואס געהערען צו א באקאנטען און איינפאכערען
 זשאנר, וואו דאס פובליקום זאל זיך פיהלען היימיש, האט
 קריסטאף צווישען זיינע מאנוסקריפטען אויסגעקליבען א
 רייהע אינדיווידועל-אריגינעלע ווערק, פון וועלכע ער האט
 געהאלטען. ס'איז געווען פיאנא-שטיקער, וואו ס'זיינען גע-
 ווען אריינגעוועבט פארשיידענע ליעדער, א טייל זעהר קור-
 צע און פאלקסטימליכע און א טייל שטארק אנטוויקעלטע און
 כמעט דראמאטישע. דאס גאנצע האט צונויפגעשטעלט א

רייזע לוסטיגע און טרויעריגע איינדרוקען וועלכע האבען זיך צוזאמענגעבונדען אויף א נאטירליכען שטייגער און זיינען געווען געשריבען פאר פיאנא און געזאנג, אליין אדער אקאמפאנירט. „ווייל — פלעגט קריסטאף זאגען — ווען איד טרוים, פארמוליר איד ניט שמענדיג וואס איד פיהל: איד לייך און פיהל זיך גליקליך און האב קיין ווערטער ניט דאס אויסצודריקען; א מאמענט קומט אבער ווען איד מוז דאס אויסדריקען, דאן זינג איד און טראכט גארניט דערפון: אמאל זיינען עס גאר אומדייטליכע ווערטער, איבערגעריסענע פראזען, און אמאל זיינען עס גאנצע פאעמען; דאן הויב איד ווידער אן צו חלומ'ען. און אזוי געהט דער טאג אוועק, און דעם טאג האב איד טאקע געוואלט שילדערען. צו וואס די אלע זאמעל-אויסגאבען נאר פון געזאנגען אדער פרעלייר דען? זיי זיינען אזוי געקינצעלט און אומהארמאניש! מ'דארף לאזען די נשמה פריי אויפלעבען.“ — ער האט אלזא די סעריע אנגערופען: א ט א ג. די פארשיידענע טיילען פונ'ם ווערק האבען געהאט אונטער-טיטלען, וואס האבען אין קורצען אנגעדרייט די ריז-פאלגע פון די אינערליכע טרוימען. קריסטאף האט אויף זיי אנגעשריבען ווידמונגען, ראשי תיבות, און דאטומס, וואס נאר ער האט פארשטאנען, און וואס האבען איהם דערמאנט און געוויסע פאעטישע מאמענטען, געוויסע געליעבטע געשמאלטען: די לוסטיגע קארינע, די שמאכטענדיג פאר'חלומ'טע סאבינע און די אומבאקאנטע פראנצויזישע מיידעל.

חוץ דעם ווערק האט ער נאך אויסגעקליבען א דרייסיג פון זיינע ליעדער — פון די וואס זיינען איהם מייסטענס געפעלען און זיינען, פאלגליך דעם פובליקום ניט געפעלען. ער האט גוט אכטונג געגעבען חלילה ניט אריינצושמעלען

די מעלאדישסטע מאטיווען; ער האט פאר דער אויסגאבע
 נאר געוואלט אויסקלייבען די כאראקטעריסטישסטע: —
 (ס'איז גאנץ גוט באוואוסט, אז דער געוועהנליכער עולם האט
 שטארק מורא פאר'ן, כאראקטעריסטישען. דער וואס האט
 ניט קיין כאראקטער וועט איהם שטענדיג בעסער געפעלען.)
 די דאזיגע ל י ע ד ע ר זיינען געווען קאמפאנירט
 אויף פאעמען פון אלטע שלעזישע פאעמען פון זיבעצעטען
 יאהרהונדערט, וועלכע קריסטאף האט צופעליג געלעזען אין
 א פאלקסטימליכען זאמעל-בוך און וועלכע ער האט האלט
 געקראגען צוליעב זייער טיעפער אויפריכטיגקייט. צוויי פון
 די דיכטער זיינען איהם באזונדערס טייער געווארען ווי איי-
 גענע ברידער: צוויי זשעניען וואס זיינען ביידע געשטארבען
 צו דרייסיג יאהר: — דער באצויבערענדער פאול פלעמינג,
 וואס האט דורכגערייזט קאווקאז און איספאחאז און האט
 אויפגעהאלטען א ריינע, ליעבענדע און לויטערע נשמה, טראץ
 די מלחמה-ווילדקייטען, די לעבענס-טרויערען און דער פאר-
 דארבענהייט פון דער צייט, — און יאהאן-קריסטיאן גינטער,
 דער צעווילדעטער, געריהרטער זשעני וואס האט זיין לעבען
 שנעל פארשווענדעט, פארזעהרט, אין אויסגעלאסענהייט און
 פארצווייפלונג. פון גינטער'ן האט ער איבערגעגעבען די
 אויפפאדערונגס-געשרייען, און די איראניע וואס איז אנגע-
 זאפט מיט נקמה געגען יענעם גאט וואס האט איהם צו-
 דריקט, די שרעקליך-ווילדע קללות פון דעם באזיגטען, גע-
 שטירצטען ריעז, וואס דונערט — צוריק קענען הימעל. פון
 פלעמינג'ען האט ער גענומען די ליעבע-ליעדער צו אנעמאן
 און באזילען — זיסע און צארטע ווי די בלומען — אין
 דעם שמערן-קאראהאד, דאס טאנץ-ליעד פון די לויטערע און
 מונטערע הערצער. — און די העראישע און רוהיגע סאנעט:

צו זיך (אן זיך) וואס קריסטאף האט יעדען פריהמאד-
געזאגט ווי א תפילה.

דער שמייכלענדער אפטימיזם פון דעם פרומען פאול
געהאדרט האט קריסטאף'ן אויך באצויבערט, ער איז פאר
איהם געווען אן אפרוה ווען דער טרויער און אומעט אדז
פון איהם אוועק. ער האט ליעב געהאט די אומשולדיגע
וויזיאן פון דער נאטור ווי זי איז באהעפטעט צו גאט, די
פרישע לאנקעס, די שטארקען ארומגעהענדיג ווי פארטראכט
צווישען די טולפען און די ווייסע נארציס-בלומען — אין
ברעג פון די טייכלאך וואס מורמלען זיס אויפ'ן זאמד, די
דורכזיכטיגע לופט וואו די גרויס-באפליגעלטע שוואלבען און
די ווייסע טויבען פליהען דורך, דעם לוסטיגען זון-שטראהל
וואס רייסט זיך דורך דעם רעגען, דעם העלען הימעל וואס
לוערט צווישען די וואלקענס, און די מאיעסטעטישע רוהיג-
קייט פונ'ם אבענט, דאס רוהען פון די וועלדער, פון די
סטאדעס בהמות, פון די שטעט, פון די פעלדער. ער האט
געהאט די העזה איבערצוגעבען אין מוזיק עטליכע פון יענע
גייסטיגע מיסטישע קאנטאס וואס ווערען נאך איצט גע-
זונגען אין געוויסע פראטעסטאנטישע געמיינדעס. ער האט
גוט אכטונג געגעבען ניט אןצוהאלטען זייער כאראל-
באראקטער. ער האט דאס פיינט געהאט: ער האט זיי גע-
געבען א פרייען, לעבעדיגען שוואונג און אויסדרוק. דער אל-
טער געהאדרט וואלט אפשער אויפגעציטערט געווארען פון
דעם שטאלץ-טיוולוישען געפיהל וואס ער האט געהאט אריינ-
געלעגט אין געוויסע סטראפען פון זיין "ליעד פון א קריסט-
ליכען וואנדערער", — אדער פון היידענישער פרייד וואס
האט אויפגעשטורמט דעם פריעדליכען שטראם פון זיין
„זומער-ליעד“.

ער איז נאטירליך צו דער אויסגאבע צוגעטראטען אהן קיין שום באשטימטען פלאן. דעם פארלעגער — וועמען ער האט געצאהלט פאר'ן דרוקען די ליעדער און פאר'ן זיין זייער הויפט־פארקויפער — האט ער אויסגעקליבען פשוט ווייל ער איז געווען זיין שכן. ער האט ניט געהאט די נויט טיגע מאשינען פאר אזא וויכטיגער ארבייט; דאס דרוקען האט זיך פארצויגען מאנאטען־לאנג; ס'זיינען געמאכט געווארען א סך פעהלערען און דאס קארעגירען האט געקאסט טייער. ער האט קריסטאף'ן — וועלכער האט זיך אין די זאכען ניט געטויגט — גערעכענט א דריטעל טייערער ווי עס איז איהם געקומען; די הוצאות זיינען געווארען א סך גרעסער ווי קריסטאף האט ערווארט. און ווען אלץ איז שוין פארטיג געווען האט קריסטאף אויף זיך געהאט אן אומגעדייער גרויסע אויסגאבע און ניט געוואוסט וואס מיט איהר צו טאן. דער פארלעגער האט ניט געהאט קיין קונדשאפט. ער האט ניט אנגעווענדט קיין מיטלען צו פארשפרייטען דאס ווערק; ער איז אין דער הינזיכט עהנליך געווען צו קריסטאף'ן. צו בארוהיגען זיין געוויסען האט ער איין מאָל געבעטען קריסטאף'ן ער זאל אָנשרייבען א פּאָר שורות פאר א רעקלאַמע; קריסטאף האט איהם אָבער געענטפערט „אז ער וויל ניט קיין רעקלאַמע“. האט ער קריסטאף'ס ווילען פינקטליך אויסגעפיהרט: ער האט די גאַנצע אויסגאבע פאַרוקט ווייט אין עק געוואָלט. ער האט זי אזוי גוט אָפּגעהיט אז אין זעקס חדשים האט ער קיין איין עקזעמפּלאַר ניט פארקויפט.

ווארטענדיג אז דאס פובליקום זאל זיך אן איהם דער-
מאנען און קויפען זיין מוזיק, האט קריסטאף דערווייל גע-
מוזט געפינען א מיטעל ווי צו פארשטאפען די לאך אין זיין
קאסע... ער האט זיך ניט געקאנט איבערנעהמען, ווייל ער
האט געמוזט לעבען און צאָהלען חובות. ניט נאר זיינען
די חובות געווען גרעסער ווי ער האט זיך פאָרגעשטעלט, נאר
ער האט זיך אויך ארומגעזעהן אז זיין אָפגעשפאָרטער אוצר
איז געווען א סך קלענער ווי ער האט גערעכענט. (ער האט
קיינמאל ניט געקאנט מאכען קיין ריכטיגען חשבון) — ס'איז
ניט וויכטיג געווען פארוואס דאס געלט האט געפעהלט : אז
ס'האט געפעהלט, דאס איז געווען גאנץ זיכער. לואיזע האט
פון אלצדינג געמוזט אָפּשפאָרען און העלפען איהר זעהן. ער
האט דערפון געהאט שטארקע געוויסענביסע און געפרוואווט
וואָס שנעלער אלץ גוט מאַכען. ער האט גענומען זוכען
לעקציעס, כאַטש ער האט זעהר געליטען פונ'ם זיך נאָכפרעגען
און פון דעם אָפּזאָגען. זיין רעפּוטאַציע איז שטארק געפאַ-
לען : ס'איז איהם זעהר שווער געווען נאָכאַמאל צו קריגען
עטליכע שילער. און ווען מ'האט איהם ענדליך פאָרגעשלאָ-
גען א שטעל אין א שול, איז ער געווען גאנץ צופרידען זי
אָנצונעמען.

ס'איז געווען א האלב־רעליגיעזער אַנשטאַלט, דער די-
רעקטאָר איז געווען א קלוגער מענטש און האט באַלד פאר-
שטאַנען, כאַטש ער איז ניט געווען קיין מוזיקער, אז ער
וועט פון קריסטאָף קאָנען ציהען גרויסע נוצען און איהם

אין זיין איצטיגער לאגע ניט דארפען צאָהלען פיעל. ווען קריסטאָף האָט ווי מיט זיך איינגעשטעלט איהם צו מאַכען דעריבער א באַמערקונג, האָט איהם דער דירעקטאָר מיט א גוטמוטיגען שמיכעל געגעבען אַנצוהערעניש, אז אזוי ווי ער האָט שוין איצט ניט קיין אַפּיציעלע שטעל קאן ער ניט ער-וואַרטען קיין בעסערס.

דאס איז געווען א אומעטיגע, און לאנגווייליגע ארבייט! ער האָט דוקא מיט די קינדער ניט געדארפט לערנען פיעל מוזיק, ער האָט אָבער זיי (און די עלטערען זייערע) געדארפט געבען דעם איינדרוק, אז זיי לערנען א סך. די הויפט זאך איז געווען, אז די קינדער זאָלען קאָנען זינגען און שפּיעלען ביי די שול-צערעמאָניעס, ווען דאס פובליקום ווערט איינ-געלאָדען. אַלע מיטלען דערצו זיינען געווען גוט. קריסטאָף'ן האָט עס אָפּגעקעלט; ער האָט זיך אפילו ניט געקאָנט טרייסטען מיט'ן געדאַנק, אז ער טוט א נוצליכע זאך, זיין געוויסען האָט עס איהם אויפגעוואָרפען ווי א שטיק היפּאָ-קריטססוואָ פון זיין זייט. ער האָט געפרוּאוּט געבען די קינדער א בעסערע מוזיקאַלישע ערציהונג, זיי מאַכען פארשטעהן די מוזיק און איינפלאַנצען אין זייערע הערצער אן ערנסטע לייעבע צו איהר: די קינדער האָט דאָס אָבער ניט אינטער-רעסירט. ס'האָט זיך איהם ניט איינגעגעבען זיי מאַכען זיך צוצוהערען. ס'האָט איהם געפעהלט מאַראַלישע קראַפט; און אין אמת'ן איז ער בטבע ניט צוגעפאסט געווען צו לערנען מיט קינדער, ער האָט זיך ניט אינטערעסירט מיט זייער צימבאַלען; ער האָט זיי אויף אַמאָל געוואָלט ערקלערען די טעאָריע פון מוזיק. ווען ער פלעגט האַבען א פיאַנאַ-לעקציע פלעגט ער אוועקזעצען די שילערין שפּיעלען א סימפאָניע פון בעטהאווען און מיט איהר מיטשפּיעלען. נאטירליך האָט דאָס

ניט געקאנט גלאט געהן, פלעגט ער אין כעס ווערען, זי אוועק-
 טרייבען פון דער פיאנא און אליין שפיעלען א לאנגע צייט.
 — אזוי איז ער אויך אומגעגאנגען מיט די פריוואט שילע-
 רינס אויסער דער שולע. ער האט ניט געהאט קיין ברעקעל
 געדולד: ער פלעגט, למשל, זאגען א שעה מיידעל, וועלכע
 האט זיך געהאלטען פאר אן אריסטאקראטקע, אז זי שפיעלט
 ווי א קעכין; אדער אמאל שרייבען דער מוטער, אז ער גיט
 אויף די לעקציע, ווייל ער וועט געוויס סוף כל סוף שטארבען.
 אויב ער זאל זיך ווייטער אפגעבען מיט אזא טאלאנטלאזער
 באשעפעניש. — דאס אלץ האט זיין לאגע ניט פארבעסערט.
 די עטליכע לעקציעס וואס ער פלעגט קריגען, פלעגט ער שנעל
 פארלירען. ער האט קיין איינע ניט געקאנט אנהאלטען מעהר
 ווי צוויי חדשים. זיין מאמע האט איהם מוסר געזאגט, און
 ער אליין—זיך אויך. ער האט לואיזע'ן, וועניגסטענס, געמוזט
 צוזאגען, אז ער וועט זיך ניט צוקריגען מיט'ן דירעקטאר.
 אדער מיט די קינדער פון דער שול, ווארום אויב ער זאל די
 שטעל פארלירען, האט ער באמת ניט געוואוסט ווי אזוי ער
 וועט פארדינדען אויף חיונה. דערפאר האט ער זיך טאקע
 טראץ זיינע געפיהלען אנגעשטרענגט צו זיין געדולדיג און
 פינקטליך. אבער ווי אזוי האט ער זיינע מחשבות געקאנט
 פארבארגען, בעת א טעמפ־נאָרישע שילערין האט צום צעהנ-
 טען מאל צו'הרג'עט א געוויסען אָרט אין שפיעלען, אדער
 בעת ער האט געדארפט צוגרייטען זיין קלאס צום קומענדען
 קאנצערט, און מיט די שילערנס איינשטודירען א לאנגוויי-
 ליג שטיק כאַר-מוזיק! — (ווייל מ'האט איהם אפילו ניט
 געלאזט אויסקלייבען אן אייגענעם פראגראם; מ'האט קיין
 צוטרויען ניט געהאט צו זיין געשמאק). מ'קאן פארשטעהן
 אז ער האט עס ניט געטאן מיט גרויס חשק, דאך האט ער

עקשנות'דיג מיט אן אָנגעכמורעטען פנים ווייטער געלערנט און נאר צייטענווייז ארויסגעוויזען זיין כעס, א קלאפ טוענ'דיג אויפ'ן טיש מיט אזא כח אז די שילערינס פלעגען ווי דערציטערטע אויפשפרינגען. אָפט איז אָבער די פיל צו בייטער געווען און ער האָט מעהר ניט געקאָנט אויסהאלטען. דאָן פלעגט ער אין מיטען זינגען אויסשרייען: — „אַה! שטיל! השדט אויף זינגען! איך וועל איך שוין בעסער עפעס שפיעלען פון וואַנגער“.

דאָס האָבען זיי טאָקע געוואָלט. זיי האָבען געשפיעלט אין קארטען הינטער זיינע פלייצעס. ס'האָט זיך שטענדיג געפונען אימעצער וואָס האָט די זאך אָפּדערצעהלט דעם די-רעקטאָר און ער פלעגט קריסטאָף'ן דערמאָנען, אז ער דארף אין די שילערינס ניט איינפלאַנצען קיין לייעבע צו מוזיק נאר זיי פשוט לערנען זינגען. ער פלעגט צו דעם מוסר-זאָגען זיך צוהערען ציטערענדיג פון כעס, ער האָט געשוויגען: ער האָט ניט געוואָלט פארלירען די שטעל. — וואָלט איהם ווען איינגעפאלען מיט א פאָר יאָהר פריהער, בעת זיין קאָריערע האָט איהם אויסגעזעהן אזוי געזיכערט און גלענצענדיג (כאָטש ער האָט נאָך דאָן גארניט אויפגעטאָן) אז ער וועט שפעטער דארפען אויסשטעהן אזעלכע ערנידערונגען — דאָן ווען ער האָט שוין יא אָנגעהויבען עפעס אויפצוטאָן?

דערצו האָט זיין שטאַלץ און זעלבסט-ווירדע געליטען פון נאָך א באַליידיגענדער פליכט: ער האָט געמוזט באַזוכען זיינע קאָלעגען פון דער שול. ער האָט געמאכט, ניט איבערקלייבענדיג, צוויי באַזוכען; זיי האָבען איהם אָבער אזוי געלאַנגווייליגט, אז ער האָט מעהר ניט געקאָנט געהן. די צוויי פרוויליגירטע לעהרער זיינען איהם ניט דאָנקבאַר

געווען און די אנדערע האָבען עס באַטראַכט פאר א פערזענ-
ליכער באַליידיגונג. זיי האָבען אלע אויף קריסטאָף'ן געקוקט
ווי אויף א נידעריגערען — לויט דער שטעל און לויט דער
אינטעליגענץ, און איהם באַהאַנדעלט מעשה גדולים. ציי-
טענווייז פלעגט ער דערפון בלייבען א דערשלאָגענער, ווא-
רום זיי האָבען אין זייער שטעלונג צו איהם ארויסגעוויזען
אזוי פיעל זיכערקייט און פעסטקייט, דאָס ער האָט ווי ניט-
וויילענדיג געגלויבט אז זיי האָבען רעכט. מיט זיי האָט ער
זיך געפיהלט טעמפ און נאָריש: וואָס האָט ער זיי געקאָנט
זאָגען? זיי האָבען פאַרשטאַנען זייער „מלאכה“, און ווייטער
קיין זאך ניט. זיי זיינען ניט געווען קיין מענשען. — ווען
זיי וואָלטען כאַטש געווען ביכער! זיי זיינען אָבער בלויז
געווען נאָטיצען צו ביכער, פילאָלאָגישע פרושים.

קריסטאָף האָט אויסגעמידען זיי צו באַגעגענען. טייל-
מאָל האָט ער אבער געמוזט מיט זיי זיך צוזאַמענטרעפּען.
דער דירעקטאר, למשל, האָט געהאַט איין מאָל אין חודש א
נאָכמיטאָג, ווען ער פלעגט דעם לעהרער־ראַט אויפנעהמען
ביי זיך אין דער היים, און געוואָלט האָט ער דוקא אז אלע
לעהרער זאָלען דאָרט זיין. קריסטאָף האָט זיך פון דער ערש-
טער איינלאָדונג אויסגעדריעהט, זיך ניט ענטשולדיגענדיג
אפילו: ער האָט געהאַפּט, אז מ'וועט זיין אבוועזענהייט ניט
באַמערקען. ער האָט אָבער א טעות געהאַט און אויף מאָרגען
האָט איהם דער דירעקטאָר דעריבער געמאַכט א שטעכיק-
איראָנישע באַמערקונג. דעם צווייטען מאָל האָט איהם די
מאַמע זיינע אָנגעמוסר'ט און ער האָט זיך באַשלאָסען צו
געהן; ער האָט עס אָבער געטאָן מיט אזוי פיעל חשק, פונקט
ווי ער וואָלט געגאַנגען צו א לויה.

עס האָבען זיך דאָרט געפונען אלע לעהרער פון דעם אַנ-

שטאלט און פון עטליכע אנדערע שטאטישע שולען מיט זייערע פרויען און טעכטער. זיי זיינען אלע געווען צונויפֿ-געשפּאָרט אין א קליינינקען זאַל, אין פארשיידענע גרופען לויט זייער עלטער און לויט דער וויכטיגקייט פון זייערע שטעלען, און האָבען זיך אויף איהם ניט אומגעקוקט. די גרופע נעבען איהם האָט גערעדט פון פילאָלאָגיע און קאָכען. יעדע פרוי האָט היציג און פעדאנטיש געטענה'ט, אז זי ווייסט ווי צו צוגריימען די בעסטע מאכלים; און די מענער האָבען זיך אויך אין דער פראגע אינטערעסירט און ארויס-געוויזען כמעט דיזעלבע בקיאות. זיי האָבען שטאַלצירט מיט זייערע ווייבער'ס קענטניסען אין קאָכען. פונקט ווי די ווייבער האָבען שטאַלצירט מיט זייערע מענער'ס לומדות. קריסטאָף איז געשטאַנען נעבען א פענסטער, אָנגעשפּאָרט אַן וואַנט, ניט וויסענדיג וואָס פאר א פנים אַנצושטעלען. דא שמייכלענדיג נאָריש און דאָ קוקענדיג אומעטיג, אָדער מיט פארגלאָצטע בליקען אויף די ארומיגע. ער האָט זיך שרעקליך געלאַנגווייליגט. א פאָר טריט נעבען איהם, ביים פענסטער-געזימס איז געזעסען א יונגע פרוי, צו וועמען קיינער האָט ביידע געקוקט אויפ'ן זאַל און ניט איינער אויפ'ן אנדערן. ערשט נאָך א שטיקעל צייט האָבען זיי זיך באַמערקט — פונקט בעת זיי האָבען זיך ביידע אויסגעדריעהט אַפּצוגענע-צען. ווייל די לאַנגוויילע איז שוין געווען איבער זייערע כחות. זייערע בליקען האָבען זיך דערביי באַגעגענט. זיי האָ-בען זיך כיטרע צוגעשמייכלט, ער איז צו איהר צוגעגאנגען. זי האָט איהם שטיל געזאָגט:

— „מ'מוזירט זיך! אַה?“

ער האָט זיך אויסגעדריעהט מיט'ן רוקען צום זאַל און

ארויסגעשטעקט א צונג. זי האט אויסגעשאסען אין א גע-
לעכטער, און, ווי פלוצלונג דערוואכט, א מאך געטאן צו איהם
מיט דער האנט, ער זאל זיך אוועקזעצען נעבען איהר. זיי
האבען זיך באקענט. זי איז געווען די פרוי פון פראפעסאר
ריינהארט, וואס האט אין דער זעלבער שול וואו קריסטאף
געלערנט מיט די קינדער נאטור-געשיכטע; זיי זיינען
ערשט ניט לאנג צוריק אנגעקומען אין שטאט און האבען
קיינעם ניט געקענט. זי איז ווייט ניט געווען קיין שעה-
קייט, מיט איהר גרויסען נאָן, מיאוסע ציין און פארוועלקטען
פנים; זי האט אבער געהאט פינקעלדיגע אויגען, און א גוט-
מוטיגען שמייכל. זי האט מונטער געפליידערט; ער האט
איהם צוערשט געלאסען געענטפערט. זי האט אָפּענהערציג
און שטיפעריש איבער אלץ גערעדט און זיי האבען לאַכענדיג
און הויך, זיך ניט קימערענדיג וועגען די מענשען ארום זיי,
אויסגעטוישט זייערע איינדרוקען. זייערע שכנים וועלכע
האבען פריהער אפילו אויף זיי זיך ניט געוואלט אומקוקען,
האבען איצט זיי צוגעווארפען אומצופרידענע, בייזע בליקען:
ס'איז ניט שעה געווען זיך אזוי לוסטיג צו אמוזירען... די
צוויי פליידערזעק האט אבער ווייניג וואס געארט וואס
מ'טראכט פון זיי: זיי האבען זיך ווי נוקם געווען אן די אנ-
דערע.

צום סוף האט מאדאם ריינהארט קריסטאף'ן פאַרגע-
שטעלט איהר מאן. הער ריינהארט איז געווען אויסערגע-
וועהנליך מיאוס: ער האט געהאט א בלאָסען, אויסגעצויגע-
נעם, עקעלדיגען, מאַדנע געשטופעלטען פנים; פיעל גוטמוטיג-
קייט איז אבער אויפ'ן פנים געווען אויסגעשפרייט. ער האט
גערעדט מיט א נידעריגער האלז-שטים און באַטאַנט די ווער-
טער שטארק, שטאַמלענדיג, מיט פאזען צווישען די זילבען.

די צוויי פארשונינען זיינען געווען פארהייראט זינט
 עטליכע חדשים. זיי זיינען געווען שטארק פארליעבט איינער
 אין דעם אנדערן. זיי פלעגן זיך אַנקוקען. ריידען צוויי-
 שטונדן זיך און זיך אַננעמען ביי די הענט אויף אַ ליעבליכען
 שטייגער — און אין מיטען פון די אלע גלייכגילטיגע מענ-
 שטען ארום זיי האָט עס אויסגעזעהן ריהרענד-קאָמיש. וואָס
 איינער האָט געוואָלט האָט דער צווייטער אויך געוואָלט.
 זיי האָבען גלייך איינגעלאָדען קריסטאָף'ן אויף אַן אַבענ-
 טעסען צו זיך, נאָך דעם דירעקטאר'ס אויפנאָהמע. קריס-
 טאָף האָט צוערשט שפּאַסענדיג, געוואָלט זיך אָפּזאָגען : ער
 האָט געטענה'עט אז די בעסטע זאָך וואָס מ'קאָן דעם אַבענט
 טאָן איז זיך צו געהן לעגען שלאָפען, יוארום מ'איז פון דער
 לאַנגוויילע אזוי אויסגעמאטערט, ווי מ'וואָלט גענאָגען גאָר
 צע מייל צו פוס. פרוי ריינהארט האָט אַבער געענטפערט
 אז טאָקע דערפאר דארף ער קומען צו זיי, ווייל ס'איז פשוט
 א געפאָהר צו פארברענגען די נאכט מיט אזעלכע אומעטיגע
 מחשבות. זי האָט ענדליך קריסטאָף'ן איינגעבעטען ; און
 ער האָט זיך, אין זיין איינזאמקייט, דערפרייט וואָס ער האָט
 באַגעגענט די דאָזיגע געמיטליכע, וואוילע — כאַטש פראַס-
 טע מענשען.

דאס הויז פון די ריינהארט'ס איז געווען געמיטליך ווי זיי אליין. ס'איז געווען א פלוידערענדער געמיט. א געמיט מיט אויפשריפטען. די מעבעל, די כלים, די געפעס האבען גערעדט און אהן א שיעור איבערגעחזר'ט אז „ס'פרייט זיי אויפצונעמען דעם לייעבען גאסט“; זיי האבען זיך נאך געפרעגט וועגען זיין געזונט און איהם געגעבען הארציגע און גוטע עצות. אויף א קאנאפע — וואס איז, איבעריגענס, געווען א גאנץ הארטע — איז געלעגען א קישעלע און פריינד-ליך געמורמעלט:

— נאך א פערטעל שטונדעלע!

די טאם קאווע וואס מ'האט קריסטאף'ן דערלאנגט האט איהם צוגערעדט ער זאל נאך טרינקען: — נאך אביסעלע! די טעלער האבען די גוטע מאכלים באזאלצען מיט מאד-ראל. איין טעלער האט געזאגט:

— פארגעס ניט אן קיין זאך; אויב ניט וועט דיר ניט געהן גוט.

אז אנדערער:

— לייעבליכקייט און דאנקבארקייט געפעלט יעדען. אומד-

דאנקבארקייט געפעלט קיינעם ניט.

און כאטש קריסטאף האט ניט גערויכערט, האט זיך

דאס אשטעצעל דאך פאר איהם פארנעשטעלט:

— א שטיקעלע רוה-פלאץ פאר ברענענדע ציגארען.

ער האט זיך געוואלט וואשען די הענט. די זיף אויפ'ן

טואלעט-טישעל האט איהם געזאגט:

— פאר אונזערען לייעבען גאסט.

און דער האנט-טוך האט, ווי א בכבוד'יגער און העפ-

ליכער מענש, וואס האט ניט וואס צו זאגען און פיהלט דאך

אז ער מוז עפעס זאגען, איהם געמאכט די דאזיגע קלוגע

אבער ניט זאכליכע באמערקונגן : „מ'דארף אויפשטעהן נאנט
פריה, אויב מ'ויל הנאה האבען פונ'ם פריהמארגען.“
— מאַרנענשטונד האט גאלד אין
מונד.

קריסטאף האט ווי מורא געהאט זיך אויסצורעהען
אויף זיין שטול, כדי ער זאל ניט הערען ווי אנדערע שטימען
פון די פארשיידענע ווינקלען פון צימער גיבען איהם עצות.
ס'האט זיך איהם געוואלט אויסשרייען צו זיי :
— נו, שווייגט, טייוואָלימלאך ! מ'קאן דאך איבער
אייך ניט אויסריידען א ווארט.

און ער האט אויסגעשאסען אין א הילכיגען געלעכטער,
וואס ער האט די ריינהארט'ס געפרואווט ערקלערען דערמיט.
ווייל ער האט זיך דערמאנט אָן די געסט ביים דירעקטאָר אין
הויז : ער האט זיי באין אופן ניט געוואלט פארלעצען. חוץ
דעם האט ער בטבע דאס לעכערליכע ניט שטארק דערפיהלט.
ער האט זיך באַלד צוגעוואוינט צו דער פלאַפּלענדער גאסט-
פריינדליכקייט פון זיינע נייע באקאנטע און פון זייערע
הויז-זאכען, וואס וואלט ער זיי דען ניט מוחל געווען ? זיי
זיינען געווען אזעלכע וואוילע מענשען ! דערצו זיינען זיי ניט
געווען לאנגווייליג ; ס'האט זיי געפעהלט געשמאק, אבער
ניט אינטעליגענט.

זיי האבען זיך געפיהלט ווי פארבלאנדזשעמע אין דער
נייער געגענד, וואו זיי זיינען גאָר-וואס אָנגעקומען. די אוי-
סערגעווענהליכע עמפינדליכקייט פון יענעם פראַווינציעלען
שטעטל האט ניט ערלויבט מ'זאל אהין אריינגעהן ווי אין
א מיל אריין : מ'האט געמוזט לויט א געוויסען שטייגער
בעטען מ'זאל די עהרע האבען אריינגענומען צו ווערען אלס
מיט-בירגער. די ריינהארטס האבען ניט אקוראט נאכגע-

פאלגט דעם פראווינציאלענעלען פראטאקאל וואס ווייזט אן ווי אזוי די נייצוגעקומענע דארפען זיך נוהג זיין מיט די אלטע תושבים. ריינהארט וואלט דאס נאך אפשר געמאן; די פרוי זיינע האט זיך אבער ניט געקאנט אונטערווארפען אונטער די „פליכטען“. — זי האט פיינט געהאט זיך צו שטערען — און זי האט די אלע „פליכטען“ אפגעלעגט פון טאג צו טאג. זי האט צוערשט אויסגעקליבען צו באזוכען די וואס האבען זי וועניגער געלאנגווייליגט; די אנדערע האט זי אהן א סוף אפגעלעגט. די חשוב'ע לייט פון שטאט וועלכע זיינען גראד געווען אין דער לעצטער קאמעגאריע האבען פשוט געברענגט פון כעס איבער דער העזה. אנזשע-ליקא ריינהארט — (איהר מאן האט זי גערופען לילי) — האט געהאט פרייע מאנערען; זי האט בשום אופן ניט גע-קאנט אננעמען דעם אפיציעלען טאן. זי פלעגט ריידען איינ-פאך און פאמיליארנע מיט די וואס שטעהן אויף א הע-כערער געזעלשאפטליכער שטופע — און זיי פלעגען רויט ווערען פון כעס. ווען נויטיג, האט זי ניט מורא געהאט זיי ווידערצושפרעכען. זי האט געהאט א לעבעדיג, ריהרעוודיג צונג און ס'האט זיך איהר געגלוסט צו זאגען אלץ וואס איז איהר נאך איינגעפאלען. טיילמאל פלעגט זי ארויסזאגען גרויסע נארישקייטען פון וועלכע מ'פלעגט לאכען הינטער איהר; און טיילמאל פלעגט איהר צינגעל ארויסשיסען גיפ-טיגע פילען, וואס האבען איהר געשאפען בלוטיגע שונאים. זי פלעגט זיך בייסען די ליפען בעת זי האט זיי ארויסגעזאגט. זי האט זיי געוואלט צוריקהאלטען; ס'איז שוין אבער געווען צו שפעט. איהר מאן, א זעהר גוטער און העפליכער מענטש, פלעגט דאס איהר צייטענווייז גוטמוטיג פארווארפען. זי פלעגט איהם דאן ארומנעמען, קושען, זאגען אז זי איז א נאר

און אז ער האט טאקע רעכט. אין א מינוט ארום פלעגט זי אבער אויפ'ס ניי אנהויבען; און זאגען פלעגט זי דאס וואס מ'האט גראד באדארפט פארשווייגען; דאך ווען זי שווייגט וואלט זי פשוט געפלאצט. — זי איז ווי באשאפען געווארען צו זיין א חבר'טע מיט קריסטאף'ן.

צווישען די פיעלע משונה'דיגע זאכען וואס זי האט ניט געדארפט זאגען און זי האט דערפאר דוקא יא געזאגט, איז געווען דער שטענדיגער פארגלייך צווישען דעם לעבען און דער אויפפיהרונג אין דייטשלאנד און אין פראנקרייך. זי איז אליין געווען א דייטשקע — (און א גאנץ עכטע דערצו) — זי איז אבער ערצויגען געווארען אין עלזאס, און איז גע-ווען אין פריינדליכע באציהונגען מיט א סך עלזאס'ער פראנץ צוויזען. און האט הפנים געפיהלט ווי פיעלע אנדערע דייטשען דעם אַנציה פון דער לאטיינישער ציוויליזאציע. — אן אַנציה וואס פיעלע דייטשע, אין די אַנעקסירטע לענדער, — אפילו די וואס זיינען עכט טייטאניש — קאנען ניט ווידערשטעהן. און דעם אמת געזאגט, אפשר איז דער איינפלוס געווארען שטארקער פון דעם קאנטראסט צווישען איהר און איהר נאדד-דייטשען מאן מיט וועמען זי האט איצט געלעבט אין א ריין דייטשער סביבה.

פון דעם ערשטען אבענט אן האט זי מיט קריסטאף'ן פארבונדען א געשפרעד איבער איהר געוועהנליכען ענין. זי האט געריהמט די פרייהייט און פריינדליכקייט מיט וועלכער די פראנצויזען פיהרען אן א געשפרעד. קריסטאף האט מיט איהר איינגעשטימט. קארינע האט פאר איהם פארגעשטעלט פראנקרייך: שעהנע לייכטענדע אויגען, יונגע שמייכלענדע ליפּען, אַפענע און פרייע מאניערען, א פיינע מוזיקאלישע שטים; עס האט זיך איהם וועגען פראנקרייך געוואלט מעהר

וויסען.

לילי ריינהארט האט געפאטשט בראווא, זעהענדיג ווי
נוט זי פארשטעהט זיך איין מיט קריסטאף'ן.

— ס'איז א שאד, וואס מ'איז פראנצויזישע פריינדיג
איז דא נישט; זי האט לאנג דא נישט געקאנט אויסהאלטען
און איז אוועק.

קארינעס געשטאלט איז באלד פארשוואונדען. פונקט
ווי ווען דאס פייער-ווערק געהט אויס און מ'זעהט פלוצלונג
אינ'ם טונקעלען הימעל דאס צארטע און איינדרוקספולע ליכט
פון די שטערן, אזוי האט אן אנדער בילד ארויסגעשוואמען.
אנדערע אויגען האבען זיך באוויזען:

— ווער? — האט קריסטאף געפרעגט, אויפשפרינגענ-
דיג. — די יונגע לעהרערין?

— וואס! — האט מאדאם ריינהארט אויסגעשריען —
איהר האט זי אויך געקענט?

זיי האבען זי ביידע אפגעשילדערט: און ביידע בילדער
האבען געשטימט.

— איהר האט זי געקענט? האט קריסטאף איבערגע-
חזר'ט. אה! זאגט מיר אלץ וואס איהר ווייסט וועגען איהר!...
צו ערשט האט מאדאם ריינהארט באהויפטעט, אז זיי
זיינען געווען אינטימע פריינדיגס און אז די אנדערע האט
איהר אלצדינג פארטרויט. ווען ס'איז אבער געקומען צו
דערציילען איינצעלהייטען, האט זיך ארויסגעוויזען אז זיי
ווייסט ווייניג-וואס. זיי האבען זיך באגעגענט אין א הויז,
וואו זיי זיינען ביידע געווען אויף באזוך. מאדאם ריינהארט
האט זיך צוערשט דערנעהענטערט צו דער מידעל און מיט
איהר געוויינליכער הארציגער פריינדליכקייט האט זי איינ-
געלאדען די מידעל צו זיך. די מידעל איז צוויי-דריי מאל

געקומען און זיי האבען געשמועסט. דער נייגעריגער לילי איז אבער שווער אנגעקומען עפעס זיך צו דערוויסען פון דער פראנצויזינ'ס לעבען: די מיידעל איז געווען זעהר א באשיי דענע און צוריקגעהאלטענע; זי האט פון איהר געמוזט ארויס-רייסען שטיקלאכווייז איהר לעבענס-געשיכטע. מאדאם רייני הארט האט געוואוסט אז זי הייסט אנטואנעט זשאנען; אז זי האט ניט קיין פארמעגען און כמעט ניט קיין פאמיליע, א חוץ א ברודער וואס איז געבליבען אין פאריז און וועמען זי האט מיט איהרע פארדינסטען געשטיצט. זי פלעגט שטענדיג ריידען פון איהם, און דאס איז געווען דער איינציגער ענין איבער וועלכען זי האט א סך און ווארעם גערעדט. לילי ריינהארט האט איהר צוטרויען געוואונען מיט דעם וואס זי האט זיך הארציג אינטערעסירט אין דעם בחור'ל, וואס האט אליין געוואוינט אין פאריז, אהן עלטערען און אהן פריינד, און אפילו געגעסען קעסט אין דער שול. אנטואנעט האט אנגענומען א שטעל אין אויסלאנד טיילווייז אום צו האבען די מעגליכקייטען איהם צו געבען א גוטע ערציהונג. די צוויי ארעמע קינדער האבען אבער ניט געקאנט לעבען איינס אהן דעם אנדערן: זיי האבען זיך געשריבען יעדען טאג און אויב א בריעף האט זיך נאך אביסעל פארשפעיטגט זיינען זיי קראנק געווארען פון צער. אנטואנעט האט שטענדיג געדאנה'ט וועגען איהר ברודער; ער איז ניט אלעמאל געווען גענוג שטארק אום פון איהר צו פארבארגען דעם טרויער פון זיין איינזאמקייט און זיין באקלאגען זיך האט שטארק און שמערצליך אפגעקלונגען אין אנטואנעט'ס הארץ. דער געדאנק אז ער ליידעט האט זי געמאטערט; זי פלעגט זיך אפט פארשטעלען אז ער איז קראנק און וויל עס איהר ניט זאגען. די גוטע פרוי ריינהארט האט מעהרער מאל געמוזט

אויף איהר פריינדליך אָנשרייען פאר איהר אומזיסטיגער מורא, און עס פלעגט זיך איהר, אויף א וויילע ווייניגסטענס, איינגעבען זי צו בארוהיגען. — איבער אַנטוואַנעט'ס משפחה, איבער איהר צושטאַנד, און איהר אינערליכען לעבען האָט זי גאַרניט געקאָנט אויסגעפינען. ווי זי האָט נאָר וועגען דעם געפרעגט עפעס, פלעגט די מיידעל מיט א משונה'דיגער פאר-שעהמטקייט און באשיידענקייט אנטשווייגען ווערען. דאָס ביסעל וואָס זי האָט יאָ געזאָגט האָט געוויזען, אז זי איז געבילדעט און אינטעליגענט; ס'האָט אויסגעזעהן אז זי האָט א פריהצייטיגע לעבענס-ערפֿאהרונג, אז זי איז נאָיוו און ראָד אַנטווישט, פרום און אָהן אילוזיעס. זי האָט זיך דאָ ניט געד-פיהלט גליקליך, ווייל די פאַמיליע איז געווען א טאַקטלאָזע און ענגהערציגע. זי האָט זיך ניט באַקלאָגט, אָבער מ'האָט געקענט זעהן אז זי ליידעט. — פארוואָס זי איז אוועקגע-פאָהרען האָט פרוי ריינהאַרט גענוי ניט געוואוסט. א קלאַנג האָט זיך געהאט פארשפרייט, אז זי פיהרט זיך אויף ניט אַנשטענדיג. אַנזשעליקא האָט דאָס אבער ניט געגלויבט: זי וואָלט געקאָנט שווערען אז דאָס איז רכילות — מיאוסע רכילות ווי עס פאַסט פאר אזא נאַרישע און פאסקודנע שטאַט. עפעס א געשיכטע איז פאַרט געווען: וואָס מאַכט עס אויס, וואָס פאר א געשיכטע, האָ?

— יא, האָט קריסטאָף א זאָג געטאָן, אַראָפּלאָזענדיג דעם קאַפּ.

— און זי איז אוועקגעפאָהרען.

— אַה! — האָט לילי געענטפערט, — כ'האַב קיין

רעז?

— און וואָס האָט זי אייך געזאָגט, ביים אוועקפאָהד

נליק ניט געהאט, גראד דעמאלט בין איד געווען אין קעלן
אויף צוויי טעג! ביים צוריקקומען... צו שפעט! האט
זי זיך אפגעשטעלט און אנגעשריען אויף דער דינסט וואס
האט צושפעט געבראכט דעם צוטריין צו דער טיי.

מיט אן ערנסט־טיעפער באטאָנונג, מיט דער פייער
ליכטייט וואס דער אמת'ער דייטש לעגט אריין אין דעם
ריידען פון גאנץ טאג־טעגליכע זאכען — האט זי צוגעלעגט:
— צו שפעט, ווי גאנץ אפט אין לעבען!

(מ'האט ניט געוואוסט, צי זי רעדט פון דעם צוטריין,
אדער פון דער אונטערבראכענער געשיכטע).
זי האט פארטגעזעצט:

— ביים אהיים קומען האב איד געפונען א בריוועל פון
איהר, וואו זי דאנקט מיר פאר אלץ וואס איד האב פאר
איהר געטאן, און זאגט מיר אז זי פאָהרט אָפּ: אז זי פאָהרט
צוריק קיין פאריז. זי האט ניט געלאזט קיין אדרעס.
— און מעהר האט זי ניט געשריבען?

— נין.

דער מיידעל'ס טרויעריג געשטאלט האט וויעדער פאר
ביי געשוועבט פאר קריסטאף'ן. ער האט וויעדער געזעהן
איהר בליק פונקט ווי דאָס לעצטע מאל ווען זי האט אויף
איהם געקוקט דורך די שויבען פונ'ם באהנדוואַגאן... דאָן
איז זי פארשוואונדען...

דער רעטעניש וואס איז פראנקרייך אזוינס האט זיך וויעדער פאר איהם געשטעלט, און מיט מעהר עקשנות ווי פריהער. קריסטאף'ן איז נאך ניט מאוס געווארען אויספרעג גענדיג פרוי ריינהארט וועגען דער מדינה, וואס איז איהר ווי זי האט געטענה'ט, אזוי גוט באקאנט געווען. און פרוי ריינהארט, כאטש זי איז דארט קיינמאל ניט געווען, האט איהם וועגען דעם געגעבען אלערליי ידיעות. ריינהארט, זייענדיג א גוטער פאטריאט און פול מיט פאראורטיילען געגען פראנקרייך — וואס ער האט ניט בעסער געקענט ווי זיין פרוי — פלעגט פון צייט צו צייט, בעת זיין פרוי'ס ענטוויי-אום איז אריבער די גרענעצען, אריינווארפען אן איראנישע באמערקונג; דאן פלעגט זי אבער פארשטארקען איהרע בא-הויפטונגען, ארויסטרעטען נאך מיט מעהר ענערגיע, און קריסטאף האט, ניט וויסענדיג פארוואס און פארטרויליך, מיט איהר איינגעשטימט.

מעהר ווי לילי ריינהארט'ס ערינערונגען זיינען איהם טייער געווען איהרע ביכער. זי האט געהאט א ביבליאמעס'ל מיט פראנצויזישע ביכער: שול-ביכער, עטליכע ראמאנען און אנדערע ווערק וואס זי האט צופעליג געקויפט. פאר קריסטאף'ן, וועלכער האט מיט גרויס חשק געוואלט לעזען און לערנען וואס מעהר איבער פראנקרייך, האט דאס אלעס אויס-געזעהן ווי אן אוצר, ווען ריינהארט איז זיי געגאנגען אויפ-זוכען און איהם געזאגט אז ער קאן נעהמען אבי וועלכע און ווי פיעל ער וויל נאך.

צוערשט האט ער גענומען די שול-ביכער מיט אויסער-

וועהלטע שטיקער ליטעראטור וואס האבען פריהער געדריענט פאר לילי ריינהארט'ן און איהר מאן, בעת זיי זיינען אמאל געגאנגען אין שול. ריינהארט האט איהם פארזיכערט, אז ער מוז מיט דעם אנפאנגען, אויב ער וויל דערגעהן א טאלס אין דער נייער, איהם אומבאקאנטער ליטעראטור. קריסטאף האט געהאט גרויס דרך ארץ פאר די וואס ווייסען מעהר פון איהם, און האט פינקטליך געפאלגט. דעם זעלבען אבענט האט ער זיך גענומען לעזען. צו ערשט האט ער געוואלט אין קורצען ווייסען וואס פאר אן אוצר ער פארמאגט.

ער האט זיך באקענט מיט געוויסע פראנצויזישע שרייבער. זיי האבען געהייסען: טעאדארהענרי בארא, פראנסוא פעטי דע לא קרוא, פרעדעריק באדרי, עמיל דעלערא, שארל אנוסט-דעזירע פילאן, סאמועל דעקאמבאז, און פראספער באר. ער האט געלעזען א טייל פאָעמען פון דעם גלח זשא-זעף רייד, פון פיער לאשאמבאדי, פונ'ם פירשט דע ניווערנא, פון אנדרע וואן העסעלט, פון ד'אנדיע, פון מאדאם קאלע. פון דער פרינצעסין קאנסטאנס-מארי-דע-סאלס-דיק, פון האנריעט האלאר, פון גאבריל-זשאן-באפטיסט, ערנעסט-ווילפריד-לעגואווע, פון היפאליט וויאלא, פון זשאן ריבול, פון זשאן ראסין, פון זשאן דע בעראנזשע, פון פרעדעריק בעשאַר, פון נוסטאוו נאדא, פון ערוארד פלאוויע, פון איזשען מאנועל פון וויקטאר הונא, פון מילווא, פון שענעדאלע, פון זשיימס לאקור דעלאטר, פון פעליקס שאוואן, פון פראנסי-עדוארד יאכים, באקאנט אונטער'ן נאמען פראנסוא קאפפע, און פון לואי בעלמאנטע. קריסטאף איז, פון דער פאָעזיע א דער טרונקענער, א פארבלאנדזשעטער, איבערגעגאנגען צו דער פראָזע. דאָרט האט ער געפונען: נוסטאוו דע מאלינארי, פלעשיע, פערדינאנד-עדוארד ביוסאן, מערימע, מאלט-בראון,

וואלטער, לאמע-פריירי, דיומא דער פאטער, רוסא, מעזיער, מיראבא, דע מאזאר, קלארעטי, קאטאמבער, פרידריך דעם צווייטען, און דע וואניו דער היסטאריקער וועמען מ'האט לרוב ציטירט איז געווען סאמסאן-פרעדריק שעל. קריסטאף האט אין דער דאזיגער פראנצויזישער אנטאלאגיע געפונען. דעם קאווערס דאקומענט וואס האט צוערשט פראקלאמירט די נייע דייטשע אימפעריע, און ער האט געלעזען פריעדריך קאנסטאן דע רוזשמאן'ס שילדערונג פון די דייטשען. גער-לערנט דערפון האט ער אז „דער דייטש ווערט געבארען צו פיהרען א גייסטיגען נשמה-לעבען. ער איז נישט אזוי לייכט זיניג און רוישיג-לוסטיג ווי דער פראנצויז. ער האט א גרויסע נשמה; זיינע געפיהלען זיינען צארטע און טיעפע. ער ארבייט אהן א שיעור און האלט זיך פעסט אן יעדער אונטערנעה-מונג. ס'איז נישט פאראן קיין אנדער פאלק וואס זאל זיין אזוי מאדאליש. און זאל אזוי לעבען. דייטשלאנד האט אן אויסערגעווענהנליך גרויסע צאהל שרייבער. די שעהנע קונסטען בליהען דארט אויף א געניאלען אופן. די אנט-דערע פעלקער שטאלצירען מיט דעם וואס זיי זיינען פראנצויזען. ענג-לענדער אדער שפאניער; דער דייטש נעהמט אבער ארום די גאנצע מענשהייט מיט אן אומפארטייאישער ליעבע. און לויט איהר געאגראפישער שטעלע.

זייענדיג אין סאמע צענטער פון
איראפע, שיינט דאס דייטשע פאלק
צו זיין דאס הארץ און דער העכערער
פארשטאנד פון דער מענשהייט.

קריסטאף האט, מיער און ערשטוינט, פארמאכט דאס
בוך און געטראכט:

— די פראנצויזען זיינען טאקע וואוילע מענשען; זיי
זיינען אבער ניט קיין גרויסע מענשען-קענער.

ער האט גענומען אן אנדער באנד. דאס בוך איז שוין
געשטאנען אויף א העכערער שטופע. עס איז געווען פאר די
גימנאזיעס און הויך-שולען. מיוסע איז געווען פארטראטען
מיט דריי זייטען און וויקטאָר דוֹר, מיט דרייסיג; לאמאר-
טין מיט זיבען זייטען און טיער מיט כמעט פערציג. לע-
ס י ד איז אינגאנצען געווען איבערגעגעבען — כמעט איינ-
גאנצען: (מ'האט בלויז אויסגעלאָזען די מאָנאָלאָגען פון דאָן
דיעג, און פון ראָדריג, ווייל זיי זיינען געווען צו לאַנג.) —
לאַנפרע האט געריהמט פרייסען און געוויזען ווי פיעל הער-
כער זי שטעהט איידער נאפאלעאָן דער ערשטער, און דער-
פאר האט מען איהם ניט געקאָרגט קיין פלאץ אין בוך; ער
אליין האט פארגנומען מעהר זייטען ווי אלע קלאַסיקער פון
אכצעהנטען יאָרהונדערט. לאַנגע ערצעהלונגען פון דער
פראנצויזישער נידערלאַגע אין 1870 זיינען ארויסגענומען
געווארען פון זאָלא'ס „לאַדע באַקעלע.“ מ'האט אין
דעם באַנד ניט געפונען קיין סמן פון מאָנטיין, פון לאַראַש-
פוקא, פון לאַ בריער, פון דידעראַ, פון סטענדהאַל, פון באַל-
זאק, אָדער פון פלאַכער. דערפאר איז אָבער פאָסקאַל, וועמען
מ'האט אפילו ניט דערמאָנט אין דעם אנדער בוך, דאָ יאָ גער-
ווען פארטראַטען, ווי אַ מיין קוריאָז; און קריסטאף האט אַנג-

זיך דערוואוסט אז דער דאזיגער מיט קרעמף-ליידענדער „איז געווען א גלח אין פארט-ראיאל — אן אנטשטאל פאר מיידלאך נעבען פאריז.“*)

קריסטאף האט שוין שיעור דאס אין גאנצען געוואלט אוועקווארפען: דער קאפ האט זיך איהם גערדעהט; ער האט דערין גארניט פארשטאנען. ער האט ביי זיך געטראכט: „כ'וועל דערפון קיינמאל ניט ארויסקריכען.“ ער האט זיך קיין מיינונג ניט געקאנט שאפען, ער האט סתם געבלעטערט דאס בוך שטונדען-לאנג און האט ניט געוואוסט וואוהין עס פיהרט איהם. ער האט ניט געקאנט גוט לייענען קיין פראנצויזיש און ווען ער האט זיך שוין שטארק אָנגעמוטשעט צו פארשטעהן א שטיק, א קאפיטעל, האט ער ערשט דערנאך אויסגעפונען אז ס'איז אן אומבאדייטענדע און אָנגעבלאזע-נע זאך.

(*) די פראנצויזישע אַנטאָלאָגיעס וואָס קריסטאָף האָט אָנגע-ליחען פון זיינע פריינד, די ריינהארטס, זיינען:

1 — אן אויסוואהל פון פראנצויזישע לעזע-שטיקער פאר די העבערע שולען: פון הובערט, ה. ווינגערט, דאקטאר פון פילאָזאָפיע, דירעקטאר פון דער סט. יאהאנעס רעאַל-שול אין שטראַסבורג. — צווייטער טייל: מיטעלע קלאַסען. — 7טע אויפלאַגע — 1902. דיומאַנט-שאַובערג.

2 — 5. העריג און ג. פ. בורגי: האַס ליטעראַ-רישע פראנקרייך, באַארבייט פון פ. סענדערינג, דירעקטאר פון רעאַל-גימנאַזיום פון די יאָהאַנעס, האַמבורג. — 1904. בראַנשוויג.

דאָד האָבען זיך פון דעם כאַאָס, צייטענווייז, אַרויס-
 געכאַפּט, באַלעבענדע, באַלייכטענדע שטריכען — געדאַנקען
 וואָס האָבען געשניטען, וואָס זיינען געווען שאַרף ווי שווער-
 דען, — ווערטער וואו עס האָט זיך געהערט א העראַיש גע-
 לעכטער. ביסלעכווייז — אפשר דורך דעם טענדענציעזען
 כאַראַקטער פון דער זאַמלונג, — האָט דאָס ערשטע לעזען
 איבערגעלאָזען אויף איהם אן איינדרוק. די דייטשע פאר-
 לעגער האָבען, אומיסנע אדער ניט, אויסגעקליבען אַזעלכע
 שטיקער פון דער פראנצויזישער ליטעראַטור, וואָס זאָלען דער-
 ווייזען, דורך די פראנצויזען אַליין, די חסרונות פון די פראנ-
 צויזען און די מעלות פון די דייטשען. ס'האָט זיי אָבער ניט
 געקאָנט איינפאַלען אַז אין אַט דעם ליכט וועט אַזאַ זעלבסט-
 שטענדיגער גייסט ווי קריסטאָפּ'ס גראַד דערזעהן די מערק-
 ווירדיגע פרייהייט פון די פראנצויזען וועלכע קריטיקירען
 אַלץ אייגענעם און לויבען די געגנער. מישלע האָט געלויבט,
 געריהמט פרידריך דעם צווייטען, לאַנפרע די ענגלענדער מיט
 זייער טראַנפאָלגער, שאַראַם — די פרייסען פון 1813. נאָך
 פאַלעאָן'ס גרעסטער שונא האָט איהם ניט געוואָנט אַזוי
 שטרענג צו משפּט'ען ווי זיי. די פארעהרטעסטע זאַכען האָט
 זייער רעוואָלוציאָנערנער גייסט ניט געשאַנעוועט. אפילו
 אין די צייטען פון לואי דעם פערצעהנטען האָבען די פאָע-
 טען געזאָגט וואָס זיי האָבען געוואָלט. מאַליער האָט קיי-
 נעם ניט געשאַנעוועט. לאַ פאָנטען האָט פון אַלץ אָפגעלאַכט.
 בואלאַ אפילו האָט אָפגעשפּאַט פון דעם אַדעל. וואַלטער האָט
 אָפגעשפּאַט פון דער מלחמה, געשמיסען די רעליגיאָן, און
 חוּק געמאַכט פונ'ם פאָטערלאַנד. די מאַראַליסטען, די
 סאַטיריקער, די פאַמפּלעטיסטען, די קאָמעדיע-פאַרפאַסער
 האָבען צווישען זיך קאָנקורירט און איינער האָט אַרויסגע-

וויזען מעהר לוסטיגע אדער טראגישע געוואנטקייט פונ'ם צווייטען. דאס געפיהל פון דרד-ארץ האט אומעטום און ביי אלע געפעהלט. די „עהרליכע“ דייטשע פארלעגער זיינען טיילמאל דערפון דערשראקען געווארען: זיי האבען געוואלט בארוהיגען זייערע געוויסענס און געזוכט צו אנטשולדיגען פאסקאל'ן, וועלכער האט געלאכט פון די קירכעס, פאדערט-נער, סאלדאטען און סתם שארלאטאנעס איין געזינדעל; אין זייטיגע אנמערקונגען האבען זיי פראטעסטירענדיג גע'מענה'ט אז פאסקאל וואלט געוויס אזוי נישט גערעדט ווען ער זאל געווען קענען די נאבעלע מאדערנע ארמיען. זיי האבען אויך נישט פארגעסען צו דערמאנען ווי גוט ס'האט זיך לעסינג'ן איינגעגעבען צו קאריגירען די פאבלען פון לאפאנטען, און ווי ער האט, למשל, איבערגעביטען, לויט דער עצה פון דעם זשענעווער רוסא, דער קראה'ס קעז אויף א פאר'סמ'ט שטיק פלייש, פון וועלכען דער ביטרער פוקס שטארבט: — „ה ל ו א י ז א ל ט א י ה ר ש ט ע נ ד י ג ק ר י נ ע ז ס ם, — א י ה ר פ א ר ש א ל ט ע נ ע ח נ י פ ה' ק ע ס!“ — זייערע אויגען האבען נישט געקאנט פארטראגען דעם ריינעם, נאקעטען אמת; קריסטאף האט אבער דערפון הנאה געהאט: ער האט ליעב געהאט ליכט. דא און דארט האט ער זיך אויך מיט א פארלעצטער מינע אפגעשטעלט, ער איז נישט צוגעוואוינט געווען צו דער פאלשטענדיגער זעלבסט-שטענדיגקייט; אפילו אלס א זעהר פרייער מענש איז ער דאך געווען א דייטש צוגעוואוינט צו אדרונג און דיסציפלין, און דאס פראנצויזישע פרייהייטס-געפיהל האט איהם אויסגעזעהן ווי צולאזענקייט. פון דער פראנצויזישער אי-ראניע איז ער גאר צוטומעלט געווארען: געוויסע זאכען האט ער גענומען צו ערנסט, און אנדערע, באשטימטע אפ-

לייקענונגען האָבען איהם, פארקעהרט, אויסגעזעהן ווי וויי-
ציגע פאראדאקסען. ווי עס זאל ניט זיין צו סקאנדאליזירט,
צו גלאט פארוואנדערט, דאָס האָט איהם ביסלעכווייז צו-
געצויגען. ער האָט שוין מעהר ניט געפרואווט קלאסיפֿיציר-
רען זיינע איינדרוקען; ער איז איבערגעגאנגען פון איין גע-
פיהל צו א צווייטען: ער האָט געלעבט. די לוסטיגקייט
פון די פראנצויזישע ערצהלונגען: — שאַמפּאַר, סעגור,
דומא, מערימע, אלע ציוניפגעמישט — האָבען איהם בא-
לעבט און פארוואנדערט; און פון צייט צו צייט האָט זיך
פון א זייטעל דערפיהלט דער שטארקער און פאר'שכור'-
ענדער גערוך פון די פארשיידענע רעוואָלוציעס.

ס'איז שוין געווען באלד פארטאָג, ווען לואיזע, וועלכע
איז געשלאָפען אין א צווייטען צימער, האָט זיך אויפכאַפענ-
דיג, דערזעהן א שטראהל ליכט דורך די שפּאַלטען פון
קריסטאָף'ס טיר. זי האָט אָנגעקלאַפט אין וואַנט און איהם
געפרעגט צי ער איז קראַנק. א שטול האָט א סקריפע געטאָן
אויפ'ן דיל, די טיר האָט זיך געעפּענט און קריסטאָף האָט
זיך באוויזען, א בלאַסער, אין העמד, מיט א ליכט און א
בוך אין דער האַנט, און געמאַכט מאַדנע, קאָמישע און איינ-
דרוספולע זשעסטען. לואיזע האָט זיך א דערשראָקענע
אויפגעזעצט אויפ'ן בעט, קלערענדיג אַז ער איז משוגע. ער
האָט אָנגעהויבען צו לאַכען, און וואַרפענדיג מיט דער ליכט,
גענומען דעקלאַמירען א סקיצע פון מאַליער. אין מיטען פון
א פערז האָט ער אויסגעשאַסען נאָך אין א גרעסערען גע-
לעכטער און זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן פאַדלאַגע ביים בעט
אַפצוכאַפען דעם אַטעם; דאָס ליכט האָט געציטערט אין
זיין האַנט. לואיזע, א באַרוהיגטע, האָט זיך מיט א ליכט-
ליכען קול אויף איהם צושריען:

— וואָס איז ? וואָס איז מיט דיר ? געה שוין שלאָ-
פען ! .. נאָריש קינד מיינס, דו פארלירסט שוין אין גאנצען
דעם שכל !

אַבער ער האָט ווייטער דעקלאַמירט :

— הער דיר גאָר צו אָט צו דעם !

און זיך אוועקזעצנדיג ביי איהר צוקאפּענס, האָט ער
גענומען איהר פאַרלעזען די סצענע, אָנפאַנגענדיג פונ'ם אָנ-
הויב. ס'האָט זיך איהם געדאַכט אז ער זעהט קאַרינע ; ער
האָט געהערט איהר שטיפּערישע, איראַנישע, הילכיגע שטים.
לואיזע האָט געשריען.

— געה שוין ! געה שוין ! לייג דיר שלאָפען. דו
וועסט זיך פאַרקיהלען. נודע מיך ניט ! לאַז מיך שלאָ-
פען !

ער האָט ניט געפאַלגט און ווייטער געלעזען. ער האָט
אָנגעבלאָזען די שטים, געוואָרפען מיט די הענט, זיך גע-
שטיקט פון געלעכטער ; און געפרעגט זיין מאַמע'ן, צו ס'איז
ניט אויסגעצייכענט. לואיזע האָט צו איהם אויסגעדריעהט
דעם רוקען און, איינגעוויקעלט אין דער קאַלדרע, זיך פאר-
שטאַפט די אויערן, זאָגענדיג :

— לאַז מיך צורוה ! ..

זי האָט אָבער אויך גאָר שטיל געלאַכט הערענדיג ווי
ער לאַכט. צום סוף האָט זי אויפגעהערט צו פראַטעסטירען.
ווען קריסטאָף האָט פאַרענדיגט דעם אַקט, האָט ער זי גע-
פרעגט צי די זאך געפעהלט איהר. ער האָט קיין ענטפער
ניט געקראָגען, און זיך איינבויגענדיג איבער איהר, האָט ער
געזעהן אז זי שלאָפט. ער האָט א שטייכעל געטאָן, איהר
שטיל און צערטליך געקושט די האַר, און איז אויף די שפיץ
פינגער אריין צו זיך אין צימער.

ער האט גענומען נאך ביכער פון די ריינהארט'ס ביר
בליאטעס; — פארשיידענע ביכער, אהן קיין שום סדר. און
אלץ האט ער איינגעשלאנגען. ער האט אזוי געוואלט ליעב
האבען קארניע'ס און דער אומבאקאנטער מיידעל'ס פאטער
לאנד; ער האט אין דעם געפיהלט אזוי פיעל ענטווארען,
אז נאך דאס לעזען האט איהם דערווייל געקאנט באפרידי-
גען. אפילו אין דעם ערגערען מין ביכער האט ער דא און
דארט געפונען א ווארט, אן אויסדרוק, וואס האט אויף איהם
געווירקט, ווי פרישע, פרייע לופט. ער האט דאס איבער-
טריבען, באזונדערס ווען ער האט דאריבער גערעדט מיט
פריי ריינהארט, און זי האט איהם דערצו צוגעהאלפן כאטש
זי איז אומוויסענד געווען ווי א קינד, פלעגט זי זיך אמוזירען
פארגלייכענדיג די פראנצויזישע מיט דער דייטשער קולטור,
און ערנידעריגען די דייטשע קולטור, פשוט כדי אי צורייצען
איהר מאן און זיך נוקם צו זיין אן דעם קליינעם שטעדטעל,
וואו דאס לעבען איז איהר אזוי לאנגווייליג געווארען.

ריינהארט פלעגט אין כעס ווערען. א חוץ זיינע קענט-
ניסען אלס פראפעסאר, האט ער געלעבט מיט די אלגעמיינע
באגריפען וואס מ'האט איהם געלערנט אין דער שול. פאר
איהם זיינען די פראנצויזען געווען א געשיקט אינטעליגענט
פאלק אינ'ם פראקטישען לעבען, פריינדליכע, ריידעוודיגע
מענשען; דערפאר אבער לייכטזיניגע, צו עמפאלינדליכע,
באריהמערשע, וואס קאנען קיין זאך ניט נעהמען ערנסט,
האבען ניט קיין טיעפע געפיהלען, קיין אויפריכטיגקייט —

א פאלק וואס האט נישט קיין מוזיק, קיין פילאזאפיע, קיין פאעזיע (א חוץ „די פאעטישע קונסט“, בער-ראנזשע און פראנסא) — א פאלק וואס רעדט מיט פאטאם, מיט איבערטריבענע זשעסטען און ווערטער און האט ליעב פארנאגראפיע. ער האט נישט געפונען קיין געדאנק, נישט שארפע ווערטער צו פארדאמען די לאטיינישע אויסגעדראגטענהייט, און דערפאר פלעגט ער זיך שטענדיג אנטהאלטן און דאס ווארט „פריוואליטעט“, לייכטזין, וואס האט אין זיין מויל, פונקט ווי ביי דאס רוב דייטשען, געהאט א באזונדערס באליידיגער באדייטונג. און מיט דעם פלעגט זיך נאך נישט ענדיגען דער געוועהנליכער לויב-געזאנג לכבוד דעם נאכגעלעזן דייטשען פאלק — דעם מאראלישען פאלק („מיט דעם, זאגט הערדער, אונטער-שיידעט זיך עס פון אלע פעלקער“). — דעם טרייען פאלק... (טריי דאס מיינט אלצדינג: אויפריכטיג, איבערגעבען, לאיאל, גערעכט) — דאס אמט'ע פאלק, ווי פיקטע האט געזאגט — די דייטשע קראפט, דער סימבאל פון יעדער גערעכטיגקייט און ווארהייט, — דער דייטשער אינטעלעקט — דאס דייטשע געמיט, — די דייטשע שפראך, די איינציגע אריגינעלע שפראך, וואס האט זיך, ווי די ראסע, אויפגעהאלטען ריין — די דייטשע פרויען, דער דייטשער ווין, דער דייטשער געזאנג... „דייטשלאנד, דייטשלאנד איבער אלעס אין דער וועלט!“

קריסטאף פלעגט פראטעסטירען; פרוי ריינהארט — טומלען; און אלע האבען זיי געשטורמט, געשריען, און דאך זיינען זיי גוט אויסגעקומען: אין תוך האבען זיי אלע דריי געוואוסט אז זיי זיינען עכט-גוטע דייטשען.

קריסטאף פלעגט קומען פארבריינגען, עסען, און שפאָר צירען מיט זיינע נייע פרוינד. לילי ריינהארט פלעגט איהם קארמענען מיט גוטע, געשמאקע מאכלים; זי איז זיך מחיה געווען מיט דעם אויסרויך, אז זי וויל אויך איהר אייגענעם מאָגען צופרידען שמעלען. איהר צערמליכקייט צו איהם האָט זי אויף פארשידענע אופנים ארויסגעוויזען. צו זיין געבורטס-טאָג, למשל, האָט זי פאר איהם געמאַכט א גע- בעקס, א מין טאָרט, ארום וועלכען זי האָט אריינגעשטעקט צוואנציג ליכטלאך און אין מיטען האָט זי אוועקגעשטעלט א פיגור פון צוקער, געקליידט אויפ'ן גריכישען שטייגער וואָס האָט געדארפט פאַרשטעלען איפיגעניע מיט א בוקעט בלו- מען אין דער האַנט! קריסטאָף, וואָס איז טראַץ זיינע אַנ- זיכטען, געווען עכט דייטש, איז פון דעם טעמפען און ניט זעהר ראפינירטען סימבאָל פון אמת'ער פריינדשאַפט, זעהר געריהרט געוואָרען.

דאָס האַרציגע פאַרעל האָט אויך געפונען אַנדערע איי- דעלערע מיטלען, ווי ארויסצואווייזען זייער אויפריכטיגע פריינדשאַפט. פרוי ריינהארט האָט צוגערעדט איהר מאָן, וואָס האָט קוים געקאָנט לעזען די מוזיק-נאָטען, ער זאָל קוין פען א צוואנציג עקזעמפלאַרען פון קריסטאָף'ס ל י ע ד ע ר, — (די ערשטע וואָס מ'האָט ארויסגענומען פון דעם פאַר- לעגער'ס בוך-האַנדלונג) — און הער ריינהארט האָט זיי צו- שיקט איבער דייטשלאַנד צו זיינע פאַרשיידענע באַקאַנטע אין די אוניווערסיטעטען. ער האָט אויך געשיקט א צאָהל עקזאמפלאַרען צו געוויסע בוך-הענדלער אין לייפציג און אין בערלין, מיט וועלכע ער איז געווען אין פאַרכינדונג צוליעב זיינע קלאַס-ביכער. דערווייל האָט אָבער די שעהנע און ריהרענדע אונטערנעהמונג ניט געבראַכט קיין רעזולטאַטען.

די צושיקטע ליעדער זיינען ווי אנטרונען געווארען; קיי-
נער האט פון זיי ניט גערעדט; און די ריינהארט'ס, וועלכע
האבען פון דעם געליטען, האבען הנאה געהאט וואס זיי הא-
בען קריסטאף'ן דערפון גארניט דערצעהלט, ווייל ער וואלט
דערפון געהאט מעהר יסורים ווי טרייסט. — אין אמת'ן
אבער ווערט, ווי מ'זעהט עס אפט אין לעבען, — קיין זאך
ניט פארלארען; יעדער אנשטרענגונג ווערט באלוינט,
יאהרען געהן אוועק און מ'הערט גארניט; אבער א צייט
קומט, ווען מ'דערזעהט, אז די אידעע, דער געדאנק האט א
פארשריט געמאכט. ווער האט געקאנט וויסען צו קריסטאף'ס
ל י ע ד ע ר האבען ניט דערגרייכט די הערצער פון א פאר
ריכטיגע מענשען, פארווארפענע ערגעץ אין דער פראווינץ,
וואס זיינען געווען צו שעמעוויג אדער צו אויסגעמאטערט
זיך אפצורופען און עס איהם צו זאגען?

איינער האט יא געשריבען. צוויי-דריי חדשים נאך
דעם ווי ריינהארט האט די ל י ע ד ע ר צושיקט, איז
קריסטאף'ן אנגעקומען א געפיהלפולער, פאראנדער, ענטווי-
אסטישער אלט-מאדיש-טילירטער בריעף. ער איז געקומען
פון א קליינער שטאדט אין טורינגיען און איז געווען גע-
חתמ'עט: „אונזער סטעטס-מוזיק-די-
רעקטאר, פראפעסאר דר. פעטער שולץ.“

קריסטאף האט זיך שטארק דערפרייט, און די ריי-
הארט'ס נאך מעהר, ווען ער האט דעם בריעף, וואס ער האט
זינט צוויי טעג פארגעסען אין קעשענע, געעפענט ביי זיי
אין הויז. זיי האבען געלייענט צוזאמען. ריינהארט האט
צוגעוואונקען צו זיין ווייב און קריסטאף האט דאס ניט בא-
מערקט. ער, קריסטאף, האט געשטראהלט פון פרייד, נאך

פלוצלונג האָט ריינהאַרט דערזעהן אז זיין פנים ווערט פאר-
כמורעט און ער שטעלט זיך אָפּ אין מיטען לעזען.

— נו, וואָס בלייבסטו שטעהן? האָט ער איהם גע-
פרעגט. (זיי האָבען זיך שוין געדוצט.)

קריסטאָף האָט מיט כעס א וואָרף געטאָן דעם בריעף
אויפ'ן טיש.

— ניין; צום טייוועל! ס'איז אַ אונזין! האָט ער
געענטפערט.

— וואָס איז?

— ליעזן!

ער האָט זיך אָפּגעדריעהט פון טיש און איז אוועק אַן
אָנגעבלאָזענע אין א ווינקעל פון חדר.

ריינהאַרט און זיין פרוי האָבען געלעזען, און גאָרניט
געזעהן אַ חוץ די גרעסטע באַוואונדערונג וואָס דר. שולץ
האָט צו קריסטאָף'ן אויסגעדריקט.

— איך זעה ניט! האָט ער ערשטוינט אויסגערופען.

— דו זעהסט ניט? דו זעהסט ניט?.. האָט קריסטאָף
געשריען, צוריק געהמענדיג דעם בריעף און איהם אריינר-
קענדיג איהם אין די אויגען, — קאָנסט ניט לעזען? דו
זעהסט ניט אז ער איז אויף א „בראַהמס'יאנער“?

ערשט דאָמאָלט האָט ריינהאַרט באַמערקט אז דער אר-
ניווערסיטעטדירעקטאָר האָט אין איין שורה פאָרגליכען
קריסטאָף'ס ליעדער צו בראַהמס'עס. — קריסטאָף האָט גע-
קלאָגט:

— א פריינד! איך געפין קוים א פריינד!.. און ווי

איך האָב איהם גאָר געוואונען פאַרליר איך איהם שוין!..
דער פאַרגלייך האָט איהם שטאַרק אויפגערעגט. ווען
מען וואָלט איהם געלאָזען וואָלט ער באלד אויף דער שטעל,

געענטפערט א מיאוס באליידיגענד בריוועל. און אפשר וואלט ער זיך באטראכט און ארויסגעוויזען מעהר שכל און גוטסקייט דערמיט וואס ער וואלט גארניט געענטפערט! צום גליק האבען איהם די ריינהארט'ס, וואס האבען זיך נישט'— קשה'דיג אמוזירט פון זיין אָנגעבלאָזענער שטימונג, — אָפּ געהאלטען פון באַגעהן נאָך א נאַרישקייט. ס'האָט זיך זיי איינגעגעבען איהם איינצוריידען ער זאָל שרייבען א דאַנק־בריוועל. דאָס בריוועל איז אָבער געווען געשריבען ווי גע־גען זיין ווילען, קאָלט און אָנגעצויגען. קריסטאָף איז ניט געווען קיין פלייסיגער בריעף־שרייבער, און כאַטש ער האָט געלעזען צווישען די שורות אמת'ע אויפריכטיגקייט און סימפּאַטי פון דעם אומבאַקאַנטען פריינד, האָט ער די קאַרעס־פּאַנדענץ מיט איהם ניט אָנגעהאלטען. שולץ איז סוף־כל־סוף אויך אנטשוויגען געוואָרען; און קריסטאָף האָט איהם ווי פאַרגעסען.

ער פלעגט איצט זעהן די ריינהארט'ס יעדען טאָג, און אַפט אַ פּאַר מאל דורכ'ן טאָג. זיי פלעגען פאַרבריינגען אלע זייערע אָבענטען צוזאַמען. דעם גאַנצען טאָג איז ער געווען אליין, פארטיפט אין זיך אליין, דערפאַר האָט ער אין אָבענט פשוט געפיהלט אַ פיזישע באַדירפניש צו ריי־דען, צו דערצעהלען אלץ וואָס איז דורך געפלוויגען אין קאַפּ, אפילו ווען מ'זאָל איהם ניט פאַרשטעהן, צו לאַכען אַהן אַ פאַרוואָס, דער מיט פאַראַוויס זיך צו צעשטרייטען, — צו לעבען.

ער פלעגט פאר זיי שפיעלען. ניט האַבענדיג קיין אַנ־דער מיטעל ווי אַרויסצואווייזען זיין דאַנקבאַרקייט, פלעגט ער זיך אוועקזעצען ביי דער פּיאַנאָ און אָפּשפיעלען שטונ־דען־לאַנג. פרוי ריינהארט איז ניט געווען קיין מוזיקערין און פלעגט זיך קוים איינהאַלטען ניט צו גענעצען; זי האָט אָבער צו קריסטאָף'ן געהאַט סימפּאַטי און זיך כלומר'שט אינטערעסירט מיט זיין שפיעלען. ריינהארט איז אויך ניט געווען קיין פיעל גרעסערער מוזיקער ווי זיין פרוי; געוויסע שטיקער מוזיק, געוויסע זייטען, געוויסע אַקאָרדען פלעגען איהם ריהרען אויף אַן איינפאַך־גשמות'דיגען אופן, און דאָך פלעגט עס איהם אזוי שטאַרק דורכנעהמען אַז טרערען פלע־גען זיך איהם שטעלען אין די אויגען. — די זאך האָט איהם אָבער אויסגעזעהן זעהר נאַריש. ווייטער האָט ער גאָרניט געפיהלט: ס'איז פאר איהם געווען ווי אַ גערויש. אין אַלגעמיין איז ער בלויז געריהרט געוואָרען פון דעם שוואַכס־

טען אין ווערק, — פון די אומבאדייטענדסטע שטעלען. — זיי האבען זיך ביידע איינגערעדט אז זיי פארשטעהן קריסטאף'ן, און קריסטאף האט זיך דאס אויך געוואלט איינריידען. צייר טענווייז פלעגט זיך דוקא אין איהם אריינכאפען א ביזער געפיהל וואס האט איהם געטריבען פון זיי אפצולאזען: ער פלעגט זיי אונטערשטעלען א פאסטקע; שפיעלען פאר זיי זינלאזע זאכען, נארישע „פאפאריס“, און זיי לאזען גלויבען אז דאס זיינען זיינע. ערשט נאכדעם ווי זיי פלענען דאס שטארק באוואונדערען, פלעגט ער זיי זאגען דעם אמת. דאן האבען זיי זיך אנגעהויבען היטען און ווען קריסטאף פלעגט געהמען שפיעלען עפעס מיט א געהיימניספולער מינע פלעגט ער זיי זיך קלערען אז ער זוכט זיי נאכאמאל צו כאפען, — און זיי פלענען איהם קריטיקירען. קריסטאף פלעגט זיי לאזען ריידען, זיי צוהעלפען, איינשטימען אז די מוזיק איז ווערטלאז — און פלוצלונג אויסשרייען:

— אה! איהר האט טאקע רעכט! ס'איז מין איי-

גענס!

ער האט זיך געפיהלט גליקליך ווי א פרינץ דערמיט וואס ער האט זיי וויעדער אפגענארט. פרוי ריינהארט, א ביסעל אן אויפגערעגטע פון שפיעל, האט איהם געגעבען א לייכטען קלאפ; ער האט אבער אזוי הארציג געלאכט, אז זיי האבען מיט איהם מיטגעלאכט. זיי האבען ניט פרעגט ענדירט צו זיין פאלקאם; און אזוי ווי זיי האבען שוין ניט געוואוסט אויף וועלכען פוס צו שטעהן, האט ליילי באשלאסען אלצדינג צו קריטיקירען און איהר מאן — אלצדינג צו לויבען: אויף דעם שטייגער זיינען זיי געווען זיכער אז איינער פון זיי וועט שטענדיג איינשטימיג זיין מיט קריסטאף'ן.

חוץ דעם האָט זיי קריסטאָף מעהר צוגעצויגען מיט זיין זעהר ליעבליכער, לעבעדיגער און קאָפּריזנער נאָטור ווי מיט זיין מוזיק. דאָס שלעכטע וואָס זיי האָבען געהערט אַז מ'זאָגט אויף איהם האָט זיי דערנעהענטערט: פונקט ווי איהם האָט זיי די קליין־שטעטעלדיגע אַטמאָספּערע געדריקט; פונקט ווי ער, זיינען זיי געווען אָפּענהערציג און געהאַט אַן אייגענע מיינונג וועגען אַלץ, און זיי האָבען אויף איהם געקוקט ווי אויף אַ גרויס, דערוואַקסען קינד, וואָס טויג זיך ניט שטאַרק אין לעבען און ליידעט פון זיין אָפּענהערציגקייט.

קריסטאָף האָט גוט פאַרשטאַנען זיינע נייע פריינד, און דער געדאַנק אַז זיי פאַרשטעהן איהם ניט, אַז זיי וועלען קיינ־מאָל ניט פאַרשטעהן דאָס טיעפסטע אין זיין נשמה, פלעגט ביי איהם ארויסרופען אַ טרויער. ער איז אָבער אַזוי אָפּ־געריסען געווען פון יעדער פריינדשאַפט און ער האָט אַזוי געבענקט נאָך דעם, אַז ער האָט צו זיי געפיהלט אַ גרויסע דאַנקבאַרקייט דערפאַר וואָס זיי האָבען איהם אביסעל ליעב. די ערפאַהרונגען פון דעם פריהעריגען יאָהר האָבען איהם אָנגעלערנט און איהם דערווייזען אַז ער האָט קיין רעכט ניט זיך איבערצונעהמען. מיט צוויי יאָהר צוריק וואָלט ער ניט געווען אַזוי געדולדיג: שמייכלענדיג און מיט פאַרדרום פלעגט ער זיך דערמאָנען ווי שטרענג ער האָט זיך געהאַלטען צו די גוטע און לאַנגווייליגע איילערס. אַד! ווי פאַרשטענ־דיג און געזעצט ער איז געוואָרען! — ער פלעגט דערפון אַ זיפּץ טאָן. אַ פאַרבאָרגענע שטים האָט אין איהם געמור־מעלט:

— יא, אָבער אויף ווי לאַנג?

דאָס פלעגט ביי איהם ארויסרופען אַ שמייכעל און איהם אַ ביסעל טרייסטען. וואָס וואָלט ער ניט געגעבען

פאר א פריינד, פאר אן איין־איינציגען מענשען וואס זאל
 איהם באמת פארשטעהן! — דאך כאטש ער איז נאך גאר
 יונג געווען, האט ער שוין געהאט גענוג לעבענס־ערפארונג
 צו וויסען אז זיין וואונש איז איינער פון די זעלטענסטע,
 פון די שווערסטע וואס מ'קאן אין לעבען דערגרייכען; אז
 ער דארף ניט פאדערען מעהר גליק ווי די מייסטע אמת'ע
 קינסטלער וואס האבען פאר איהם געלעבט. ער האט גע-
 וואוסט די לעבענס־געשיכטע פון אייניגע פון זיי. פון גע-
 וויסע ביכער וואס די ריינהארט'ס האבען איהם אנטליהען
 האט ער זיך דערוואוסט די שרעקליכע ליידען וואס די
 דייטשע מוזיקער פון זיבעצעהנטען יארהונדערט האבען
 דורכגעלעבט און די רוהיגע פעסטקייט וואס די דאזיגע גרוי-
 סע נשמות — די גרעסטע פון זיי אלע: דער העראישער
 שוץ, — האבען ארויסגעוויזען, געהענדיג אומגעשטערט אויף
 זייער וועג, אין מיטען פון די מלחמות, פון די ברענענדיגע
 שטעט, פון די מגפות וואס האבען אומגעטום געבושעוועט,
 בעת דאס פאטערלאנד איז באפאלען און געטראטען געווא-
 רען אונטער די פיס פון די מחנות פון גאנץ אייראפא, און
 איז געלעגען — און דאס איז נאך ערגער געווען ווי אלץ —
 א צובראכענע, אן אויסגעמאטערטע, אן ערנידעריגטע פונ'ם
 אומגליק, ניט פראווענדיג אפילו צו קעמפפן, גלייכגילטיג
 צו אלץ און בענקענדיג נאך נאך רוה. „ווער האט א רעכט
 — פלעגט ער זיך טראכטען — זיך צו באקלאגען ווען מ'האט
 פאר זיך א נאבעלען ביישפיעל?“ זיי האבען ניט געהאט
 קיין צוהערער, קיין צוקונפט, — האבען זיי געשריבען פאר
 זיך אליין און פאר גאט. וואס זיי האבען איין טאג געשריי-
 בען האט דער צווייטער טאג געקאנט פארניכטען. פון דעסט-
 וועגען האבען זיי געשריבען אהן אויפהער און זיינען נאך

אפילו ניט געווען אומעמיג: קיין זאך האָט ניט דערשטיקט זייער גוטמוטיגקייט, זייער דרייסטקייט, זייער לוסטיגקייט. זיי זיינען געווען צופרידען מיט זייער געזאנג און פונ'ם לעבען האָבען זיי נאָר פאַרלאַנגט די מעגליכקייט צו לעבען, צו פאַרדינען בלויז אויפ'ן טעגליכען שטיקעל ברויט, אויסצו-דריקען זייערע געדאַנקען און געפיהלען, און צו געפינען צוויי־דריי וואוילע איינפאַכע מענשען, ניט קיין קינסטלער — וואָס האָבען זיי אוראי ניט פאַרשטאַנען, וואָס האָבען אָבער צו זיי געהאַט צוטרויען ווי צו קינסטלער און צו ווער-מען זיי אליין האָבען אויך געהאַט צוטרויען. — ווי אַזוי וואָגט ער צו פאַדערען מעהר פון זיי? יעדער האָט אַרעכט צו פאַרלאַנגען דעם מינימום פון גליק. קיינער דאַרף אָבער ניט פאַרלאַנגען מעהר: אליין דאַרף מען זיך שאַפען די פולע מאַס גליק, און דאָס ניט ערוואַרטען פון אַנדערע.

די דאָזיגע געדאַנקען האָבען איהם באַרוהיגט, און ער האָט נאָך מעהר ליעב געקראָגען זיינע גוטע פריינד, די ריינהאַרט'ס. ס'איז איהם גאַרניט איינגעפאַלען, אַז פון זיי וועט מען איהם אויך אַפרייסען.

ער האט פארגעסען אן דער בייזוויליגקייט פון דער באפעלקערונג אין די קליינע שטעטלאך. זייער שנאה איז אן עקשנות'דיגע, א שטארק עקשנות'דיגע, פשוט דערפאר ווייל זי האט קיין ציעל ניט. אן אמת-געזונטע שנאה וואס ווייסט וואס זי וויל בארוהיגט זיך, שטילט זיך, ווען זי קריגט וואס זי האט פארלאנגט. אבער מענשען וואס האסען אויס לאנגוויילע, לייגען קיינמאל ניט אוועק דאס געוועהר, ווייל זיי לאנגוויילען זיך שטענדיג.

קריסטאף איז געווען פאר זיי א פארטיגער קרבן — א מיטעל זיך צו פארוויילען. אמת, ער איז געווען א באזיג-טער; ער האט אבער געהאט די העזה דאס ניט ארויסצוא-ווייזען. אמת, ער האט קיינעם ניט אינטערעסירט; ער האט זיך אבער אליין אויך מיט קיינעם ניט אינטערעסירט; ער האט גארניט פארלאנגט; און זיי האבען זיך געפיהלט אהנמעכטיג געגען איהם. ער האט זיך געפיהלט גליקליך מיט זיינע נייע פריינד און זיך ניט געקימערט וואס מ'זאגט אדער מ'טראכט פון איהם. דאס האט מען ניט געקאנט פארליידען — און פון פרוי ריינהארט'ס באנעהמונג איז מען נאך מעהר אויפגערעגט געווארען. איהר פריינדשאפט צו קריסטאף'ן וואס זי האט פאר אלעמען ארויסגעוויזען, האט אויסגעזעהן, פונקט ווי איהר אלגעמיינע שטעלונג, צו זיין א פיינדליכער ארויסטריט געגען דער עפענטליכער מיר-נונג פון שטעטעל. די נומע לילי ריינהארט האט ניט גע-

מיינט ארויסצומרעטען געגען קיינעם, אָדער אָנצורייצען ווע-
מען עס איז. זי האָט פשוט געטאָן וואָס ס'איז איהר גע-
פעלען און ניט געפרעגט ביי קיינעם קיין עצות. דאָס איז
געווען די ערנסטע האַנדלונג — דער פיינדליכסטער ארויס-
טרעט.

מ'האָט גענומען היטען זייערע טריט. זיי האָבען זיך
אויף דעם ניט אומגעקוקט. זיי זיינען ביידע געווען קאפּ-
ריזנע, פאַרשייטע בריאות, און ניט ארויסגעוויזען קיין ברעקל
פאַרזיכטיגקייט בעת זיי פלעגען ארויסגעהן צוזאַמען אָדער
בעת זיי פלעגען אין אבענט לאַכען און שמועסען. זיצענדיג
אָנגעשפּאַרט אויפ'ן באַלקאָן. נאָנץ נאָוויי זיינען זיי אין
זייערע באַנעהמונג צווישען זיך און אין זייער ריידען גע-
וואָרען פאַמיליאַר און היימיש, און דאָס האָט געשאַפען א
געניגענדען גרונט פאַר רכילות.

איינמאָל אין א פריהמאָרגען האָט קריסטאָף ערהאַלטען
אַן אַנאַנימען בריעף. מ'האָט איהם באַשולדיגט אויף א
נידעריגען, באַליידיגענדען אופן, אַז ער איז פרוי ריינהאַרט'ס
ליעבהאָבער. ער איז געבליבען אַהן לשון. ער האָט קיינ-
מאָל ניט געהאַט דעם מינדסטען געדאַנק פון ליעבע, אָדער
אפילו פון קאָקעטסמואָ צו איהר. ער איז פאַר דעם געווען
צו עהרליך. ער האָט צו טריילאָזיגקייט געהאַט א פּוריטאַ-
נישע שנאה. אפילו דער געדאַנק דערפון האָט אין איהם
ארויסגערופען א פיזישען און מאַראַלישען עקעל. צונעהמען
ביי א פריינד זיין פרוי איז פאַר איהם געווען אַ פאַרברעכען.
חוץ דעם איז לילי ריינהאַרט באַין אופן ניט געווען די פרוי
וואָס זאָל איהם שטעלען צו אַזאַ נסיון: זי איז געבעך ניט
געווען שעהן און ער וואָלט קיין אויסרייד ניט געהאַט —
אפילו דעם תירוץ פון ליידענשאַפט.

ער איז ווייטער געגאנגען באזוכען זיינע פריינד, א פארשעהמטער, ווי אין א פארלעגענהייט. זיי זיינען אויך געווען אין א פארלעגענהייט. יעדער פון זיי האט ערהאלטן טען אן עהנליכען בריעף. זיי האבען זיך אבער געשעהמט דאס אויסצוזאגען. זיי האבען זיך אלע דריי אויסגעהיט איינער פונ'ם אנדערען און זיך נאכגעקוקט. זיי האבען מורא געהאט זיך א ריהר צו טאן, א רעכט ווארט אויסצורייידען. און האבען סתם געפלידערט נארישקייטען. לויט האט זיך צייטענווייז מיט איהר זארגלאזער נאטור פארגעסען אן דער געשעהעניש און גענומען ריידען און לאכען ווי אמאל. פלוצלונג פלעגט זי אבער באגעגענען איהר מאנ'ס אדער קריסטאף'ס בליק און בלייבען ווי א פאראליוירטע. זי האט זיך דערמאנט אן די בריעף, איז צוטומעלט געווארען און געבליבען מיט א פארגליווערטען שמיכעל אויפ'ן פנים. קריסטאף און ריינהארט זיינען אויך געבליבען ווי פארטורמעלט, — און יעדער האט ביי זיך געטראכט:

— די אנדערע ווייסען מסתמא ניט!

פונדעסטוועגען האבען זיי זיך גאר ניט געזארגט, און געפרואווט ווייטער לעבען און זיך צוזאמענקומען ווי אמאל. אבער די אנאנימע בריעף האבען זיך ניט אבגעשטעלט: וואס אמאל זיינען זיי געווארען שמוציגער און מעהר באלידיגענד. זיי האבען געווירקט: א מוראדיג שאנדגעפיהל און גערוועזקייט האט זיי ארומגענומען. זיי פלעגען זיך באהאלטען ביים דערהאלטען די בריעף; זיי האבען ניט געהאט דעם מוט זיי צו פארברענען ניט-געעפענטערהייט: זיי פלעגען זיי עפענען מיט ציטעריגע הענט; די הערצער פלעגען שטארק קלאפען ביים געהמען דאס בויגעלע פאפיר אין דער האנט אריין, און ווען זיי פלעגען לעזען דאס פאר

וואָס זיי האָבען מורא געהאַט, — שטענדיג די זעלבע זאך, נאָר מיט אַ נייער וואַריאַציע — פלעגען זיי שטיל וויינען. זיי האָבען זיך אַהן אויפהער געבראַכען דעם קאַפּ אויסצוגע- פינען ווער ס'קאָן זיין דער לומפּ וואָס פאַרפאַלגט זיי אַזוי אומב'רחמנות'דיג.

איין מאָל האָט פרוי ריינהאַרט, ניט קאַנענדיג מעהר אויסהאַלטען, זיך מודה'געווען פאַר איהר מאַן, אַז זי איז דער קרבן פון אַ געמיינער פאַרפאַלגונג; און ער האָט איהר מיט טרערען אין די אויגען, דאָס זעלבע מודה'געווען. זאָלען זיי דעריבער ריידען מיט קריסטאָפּ? זיי האָבען ניט געוואָגט. און דאָך האָט מען איהם געדאַרפט צואוויסען געבען, כדי ער זאָל זיין פאַרזיכטיג. — נאָך די ערשטע עטליכע ווערטער וואָס פרוי ריינהאַרט האָט מיט אַ פלאַס'דיגן געזיכט ארויס- גערעדט, האָט זי מיט שרעק דערזעהן, אַז קריסטאָפּ האָט אויך ערהאַלטען בריעף. די שטאַרקע, אויסגערעכענטע בייד- וויליגקייט האָט זיי דערשראָקען. פרוי ריינהאַרט האָט שוין ניט געצווייפּעלט אַז די גאַנצע שטאַט ווייסט פון דעם סוד. אַנשטאַט צו העלפען איינער דעם אַנדערען, האָבען זיי זיך נאָך אָפּגעשוואַכט. זיי האָבען ניט געוואוסט וואָס צו טאָן. קריסטאָפּ האָט געזאָגט אַז ער וועט געהן אימעצען שפּאַלטען דעם קאַפּ. — אָבער וועמען? חוץ דעם וועט דאָס נאָך פאַר- שטאַרקען די רכילות! לאַזען וויסען דער פּאָליציי וועגען די בריעף? וועט מען דערמיט פאַרעפענטליכען די זאך... זיך מאַכען ניט וויסענדיג? ס'איז שוין פשוט אומגעגליך גע- וואָרען. זייערע פריינדליכע באַציהונגען זיינען געשטערט געוואָרען. ריינהאַרט האָט אפילו געהאַט אַ פּאָלשטענדיגען צוטרוען צו זיין פרוי און צו קריסטאָפּ? ער האָט ניט געצווייפּעלט אין זייער עהרליכקייט און דאָך האָט ער געגען

זיין אייגענעם ווילען זיי חושד געווען. ער האט געפיהלט אז זיין חשד איז נאריש און שענדליך; ער האט זיך אנגע- שטרענגט צו פארגעסען און דעם און צו לאזען קריסטאף'ן און זיין פרוי אליין, ער האט אבער געליטען און זיין פרוי האט עס געזעהן.

און מיט איהר איז געווען נאך ערגער. פריהער איז איהר נאך קיינמאל נישט איינגעפאלען צו „פֿלירטען“ מיט קריסטאף'ן — פונקט ווי איהם איז נישט איינגעפאלען צו „פֿלירטען“ מיט איהר. די פערליימדערישע בריעף האבען אבער אין איהר דערוועקט דעם נארישען געדאנק אז קריסטאף איז אפשר, נאך אלעמען, טאקע פארליעבט אין איהר, און כאטש ער האט איהר ווייט נישט ארויסגעוויזען די מינד- סטע אנדרייטונג אויף דעם, האט זי גערעכענט אז זי מוז זיך היטען פון איהם, און געמאן האט זי עס נישט אויף א פשוט'ן גלייכען שטייגער נאך מיט אומגעלומפערטע, פארויכטיגע אנצוהערנישען, וועלכע קריסטאף האט צוערשט נישט פאר- שטאנען, און ווען ער האט זיי שפעטער שוין יא פארשטאנען איז ער געוואָרען אויסער זיך. די זאך איז אזוי נאריש גע- ווען אז ס'איז אויסגעקומען צו לאכען און צו וויינען! ער, קריסטאף, פארליעבט אין דער גוטער, קליינברגערליכער, אבער מיאוסער און פראסטער פרוי!.. און זי קאן דאס גלויבען!.. און ער קאן נישט אפליקענען, קאן נישט זאגען איהר און איהר מאן:

— געהט שוין, געהט! זייט רוהיג!.. נישט קיין גע-

פאָר!..

אבער גיין. ער האט נישט געקאנט אזוי פארלעצען די וואוילע מענשען. דערצו האט ער פארשטאנען אז דאס וואס זי היט זיך אפ ער זאל זי נישט לייעבען, ווייזט עס אז א פאר-

בארגענער ליעבעגעפיהל צו איהם הויבט אָן אין איהר צו ערוואַכען. די אנאָנימע בריעף האָבען געהאַט דעם שענהעם רעזולטאַט, אַז איהם זאָל איינפאַלען דער נאַרישער און ראַד מאַנטישער געדאַנק.

די לאַגע איז דערווייל געוואָרען אַזאַ פיינליכע און נאָרישע, אַז ווייטער האָט עס אזוי ניט געקאָנט געהן. דערצו האָט לילי ריינהאַרט — ניט קוקענדיג אויף איהרע קנאַקענדיגע פראַזען, — אַרויסגעוויזען אַז זי האָט ניט קיין שטאַרקען באַראַקטער, אַז זי קאָן זיך ניט אַנטקעגען שטעלען דער פיינדליכקייט פון דעם שטעטעל — אַז זי פאַרלירט זיך. זיי האָבען אויסגעזוכט די מיאוסטע תרוצים כדי זיך ניט צו באַגעגענען:

— „פרוי ריינהאַרט איז ניט געזונט... ריינהאַרט איז באַשעפטיגט... זיי פאַהרען אוועק אויף עטליכע טעג...“ אומגעלומפערטע ליגענס וועלכע דער צופאַל האָט ווי מיט אַ באַזונדערער הנאה אויפגעדרעקט. קריסטאָף איז געווען אַפענהאַרציגער און זיי איין טאָג געזאָגט:

— פריינדע, לאָמיר זיך פאַנאָנדערגעהן! מיר זיינען ניט גענוג שטאַרק!

די ריינהאַרט'ס האָבען געוויינט. — נאָכ'ן אַבשיער האָבען זיי זיך אָבער געפיהלט דערלייכטערט.

דאָס שטעטעל האָט געמעגט פייערען אַ נצחון. דעם מאָל איז קריסטאָף געבליבען באַמת איינזאַם. דאָס שטעטעל האָט פון איהם אוועקגערויבט דעם לעצטען אַטעם-צוג:

— די האַרציגע פריינדשאַפט, וואָס, ווי איינפאַך זי זאָל ניט זיין, קאָן אַהן איהר אַ מענש ניט לעבען.

